

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Katja Levstik

NASILJE V DRUŽINI
Študija primera varne hiše v Ljubljani in v Krškem

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2004

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Katja Levstik

Mentorica: red. prof. dr. Tanja Renner

NASILJE V DRUŽINI
Študija primera varne hiše v Ljubljani in v Krškem

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2004

moji mami

naj tvoje sanje postanejo resničnost

*Vedno moraš dobro misliti o sebi in se zavedati svoje vrednosti.
Zelo dragocen biser si.
Nikoli ne pozabi tega, še posebej ne v svojih najtemnejših trenutkih.*

Teena

Zahvaljujem se svoji mentorici, red. prof. dr. Tanji Rener, za vse nasvete in vloženo energijo pri izdelavi diplomskega dela ter za pregled besedila. Hvaležna pa sem ji tudi za vse tiste spodbudne besede in nasvete izven okvira diplomskega dela.

Za sodelovanje v študiji primera se zahvaljujem vsem zaposlenim v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana in v Zavetišču »Pepcin dom« Krško, ki so mi omogočili izvedbo intervjujev ter mi pomagali s koristnimi nasveti. Zahvala gre tudi obema prostovoljkama ter trem uporabnicam omenjenih varnih hiš, ki so mi prav tako pomagale pri izvedbi intervjujev za potrebe empiričnega dela mojega diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi vsem posameznikom, ki so mi kakorkoli in kdajkoli na moji dosedanji življenjski poti na kakršenkoli način pomagali in mi stali ob strani ter s tem pripomogli k izdelavi pričujočega diplomskega dela. Hvala Danijela Š., Ana R., Valentina Š., Marjana O., Andreja L., Matjaž M., Laura Š., Barbara Ž., Andreja A., Helena Z., Andrej U., Lovro A., Alenka K., Nataša B., Vasilij, Niko, Antonijo, Roman.

*In nenazadnje se zahvaljujem še svojim domačim, svojim bližnjim
..... stari mami in staremu očetu (ki ga na žalost ni več med nami)
..... očetu
..... sestrama Tanji in Darji
..... Ivanu, njegovim staršem, Betki in Ivanu, ter Idi
..... ter na koncu svoji mami, kateri se nikoli v življenju ne bom mogla dovolj zahvalit za vse,
kar je storila zame*

Hvala vam vsem, ki ste me spodbujali, mi pomagali, me razumeli in verjeli vame.

KAZALO

UVOD	1
1. “ZA ŠTIRIMI STENAMI IN ZAPRTIMI VRATI”	3
1.1. Težave pri opredelitvi nasilja v družini	3
1.2. Vrste nasilja v družini	5
1.3. Kdo so žrtve, kdo storilci?	8
1.4. Obseg pojava nasilja v družini	10
1.5. “Nove” oblike nasilja v družini	13
2. TEORIJE O NASILJU V DRUŽINI	16
2.1. Alkohol kot vzrok nasilja	17
2.2. Medgeneracijski prenos nasilja	18
2.3. Teorija rutinskih dejavnosti	20
2.4. Teorija izmenjave	21
2.5. Teorija virov	23
2.6. Patriarhalna družba in zloraba žene	24
2.7. Potreba po posebni teoriji?	27
3. POSREDOVANJE V PRIMERIH DRUŽINSKEGA NASILJA	29
3.1. Nasilje v družini v kontekstu zasebne in javne dimenzije družine	29
3.2. Vloga družbenih institucij v družini	32
3.2.1. Policija in sodišča	32
3.2.2. Centri za socialno delo	35
3.2.3. Varovanje poklicne skrivnosti in dolžnost prijavljanja nasilja v družini	37
3.2.4. Urad za enake možnosti	39
3.2.5. Nevladne organizacije	40

4. UMIK V VAREN PROSTOR	45
4.1. Opredelitev raziskovalnega problema in metodologija	45
4.2. Študija primera varne hiše v Ljubljani in v Krškem	49
4.3. Sklepne misli študije primera	76
ZAKLJUČEK	78
LITERATURA	82
PRILOGA	86

Another Woman

Today another woman died
and not on a foreign field
and not with a rifle strapped to her back,
and not with a large defense of tanks
rumbling and rolling behind her.

She died without CNN covering her war.
She died without talk of intelligent bombs
and strategic targets
The target was simply her face, her back
her pregnant belly.

The target was her precious flesh
that was once composed like music
in her mother's body and sung
in the anthem of birth.

The target was this life
that had lived its own dear wildness,
had been loved and not loved,
had danced and not danced.

A life like yours or mine
that had stumbled up
from a beginning
and had learned to walk
and had learned to read.
and had learned to sing.

Another woman died today.
not far from where you live;
Just there, next door where the tall light
falls across the pavement.

Just there, a few steps away
where you've often heard shouting,
Another woman died today.

She was the same girl
her mother used to kiss;
the same child you dreamed
beside in school.
The same baby her parents
walked in the night with
and listened and listened and listened
For her cries even while they slept.

And someone has confused his rage
with this woman's only life.

Carol Geneya Kaplan

UVOD

Danes vse bolj kot kadarkoli prej vsi doživljamo svet nasilja. Nasilje, prisotno povsod okoli nas in med nami, je vse pogostejše sredstvo za reševanje sporov in problemov, tudi v družini.

Nasilje v družini je družbeni fenomen. Je generičen pojem, ki zajema različne oblike pojava. Pojmovanja o tem, kaj je nasilje, se razlikujejo tudi znotraj samih družbenih skupin, razlike obstajajo celo v samem dojetanju nasilja s strani žensk v primerjavi z njegovim dojetanjem s strani moških, pomembna pa je tudi delitev na javno in zasebno nasilje.

Kakorkoli že, nasilje v družini je težava, ki bi se jo morali lotiti z zavihanimi rokavi, saj je zmanjšanje tega pojava pomembno za dobro funkcioniranje družine in nadalje tudi velikega pomena za stabilnost in uspeh vsake družbe. A zaskrbljenosti družbe, glede na določena dejstva povezana z družinskim nasiljem, ni videti.

Namen pričujočega diplomskega dela je izpostaviti dejstvo, da je nasilje v družini zelo pogost pojav, da se o tem pojavu javno premalo govori, kar je posledica visoke stopnje družbene tolerance do nasilja v zasebnosti ter da so večinske žrtve družinskega nasilja ženske in otroci. Cilj diplomskega dela je dokazati, da t.i. varne hiše oziroma zatočišča predstavljajo v velikem številu primerov zadnjo možnost za "pobeg" žensk iz nasilnih odnosov v družini, a je prostora v njih glede na obseg pojava premalo.

* * *

V poglavju "*za štirimi stenami za zaprtimi vrati*" bomo govorili o nezmožnost enoznačne in vseobsegajoče opredelitve oziroma definicije nasilja v družini, kar je posledica različnih socialnih ter kulturnih kontekstov in se zato lahko spreminja skozi čas in prostor. Beseda bo tekla tudi o posameznih vrstah družinskega nasilja, o tem kdo so žrtve in kdo storilci nasilnih dejanj v družinskem okolju ter o težavah pri raziskavah o obsegu omenjenega pojava. Poglavje bomo sklenili z osvetlitvijo novih oblik nasilja v družini, katere niso deležne velikega zanimanja javnosti.

V *drugem poglavju* bomo izpostavili nekatere najpogosteje omenjene oziroma najpopularnejše teorije pri pojasnjevanju družinskega nasilja. Tako bomo govorili o alkoholu kot vzroku nasilja, o medgeneracijskem prenosu nasilja oziroma teoriji socialnega učenja, o teoriji rutinskih dejavnosti, teoriji izmenjave ter teoriji virov in nazadnje še o odmevnosti

feminističnih teorij. Vzroke posameznih teorij bomo na koncu poskusili združiti v sociološki interpretaciji.

Poglavje “*Posredovanje v primerih družinskega nasilja*” bomo začeli z razumevanjem nasilja v družini v kontekstu zasebne in javne dimenzije družine, v nadaljevanju pa bomo obravnavali tiste vladne in nevladne institucije, ki se z družinskim nasiljem najpogosteje srečujejo. Pogledali si bomo pristojnosti policije, sodišč in centrov za socialno delo ter njihovo učinkovitost pri intervencijah. Govorili bomo o varovanju poklicne skrivnosti in dolžnosti prijavljanja nasilja v družini ter zaključili z delovanjem nevladnih organizacij, ki so se v Sloveniji na področju družinskega nasilja razvile.

V empiričnem delu, v poglavju “*Umik v varen prostor*”, pa bomo s pomočjo metode študije primera predstavili delovanje “varnih hiš” oziroma zatočišč kot varnega prostora za umik žensk in otrok pred nasiljem v družini.

Za ta del diplomskega dela bomo opravili intervjuje z zaposlenimi, prostovoljkami in uporabnicami varnih hiš, temu pa bo sledila analiza le-teh.

* * *

Naj izpostavim še nekatera dosedanja spoznanja oziroma dejstva, ki nas bodo vodila čez celotno diplomsko delo. Še zmeraj so večinske žrtve nasilja v družini ženske in otroci, o tem problemu pa se javno premalo govori, kar je posledica visoke stopnje družbene tolerance do nasilja v zasebnosti. Varne hiše oziroma zatočišča tako predstavljajo v velikem številu primerov zadnjo možnost za “pobeg” žensk iz nasilnih odnosov v družini, a so le začasna rešitev. Varne hiše se srečujejo s pomanjkanjem finančnih sredstev in zaposlenih kot tudi s pomanjkanjem prostora, saj je le tega je v varnih hišah glede na obseg pojava premalo. Zaradi pomanjkanja informacij pa javnost ne pozna delovanja varnih hiš dovolj dobro.

1. “ZA ŠTIRIMI STENAMI IN ZAPRTIMI VRATI”

1.1. Težave pri opredelitvi nasilja v družini

Družinsko nasilje ni nekaj novega, specifično sodobnega, modernega. O nasilju v družini, tako nad otroki kot tudi nad ženskam, se je v zgodovini govorilo, vendar bolj malo. Večji poudarek in pozornost se je tem problemom začel dajati z nekaterimi dogodki v 19. stoletju¹. Če je v zvezi s tem pojavom kaj značilno novega, je to dejstvo, da se o družinskem nasilju v današnjem času čedalje več govori in piše. V zadnjih desetletjih se tako podirajo tabuji in literatura o različnih oblikah nasilja v družini se množi z neverjetno hitrostjo. To daje vtis, da je tega pojava vedno več, zato spodbuja idealizacijo preteklosti. Zgodovina pa nas nasprotno uči, da ga je vedno manj (vsaj tistih dovoljenih oblik nasilja, ki so bile značilne v preteklosti) in v resnici upada družbena toleranca do grobosti med člani družine. Nasilje v družini torej ni nov pojav, vendar ga je družba začela izraziteje obsojati, kot nekaj problematičnega, nezaželenega, nedopustnega, šele v zadnjih desetletjih. V tem obdobju je postal tudi predmet zanimanja številnih raziskav, vendar pa so ugotovitve le-teh skromne. Problematična je že opredelitev pojava, ki je podlaga za vse analize in teoretične razprave. Opredelitve pojava so raznolike, kar onemogoča primerljivost rezultatov med raziskavami.

Za razumevanje družinskega nasilja je zelo pomembno osvetliti njegov ožji kontekst, družino. Težave z opredelitvijo nasilja v družini nastopijo že z definicijo osnovne enote družbe, družine. Ker ljudje družino razumemo kot različne oblike skupnega življenja, je mnogo korektnije kot o "družini" govoriti v množini, se pravi o "družinah" (glej Rener, 1995a: 19; 1995b: 132). Danes smo vse bolj priča pluralizaciji oblik družinskega življenja², saj si ljudje bolj kot kdaj prej sami svobodno izbirajo svoj življenjski slog, torej tudi družinskega. Prizadevanja za oblikovanje takšne opredelitve družine, ki bi zajela vse njene različne pojavne oblike, so se pokazala kot težavna. Zavedati se je treba, da oblikovanje takšne globalne definicije ni samo, ali predvsem, problem sociologije, ampak se z njim srečujejo tudi druga področja, na primer kriminologija (družinsko pravo, kazensko pravo). Tako se lahko vprašamo, ali so potem izpolnjeni zakonski znaki kaznivega dejanja, če se nasilje zgodi oziroma dogaja v zvezi dveh istospolnih partnerjev ali pa na primer v življenjski skupnosti

¹ V Združenih državah Amerike, je primer Mary Ellen Wilson, ki se je leta 1866 rodila kot nezakonski otrok v New York City-ju, izbran kot točka preobrata zaščite otrok. Krušni starši so Mary Ellen pretepali in jo zanemarjali. Sodišče je začelo preiskovati primer, nakar je deklico odvzelo krušnim staršem ter jo dalo v sirotišnico. Njena krušna mati je bila zaprta eno leto, primer pa so časopisi podrobno obravnavali več mesecev. (Gelles, 1993: 3)

V decembru 1874 pa je bila ustanovljena prva formalna organizacija v Združenih državah, ki se je osredotočala na trpinčenje otrok – "New York Society for the Prevention of Cruelty to Children". (Gelles, 1993: 3)

² S pojmom "družina" različni avtorji razumejo različne oblike življenjskih skupnosti – npr. družino orientacije, družino prokreacije, razširjeno družino, enoroditeljsko družino, zvezo istospolnih partnerjev, dopolnjeno družino, nuklearno družino, samsko družino.

brez otrok? Če upoštevamo realnost pluralizma oblik družinskega življenja ali če izhajamo iz standardne sociologije družine, ki poudarja nuklearno družino, so lahko interpretacije zelo različne.

V slovenskem Kazenskem zakoniku so inkriminirane različne oblike nasilja med partnerjema oziroma v družini, vendar ne kot samostojna kazniva dejanja, ampak kot oblike splošnejših kaznivih dejanj iz različnih poglavij. Kaznivo dejanje nasilništva po 299. členu Kazenskega zakonika predstavlja edino inkriminacijo, ki izrecno zajema nekatere oblike družinskega nasilja (glej Filipčič, 2002: 113). Prvi odstavek tega člena se glasi: *“Kdor drugega hudo žali, z njim grdo ravna, mu dela nasilje ali ogroža njegovo varnost in s tem v javnosti ali v družini povzroči ogroženost, zgražanje ali prestrašenost, se kaznuje z zaporom do dveh let.”* (Deisinger, 2002: 726)

Izvršitvena ravnanja so naštetna alternativno, zato je potrebno vsako posamezno ravnanje razlagati s posameznimi kaznivimi dejanji inkriminiranih v različnih členih Kazenskega zakonika. Povzročanje nasilja pomeni uporabo sile (telesne ali psihične) proti posamezniku, s čimer storilec napada njegovo telesno celovitost, svobodo gibanja in odločanja. Od definiranja problema pa je odvisna tudi njegova rešitev, zato veljajo danes zakonski ukrepi (tako kazenske kot civilne narave) kot pomemben mehanizem preprečevanja družinskega nasilja.

Nesporno je, da je opredelitev pojava družinskega nasilja zelo močno vezana na socialni in kulturni kontekst in se zato lahko spreminja skozi čas in prostor. Najpogosteje je nasilje v družini definirano kot *“način nadzorovanja, ki ga izvaja ena oseba nad drugo in ki se manifestira na različne načine, vključuje pa fizično in spolno nasilje, grožnje, emocionalne zlorabe in ekonomsko zatiranje”* (Zaviršek, 1993: 41). Takšno pojmovanje ustreza tudi za slovenski kulturni prostor.

Nasilje v družini je pojav, ki ga ni mogoče enoznačno zajeti z eno samo vseobsegajočo opredelitvijo. Je večplasten ter raznovrsten pojav in tako precej kompleksen pojav. Težko ga je omejiti, opredeliti, razložiti, razumeti in ovrednotiti. Opraviti imamo z nečim, kar je že v sebi raznoliko, spremenljivo in podvrženo različnim interpretacijam. Tako je težko reči, kaj za nekoga družinsko nasilje je in kaj ne. Kanduč (2001a, 2001b) je zato mnenja, da bi morali nasilje v družini dojemati v najširšem družbenem okviru in sicer kot neupravičeno uporabo sile ali prisiljevanja oziroma povzročanja škode.

1.2. Vrste nasilja v družini

V grobem lahko družinsko nasilje razvrstimo v tri različne vrste: fizično ali telesno, spolno in psihološko. Vendar pa je kategorizacija oblik nasilja skoraj nemogoča, saj ima vsaka od navedenih oblik še neskončno variacij. Ena od lastnosti nasilja v družini je, da se ne pojavlja samo v eni obliki, ampak se praviloma več oblik nasilja pojavlja hkrati. Poleg tega pa nasilje ni omejeno samo na enkratno dejanje, ampak sčasoma v večini primerov postane pogostejše in vedno hujše.

O psihološkem ali emocionalnem nasilju v družini se najmanj govori, je najbolj prikrito in najmanj raziskano, a ga je od vseh vrst nasilja največ in ga je hkrati tudi najtežje definirati. Njegove žrtve smo v teku življenja vsi, prav tako kot ga hkrati vsi povzročamo. Vsaka nepremišljena beseda, ki našega sogovornika ali sogovornico zabolj, je lahko oblika psihičnega nasilja. Res je lahko navidez nedolžna, a ima možnost, da preraste v večje, bolj vztrajne oblike psihičnega nasilja, ki se lahko prepletajo tako s fizičnim kot spolnim nasiljem.

Duševno nasilje, kot nekateri tudi pravijo psihološki obliki nasilja, tako označuje "vsakršna dejanja (najpogosteje verbalna), ki se na nezaželen in grob način dotaknejo človekove psihe. Psihično nasilje spodjeda samozavest, samopodobo in samozaupanje žrtve" (Kuhar in drugi, 1999: 5). Možnosti za izvajanje te vrste nasilja so praktično neomejene in tako prepuščene domišljiji vsakega posameznika. V tem sklopu so zelo razširjene naslednje konkretne pojavne oblike psihičnega nasilja: poniževanje, zmerjanje, žaljenje, zaničevanje, izsiljevanje in grožnje, prepir ali nesoglasja, kjer ena stran zlorablja svojo fizično, psihično, ekonomsko, hierarhično, institucionalno ali drugo premoč, označevanje s slabšalnimi izrazi, ustvarjanje negativnih mnenj o človeku na podlagi predsodkov in stereotipov, namerna ali nenamerna uporaba grobih besed, kritik in mnenj, pa tudi molk oziroma odtegotvanje komunikacije. Meja med sprejemljivim in nesprejemljivim je tako začrtana individualno in označuje stopnjo osebne tolerance do posameznih načinov psihičnega nasilja. Vendar je očitno prag tolerance do te oblike nasilja v družini zelo nizek, saj se v marsikateri družini besedno in psihološko

nasilje ter zlorabljanje sploh ne štejejo za nasilje. Poleg navedenih oblik pa je posebna oblika duševnega nasilja nad otroki verbalno in/ali telesno izraženo nasilje med staršema.

Fizično ali telesno nasilje je “vsaka uporaba fizične sile ali resna grožnja z uporabo sile. Usmerjeno je na človekovo telo ali njegovo življenje. Fizične bolečine in posledice, ki jih nasilnež lahko povzroča, vedno spremljajo tudi psihične posledice pri žrtvah” (Kuhar in drugi, 1999: 10). Meja med psihičnim in fizičnim nasiljem je začrtana torej tam, kjer se besedi pridruži še gesta. Grožnja, ki je podkrepljena z dvignjeno roko, ni več samo psihično, pač pa tudi fizično nasilje, ker se tega bojimo in ga upravičeno pričakujemo. K oblikam fizičnega nasilja tako štejemo klofuto, brco, odiranje, udarec z roko, nogo ali katerikoli predmetom, ščipanje, lasanje, odiranje, davljenje, zvijanje rok, ugašanje ogorkov na telesu, polivanje z mrzlo ali vročo vodo, neželjeno striženje las, puljenje dlak, omejevanje gibanja, odrekanje ali vsiljevanje hrane, grožnja z nožem ali orožjem, umor.

Ob pojavljanju fizičnega nasilja skoraj nujno srečujemo tudi psihološko, ki fizično nasilje omogoča. Fizično nasilje se nikoli ne konča samo od sebe. Bolj pogosto se dogaja, da se nasilje stopnjuje od navidez nedolžnega odiranja do brutalnega nasilja, katerega posledica je lahko tudi smrt žrtve.

S poseganjem v človekovo spolno integriteto predstavlja **spolno nasilje** specifično obliko nasilja. Naša družba spolnosti pripisuje poseben pomen, omejuje in pogojuje jo z velikim številom moralnih norm in pravil, zato nasilno poseganje v to intimnost veliko bolj in glasneje odmeva med ljudmi. Medijsko najbolj izpostavljena oblika spolnega nasilja je posilstvo, med spolno nasilje pa štejemo še spolno nadlegovanje, spolno zlorabo slabotnih oseb ali otrok, incest, neprimerne preglede, komentarje, nagovarjanje. Prav tako kot spolno nasilje razumemo vsa dejanja, povezana s spolnostjo, ki jih občutimo kot prisilo, na primer slačenje, poljubljanje, opazovanje, otipavanje, siljenje h gledanju ali k izdelavi pornografskega materiala, siljenje v oralni, analni ali vaginalni spolni odnos, vtikanje prstov ali predmetov v anus ali nožnico, prisilen spolni odnos z živaljo, siljenje k masturbiranju, vzajemna masturbacija.

O spolnem nasilju pa v družbi obstajajo številne stereotipne podobe, predvsem o posilstvu v družini. Katja Filipčič (2002) omenja “*stereotip o posilstvu med zakoncema*”, saj naj bi veliko

ljudi še vedno mislilo, da “pravo” posilstvo ni mogoče med znanci, kaj šele med zakoncema ali partnerjema. Po njihovem mnenju je prisilna spolnost v zakonu samo neprijeten zakonski prepir, ki se mu ne pripisuje posebne teže, saj tudi samo dejanje ni zelo dramatično. Gre le za nesporazum o spolnosti, v katerem zmaga mož (Filipčič, 2002: 100). Takšna pojmovanja pa so odraz stereotipov, ki se ohranjajo zaradi nepoznavanja problema in napačnih informacij. Realna slika tega pojava pa je povsem drugačna. Posilstvo je posilstvo, ne glede na odnos med storilcem in žrtvijo. Prizadevanja za odpravo tega mita so v zadnjih dvajsetih letih močna, vendar pa je ta doba kljub inkriminiranju posilstva v (zunaj)zakonski zvezi v Sloveniji prekratka za spreminjanje stereotipov.³ To spreminjanje pa otežuje tudi slovenska zakonodaja, ki temelji na binarni opoziciji privolitev-neprivolitev, kar pomeni, da mora ženska dokazati (predvsem s fizičnimi poškodbami na svojem telesu), da v spolni napad ni privolila in da se je fizično aktivno branila.

Daleč največ pozornosti javnosti in pri poročanju medijev o konkretni primerih družinskega nasilja vzbudi spolna zloraba otrok. Pomembna razlika med posilstvom otroka in odrasle osebe je, da storilec pogosto brez sile ali grožnje doseže določene spolne aktivnosti otroka. Ta tako največkrat izkoristi podrejeni položaj otroka in čustveno odvisnost od starša.

Fizično in spolno nasilje torej ne obstajata brez psihološkega nasilja, zato številni avtorji (npr. Dobash in Dobash, Mullender) opozarjajo, da je “psihična stiska običajna in ne “nenormalna” reakcija na nasilje in zlorabe” (Zaviršek, 1997: 337). Če s fizičnim nasiljem ranimo človekovo telo in s spolnim nasiljem posežemo v posameznikovo spolno integriteto, potem s psihološkim nasiljem načenjamo človekovo duševnost, psihično stabilnost in samozavest. Nobena oblika nasilja v družini pa vsekakor ni zanemarljiva.

1.3. Kdo so žrtve, kdo storilci?

³ Več o tem v Filipčič, 2002: 102-109.

Zdravnik C. Henry Kempe in njegovi kolegi so bili v letu 1962 prepričani, da je bilo pri otrocih mnogo poškodb, ki so jih videli in zaceljenih zlomov, ki so jih opazili na rentgenskih slikah, namerno povzročenih s strani staršev. Na podlagi teh ugotovitev je Kempe skupaj s kolegi skoval termin "*battered child syndrome*" (sindrom (pre)tepenega otroka) (Gelles, 1993: 3). Medtem pa so pozornost na problem nasilja nad ženskami pritegnile ženske same. Osnova zgodnjih raziskav zlorab žen je pojmovanje Lenore-e Walker (1979) "*the battered woman syndrome*" (sindroma (pre)tepenene ženske) (Gelles, 1993: 17).

Ta dva termina nakazujeta, da so se raziskovalci začeli najprej ukvarjati z žrtvami, ki so bile nasilju najbolj izpostavljene ter da je v družbi, še toliko bolj pa v družini, nasilje sredstvo za podrejanje šibkejših. Večino nasilja povzročijo moški, med žrtvami družinskega nasilja pa prevladujejo ženske in otroci.

“Zgodovina in sedanjost kažeta, da je žena v zakonski zvezi najpogostejša žrtev moškega nasilja. To dejstvo potrjuje nešteto pravnih, kulturnih, religioznih, političnih, gospodarskih in drugih prispevkov, po katerih je ženska ali žena v zgodovini človeštva največkrat žrtev vedenja svojega moža, čeravno je vedno dosti dogodkov, v katerih so zaradi nasilja prizadeti tudi drugi družinski člani. Toda v hierarhiji zakonske zveze je bilo nasilje nad ženo (poleg otrok) dolgo časa tudi legalizirano in mož je z njo (kot z otroki) ravnal kot z lastnino. /.../ Žena je bila skozi zgodovino lastnina moža, nad katero je gospodoval, si jo prilagajal in jo vzgajal, ne nazadnje tudi z nasiljem. Pretepanje žena je bilo običajno in »nikoli ni bilo nobene ustanove, ki bi pomagala tem žrtvam“. (Pečar, 1984a: 914)

“Najpogostejša oblika nasilja v družini je nasilje nad ženskami. Policijske statistike v Sloveniji dokazujejo, da so v 99 % primerih nasilja med odraslimi v družini žrtve ženske, povzročitelji pa moški” (Bašič in Štriker v Zaviršek, 1993: 41). V družinah, kjer se izvaja nasilje nad ženskami, je pogosto žrtev nasilja tudi otrok oziroma otroci. Velja pa tudi obratno, saj so številne raziskave dokazale, da so bile v 40-60 % primerov nasilja nad otroki v družini zlorabljen tudi matere (Gary v Zaviršek, 1993: 42). Neumestna pa ni tudi pripomba, da otroci postanejo žrtve nasilja tudi s tem, ko so prisotni ob takem ravnanju staršev oziroma so priče nasilja v družini, tudi če sami fizično ali kako drugače niso trpinčeni. Vse to dokazuje, da je nasilje nad ženskami povezano z nasiljem nad otroci in obratno.

Med žrtvami zlorab pri otrocih prevladujejo po ugotovitvah ameriških raziskav otroci, mlajši od 7 let. Približno četrtnina otroških žrtev je starih med 8 in 12 let in okoli 20 % med 13 in 18

let. Starostna struktura pa se nekoliko spremeni, če primerjamo različne oblike družinskega nasilja med seboj. Razlike se pojavijo tudi glede na vrste nasilja po spolu. Pri nekaterih oblikah prevladujejo fantje, pri drugih dekleta. Tako je med žrtvami spolne zlorabe je večina deklic (77 %), pri psihičnem trpinčenju je le nekaj odstotkov več deklet kot fantov (deklic 53 %, fantov 47 %), fantje pa prevladujejo (z deležem malo nad polovico) pri zanemarjanju in telesnih zlorabah (Filipčič, 2002: 151). Številne raziskave so pokazale, da s starostjo otroka fizično kaznovanje upade. To lahko razložimo kot posledico večjega tveganja po odkritju nasilja v družini, ko otroci postanejo šoloobvezni ali pa kot posledico, da se bodo otroci na nasilje odzvali z nasiljem.

Seveda pa je potrebno poudariti, da se lahko rezultati podobnih raziskav med seboj sicer nekoliko razlikujejo, kar je pač posledica velikosti in značilnosti vzorca, ki je predmet določene raziskave, in tudi od same definicije nasilja.

Pri povzročiteljih nasilja pa izhajamo iz ugotovitve, da so najpogostejše (a ne edini) nasilneži v družini moški in to velja za vse oblike nasilja v družini. Možje so praviloma močnejši od žena, imajo višji družbeni in ekonomski status. Zato lahko uporabljajo nasilje brez strahu, da jim bo žena vrnila udarce, jih poškodovala ali jim omejila finančna sredstva za zadovoljevanje lastnih potreb in potreb otrok. Ženska je "primerna" žrtev družinskega nasilja tudi zato, ker se praviloma ne brani in hrani storilčevo ravnanje kot skrivnost.

Podoben odnos odvisnosti, a še močnejši⁴, se vzpostavi tudi pri nasilju staršev nad otroci, predvsem ko gre za spolne zlorabe. Vzrok je prav gotovo v tem, da odrasli zaradi razvojne stopnje otrok in njihovega odnosa podrejenosti zlahka manipulirajo z njimi in na ta način uveljavljajo svojo premoč. Starost od 4 do 9 let, ko se zgodi največ spolnih zlorab, je povezana tudi z obdobjem, ko otroci želijo ugajati staršem, jim ustreči in si tako pridobiti njihovo naklonjenost. Raziskovalci vedno znova ugotavljajo, do so otroci, ki odraščajo pri svojih bioloških starših, redkeje žrtve spolne zlorabe v primerjavi z otroki, ki odraščajo s krušnimi starši. Nekateri celo ugotavljajo, da je odraščanje z očimom eden od največjih dejavnikov tveganja za zlorabo otroka. (Filipčič, 2002: 73-74)

⁴ Janez Pečar v enem izmed svojih člankov o nasilju v družini govori celo o otrocih, ki naj bi bili "predestinirani kot žrtve". Posebnost, zaradi katere naj bi bili otroci vnaprej določene žrtve nasilja navezuje avtor na odvisnost od staršev, tako finančno kot tudi emocionalno. Starši imajo tako še večjo moč nad svojimi otroki, kar naj bi jim omogočalo še večjo manipulacijo nad otroki in v končni fazi dovoljevalo tudi nasilje nad njimi. (Pečar, 1984b: 307-308) Vendar se je potrebno nadalje vprašati zakaj potemtakem niso vsi otroci žrtve nasilja v družini, saj so konec koncev vsi tako ali drugače odvisni od svojih staršev.

Nasilni niso samo neizobraženi, slabo situirani moški neprevladujoče nacionalnosti in/ali veroizpovedi, kot radi verjamemo. Povzročitelji nasilja prihajajo iz vseh družbenih slojev in ne samo iz razbitih in nefunkcionalnih družin, kot poskušajo zaključiti nekatere teorije. Praksa dokazuje, da na tem področju ne obstaja nek splošno veljavni model, ki bi pojasnil skupne karakteristike tistih, ki povzročajo nasilje. Nasilje lahko tako srečamo v vsaki družini, ne glede na izobrazbo, vero, starost, materialno preskrbljenost ali karkoli drugega.

Katja Zabukovec iz izkušenj delovanja Društva za nenasilno komunikacijo navaja, da “so nasilni tisti moški, ki žensk ne vidijo kot enakovrednih partnerk. Edina skupna lastnost nasilnikov, ki prihajajo po pomoč, je, da moči v partnerskem odnosu ne znajo deliti in mislijo, da si nasilje v “razumnih” mejah lahko privoščijo” (Zabukovec, 1999: 29). Dejanja žrtev pri tem niso pomembna, vsak izgovor je dober. Morda se žrtev pogovarja po telefonu, ko pridejo domov, morda se spotakne čez otrokovo igračo. Karkoli. Moški ne išče zunanje razloga, išče le zunanje opravičilo.

1.4. Obseg pojava nasilja v družini

Podatke o obsegu nasilja v družini lahko dobimo iz treh večjih virov: iz kliničnih primerov oziroma medicinske statistike, iz uradnih statistik ter iz različnih raziskav. Vsak izmed teh virov ima določene prednosti in specifične slabosti, ki vplivajo tako na naravo kot na generalizacijo in veljavnost ugotovitev, ki izhajajo iz raziskovanja. Medicinske statistike imajo sicer najbolj neposreden dostop do primerov družinskega nasilja, vendar se ti podatki se ne morejo uporabiti za posploševanje informacij o razširjenosti in pogostosti nasilje v družini, saj takšni vzorci niso nikoli reprezentativni. Medtem so podatki uradnih prijav omejeni na primere, ki spadajo v okvir preiskovalnega pooblastila državnega delovanja, razlikujejo pa se tudi zaradi odstopanj v definicijah pojavov ter praks registriranja. Raziskave pa se srečujejo z nereprezentativnimi vzorčnimi tehnikami.

Povsod po svetu ugotavljajo, da je težko dobiti verodostojne podatke o razsežnosti nasilja v družini. Tudi uradne statistike državnih organov v Sloveniji nikakor ne odražajo pravega obsega tega pojava, saj država posebne statistike, ki bi lahko natančno pokazala, kako

razširjeno je družinsko nasilje ne vodi. Sodna statistika, ki jo vodi Statistični urad Republike Slovenije, ne prikazuje odnosa med storilcem kaznivega dejanja in njegovo žrtvijo. Tako ne vemo niti, koliko je primerov družinskega nasilja niti koliko jih doživi sodni epilog. "Med represivnimi organi, ki obravnavajo nasilje v družini, se je le Ministrstvo za notranje zadeve RS odločilo, da bo ta način zbiranja podatkov spremenilo. S 1.10. 1999 so v obrazec za ovadbo uvedli novo rubriko "razmerje med storilcem in oškodovancem". Vsak policist, ki obravnava primer nasilje v družini, mora to tudi jasno prikazati v poročilu" (Filipčič, 2002: 90).

Tako je obseg pojava družinskega nasilja odvisen predvsem od ocen, ki temeljijo na manjših vzorcih (ki pogosto niso reprezentativni) in na samoporočanju. Vprašanje seveda je, ali so te ocene pravilne in ali realno odražajo stanje. Eno takšnih ocen glede fizičnega nasilja je podalo Društvo SOS telefon, nevladna organizacija, ki pravi, da je v Sloveniji nasilje prisotno v vsaki peti družini oziroma da je pretepena vsaka peta ženska (Kozmik in Dobnikar, 1999: 7). Z raziskavo v Kanadi pa so ugotovili, da je vsaj 29% žensk žrtev nasilja v partnerski zvezi ter da je vsaj 23% otrok že bilo priča nasilje v družini (Kuhar in drugi, 1999: 32).

Tudi s podatkih o spolnem nasilju med partnerjema v družini se v Sloveniji ne moremo pohvaliti, saj se še nobena kriminološka raziskava ni celovito ukvarjala z vprašanjem, ali se posilstva v (zunaj)zakonski zvezi v življenju Slovencev dogajajo in kako pogoste so. Tudi tu lahko navedemo le oceno Društva SOS telefona, da je posiljena vsaka sedma ženska. Te številke pa naj bi bile, če jih primerjamo z zahodnimi državami, prej prenizke kot previsoke. Tako je na primer v Nemčiji posiljena vsaka četrta, v ZDA pa vsaka tretja ženska (Božac Deležan, 1999: 13). V tuji literaturi lahko v zadnjih dvajsetih letih zasledimo številne raziskave o posilstvu zakonske žene. Tako sta raziskavi v ZDA in Angliji pokazali, da je vsako sedmo poročeno žensko posilil njen zakonski partner. Iz rezultatov teh raziskav avtorji sklepajo, da je posilstvo v zakonski zvezi pogostejše od klasičnega posilstva. Ta ugotovitev je še toliko bolj zastrašujoča ob ugotovitvi, da je bil velik delež žensk v zakonski zvezi posiljenih večkrat (Filipčič, 2002: 110).

Ocenjevanje spolne zlorabe otrok pa je še težje kot ocenjevanje spolnega nasilja med partnerjema, saj je temno polje zelo veliko. V tujini raziskavah so ugotovili, da je spolno zlorabljenih od 15 do 25 % otrok, med njimi pa močno prevladujejo deklice (Filipčič, 2002:

153). Na temelju vseh teh ugotovitev tujih raziskav, lahko z gotovostjo rečemo, da se posilstva v zakonski oziroma zunajzakonski zvezi kot tudi spolne zlorabe otrok dogajajo tudi v Sloveniji.

O obsegu psihološkega nasilja pa je najtežje govoriti, saj ga je zaradi njegove kompleksnosti v primerjavi z drugimi oblikami nasilja najtežje meriti.

Zoran Pavlović je leta 1995 prvi empirično podprto ocenil obseg pojava trpinčenja otrok v Sloveniji. Pod njegovim vodstvom je delovna skupina za institucionalno obravnavanje zlorabljenih, trpinčenih in zanemarjenih otrok v Sloveniji ugotavljala, koliko primerov trpinčenja otrok so pri svojem delu opazile nekatere službe in ustanove, ki so z otroki v najtesnejšem stiku. V vzorec so tako zajeli vrtce, osnovne in srednje šole, Centre za socialno delo ter zdravstvene in patronažne službe. Na temelju zbranih podatkov in z uporabo statističnih metod je skupina ocenila, da se mreža navedenih institucij v Sloveniji letno ukvarja s 3000 do 3500 primeri slabega ravnanja z otroki (Pavlović, 1997: 69). Navedena številka zajema samo trpinčene, zlorabljene in zanemarjene otroke, ki jih institucionalni sistem opazi. Medtem pa ostaja odprto vprašanje, koliko jih ostane prikritih. Med vidnimi primeri trpinčenja otrok je malo manj kot 50 % telesnega trpinčenja, malo manj kot 15 % spolnih zlorab, za preostale primere pa je značilno zanemarjanje in duševno slabo ravnanje brez telesnega trpinčenja in slabe zlorabe. (Pavlović, 1997: 80-82)

V Sloveniji se obsežnejše raziskave, s katero bi ugotavljali prisotnost nasilja v partnerskih odnosih, ni lotil še nihče. Omenjene ocene so plod dela Društva SOS telefon, ki je nevladna organizacija. Kljub vsem problemom, ki so vezani na ugotavljanje obsega tega pojava in zato tudi na nezanesljive podatke oziroma bolje rečeno ocene, je presenetljivo, da država še ni opravila takšne ekspertize. Le če se bo država zavedala, da nasilje v družini ni individualen, ampak družben problem ter da ta pojav obstaja v večjem obsegu, bo začela uvajati določene preventivne ukrepe. Čeprav bi le-ti na samem začetku predstavljali določen finančni zalogaj, bi se državi na dolgi rok finančno obrestovali. Če bi se obseg nasilja med partnerjem zmanjšal, bi to za državo pomenilo prihranek denarja zaradi zmanjšane števila obiskov poškodovanih žrtev pri zdravniku, njihovih bolniških odsotnosti, zvečala bi se učinkovitost na delovnem mestu, potrebnih bi bilo manj policijskih intervencij.

1.5. “Nove” oblike nasilja v družini

V družbi obstajajo številni miti povezani z družinskim nasiljem. Nekaj teh splošno sprejetih in hkrati nerealnih predstav se nanaša tudi na to, kdo je povzročitelj nasilja in kdo žrtev. Poleg nasilja nad ženskami in otroci so v družini pojavljajo tudi druge, “nove”⁵ oblike nasilja. Čeravno se največkrat obravnavajo prav razprtije med zakoncema z vsemi njihovimi posledicami, pa smo v vsakdanjem življenju priča tudi nasilnim otrokom, nasilju žensk nad moškimi, nasilju med istospolnima partnerjema ter zlorabi starejših v družini.

Prevladuje prepričanje, da so v družini nasilni moški, ženske pa pasivne žrtve. Nasilje žensk nad moškimi je sicer znano, ampak po mnenju javnosti tako redko, da je dejansko le izjema, ki potrjuje pravilo. Vendar pa so se konec 70-ih let 20. stoletja pojavile v Združenih državah Amerike prve razprave o ženski agresivnosti v družini, ki pa so pokazale prav nasprotno, in sicer, da so ženske v partnerski zvezi le nekoliko manj nasilne kot njihovi partnerji. Tako se je tudi glede nasilja žensk nad moškimi oblikoval nov termin “battered husband syndrome” (sindrom (pre)tepenega moža) (Filipčič, 2000: 202; 2002: 235). Pretepanje oziroma zlorabljanje moških je očitno še dosti globlje zastrto s skrivnostmi, kakor zloraba žensk in otrok.

Vendar pa se je potrebno na tem mestu vprašati, v kakšnem kontekstu se takšna oblika nasilja pojavlja. Ali gre za reakcijo oziroma odgovor ženske na nasilje s strani moškega ali pa na drugi strani predstavlja provokacijo. Kritiki teh raziskav so namreč mnenja, da je večina nasilnih dejanj žensk storjenih v samoobrambi, kar bi bilo potrebno upoštevati pri pojasnjevanju velikega deleža agresije žensk.

⁵ Novost teh oblik družinskega nasilja je v tem, da jih javnost pogosto prezre in da so predmet različnih obravnavanj in razprav šele v zadnjem času, čeprav so kot pojav v družinski dinamiki že dolgo znana.

Filipčičeva (2002) poudarja, da je pomembna značilnost pojava "pretepenih moških" izredno nizka stopnja prijav. Vzroki so podobni kot pri neprijavljanju žensk, vendar so nekateri še izrazitejši ali pomembnejši. Mednje vsekakor sodi občutek sramu trpinčenega moškega. Zaradi tega se sramujejo prijaviti grdo ravnanje z njimi, kajti "moški ideali" ne ohrabrujejo prizadetih, da bi javno razgrinjali svojo nemoč pred drugimi, in se bojijo priznati, da so bili žrtve napadov svojih partnerk, četudi so jih poškodovale.

Nasilje med istospolnima partnerjema je še večja uganka, saj je v primerjavi z drugimi oblikami družinskega nasilja o njem zelo malo literature. Problematično je dognati že samo število takšnih skupnosti, saj mnogi homoseksualni pari ne želijo, da okolica izve za njihovo homoseksualnost, še večje težave pa se pojavijo pri raziskovanju nasilja pri takšnih parih. Nekateri avtorji navajajo, da je stopnja nasilja enaka kot pri heteroseksualnih parih, torej okoli 20-odstotna, in da so lezbijke agresivnejše od gejev ali heteroseksualnih žensk. (Filipčič, 2000: 202; 2002: 233)

Za žrtve nasilja v homoseksualnih skupnostih je značilno, da so v družbi dvojno stigmatizirane, na eni strani zaradi svoje viktimizacije in na drugi zaradi svoje spolne usmerjenosti. Zato so te žrtve še toliko bolj ujete v nasilno zvezo, predvsem zaradi pomanjkanja alternativ, kar pa je tudi voda na mlin povzročitelju/ici nasilja, ki ve, da je zelo malo možnosti, da bo moral/a za svoja dejanja odgovarjati.

Pri *nasilnih otrocih* v družini govorimo o dveh oblikah nasilja. Na eni strani je to nasilje nad sorejenci, se pravi nasilje nad svojimi brati in/ali sestrami, na drugi strani pa lahko to nasilje izvajajo nad svojimi starši. Nemalokrat pa se dogaja, da sta prisotni v družini obe obliki hkrati.

Nasilje med otroki v družini je najpogostejša oblika družinskega nasilja. Zato je zanimivo vprašanje, zakaj se s to obliko nasilja ne ukvarja niti družba niti stroka. Morda je temu tako, ker je tako splošno, saj ga večina ljudi ga dojema kot normalen in neizogiben del odraščanja (Filipčič, 2002: 225). Resneje se nasilnost med brati in sestrami jemlje le takrat, kadar v odraslosti prihaja do hudih ekscesov, ki imajo svoj epilog na sodišču. Poleg normalnosti in vsakdanjosti tega pojava prevladuje tudi prepričanje, da to nasilje ne zajema težjih oblik in ne škoduje otrokovemu osebnostnemu razvoju. Vendar pa lahko temu, tudi na podlagi določenih raziskav in pa tudi medijev, kaj hitro ugovarjamo.

O nasilju otrok nad straši se v javnosti na glas ne govori kaj veliko, saj naj bi to veljalo kot sramotno dejanje. V medijih ponavadi močno odmevajo le posamezni primeri, ko otrok na primer ubije enega ali oba starša. Nedvomno je najpogostejše psihično nasilje, ko otroci izsiljujejo svoje starše za doseg različnih ugodnosti ali da bi se ognili vzgojnim oziroma disciplinskim ukrepom. Telesni napadi na starše ali grožnje z njimi pa ostanejo javnosti skrbno prikriti, saj starši svojega strahu pred lastnim otrokom nočejo razkriti. To je namreč v popolnem nasprotju s tradicionalno vlogo roditelja in otroka. Zato je povsem razumljivo, da je temno polje pri tej obliki nasilja v družini zelo veliko. (Filipčič, (2000: 203; 2002: 229)

Javnosti pa je tudi zelo skrit ***pojav nasilja nad starejšimi družinskimi člani***. Pri obravnavanju te oblike nasilja je treba postaviti starostno mejo, od kdaj naprej štejemo osebo za starejšo ali ostarelo. V literaturi se najpogosteje pojavlja starost 65 let, ki tudi sicer predstavlja mejnik v življenju posameznika.

Starejši družinski člani so žrtve vseh vrst nasilja, poleg tega pa je zanje značilna še dodatna vrsta, in sicer so pogosto žrtev finančnih manipulacij oseb, ki bi morale skrbeti zanje.

O obsegu pojave zlorabe starejših je težko govoriti zaradi vseh omenjenih problemov, vezanih na raziskovanje različnih zlorab v družini. Obseg pojave so doslej ugotavljale le redke raziskave, vendar pa se tudi rezultati teh raziskav med seboj razlikujejo. Po grobih ocenah je zlorabljenih od 4 % do 10 % starejših v družini, nekateri pa menijo, da so te številke zaradi velikega temnega polja še večje. Iz rezultatov raziskav pa izhaja, da med starejšimi žrtvami prevladujejo ženske. (Filipčič, 2002: 241-242)

2. TEORIJE O NASILJU V DRUŽINI

Kljub razvoju in porastu profesionalnega in javnega interesa o zlorabi otrok, nasilju nad ženskami, spolni zlorabi, čustvenemu oziroma psihološkemu nasilju, zlorabi starejših oseb, in drugih oblik družinskega nasilja, je to področje daleč od poenotenja in ni nobene dominante, enotne oziroma univerzalne teorije ali skupine podatkov, ki bi vodila raziskave in napore obravnavanja ter preprečevanja nasilja v družini. V resnici je število pomembnih diskusij naraslo v študijo nasilja v družini.

Pogosto se zdi, da ne obstaja nobena racionalna razlaga o škodovanju tisti osebi, ki jo imaš rad, še posebno ne tisti, za katero se izkaže, da je nemočna in nezaščiten.

Nasilje v družini lahko pojasnimo in približamo s pomočjo treh splošnih teoretičnih ravni analiz (Gelles, 1993: 8-9):

Intraindividualna raven analize oziroma *individualistične teorije* se osredotočajo na posameznikove osebnostne lastnosti kot osnovne vodilne determinante nasilja in zlorabe nad družinskimi člani. Nekatere izmed teh teorij pa se osredotočajo tudi na individualne osebnostne značilnosti žrtev. Psihiatrični model, kot nekateri tudi pojmujejo to raven analize, vključuje teoretične pristope, ki povezujejo osebnostne motnje, značajske motnje, duševne bolezni, zlorabo alkohola in substanc, in druge intra-individualne procese z dejanji družinskega nasilja. Podrobneje bomo v nadaljevanju obravnavali teorijo o alkoholu kot vzroku nasilja v družini.

Socialno-psihološki model je usmerjen predvsem na interakcijo med posameznikom in okoljem in zatrjuje, da je vir nasilja ravno v tej interakciji. Teorije, ki izvirajo iz socialne psihologije domnevajo, da sta lahko nasilje in zlorabljanje najbolje razumljena z natančno raziskavo zunanjih okoljskih (družbenih) dejavnikov, ki vplivajo na družino, na družinsko organizacijo in strukturo, in na vsakodnevne interakcije med družinskimi člani, ki so predhodniki oziroma znanilci nasilnih dejanj. Teoretični pristopi, ki proučujejo družinsko

strukturo, stres, prenos nasilja iz ene generacije v drugo, in vzorce družinskih interakcij ustrezajo socialno-psihološkemu modelu. V ta sklop teorij tako spadata teorija socialnega učenja in teorija izmenjave.

Sociološka ali sociokulturna raven analize oziroma **sociokuturni model** določa makro raven analize. Nasilje proučuje v luči družbeno strukturiranih variabel kot so neenakost, patriarhat, kulturne norme, vrednote, institucije, delovanje sistema ter vedenje o nasilju in družinskih odnosih. V ta model sodijo teorija konflikta, teorija virov ter feministične teorije.

V nadaljevanju pa omenjamo le nekaj izmed teorij družinskega nasilja, predvsem tiste, ki so najpogosteje omenjene oziroma tiste, ki so najpopularnejše pri pojasnjevanju družinskega nasilja. Opozorimo naj še na dejstvo, da strogo ločevanje oziroma postavljanje mej med eno in drugo ni mogoče, tako da se teorije med seboj velikokrat prepletajo.

2.1. Alkohol kot vzrok nasilja

Splošno prevladujoče je prepričanje, da je alkohol eden od poglavitnih vzrokov nasilja v družini. Velja tudi prepričanje o splošnejši povezavi med alkoholom in nasiljem. Teorije, ki podpirajo to mišljenje, so zbrane pod okriljem "drunken bum theory".

Teorija, ki spada v ta krog teorij je **dezinhibicijski model**. To je teorija o direktni povezavi med alkoholom in nasiljem v družini, ki izhaja iz domneve, da alkohol sprosti zavore in spremeni presojo. Alkohol namreč učinkuje na osrednje živčevje in s tem vpliva na delovanje možganov ali na delovanje superega, kar torej omogoča sproščanje jeze. Alkohol naj bi slabil inhibitorne dejavnike za nasilno vedenje, zato se ta usmeritev tudi imenuje dezinhibijska teorija. (Barnett in Fagan, 1993: 3; Filipčič, 2000: 199; 2002: 48)

Ola W. Barnett in Ronald W. Fagan (1993) sta v raziskavi, ki sta jo izvedla pri moških, ki živijo v zakonski ali zunajzakonski zvezi ugotovila, da imajo nasilni moški signifikantno več težav s pitjem alkohola (z alkoholizmom) kot moški, ki niso nasilni. Te težave pa se kažejo v količini in pogostosti pitja alkohola, v kontekstu pitja in razlogih za pitje. Vendar pa sta v

okviru te študije ugotovila tudi, da nasilni moški izkusijo oziroma doživijo višjo raven življenjskih napetosti kot nenasilni moški ter da so ti pritiski povezani z razlogi pitja alkohola. Ta teorija ni dobila večjih empiričnih potrditev neposredne vzročne povezave med alkoholom in nasiljem. Raziskave so pokazale le, da “so moški, ki so nasilni daljše obdobje, nasilni tudi takrat, ko niso pod vplivom alkohola, in narobe, večina moških, ki so odvisni od alkohola, ni nikoli udarilo ženske” (Zaviršek, 1997: 331). G. Spieker je podal mnenje, da sta alkoholizem in nasilje v družini dva ločena sindroma, ki pa v praksi pogosto koeksistirata, soobstajata. (Barnett in Fagan, 1993: 2)

Poleg dezinhibicijske teorije pa med teorije o alkoholu sodi tudi **teorija socialnega učenja in zanikanja deviantnosti**. Po njenem mnenju D.H. Coleman-a in M.A. Straus-a se ljudje z opazovanjem naučijo, da se posameznikom oprusti ali odpusti ravnanje, ki ga storijo pod vplivom alkohola (Barnett in Fagan, 1993: 3; Filipčič, 2002: 49). “Biti vinjen” torej za posameznika predstavlja primeren izgovor oziroma opravičilo za nasilno dejanje v takšnem stanju ter tako služi za nevtraliziranje nasilja nad družinskim članom.

Kljub temu prepričanje laične javnosti o vzročni vlogi alkohola še vedno ostaja nespremenjeno ter tako vidi v alkoholu glavnega povzročitelja nasilja. Vendar pa razloge za nasilnost ne gre vedno pripisovati samo enemu dejavniku (v tem primeru alkoholu), saj sta lahko tako alkohol kot družinsko nasilje lahko odraz nekega tretjega dejavnika ali dejavnikov. Povezavo med alkoholom in nasiljem v družini moramo tako označiti kot posredno (in ne neposredno) zvezo. “Posredniki” med alkoholom in nasilnim vedenjem pa so različni in se pojavljajo na individualni ravni (stresi, porušeni odnosi med partnerjema, občutek nemoči, finančne težave, alkoholizem, brezposelnost), strukturni ravni (revščina) ali kulturni ravni (norme, ki opravičujejo nasilje kot obliko moškosti).

2.2. Medgeneracijski prenos nasilja

Nemalokrat govorimo o krogu nasilja v družini. To pojasnjuje **teorija socialnega učenja**, ki je najpopularnejša teorija pri razlagi nasilja v družini. Izhaja s stališča, ki so ga oblikovali socialni psihologi (npr. Bandura) in kriminologi (npr. Ronald Akers), namreč da oblikujemo

svoje vedenje na podlagi tega, čemur smo bili izpostavljeni v otroštvu, se pravi v procesu socializacije. (Filipčič, 2002: 54; Kanduč, 2001b: 115; Cappell in Heiner, 1990: 135-136). Nasilja se torej naučimo v družini sami prek mehanizma modelov, po katerem ena oseba prevzame vedenje druge, ki jo občuduje, spoštuje ali doživlja kot avtoriteto.

Ena od najbolj doslednih in vztrajnih ugotovitev raziskav o fizični zlorabi otrok je t.i. *medgeneracijski prenos nasilja*, ki ta pojav enostavno pojasnjuje s tem, da so otroci, ki so bili fizično zlorabljeni, nagnjeni k temu, da odrastejo v nasilne osebe (Gelles, 1993: 15).

V odrasli dobi postane nasilje način za odgovor na stres ali način za reševanje sporov. Opazovanje nasilja v družini ali neposredno doživljanje le-tega na lastni koži, lahko tudi zviša toleranco za nasilje. Model odzivanja na strese in težave z uporabo nasilja ali dojemanje nasilja kot običajen način komuniciranja se na takšen način prenašata iz roda v rod. In ta pristop medgeneracijskega prenosa nasilja, je med razlagalci nasilja v družini zbudil največ pozornosti. Veliko raziskav je namreč našlo dokaze za potrditev hipoteze o medgeneracijskem "ciklu nasilja" (Filipčič, 2002: 55), ki pravi, da so se nasilni starši ali starši, ki zlorabljujejo otroke na drugačen način, tega ravnanja naučili v svojem otroštvu, ko so bili sami priče ali žrtve nasilja in drugih zlorab v svojih lastnih družinah.

Ta teorija ima tudi številne potrditve v empiričnih raziskavah, vendar pa se ni ubranila tudi kritikam. Raziskovalci splošno prepoznavajo, da je medgeneracijski prenos v določeni meri verjeten, vendar vsi zlorabljeni otroci ali otroci, ki odraščajo ob nasilju ne odrastejo v nasilneže. Na drugi strani pa lahko nasilneži izhajajo iz povsem nenasilnih družin. Joan Kaufman in Edward Zigler (1987) sta tako izpostavila, da je hipoteza medgeneracijskega prenosa preveč poudarjena. Analizirala sta razpoložljive raziskave o fizični zlorabi otrok in ugotovila, da najboljši empirični podatki omenjajo, da le 30% zlorabljenih otrok postane v odraslosti agresivnih (Gelles, 1993: 15). Zato se je potrebno vprašati, pod katerimi pogoji oziroma v kakšnih okoliščinah se medgeneracijski prenos nasilja zgodi.

Če se posameznik nasilja nauči preko vedenjskih vzorcev, ki mu jih družinsko okolje ponuja v otroštvu, lahko iz tega sklepamo, da se z izkušnjami iz otroštva ne naučimo samo vloge nasilneža, ampak tudi vloge žrtve. To trditev so zelo kritizirale predvsem feministične teorije, ker naj bi takšna trditev vodila do površnega sklepa, da ženska, ki se je naučila vloge žrtve v družini orientacije, sama povzroči lastno viktimizacijo v družini prokreacije (Cappell in Heiner, 1990: 136). Tako bi namreč napačno zaključili, da so ženske žrtve nasilja v družini

zato, ker to same želijo, saj so že v otroštvu sprejele takšno vlogo.⁶ Krivda za nasilje v družini bi se tako pripisala ženski ali pa bi imeli ženske celo mazohistične, ki podzavestno iščejo ali želijo trpljenje.

Mnenje o medgeneracijskem prenosu nasilja vodi k razmišljanju o nesmiselnosti ali neučinkovitosti kakršnihkoli intervencij. Zanimariti pa ne smemo tudi temeljnega pomisleka o tem prenosu nasilja - če se posameznik nauči kriminalnega vedenja od drugih, kdo je potem naučil njegove učitelje?

2.3. Teorija rutinskih dejavnosti

Lawrence Cohen in Marcus Felson sta **razvila teorijo rutinskih dejavnosti**, ko sta konec sedemdesetih let 20. stoletja skušala pojasniti, zakaj se je v ZDA v obdobju 1960-1975 obseg kriminalitete zvečal (tako premoženjske kot nasilne), čeprav so se družbenoekonomske razmere v urbanih okoljih izboljšale. Njuna izhodiščna teza je bila, da struktura rutinskih dejavnosti (vsakdanjih življenjskih rutin v skupnosti) vpliva na strukturo kriminalnih priložnosti in posledično na obseg kriminalitete (Kanduč, 1999: 230-231). Kriminalni dogodek naj bi tako izhajal iz vsakodnevnih rutinskih dejavnosti. Cohen in Felson menita, da

“spremembe vzorcev rutinskih dejavnosti vplivajo na obseg kriminalitete (crime rates) s tem, da določajo stekanje (»konvergenca«) treh minimalnih prvin kaznivih dejanj (z neposrednim stikom) v času in prostoru: (a) motiviranega storilca; (b) primerne tarče (suitable target); (c) odsotnosti učinkovitega varuha (capable guardian). Če katerikoli nujni pogoj umanjka, je uspešna izvršitev kaznivega dejanja preprečena.” (Kanduč, 1999: 231)

Izhodišča teorije rutinskih dejavnosti so pomembna tudi za razumevanje nasilja v družini. Filipčičeva (2002) pojasni te tri pogoje kaznivih dejanj na področju pojava nasilja v družini (Filipčič, 2002: 71-76):

⁶ V otroštvu sicer sinovi pogosteje posnemajo svoje nasilne očete in prevzemajo njihovo vlogo, hčerke pa svoje mame, ki so žrtve nasilja. Sinovi postanejo nasilni, hčerke pa se naučijo tolerirati nasilje in tako velikokrat tudi same postanejo žrtve nasilja, kar pa ne pomeni, da si ga želijo.

Motiviran storilec nasilja v družini (nasilnež) je najpogosteje moški in to velja za vse oblike družinskega nasilja. Nekateri raziskovalci trdijo, da so moški nasilni zato, ker takšno njihovo ravnanje praviloma nima negativnih posledic, saj je s pretepanjem žena (v primerjavi z nasiljem proti tujcu) povezanih malo stroškov ali neprijetnosti. Moški so v družini pogosto nasilni zato, ker se zlahka ognejo odkritju organom pregona, ker so tarče njihove agresivnosti lahko dosegljive in ker je za nekatere moške nasilje lažji način reševanja nasprotij ali stresov, značilnih za intimno zvezo.

Najpogostejše žrtve nasilja v družini so ženske oziroma deklice. Ženska je **“primerna” žrtev** družinskega nasilja, ker se praviloma ne brani in hrani storilčevo ravnanje kot skrivnost. Podobno pa velja tudi za odnos med storilcem nasilja in otrokom.

Odsotnost učinkovitega varuha pri nasilju v družini je posledica izolacije družine. Ženske, ki so bolj socialno izolirane, so pogosteje žrtve nasilja v družini. Imajo manj stikov z drugimi in so zato bolj dovzetne za dominacijo svojih partnerjev. V takšnem partnerskem razmerju je oslabljen tako formalen kot neformalen nadzor.

Ta teorija vidi v družinskem nasilju preprosto, rutinsko obliko vedenja in tako preusmerja odgovornost za nasilno ravnanje s storilca na sam dogodek. Tako lahko teoriji, da zanemari motive storilcev, da ne išče vzrokov nasilja v družini in da se torej problema loteva pri koreninah. Vendar pa se je temu ta teorija zavestno odpovedala, ker se zaveda problemov, povezanih z odkrivanjem vzrokov.

2.4. Teorija izmenjave

Ta teorija izhaja s stališča, da vse človeške interakcije vodi na eni strani želja po koristi, nagradi oziroma določeni obliki zadovoljstva, na drugi strani pa želja po ogibanju neprijetnostim, kar se lahko kaže v obsojanju posameznika s strani okolja, kaznovanju ter materialnih stroških. Ljudje se zato ogibajo ravnanjem, ki jim ne prinašajo koristi in si prizadevajo doseči tak status in tako oblikovati medsebojne odnose in čustveno stanje, da jim bo prineslo ugodnosti in zadovoljstvo. Za doseg tega cilja so ljudje pripravljene sprejeti tudi

nekaj neugodnosti ali stroškov. Recipročnost v medsebojnih odnosih je torej temeljno izhodišče te teorije. Oseba povzroči drugi osebi ugodnost, kar predstavlja za to drugo osebo obvezo, da bo ustregel pričakovanju prvi osebi po povrnitvi ugodnosti. Če pride do recipročne izmenjave ugodnosti se medsebojni odnos nadaljuje, če pa recipročnosti ni, se odnosi pretrgajo. (Gelles, 1983: 157)

Če to stališče te teorije navežemo na nasilje v družini in ga prenesemo na odnose v družini, je treba poudariti, da so odnosi v družini zelo kompleksni in zato kljub odsotnosti recipročnosti ne pride vedno do razpada družine. Do tega pa ne pride predvsem zaradi pomanjkanja alternativ žrtve, ki tako vztrajajo v odnosu z nasilnim partnerjem oziroma partnerico.

Pri teoriji izmenjave za posameznika pa ni pomembna samo razlika med izmenjavami ugodnosti in neugodnosti v absolutnem smislu, ampak tudi "pravičnost" pri porazdelitvi rezultatov. Če so ugodnosti enakomerno porazdeljene med posameznike, govorimo o "načelu distributivne pravičnosti" (Gelles, 1983: 157). V primeru prekršitve tega načela pa se lahko pojavi jeza, nezadovoljstvo, slaba volja, razburjenost, konflikt in tudi nasilje.

Richard J. Gelles (1983) je tako osnovne predloge teorije izmenjave o agresiji izboljšal in razvil *model izmenjave/socialne kontrole nasilja v družini* ("*exchanhe/social control model of family violence*"), ki predlaga, da sta zloraba žensk in zloraba otrok upravljana z načelom stroškov in nagrad. Izhajajoč iz teorije izmenjave Gelles poudarja, da sta nasilje in zloraba uporabljena, ko so nagrade večje kot stroški.

Osrednji predlog te teorije je, da nasilnež zlorablja družinske člane, ker to lahko počne. S sklicevanjem na ta predlog lahko pričakujemo, da bodo posamezniki uporabili nasilje v družini, če stroški nasilnega vedenja ne bodo presegli ugodnosti, ki jih povzroči takšno ravnanje. Družinsko nasilje se tako pojavi zaradi odsotnosti učinkovite družbene kontrole družinskih odnosov (zaradi zasebne narave današnje družine), ki zmanjšujejo stroške nasilnega družinskega člana. (Gelles, 1983: 157; 1993: 13)

Filipčičeva (2002) pa podaja kritiko tej teoriji oziroma modelu pojasnjevanja nasilja v družini. Njena kritika pa se nanaša na ustreznost teorije pri pojasnjevanju odnosa med starši in otroci, saj se v tem odnosu pojavi problem neenake izmenjave zadovoljstva med otroki in starši, pri čemer imajo otroci močno omejene možnosti za recipročno izmenjavo ugodnosti. Starši imajo namreč več moči ali vpliva od otrok in otroci pogosto nimajo alternativnih virov za materialna

sredstva in za zadovoljevanje čustvenih potreb staršev. Po drugi strani pa imajo starši veliko odgovornost do otrok, saj je njihov vložek v ta odnos zelo velik (skrb za otroke). (Filipčič, 2002: 66-67)

2.5 Teorija virov

Teorija virov nasilja (*“resource theory”*) v družini predpostavlja, da se vsi družbeni sistemi do neke mere opirajo na nasilje ali na grožnjo z nasiljem. To velja tudi za družino. Teorija virov izhaja s stališča, da je moč odločanja v družinskih odnosih precej odvisna od količine in vrednosti, ki jih vsaka od oseb ima. Z več viri (družbenimi, osebnimi ali ekonomskimi) kot lahko oseba razpolaga, več nasilja lahko izbere. William Goode (1971) pravi, da več ko ima posameznik virov, manjša je verjetnost, da bo nasilje dejansko uporabil na odprt način. (Gelles, 1993: 10)

Nasilje se tako kot vir moči uporabi ali kadar so drugi viri nezadostni ali jih ni (Filipčič, 2002: 78; Kanduč: 2001b: 116). Mož, ki želi biti dominantna oseba v družini, ima pa nizko izobrazbo in službo z majhnimi dohodki, ki ni prestižna (skratka, če moškemu primanjkujejo makroresursi), in za katerega je značilno pomankanje spretnosti pri ohranjanju medosebnih stikov, bo posegel k mikroresursom (v tem primeru po nasilju) za ohranitev svojega dominantnega položaja.

Ta teorija je doživela nekaj empiričnih potrditev, hkrati pa tudi kritik. V sedemdesetih letih je tako doživela nekaj sprememb in se preimenovala v ***teorijo statusne nekonsistentnosti*** (*“status inconsistency theory”*), ki temelji na spoznanju, da je

“verjetnost nasilnega vedenja večja takrat, kadar sta moč in status posameznika nekonsistentna (velika v enem socialnem okolju in majhna v drugem) ali kadar se norme, ki določajo status v družini, spreminjajo. Ta nekonsistentnost v času ali prostoru vodi do stresa, ki lahko pripelje do pretepanja žene ali otrok.” Teza je še posebej primerna za razlago pretepanja žena v družbah, kjer moški izgublja tradicionalno moč, medtem ko moč žensk narašča.” (Filipčič, 2002: 78-79)

2.6. Patriarhalna družba in zloraba žene

Na podlagi delovanja feminističnih gibanj so se razvile teorije spolne neenakosti. Vendar pa feminizem ne predstavlja enotne usmeritve pri pojasnjevanju položaja žensk v družbi in družini. Feministične perspektive se namreč ne ujemajo v celoti pri razlagi vzrokov spolne neenakosti ali pri mnenju, kaj bi morali storiti, da bi se zmanjšala. V širšem smislu razlikujemo tri feministične pristope: radikalni feminizem, marksistični in socialistični feminizem ter liberalni feminizem.⁷ (Haralambos in Holborn, 2001: 600)

Feministične teorije napadajo kulturni ideal družine kot "varnega zavetja pred krutim svetom". Zlorabo žensk ne pojmujejo kot redek in devianten pojav, ki je posledica slabega delovanja družine, ampak kot predvidljivo in običajno dimenzijo normalnega družinskega življenja. Poudarjajo, da se zloraba žensk ne more skriti pod krinko ali opravičilo zasebnosti družine, ampak je to družben problem.

Že sam pogled v preteklost dokazuje, da je bila družina v vsej zgodovini prostor interpersonalnega nasilja, pri čemer se je na nasilje nad ženskami ter na nasilje nad otroci gledalo kot na nekaj običajnega, družbeno dovoljenega in sprejemljivega. V večini kultur v zgodovini je očetovo pravo vključevalo popolno lastništvo nad telesom in dušo žene in otrok.⁸ Možu je bilo tako v celotni zgodovini družine dovoljeno pretepati ženo in otroke, si jih z nasiljem prilagajati in jih vzgajati ter v nekaterih primerih celo ubiti.

Danes pa ljudje (večinoma) vidijo v družinskem nasilju iracionalno dejanje. Nasprotno pa feministične teorije razlagajo zlorabo ženske kot ravnanje, ki postane razumljivo samo skozi družbeni kontekst. Moško nasilje nad ženskami definirajo kot socialni fenomen oziroma kot

⁷ Podrobneje o posameznih feminističnih pristopih v Haralambos in Holborn, 2001: 600-602.

⁸ Nasilje v družini je zgodovinski pojav, ki je po svetu dobro dokumentiran. V antičnih časih je ženska veljala kot moževa lastnina. Njena vrednost se je kazala predvsem (ali izključno) v tem, da je možu zagotovila potomstvo, torej nadaljevanje njegovega rodu. Otroci niso imeli v tem času nobenih pravic, vse dokler jim pravica do življenja ni bila podarjena oziroma dana s strani njihovega očeta kot del kakšnega formalnega kulturnega rituala. V starem Rimu, kjer so sprejeli pravo zakonodajo o zakonski zvezi, je bil mož »absolutni vladar«, ki je nadziral vse premoženje in osebe v gospodinjstvu. Žena je morala moža ubogati in mož je imel zakonsko pooblastilo kaznovati ženo zaradi neposlušnosti ali jo celo ubiti. Po francoski zakonodaji, sprejeti v Napoleonovem času, je bila ženska lastnina; njen lastnik je bil najprej oče, s poroko pa je lastništvo prenesel na moža. Tudi po angleškem common law-u ("*English common law*"), zapisanem v letu 1768, so bili otroci in žene lastnina moža. Ta zakon je zagovarjal, da imajo možje pravico fizično kaznovati nezanesljivo ženo, pri čemer pa so upoštevali pravilo palca ("*rule of thumb*"), ki je omejevalo debelino palice, s katero je mož lahko pretepal ženo. (Gelles, 1993: 1-2; Filipčič, 2002: 87)

sredstvo za ohranjanje moške nadvlade nad ženskami.⁹ Pojasnjujejo, da sta fizična premoč in nasilje zadnji sredstvi, da se podrejene skupine zadrži na njihovih mestih (Gelles, 1993: 2). In ker imajo moški moč nad ženskami, je nasilje (kot izraz socialne moči) najpogostejše in najučinkovitejše sredstvo socialne kontrole, kljub temu, da obstaja veliko drugih načinov, s katerimi lahko moški kot skupina ohranjajo podrejeni položaj žensk.¹⁰ Možje pretepajo žene, da bi dosegli ali vzdrževali moč, do katere menijo, da so upravičeni zaradi strukture družbe, ki jih uči, da se od njih pričakuje dominanten položaj. S tega vidika je nasilje del patriarhalno organizirane družbe, pri čemer rigidna socializacija spolnih vlog oblikuje stereotipe moške agresije in ženske pasivnosti, kar je pogosto primer pri nasilju nad ženami (Filipčič, 2002: 82-83). Nekateri avtorji (Dobash in Dobash, Pagelow, Yllo) tako poudarjajo, da je osrednja ideja teorije, ki poudarja patriarhijo kot glavni vzrok zlorabe žensk, da ekonomski in družbeni procesi direktno in indirektno funkcionirajo na način, da podpirajo patriarhalno (moško dominirano) družbeno ureditev in družinsko strukturo. Glaven teoretičen argument je, da patriarhija vodi v podrejenost in zatiranje žensk ter povzroča zgodovinski vzorec sistematičnega nasilja proti (zoper) ženske (Gelles, 1993: 13).

Nasilje nad ženskami in otroki z zornega kota feminizma tako ni razumljeno kot posledica osebne patologije, temveč kot posledica tradicije, zgodovinske delitve moči med moškimi in ženskami in kot posledica socializacijskega obrazca, ki tolerira moško nasilje.

Nasilje v družini je vsebovano v kulturnih normah. Nasilnost je tako vpeta že v sistem vzgoje, je bolj ali manj legitimna in splošno sprejeta. Tako *teorija spolnih vlog*, feministična po orientaciji, trdi, da je za nasilje nad ženskami najpomembnejša socializacija spolnih vlog v otroštvu (Filipčič, 2002: 83). V procesu socializacije (tako primarne kot sekundarne) se deklice in dečki učijo norm in vrednot družbe, v kateri živijo, hkrati pa tudi svoje spolne vloge in položaja. Tradicionalna socializacija spolnih vlog naj bi imela takšen vpliv na socializacijo deklic, da postanejo žrtve, dečki pa storilci nasilnih dejanj. Dečki so naučeni, da morajo biti močni, odločni, odgovorni in da morajo imeti vse pod nadzorom, medtem ko se

⁹ "Ta pristop k nasilju so od feministk prevzele tudi različne organizacije, ki se ukvarjajo s problemom človekovih pravic. Tako npr. OZN v poročilu o četrti svetovni konferenci o ženskah v Pekingu pravi: "Nasilje nad ženskami je eden od odločilnih družbenih mehanizmov, s katerimi se ženske prisiljuje v podrejen položaj v primerjavi z moškimi"." (Dobnikar, 1999: 93)

¹⁰ Z nasiljem kot izrazom socialne moči lahko poleg nasilja na ženskami razložimo tudi druge oblike družinskega nasilja: nasilje nad otroci (starši imajo več moči od svojih otrok), nasilje nad starejšimi družinskimi člani (odrasli imajo več moči od ostarelih).

deklince naučijo, da naj bi bile predvsem občutljive, čustvene, sposobne vživljanja v druge, njihovo delo v odrasli dobi pa naj bi predstavlja gospodinjska dela in skrb za otroke.

Potemtakem je skupna značilnost žensk, da je njihova socializacija usmerjena na to, da jih uči osredotočanja na druge ljudi in ne nase in da jih uči odvisnosti od drugih, predvsem od moških. Tako se znajdemo pred paradoksom, da ženske sicer skrbijo za druge, prav to pa jih dela vse bolj odvisne.

Večina raziskav pa ni uspela potrditi razlage nasilja v družini, ki jo podaja teorija spolnih vlog. Nekatere so prišle celo do popolnoma nasprotnih sklepov glede tradicionalne socializacije, saj veliko (pre)tepenih žensk ne pojmujejo svoje vloge v zakonu tradicionalno, ampak sebe ocenjujejo kot bolj liberalne, svojega moža pa dojemajo na tradicionalen način.

Tudi moški nasilneži po podatkih raziskav nimajo ekstremno tradicionalnih pogledov na spolne vloge. Iz tega lahko sklepamo, da “tudi različno dožemanje lastne spolne vloge in spolne vloge partnerja pripelje do konfliktov v družini in tako tudi do nasilja” (Filipčič, 2002: 84).

Kritika feminizmu je tudi, da nasilje med partnerjema ni specifično le za heteroseksualne zveze, saj istospolne družinske oblike nikakor niso imune pred raznovrstnimi zlorabami (in nasiljem). Prav tako pa feministične razlage spregledajo (mogoče zavestno) dejstvo, da so tudi ženske nasilne do moških. Na ta (tudi empirično dokazano) dejstva pa se feministične teorije (še) niso odzvale, čeprav to dejstvo spodbija nekatere njihove temeljne postavke (Kanduč, 2001a: 14; Filipčič, 2002: 231-234). Če bi vse postavke feminističnih teorij dosledno veljale, bi potemtakem vsi moški postali nasilneži, vse ženske pa žrtve njihovega nasilja. A temu ni tako.

Feministična pojmovanja nasilja med partnerjema, ki pojasnjujejo nasilje v družini kot odraz patriarhalnih družinskih odnosov in pri tem izhajajo iz “bitke med spoloma”, torej niso primerna za razlago nasilja žensk nad moškimi ter nasilja v življenjski skupnosti istospolnih oseb.

Na podlagi teh kritik se lahko potemtakem vprašamo ali je feminizem nekakšna revolucija z ženskim obrazom?

Feministična oziroma ženska politika ni nič drugega kot le politika zoper podreditvena razmerja, vezana na spol. Je politika, ki zahteva enake izhodiščne možnosti žensk in moških. Nasilje nad ženskami nedvomno dokazuje neenakost razmerja moči med moškimi in

ženskami v družbenem, gospodarskem, verskem in političnem življenju, in to kljub državnim in mednarodnim zakonodajnim predpisom, ki uzakonjajo enake možnosti, saj je razlika med deklariranim in dejanskim položajem še vedno velika. Izhodiščne možnosti torej niso možnosti, ki so zapisane v ustavi in zakonih, ampak v vsakdanjem življenju, v družbenih normah in predstavah, v socializaciji in življenjskih kontekstih.

2.7. Potreba po posebni teoriji?

Družinskega nasilja tako ni mogoče pojasniti z eno samo teorijo. Vsaka od prikazanih teorij pojasnjuje nasilje v družini z drugega zornega kota in zato upošteva različne dejavnike, ki vplivajo na pojav družinskega nasilja. Zato tudi vse teorije nimajo enake vrednosti za razumevanje različnih oblik nasilja ali za razumevanje ravnanja vseh nasilnežev brez ozira na starost in spol ter druge dejavnike. Nasilje v družini je družbeni pojav, ki se v času spreminja, prav tako se spreminjajo dejavniki, ki vplivajo na ta pojav ter družbeno sprejemanje tega pojava. Zato bi bilo utopično pričakovati ali si prizadevati za oblikovanje univerzalne teorije, ki bi v celoti in popolnoma pojasnila nasilje v družini. Smiselno pa je integriranje teorij, čeprav je najpogosteje težko ali sploh nemogoče ugotoviti, kateri med izmed dejavnikov ima največjo vlogo pri pojavu nasilja v družini.

Če skušamo dejavnike za nasilje v družini omenjenih teorij združiti v nekem poskusu **sociološke interpretacije**, lahko izpostavimo nekaj točk. Kako torej razložiti oziroma pojasniti pojav in obseg družinskega nasilja?

Kot prvo bi lahko rekli, da do tega pojava prihaja zaradi *visoke stopnje družbene tolerance do nasilja v družini*. Lahko bi celo rekli, da se ta vrsta nasilja v nekem smislu celo vzpodbuja, saj lahko opazimo netoleranco do nasilja v javnosti (oziroma na javnih prostorih, kjer zelo hitro pride do posredovanja represivnih služb), na drugi strani pa toleranca nasilja v zasebnosti, kjer pa intervencij ni moč pričakovati tako nemudoma. Rečemo lahko, da mnenje javnosti ali odnos družbe do nasilja v družini (in posledično razvoj ustreznih ukrepov) dejansko predstavlja zgodovino družinskega nasilja. Javnost namreč družinskega nasilja ni vedno

ocenjevala negativno. Izrazitejši odklonilni odnos se je oblikoval šele v prejšnjem stoletju, ko so se začele kazati zahteve po inkriminiranju nekaterih oblik družinskega nasilja.

Na drugi strani se pojavlja *monistično razumevanje družine*, ko si naredimo idealno-tipsko sliko družine, tako v funkcionalnem in strukturnem smislu. Družino še vedno razumemo kot nek azil, kot neko zavetišče, zatočišče, pribežališče pred “nadlogami sveta”. Družina tako po mnenju mnogih predstavlja varno okolje in naj bi bila diametralno nasprotje odtujenega, izkoriščevalskega, zlaganega, anomičnega, nasilnega in brezčutnega življenja na javnih področjih. Tovrstna pričakovanja, ki se spletajo okrog družinskega življenja, so v številnih ozirih pretirana in nemalokrat botrujejo poznejšim hudim razočaranjem in stresom, da temu le ni tako, kar lahko kasneje privede tudi do zlorab in nasilja v družini.

Pojav družinskega nasilja bi lahko razložili tudi s *sodobno privatizacijo družin*. Družina je danes skorajda sinonim za zasebnost. Po drugi strani pa je takšna zasebnost v tesni zvezi z možnostjo nasilnega vedenja. Družinska zasebnost namreč implicira manjši obseg formalnega in neformalnega družbenega nadzora ter na drugi strani v primeru nasilja manjšo možnost pomoči. Zato, bolj ko je določena družinska “celica” geografsko ali socialno izolirana od zunanjih medosebnih (sorodstvenih, sosedstvenih, skupnostnih ali prijateljskih) mrež, večja je verjetnost nasilnega vedenja. Družinska zasebnost oziroma privatizacija družine potemtakem v primerih družinskega nasilja omogoča precejšnjo anonimnost oziroma skritost družinskih članov pred očmi formalnega in neformalnega družbenega nadzorstva, kar pa bi lahko bil tudi eden izmed dejavnikov pojavljanja in samega obsega te oblike nasilja.

Da do nasilja v družini kljub inkriminiranju posameznih oblik le-tega še vedno prihaja, bi lahko pojasnili tudi pojmom “*novih oziroma spremenjenih žensk*”. S tem je mišljeno, da ženske vse bolj postajajo ekonomsko neodvisne od svojih partnerjev, da so vse bolj izobražene in imajo vse več samozavesti, čemur pa moški niso tako sledili oziroma se tem “novim” razmeram še niso prilagodili. V polju družine se ta neprilagojenost kaže v vztrajanju moških pri tradicionalnih vzorcih delitve vlog med spoloma (npr. v (ne)delitvi gospodinjskega dela in obveznosti do otrok). Možen izhod moških v tej situaciji bi tako lahko pomenil nelagodje in uporabo nasilja za vzdrževanje prejšnjega (tradicionalnega) ravnotežja v medosebnih odnosih.

3. POSREDOVANJE V PRIMERIH DRUŽINSKEGA NASILJA

Družina predstavlja v javnosti sinonim za zasebno življenje, ki posamezniku nudi čustveno oporo, ljubezen, razumevanje, zavetje, varnost, medsebojno zaupanje, toplino, veselje. Vendar pa je takšna predstava idealiziranje družinskega življenja in daleč od stvarne podobe, saj je na drugi strani družina lahko tudi prostor, ki pomeni tudi nevarnost, strah, trpljenje, žalost, preplašenost, bojazen. Družina torej ni idiličen ožek v nasilnem in konfliktnem svetu, ampak je socialna skupina z inherentno visoko stopnjo konfliktov in stresov.

Nasilje v družini se ne more skriti pod krinko ali opravičilo zasebnosti družine, ampak je to družben problem. Fenomen nasilja je nekaj, kar nas osebno mogoče ne prizadeva, toda prizadeva (v največji meri) ženske kot družbeno skupino in ima zato posledice za vse nas. Res je, da se nasilje velikokrat dogaja v prostoru "zasebnega", ima pa družbene razsežnosti, saj se dogaja ženskam ne glede na rasno, kulturno, nacionalno, versko, razredno ali katero drugo pripadnost. Kot pa smo že omenili, pomeni družinsko nasilje tudi zmanjšano učinkovitost žrtev na delovnih mestih, večje stroške zaradi obiskov poškodovanih žrtev pri zdravniku in zaradi bolniških odsotnosti, prav tako pa tudi stroške s policijskimi intervencijami in še kaj bi lahko našteali. Na podlagi teh dejstev lahko trdimo, da je nasilje v družini družben in ne individualen ter psihološki problem, zato je od države, ki potrebuje za gospodarsko in politično stabilnost družbe zadovoljne posameznike pričakovati, da bo posredovala pri reševanju in preprečevanju tega pojava. Še posebno zaradi tega, ker se same žrtve nasilja v družini le v manjšem številu primerov odločijo, da poiščejo pomoč.

3.1. Nasilje v družini v kontekstu zasebne in javne dimenzije družine

Nasilje v družini je danes še vedno dokaj zasebna zadeva. Še vedno se dogaja, da se državni organi neradi vpletajo v družinska razmerja kljub krutosti dogodkov in čeravno so ženska in otroci ob moškem marsikje v neenakem položaju, tako v socialnem, gospodarskem, telesnem in še kakem drugačnem smislu.

Družina je življenjska skupnost posameznikov, ki vanjo vstopajo predvsem zaradi zadovoljevanja emocionalnih potreb. Podlaga ali predpogoj za zagotavljanje teh potreb pa je zasebnost družine. Ločiti moramo zasebnost družinskih članov od njihove skupne zasebnosti – zasebnosti družine. Posameznik se je z vstopom v družinsko življenje pripravljen prostovoljno odreči svoji zasebnosti ali jo vsaj omejiti zaradi vzpostavljanja čustvenega odnosa z drugo osebo. Zasebnost družinskega življenja se torej kaže v zasebnosti skupnega in ne individualnega življenja. Družina ima tako pravico, da se drugi ljudje, predvsem pa država, ne vmešavajo v naravo razmerij znotraj nje. Za razliko od “pustite me samega” zahteva od države in drugih posameznikov “pustite nas same” (vse družinske člane). (Filipčič, 2002: 36)

Trditev, da sta pravica do zasebnega in pravica do družinskega življenja samo dva vidika zasebnosti, izhaja jasno tudi iz nekaterih mednarodnih dokumentov. *Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin Sveta Evrope* je en izmed teh dokumentov, ki v 8. členu določa naslednje:

“(1) Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja.

(2) Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.” (Uradni list RS, št. 33/94)

Iz tega mednarodnega dokumenta pa lahko tudi vidimo, da ta pravica do zasebnosti, tako do zasebnega kot tudi družinskega življenja, ni absolutna, temveč relativna, saj drugi odstavek tega člena vsebuje natančna merila, kdaj se sme javna oblast vmešati v izvrševanje oziroma omejevanje te pravice. Vprašljivi pa so vzroki, ki upravičujejo takšno omejevanje in meja, do katere se lahko pravica do zasebnosti (ali pravica do družinskega življenja kot njen vidik) omeji.

Kakšna je torej posameznikova pravica do zasebnosti z vidika družinskega življenja oziroma kakšen je dovoljen domet državne intervencije v družino? Tako v strokovni kot laični javnosti prevladuje splošno sprejeto stališče da naj država s svojimi oblikami formalnega družbenega nadzora posega v družinska razmerja samo v skrajnih primerih. Seveda je problematično,

kako opredeliti takšne “ekstremne” primere, saj je to odvisno predvsem od kulturnega okolja, od interpretacije posameznika, od sprejetih zakonov in še marsičesa..

Država vsekakor že celotno zgodovino posega v zasebnost družinskih razmerij. Najbolj odločno to stori kazensko pravo z inkriminiranjem različnih oblik vedenja družinskih članov. Prepoved nasilja v družini nedvomno predstavlja enega izmed posegov države v pravico do družinskega življenja oziroma poseganja v zasebnost družine. Država torej ne odobrava takih dejanj (vsaj v teoriji ne) in tako

“/.../ z inkriminacijami določenih ravnanj v družini oži zasebnost njenih družinskih članov. Pri spremljanju zgodovinskega razvoja inkriminiranja različnih oblik nasilja v družini jasno zaznamo to oženje. Najprej je bilo inkriminirano telesno nasilje nad ženami in otroci, nato spolno nad otroki. V večini držav je inkriminirano tudi spolno nasilje nad ženo. Zanemarjanje otrok predstavlja kaznivo dejanje. Prisotne so tudi zahteve po prepovedi psihičnega nasilja.” (Filipčič, 2002: 37)

Družina ima tako poleg zasebne tudi javno dimenzijo, ki se kaže prav v intervenciji oziroma posredovanju države v skrajnih primerih. In na tem mestu se lahko vprašamo, ali nasilje v družini predstavlja tisti “skrajni” primer, ko lahko država poseže v “zasebnost družine”? Mnenja so različna, vendar pa se poseganje državnih organov v družinsko skupnost v primeru nasilja v njej upravičuje s skrbjo za ogroženega družinskega člana, pri čemer se država nanaša tudi na nekatere mednarodne dokumente, ki v svojih določenih poudarjajo varstvo človekovih pravic in svoboščin. Posamezni družinski člani so kljub zasebnosti družinskih razmerij tudi ljudje, individuumi, posamezniki, ki imajo pravico, da niso ogroženi. Zato lahko na tem mestu z gotovostjo trdimo, da tako “mit” o tem, da je sinonim za družino varnost kot tako “mit” o tem, da je sinonim za družino zasebnost, ne drži.

3.2. Vloga institucij pri reševanju problema nasilja v družini oziroma kdo kaj nudi?

Žrtve nasilja v družini imajo v naši državi možnost, da se po pomoč obrnejo na različne državne organe, ustanove, institucije, organizacije ali pa le-te same intervenirajo v družino. V nadaljevanju bomo obravnavali tiste vladne (državne) kot nevladne institucije, ki se z reševanjem problema družinska nasilja najpogosteje srečujejo: policija, zdravstvo, Centri za socialno delo ter vladne in nevladne organizacije. Namenov posega državnih institucij pri nasilju v družini lahko naštejemo več, vendar pa je nedvomno ključni (kratkoročni) preprečiti ali vsaj zmanjšati možnost ponovitve nasilja.

3.2.1. Policija in sodišča

Policija je največkrat tista, ki se prva sooči z nasiljem v družini, a kljub temu obravnava le majhen del celotnega obsega tega pojava v družbi. Za posredovanje policije ponavadi zaprosijo žrtve same, ki ocenijo svojo ogroženost, ali sosedje, ki pokličejo policijo zaradi hrupa ali kričanja v sosednjem stanovanju. "Temeljna naloga ob posredovanju ali intervenciji je za policijo ugotoviti kršilca pravnih norm, ob danih pogojih ukrepati zoper njega ter preprečiti nadaljnje ogrožanje varnosti. To pomeni, da policija poda predlog za uvedbo postopka o prekršku pri sodniku za prekrške oziroma kazensko ovadbo, če obstaja sum storitve kaznivega dejanja." (Bobnar, 1999: 64)

Ugotoviti kršitev, ki bo imela vse znake prekrška, oziroma ugotoviti vse elemente kaznivega dejanja je v primerih interveniranja v zasebnih prostorih mnogokrat najtežje, saj se večina dejanj dogaja med štirimi stenami, kjer so pogosto edine priče otroci, ki se tako znajdejo v sporu med mamo in očetom. Nemalokrat se ob intervenciji zgodi, da žrtev nasilja spremeni svoje odločitve. Žrtev, med drugim tudi zaradi strahu pred partnerjem, stopi na njegovo stran in njegova dejanja opravičuje ali celo zanika. V takih primerih policist povabi žrtev na podrobnejši informativni razgovor na policijsko postajo oz. policijsko upravo, kjer se v Uradu kriminalistične službe s problematiko nasilja v družini ukvarja posebna, specializirana skupina kriminalistk in kriminalistov. Na Urad kriminalistične službe se velikokrat žrtve tudi same obrnejo po pomoč, pri tem pa jim je omogočeno, da se lahko pogovorijo s kriminalistko,

če to želijo. Če je žrtev ob nasilju utrpela poškodbe, ji izdajo poškodbeni list in jo napotijo v zdravstveno institucijo. Prav tako se policija, da bi zaščitila žrtev in njene otroke, poveže z drugimi institucijami, kot so centri za socialno delo, centri za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, SOS telefoni in podobne institucije. (Bobnar, 1999: 64)

Pri odpravljanju družinskega nasilja in zmanjševanju njegovih posledic gre za uvajanje širših ukrepov, med katerimi je **kazenskopravna zakonodaja** eden od nujnih mehanizmov. S samo umestitvijo določenega dejanja v sistem kaznivih dejanj država na povsem nedvoumen način pokaže negativen odnos do tega ravnanja, ga šteje za družbeno škodljivo oz. neprimerno, ter izkaže voljo, da ga bo s pomočjo represivnega aparata preganjala.

V slovenskem Kazenskem zakoniku so inkriminirane različne oblike nasilja v družini, vendar pa poseben zakon, ki bi urejal prav področje družinskega nasilja ne obstaja. Kazniva dejanja s tega področja so uvrščena v poglavja, ki inkriminirajo druge oblike kaznivih dejanj, kot so na primer kazniva dejanja zoper življenje in telo, spolno nedotakljivost, zakonsko zvezo, družino in mladino, javni red in mir, človečnost in mednarodno pravo, delno tudi v poglavje kaznivih dejanj zoper človekove pravice in svoboščine (Marinšek, 1999: 68).

Najtežja kazniva dejanja se preganjajo po uradni dolžnosti, neodvisno od volje oškodovanca. Med njimi prevladujejo inkriminacije telesnega nasilja med partnerjema, saj storilec poškoduje ali ogrozi eno od temeljnih vrednot, ki jo varuje kazensko pravo, t.j. življenje in telo. Za inkriminirane oblike spolnega, duševnega ter nekatere lažje oblike telesnega nasilja v družini pa je značilno, da je odvisno od volje oškodovanca, ali bo proti storilcu stekel kazenski postopek.

Ministrstvo za pravosodje pa opozarja, da je začel s 1.1. 1995 veljati t.i. *predlagalni delikt* (Marinšek, 1999: 68), ki pomeni, da je sprožitev kazenskega pregona sicer stvar oškodovančeve odločitve, toda če le-ta predlog za pregon poda, postane dejanje pregonljivo po uradni dolžnosti. Ves čas postopka ima žrtev pravico svoj predlog umakniti in s tem postopek ustaviti. S "predlagalnim deliktom" naj bi bilo tako doseženo nekakšno ravnotežje med tem, da žrtev da pobudo za pregon tovrstnih kaznivih dejanj in tem, da pregon tovrstnih kaznivih dejanj vseeno ni v celoti prepuščeno sami žrtvi. Vendar pa je na tem mestu potrebno opozoriti na to, da je v primeru nasilja v družini pomemben rok, v katerem mora oškodovanec predlagati kazenskopravno obravnavanje storilca, ki pa nadalje, pri tej zakonski rešitvi, poraja tudi kakšen pomislek. Zakon o kazenskem postopku (Filipčič, 2002:120) namreč v 52. členu določa, da je ta rok tri mesece od storitve dejanja, medtem ko rok za kazenski pregon klasičnega posilstva (posilstvo, kjer žrtev posili neznanec) zastara v desetih letih.

V realnosti smo priča dejstvu, da se velik delež žensk odloči, da ne bo sodelovalo v kazenskem postopku zoper nasilnega partnerja, saj se kot ključna priča odrečejo pričanju ali umaknejo obtožbo. Razlogi za nesodelovanje žrtev družinskega nasilja v kazenskem postopku so različni. Nekatero ženske dojemajo kazenski postopek kot konec razmerja s partnerjem ali kot razpad družine, česar pa vedno ne želijo. Spet druge ženske menijo, da verjetnost, da bo partnerju izrečena sankcija, zahteva prevelike stroške in se tako postopek se po njihovem mnenju ne splača.

S kazenskim pravom skuša država udejaniti še en pomemben interes glede inkriminiranja nasilja v družini, in sicer zagotavljanje pravičnosti. Ta občutek pravičnosti vzbudi pri javnosti z obsodbo storilca, v smislu zlo mora biti in je kaznovano. Vendar pa kljub vsem prizadevanjem, relativno malo nasilnežev aretirajo, še manj obtožijo ali celo obsodijo. Eksperiment, ki so ga izvedli v ZDA je tudi pokazal, da same aretacije ne pomenijo magične formule, ki bi preprečila znaten odstotek nadaljnje zlorabe žensk.¹¹ A kljub dokaj veliki neuspešnosti aretacij pri preprečevanju nasilja v družini oziroma kratkotrajnemu učinku le-teh ne smemo zanemariti dejstva, da aretacija "odpre vrata" drugim posegom v družino v tem sicer kratkotrajnem obdobju miru in varnosti. Upoštevati pa je treba še pozitivni učinek aretacije na žrtev. Pomemben dejavnik je lahko moč, ki jo dobi žrtev, ko sodeluje pri odločitvi o aretaciji.

Večina žrtev in potencialnih žrtev družinskega nasilja tako prepreči nadaljnjo viktimizacijo z lastnimi neformalnimi oblikami kontrole. Namesto da prosijo za posredovanje policije, se žrtve raje ogibajo nasilnežem, ali pa celo zapustijo družinsko okolje. Žrtve je pogosto sram ali pa so prestrašene in zato ne pokličejo policije ali prosijo za pomoč druge državne organe. Poleg tega pa se otroci, žrtve nasilja ali spolnih zlorab, pogosto sploh ne zavedajo svojega položaja žrtve.

Za zagotavljanje varnosti žrtev so slovenska sodišča dobila možnost izrekanja posebnih ukrepov pri nasilju v družini šele januarja 1999 in sicer s spremembo civilne in kazenske

¹¹ Lawrence Sherman in Richard Berk (1984) sta ga izvedla eksperiment, ki ju je pripeljal do ugotovitve, da ko se policija, pri intervencijah zaradi družinskega nasilja, odloči za enega izmed treh ukrepov (posredovanje oz. mirjenje situacije, aretacija ali ločitev), aretacija "povzroči" najmanjši odstotek ponovitve kaznivega dejanja. Aretirani moški so bili najmanj verjetno spet agresivni v primerjavi z moškimi, ki so jih ločeni od družine ali moškimi, pri katerih je policija situacijo le pomirila. Vendar pa so kasnejše študije dokazale, da ta eksperiment ne drži popolnoma. Eksperiment so ponovili še na dveh lokacijah, vendar ni pokazal takšnih rezultatov ali pa je držal le za tiste moške, ki so bili zaposleni. Tako same aretacije niso rešitev družinskega nasilja. (Gelles, 1993: 18)

zakonodaje.¹² V tem letu je namreč začela veljati novela *Zakona o kazenskem postopku*, ki je prinesla nekaj novosti glede položaja žrtev družinskega nasilja in je tako uvedla tri alternative priporu: prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi, javljanje na policijski postaji ali hišni pripor. Novi *Zakon o pravnem postopku* pa je istega leta uvedel ukrep 'izselitve iz skupnega stanovanja'. (Filipčič, 2002: 126)

Ti posebni ukrepi izboljšujejo položaj žrtve, saj na primer s prepovedjo približevanja določenemu kraju ali osebi preprečujejo, da bi obdolženec ponovil kaznivo dejanje ali uničil sledove že storjenega kaznivega dejanja, vplival (z grožnjo ali kako drugače) na žrtve ali priče. Ukrep 'izselitve iz skupnega stanovanja' pa se izvrši med trajanjem zakonskega spora pred sodiščem, če je en zakonec nasilen, tako da se s tem prepreči nadaljnjo nasilje nad žrtvijo.

Predlagatelj kazenskopravnega ukrepa 'prepoved približevanja' je državni tožilec in ne sama žrtev, medtem ko mora ukrep 'izselitve iz skupnega stanovanja' predlagati sama žrtev nasilja. Ena od razlik je tudi ta, da je izselitev kot civilni ukrep vezana na "status žrtve" in ga tako lahko predlaga samo zakonec, zunajzakonski partner pa do tega ukrepa ni upravičen. (Filipčič, 2002: 137-138)

3.2.2. Centri za socialno delo

Pomemben dejavnik države pri obravnavanju družinskega nasilja so *centri za socialno delo*, ki sodijo v pristojnost Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve¹³. Ženskam, ki preživijo nasilje, je v okviru socialno varstvenih storitev omogočena strokovna podpora pri soočanju s tem problemom in njegovem razreševanju. Socialno varstvene storitve so opredeljene celote strokovnih ravnanj, namenjenih preprečevanju in reševanju socialnih stisk in težav. Pomoč v okviru mreže javne službe opravljajo strokovne delavke in delavci predvsem v okviru storitev prve socialne pomoči in osebne pomoči. (Apohal Vučkovič, 1999: 59)

Pristojnosti centrov za socialno delo na tem področju so osredotočene predvsem na kurativo. Med oblike pomoči, ki jih nudijo, štejejo pogovor, svetovanje, obiske na domu, razne oblike timske in individualne psihosocialne terapije, finančno pomoč, izločitev žrtev iz nasilnega okolja in pomoč pri novi nastanitvi (npr. v varni hiši).

¹² Podrobneje o tem v Filipčič, 2002: 123-141.

¹³ Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve sofinancira tudi dopolnilne programe, ki sicer niso del javne službe, glede na njihov pomen pa jim je nujno zagotoviti stabilno in dolgoročno sofinanciranje. Izvajalci teh programov so različne nevladne organizacije pa tudi javni zavodi.

Prakse socialnih služb delimo na tiste, kjer je žrtev potisnjena v vlogo objekta intervencije in le pasivno sprejema pomoč, ter na tiste, kjer je obravnavana kot dejavni subjekt, ki skupaj s strokovno pomočjo skuša spremeniti lastni položaj (Zaviršek, 1993: 46). Za večino žensk je problem nasilja prevelik, da bi ga lahko rešile same brez podpore drugih žensk in drugih podobnih izkušenj. Tako veliko žensk, ki prihaja po pomoč v socialne službe, potrebuje poleg opogumljanja tudi veliko praktičnih napotkov, da bi se lažje znašle v vsakdanji realnosti ter da bi našle lastne izvore samopomoči in si ustvarile življenje brez nadzora.

Poleg tega je pri svetovanju v socialnem delu potrebno upoštevati, da se vsaka ženska različno odziva na svetovalne tehnike. Nekaterim se posreči rešiti iz situacij družinskega nasilja in zmorejo zaživeti kvalitetno življenje, medtem ko drugim to ne uspe, saj ne zberejo zadosti moči za takšno spremembo. Tako včasih posameznice zavrnejo vse ponujene možnosti ali poti, ki se zdijo v določenem obdobju pomembne, kvaliteta njihovega življenja pa ostaja zaradi tega nizka. V svetovalnem procesu je treba upoštevati obe skupini in vedeti, da nekatere ženske, iz kakršnegakoli razloga že, ne spremenijo ali ne morejo spremeniti načina življenja ter ostanejo skrajno ranljive. Pomembno pa je, da ostaja strokovna delavka vedno v vlogi njene zagovornice, da spoštuje vse odločitve žrtve, tudi odločitev, da le-ta ostane v nasilnem odnosu (Zaviršek, 1993: 49). Socialna delavka se naj bi tako skupaj z žrtvijo lotila reševanja problema z vidika uporabnice oziroma uporabnika ("*user perspective*"). To določa tudi *Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu* v svojem 8. členu, kjer pod naslovom "spoštovanje odločitve posameznikov" pravi naslednje:

"Delavke in delavci v socialnem varstvu pomagajo uporabnikom, da z lastnimi močmi, s pomočjo drugih ljudi in institucij spoznajo svojo situacijo in iščejo rešitev težav. Uporabnik sam odloča o neposredni pomoči, o svojem življenjskem vsakdanu in bodočnosti. Pravica do lastne odločitve se strokovno preudarno in le izjemoma lahko omeji v primeru, ko bi uporabnik ogrožal sebe ali druge osebe." (Filipčič, 2002: 206)

Torej morajo socialne službe že na samem začetku upoštevati tisto, kar vsak človek zase definira kot nasilje ali zlorabo ter mu s svojo strokovnostjo stati ob strani. Pravico do lastne odločitve pa lahko socialni delavec omeji le izjemoma (več o tem bomo govorili v poglavju

"Varovanje poklicne skrivnosti in dolžnost prijavljanja nasilja v družini").

Delo z žrtvami nasilja v družini sproža v socialnih službah številne težave in protislovja. Za učinkovitejšo pomoč žrtvam predlagajo Centri za socialno delo nekaj konkretnih ukrepov, tako na ravni strokovnega dela, na lokalni ravni kot tudi na ravni države.

V okviru centrov, na ravni strokovnega dela, bi bilo potrebno zagotoviti več finančnih sredstev za pridobitev različnih strokovnjakov, potrebno bi bilo tudi oblikovati več terapevtskih skupin za pomoč in podporo žrtvam nasilja. Na lokalni ravni se kaže potreba po razširitvi nastanitvene možnosti v zatočiščih oziroma varnih hišah, centri pa priporočajo tudi več učinkovitega preventivnega dela v sodelovanju s šolami in vrtci. Na ravni države pa predlagajo spremembo kaznovalne politike nasilnežev ter sistem, ki bi učinkoviteje zavaroval žrtev nasilja in ji nudil brezplačno pravno pomoč. (Bratina, 1999: 81)

Vendar pa se na nek način zdi, da imajo socialne službe še vedno pomanjkljivo ponudbo pomoči na področju družinskega nasilja. Mogoče bo stanje nekoliko izboljšal “*Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005*”¹⁴, v katerem so zapisani cilji, ki jih program želi doseči. Poleg tega, da bodo spodbujali razvoj strokovnih socialnih mrež pomoči, bo država prispevala svoj delež tudi k vzpostavitvi in razvoju pluralnosti dejavnosti in podpirala oblikovanje novih pristopov za obvladovanje socialnih stisk.

A zakonska sprememba ne pomeni dosti ali celo nič, če je ne spremlja močna javna razprava, ki jo podpira tudi država. Ustvariti je treba ustrezno družbeno klimo, česar pa ni mogoče storiti čez noč.

3.2.3. Varovanje poklicne skrivnosti in dolžnost prijavljanja nasilja v družini

Pri opravljanju svojega poklicnega dela poleg socialnih delavcev najpogosteje pridejo v stik z žrtvijo (ali pa tudi s storilcem) tudi zdravniki. Bistvo in pogoj dela tako enih kot drugih pa je zaupanje osebe, ki išče pomoč. Postavlja se vprašanje, ali bi oseba to pomoč pri zdravniku in

¹⁴ Celoten tekst “Nacionalnega programa socialnega varstva do leta 2005” se nahaja v Zaviršek in drugi, 2002: 259-282.

*socialnem delavcu poiskala tudi, če bi vedela, da s tem tvega razkritje svojega zasebnega življenja javnosti in/ali celo intervencijo državnih organov v svoje zasebno življenje. Oba poklica namreč veže **dolžnost varovanja poklicne skrivnosti**, ki je določena tako v poklicno-etičnih kodeksih kot tudi v pravnih aktih. Problem nastane, ko sta zdravnik in socialni delavec mnenja, da je za obravnavanje določenega primera pristojna tudi druga služba (npr. policija). Postavljena sta pred dilemo, ali naj v takšnem primeru dejanje prijavita tej službi ali naj varujeta poklicno skrivnost.*

Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu določa varovanje poklicne skrivnosti v 17. členu:

“Pomoč v socialnem varstvu temelji na medsebojnem zaupanju, ki je pomemben vir obojestranske moči. Uporabnik, ki čuti, da se delavka/delavec kot človek in kot strokovnjak resnično zavzema zanj, bo lažje zbral moč za rešitev težav. Delavka/delavec, ki ga zaupanje uporabnika dodatno motivira, tega zaupanja ne sme zlorabiti s posredovanjem zaupnih podatkov drugim osebam. Podatke varuje kot poklicno skrivnost. V situaciji, ko delavka/delavec ve, da zaupnih podatkov ne bo mogel obdržati le zase, je dolžan o tej omejitvi uporabnika takoj in povsem nedvoumno opozoriti.” (Filipčič, 2002: 205)

Ta člen jasno govori o molčečnosti oziroma o varovanju zaupnih podatkov kot poklicne skrivnosti, ne določa pa kriterijev, kdaj socialni delavec ali delavka lahko naredi izjemo in posreduje zaupne podatke drugim službam, če oceni, da je to potrebno. Izhaja iz dejstva, da socialni delavec to v nekaterih primerih mora storiti, pri čemer pa ne pojasni, kateri so ti primeri. Določa le obveznost, da o tej svoji odločitvi obvesti osebo, ki mu je ta podatek zaupala (Filipčič, 2002: 205). Kdaj lahko to izjemo socialni delavec ali delavka naredi na nek način opredeljuje že omenjen 8. člen¹⁵ Kodeksa etičnih načel v socialnem varstvu. Ta določa, da se pravica do lastne odločitve posameznika izjemoma omeji, če bi le-ta s svojo odločitvijo ogrožal sebe ali druge (npr. otroke). Omejitev pravice do lastne odločitve bi tako lahko pomenila tudi izdajo zaupnih podatkov zaradi intervencije drugih služb.

¹⁵ »Delavke in delavci v socialnem varstvu pomagajo uporabnikom, da z lastnimi močmi, s pomočjo drugih ljudi in institucij spoznajo svojo situacijo in iščejo rešitev težav. Uporabnik sam odloča o neposredni pomoči, o svojem življenjskem vsakdanu in bodočnosti. Pravica do lastne odločitve se strokovno preudarno in le izjemoma lahko omeji v primeru, ko bi uporabnik ogrožal sebe ali druge osebe.« (Filipčič, 2002: 199)

Varovanje poklicne skrivnosti v zdravstvu je prav tako določena v etičnih kodeksih kot tudi v pravno zavezujočih predpisih. Tako je že *Hipokratova prisega*, stara več kot 2000 let, opredeljevala zdravnikovo molčečnost kot temelj zdravnikovega dela in odnosa z bolnikom. Ta prisega se glasi:

“Karkoli bom pri izvrševanju svojega poklica videl in slišal ali izvedel o življenju bolnikov izven poklica, hočem, kolikor ne sodi v javnost, zamolčati in smatrati za zaupano skrivnost.” (Filipčič, 2002: 201-202)

Analiza te prisega pa pokaže, da je ta molčečnost relativna, ampak je prepuščeno zdravniku, da v vsakem primeru presodi, ali zaupana informacija sodi v javnost ali ne. (Filipčič, 2002: 202)

Prav tako tudi *Kodeks medicinske deontologije Zdravniške zbornice Slovenije* iz leta 1992 določa zdravnikovo dolžnost varovanja poklicne skrivnosti. Tako je v 32. členu zapisano naslednje:

“Zdravnik je dolžan varovati poklicno skrivnost. Za poklicno skrivnost se šteje vse, kar zdravnik in zdravstveno osebje pri opravljanju svojega poklica zvesta o bolniku ter o njegovih osebnih ali družinskih razmerah.” (Filipčič, 2002: 202)

Vendar pa je že v naslednjem členu tega etičnega kodeksa poudarjeno, kdaj lahko zdravnik naredi pri varovanju poklicne skrivnosti izjemo:

“Zdravnik je razrešen poklicne molčečnosti le, če na to pristane bolnik ali če je to nujno potrebno za dobrobit bolnika, njegovo družino ali družbo.” (Filipčič, 2002: 202)

Neupravičena izdaja poklicne skrivnosti zdravnika ali socialnega delavca/delavke je po slovenskem kazenskem zakoniku inkriminirana kot kaznivo dejanje, prav tako pa je v določenih primerih inkriminirana tudi ohranitev poklicne skrivnosti. To pomeni, da socialne delavce in zdravnike veže **dolžnost prijave nasilja v družini**, tako tistega, ki šele bo izvršeno kot že izvršenega. Pojavijo se le razlike v dolžnosti prijavljanja znotraj teh dveh sklopov glede dolžine zagrožene kazni posameznega kaznivega dejanja ter situacije, od katere osebe je zdravnik ali socialni delavec izvedel za nasilje v družini (ali je bila ta oseba storilec, žrtev ali kdo drug). (Filipčič, 2002: 207-217)

3.2.5. Urad za enake možnosti

Spoznanje, da je treba sistematično spremljati položaj žensk in onemogočiti njihovo diskriminacijo in marginalizacijo, je pripeljalo do zahteve po ustanovitvi samostojnega vladnega telesa. Tako je bil 1. julija 1992 ustanovljen Urad za žensko politiko, ki se je kasneje preimenoval v *Urad za enake možnosti*. Je vladna ustanova, vendar deluje kot samostojna strokovna služba, ne pa kot sestavni del katerega od ministrstev ali vladnih organov. Urad za enake možnosti si prizadeva za odpravo vsakršnega omejevanja ali izključevanja na podlagi spola. V tem smislu tudi oblikuje in sprejema ukrepe, ki vodijo k vzpostavljanju dejanske enakosti, k spreminjanju tistih socialnih in kulturnih vzorcev, ki ohranjajo diskriminacijo.

Nasilje nad ženskami je eno tistih področij, ki jim ta ustanova namenja veliko pozornosti že od samega začetka svojega delovanja. V obdobju 1992-1999 je urad organiziral strokovne posvete, katerih namen je bil zbrati predloge in rešitve za boljše pravno varstvo žrtev nasilja, sodeloval je pri projektih nevladnih skupin, sofinanciral nekatere izmed njih in izdal vrsto informativnih materialov, ki ozaveščajo o posameznih pojavnih oblikah nasilja in so namenjene predvsem mlajši populaciji. Na področju družinskega nasilja urad poudarja pomen ozaveščanja in izobraževanja, tako žrtev nasilja kot tistih, ki nasilje izvajajo in potrebujejo pomoč, prizadeva si tudi v smeri zbiranja in priprave različnih statističnih podatkov in analiz, kar bila osnova za sprejem ukrepov ter ima aktivno vlogo pri ustvarjanju evropske politike na področju odpravljanja nasilja nad ženskami. (Kozmik, 1996: 42-43, 1999: 72-73)

3.2.5. Nevladne organizacije

Že mnogokrat je bilo zapisano, da so na problem nasilja nad ženskami povsod po svetu najprej začele opozarjati *nevladne organizacije* in sicer ženske feministične organizacije.

V Sloveniji deluje vse več takih organizacij, ki pomagajo žrtvam nasilja z različnimi oblikami pomoči. Nudijo jim telefonsko svetovanje, osebni pogovor, zagovorništvo in pravno pomoč, skupine za samopomoč, druženje s prostovoljkami in prostovoljci ter zatočišča za umik v varen prostor.

Prva tovrstna organizacija v Sloveniji je bila Skupina SOS telefon, sedaj delujoča kot *Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja*, ki je začela s telefonskim svetovanjem oktobra 1989. Leta 1993 je bila ustanovljena *MODRA - Društvo za raziskovanje in uresničevanje psihosocialnih potreb žensk*. Članicam tega društva se je zdelo potrebno, da dobijo znanja o individualnem svetovalnem delu z ženskami, ki imajo izkušnjo nasilja. Septembra 1994 je bila ustanovljena *Ženska svetovalnica*, ki ženskam v stiski nudi ali pomaga najti psihosocialno pomoč. Avgusta 1996 pa je začelo delovati *Društvo za nenasilno komunikacijo*, ki razume, da je za ženske – žrtve nasilja potrebna dolgotrajna varnost, to pa se da doseči s preventivno dejavnostjo in svetovalnim delom z moškimi, povzročitelji nasilja.

SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja

Šele leta 1989 so feministične aktivistke začele razgrinjati dotlej tabuizirane teme, kakršne so nasilje nad ženskami v sferi zasebnosti, spolne zlorabe in posilstva. Tako je začel leta 1989 delovati prvi SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja, ki je organiziral tudi skupine za samopomoč in ženske tabore. Vse pa je imelo naravo sporadičnosti: skupine za samopomoč so vzniknile in čez nekaj mesecev tudi zamrle (Zaviršek, 1996: 237).

Na SOS telefonu za ženske in otroke – žrtve nasilja delajo samo ženske (večinoma prostovoljke), prav tako pa je ta telefon namenjen samo ženskam, in sicer samo tistim, ki doživljajo nasilje. To pa seveda ne pomeni, da ne kličejo na ta telefon tudi drugi ljudje in zaradi drugih stisk ter da se z njimi ne pogovarjajo. Prvi cilj ali naloga, ki so si jo zadali v tej organizaciji je, da pomagajo ženskam, ki doživljajo nasilje – v družini, partnerskih odnosih, sorodstvenih relacijah. Zato se usposablja predvsem za to področje, za pomoč v drugih stiskah (problemi narkomanije, alkoholizma, raznih duševnih stiskah, svetovalno delo z otroki ipd.) pa niso posebej usposobljene. Vprašanje nasilja nad ženskami gledajo skoz prizmo spolni vlog oziroma tradicionalno delitev vlog med spoloma, kar pa je nujen pogoj za začetek reševanja iz nasilnega odnosa. (Dobnikar, 1996: 99-103)

MODRA - Društvo za raziskovanje in uresničevanje psihosocialnih potreb žensk

Društvo Modra je nevladna in neprofitna ženska organizacija, ki deluje v Ljubljani od leta 1993 in širi svoje delovanje po Sloveniji. Namen Modre je, da opozarja na tabuizirana področja, ki v družbi zadevajo predvsem ženske: na nasilje, spolne zlorabe, posilstva, prostitucijo, razne diskriminacije in probleme, povezane z duševnim zdravjem posameznic, na negativne učinke socializacije, na spolno delitev vlog. Take izkušnje imajo po njihovem mnenju ženske iz vseh okolij in vseh slojev. Obenem si Modra prizadeva, za ustanavljanje novih služb, denimo, varnih hiš, kriznih centrov in skupin za samopomoč ter da bi v že obstoječih službah, kamor se ženske zatečejo po pomoč, prepoznavali njihove specifične potrebe. (v Bogovič in Skušek, 1996: 37-39)

Ženska svetovalnica

Ženska svetovalnica, kot nevladni ženski psiho-socialni projekt, deluje v Ljubljani od leta 1993. Je prostovoljna organizacija, ki nudi svetovanje vsem ženskam, ki se znajdejo v kakršnikoli življenjski stiski (npr. nasilje v družini, pravni nasvet okrog postopka ločitve, osamljenost, problemi s prehranjevanjem ali pa kratko malo to, da stvari v njenem življenju ne gredo več tako, kot bi morale), storitve Ženske svetovalnice pa so brezplačne. Ženska svetovalnica je v prvi vrsti varen prostor, kjer ženske lahko spregovorijo o svojih izkušnjah in s podporo svetovalnice najdejo rešitev za nastalo življenjsko situacijo. Izkušnje pri delu so jim pokazale, da smo ženske zadržane iskalkle pomoči, ko gre za nas same, in narobe, zelo angažirane takrat, ko gre za druge.¹⁶ Odločitev ženske, da pride v Žensko svetovalnico, tako med drugim pogosto pomeni tudi to, da se je odločila nekaj narediti zase, da je morda prvič postavila sebe na prvo mesto. Ena od filozofij dela v svetovalnici je, da na življenjsko situacijo ženske poskušajo gledati celostno, kompleksno ter kontekstualno. Pomembno je, kako je ženska odraščala, v kakšnem okolju, koliko družbene moči ima, da lahko spreminja in kontrolira svoje življenje, katere so njene notranje moči, ki bi jih bilo pomembno podpreti, kakšna je njena socialna mreža, kaj je pravzaprav že vse naredila za rešitev situacije, kateri ljudje in stvari so zanjo osebno pomembni, kaj rada počne, kakšen je njen osebni stil reševanja problemov itn. Ženske torej ne vidijo izključno kot problem – pretepena ženska, z motnjami v prehranjevanju, spolno zlorabljen. Prav tako je ne vidijo, recimo, skozi morebitno psihiatrično diagnozo ali alkoholizem, čeprav je treba upoštevati vlogo, ki jo morda igra v njenem življenju. Prav zaradi te raznovrstnosti življenj ne verjamejo v unitarne rešitve in izhode iz situacij ter da določnim situacijam linearno sledi čisto določna

¹⁶ To potrjujejo tudi opažanja centrov za socialno delo, kjer je večina iskalk pomoči žensk, vendar se najpogosteje obračajo po pomoč zaradi otrok, partnerjev ali starejših članov družine, za katere skrbijo.

rešitev, edina in najboljša možna. Med oblikami in metodami dela, ki jih uporabljajo v Ženski svetovalnici, je najpogostejša oblika individualno svetovanje, ne pa tudi edina. (Urek, 1996: 29-32)

Društvo za nenasilno komunikacijo

Društvo za nenasilno komunikacijo je nevladna in neprofitna organizacija, ustanovljena avgusta 1996. Osnovna dejavnost društva je pomoč žrtvam nasilja, nasilnim moškimi in mladim. V ta namen izvajajo preventivne delavnice za osnovne in srednje šole, predavanja, organizirajo skupine za samopomoč in nudijo osebno svetovanje. Programi, ki jih je Društvo za nenasilno komunikacijo nudi v okviru nasilja v družini, so vodene skupine za samopomoč (za ženske, za starše), individualno svetovalno delo (z žrtvami nasilja, z nasilnimi moškimi, z mladimi z izkušnjo nasilja in posledicami, druženje z otroki in mladimi iz nasilnih domov, brezplačna učna pomoč otrokom in mladim iz nasilnih domov), telefonsko svetovanje, preventivno delo z mladimi, preventivno delo z javnostmi ter usposabljanje za prostovoljno delo. V letu 1999 so odprli krizni telefon za vse ljudi, ki v komunikaciji uporabljajo nasilje. Cilj društva je ponuditi informacije, ki ljudem omogočajo prepoznanje nasilja v komunikaciji in jih s tem spodbujati k odločitvi, da ga ne tolerirajo in ne uporabljajo. V zadnjem letu na željo šol pripravljajo usposabljanja za preprečevanje medvrstniškega nasilja. V društvu dela okrog 30 prostovoljk in prostovoljcev, imajo pa tudi status organizacije, v kateri se izvaja nadomestno civilno služenje vojaškega roka. (Kuhar in drugi, 1999: 37-42)

* * *

Država oziroma njeni organi ter nevladne organizacije ponujajo žrtvam (in tudi povzročiteljem) družinskega nasilja kar pestro paleto pomoči, a na drugi strani različni organi

še vedno premalo sodelujejo pri obravnavanju te problematike. V večini primerov vsak organ teži k uresničitvi lastnega cilja: policija in sodišča želijo kaznovati storilca, centri za socialno delo poskušajo upoštevati koristi posameznega družinskega člana pri terapevtskem ali represivnem obravnavanju (npr. odvzem otroka), zdravniki delujejo terapevtsko. Poleg tega imajo socialne službe v nekaterih pogledih še vedno pomanjkljivo ponudbo pomoči na področju družinskega nasilja in so vpete v nasprotujoče si vloge, ki jih morajo izpolnjevati, od ugotavljanja stanja, izrekanja ukrepov in svetovalno-terapevtske ali druge pomoči, medtem pa nevladne organizacije s težavo dopolnjujejo svojo dejavnost, ker je njihovo delovanje pogosto ogroženo zaradi finančne negotovosti.

Zato bi bilo potrebno, da bi se vse ustanove in organizacije, ki nudijo pomoč v primerih nasilja v družini med seboj povezale v mrežo. Delo z mrežami pomeni način vzpostavljanja partnerstva z strokovnjaki oziroma strokovnjakinjami različni strok, kar bi pomenilo tudi učinkovitejše delo pri preprečevanju in zmanjševanju družinskega nasilja.

Poleg tega bi morala država obravnavati strukturne probleme, ki ustvarjajo in ohranjajo sedanje stanje nasilja v družini in uvesti spremembe na področju zakonodaje. Celovita politika boja proti temu pojavu mora zajemati tudi aktivnosti na področju preventive, saj morajo aktivnosti spodbujati izobraževanje, s katerim se bo krepilo razumevanje problema in spodbujalo uresničevanje enakosti žensk in moških. Potrebne pa so tudi aktivnosti, ki bodo ženskam, ki doživljajo nasilje, zagotovile dostop do ustreznih oblik pomoči ter aktivnosti na področju razvoja raziskav, namenjenih spremljanju in oceni razvoja in dosežkov.

Vse te dejavnosti pa bi se morale izvajati v kombinaciji, saj je na problem nasilja v družini treba gledati v celovitem družbenem kontekstu, država in druge skupnosti pa morajo prevzeti kolektivno odgovornost za preprečevanje in zmanjševanje omenjenega pojava.

4. UMIK V VAREN PROSTOR

“Če mlada ženska verjame, da so njene možnosti natanko enake kot možnosti drugih; če verjame, da lahko odloča o sebi; če je ni strah poguma in razuma, da izbira, načrtuje in zavrača, potem se utegne kaj od tega uresničiti.”

prof. dr. Tanja Renner (odlomek iz predavanj pri predmetu “Sociologija družine”)

Kot smo že omenili, lahko žrtve nasilja v družini poiščejo pomoč pri različnih vladnih in nevladnih ustanovah, institucijah, organih, društvih. V empiričnem delu diplomske naloge sem tako želela podrobneje proučiti eno izmed teh možnih oblik pomoči, ki so na voljo žrtvam nasilja v Sloveniji. Osredotočila sem se na t.i. varne hiše¹⁷, ki so namenjene tistim žrtvam, ki se odločijo za umik iz nasilnega odnosa, pa drugega prostora za umik nimajo.

4.1. Opredelitev raziskovalnega problema in metodologija

Metodološko sem izbrala kvalitativno raziskavo, ki je običajno študija enega samega primera ali manjšega števila primerov. Za študijo primera oz. t.i. “case study” je značilno, da si z njo prizadevamo globinsko in celostno proučiti en primer. S posameznim primerom ni mišljena le posamezna oseba, lahko gre za posamezno skupino, proces, organizacijo, institucijo ali subkulturo (Malnar, 2000/2001: 52). Sociolog in drugi družboslovec si prizadeva pritegniti pozornost širših krogov javnosti do te skupine, pogojev njenega življenja, njenega načina

¹⁷ Uporabljata se tudi izraza “zatočišče za žrtve nasilja” oziroma “zavetišče za žrtve nasilja”.

življenja. V mojem primeru si tako prizadevam pritegniti pozornost družbe oziroma posameznikov do poznavanja delovanja varnih hiš ter hkrati do problema nasilja v družini.

“Temeljno za metodo študije primerov je prizadevanje za vpogled v različne vidike problema kot organske, medsebojno povezane celote” (Palmer v Flere, 2000: 95). Raziskovalni fokus je tako usmerjen na specifičen primer, pri čemer rezultatov, prejetih na osnovi izbranega vzorca, ne moremo samoumevno posploševati. Vrednost in pomen študije primerov se tako kaže v ugotavljanju edinstvenosti in posebnosti (Stake, 1994: 245). Posploševanje, razumljeno na tradicionalen način, pa je v takšnem primeru brezpredmetno.

V študiji primera sem uporabila *metodo triangulacije*¹⁸ kot “integracijo različnih pogledov na raziskovalni fenomen” (Kelle, 2001). Delovanje varnih hiš sem poskušala osvetliti iz treh perspektiv: zaposlenih oziroma delujočih v varni hiši, uporabnic oziroma žrtev ter javnosti. Zanimali so me nameni in cilji varnih hiš, njihovo delovanje, njihovi principi oziroma načela, katere oblike pomoči nudijo varne hiše žrtvam nasilja, s kakšnimi težavami se srečujejo (tako zaposleni na eni strani kot uporabnice na drugi), sodelovanje z ostalimi institucijami in koliko javnost pozna program varnih hiš.

Moj namen je tako bil dobiti čimbolj celostno sliko o delovanju varnih hiš. Za empirični del pričujoče diplomske naloge sem podatke tako pridobila z (*delno*) *strukturiranimi globinskimi intervjuji*. Za ta tip intervjuja na splošno velja, da nas zanima nek bolj konkretni vidik podatkov, zato moramo zastavljati konkretnjša vprašanja. Raziskovalec ima v tem primeru vnaprej pripravljen seznam tem ali vprašanj, ki jih mora zastaviti, saj je namen takšnega intervjuja, da je tematsko, ciljno osredotočen na to, kar ga zanima (Malnar, 2000/2001: 60).

Tako sem na eni strani pogledala institucijo in tako intervjuvala zaposlene (vodji obeh varnih hiš ter laično delavko - oskrbnico) in delujoče (prostovoljki) v varni hiši. Na drugi strani sem pogledala uporabnice oziroma žrtve nasilja ter njihov pogled na delovanje varnih hiš. Na tretji strani pa me je zanimala javnost (25 anketiranih žensk) in njeno videnje in poznavanje delovanja varnih hiš.

Naj nekaj besed namenim še anketiranju javnosti. V kratkih anketah, kjer sem anketirala 25 naključno izbranih žensk (12 v Ljubljani in 13 v Krškem), starih od 22 do 62 let, me je predvsem zanimalo, koliko so ženske seznanjene z delovanjem varnih hiš. Pri tem je potrebno poudariti, da ženske, zajete v anketo, ne predstavljajo reprezentativnega vzorca, zato

¹⁸ angl. triangulation

posploševanje na celotno javnost ni mogoče. Prav tako pa posploševanje na celotno javnost ni mogoče zato, ker sem v anketah zajela samo žensko populacijo. To sem storila zaradi tega, ker je pomoč v okviru varnih hiš namenjena samo ženskam in njihovim otrokom. V nadaljevanju bom tako zaradi lažjega ločevanja od ostalih sodelujočih v intervjujih, anketirane ženske pojmovala kot *ženski del javnosti*.

Vse intervjuje¹⁹ sem zaradi lažjega in hitrejšega poteka samega intervjuja posnela z diktafonom in jih nato v celoti prepisala (prepis intervjujev je v priloženi skripti z naslovom "*Priloga k diplomskemu delu*"). Nato je sledila analiza le-teh in ta je predstavljena v nadaljevanju pričujočega diplomskega dela.

* * *

Odločila sem se, da podrobneje proučim dve varni hiši v Sloveniji in tako sem izbrala varno hišo iz občine, iz katere osebno prihajam, to je varna hiša Krško ter varno hišo iz Ljubljane.

Delovanje obeh varnih hiš, tako Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana, kot tudi Zavetišča "Pepcin dom" Krško, sem tako povzela iz intervjujev z naslednjimi osebami, ki so tako ali drugače povezane z omenjenima varnima hišama:

- zaposlene v varnih hišah:

- **Manja Kerin** je 2 leti zaposlena v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana in je vodja Zatočišča. Po izobrazbi je diplomirana socialna delavka.
- **Sonja Žugič** je zaposlena na Centru za socialno delo Krško in 5 let dela kot vodja Zavetišča "Pepcin dom" Krško. Po izobrazbi je diplomirana socialna delavka.

¹⁹ Razen intervjuja z Majo Plaz, predsednico Društva SOS telefon, ki pa je na zastavljen vprašalnik odgovorila pisno, preko maila.

- **Ljuba Pašič** je 4 leta in pol zaposlena v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana in je oskrbnica zatočišča ter laična delavka. Ima poklicno izobrazbo. Za delo v varni hiši se je odločila, ker je vedno rada pomagala ljudem.
- **Maja Plaz** je predsednica Društva SOS telefon ter vodja programov društva.

- prostovoljke v varnih hišah:

- **Suzana** je prostovoljka v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana. Kot prostovoljka v tej varni hiši dela od začetka letošnjega leta in sicer dela tri do štiri ure na teden, včasih pa tudi več. Razlog, da se je odločila za delo prostovoljke v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana pa je čisto osebno.
- **Nataša** je prostovoljka v Zavetišču "Pepcin dom" Krško. V tej varni hiši je začela delati sredi oktobra 2003 in sicer dela po dve uri na 14 dni. Razlog, da se je odločila za delo prostovoljke v Zavetišču "Pepcin dom" Krško pa je obvezna praksa, ki jo mora opraviti kot študentka drugega letnika Fakultete za socialno delo v Ljubljani.

- uporabnice varnih hiš:

- **Anja** je uporabnica Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana. Stara je 33 let, ima osnovnošolsko izobrazbo, srednje šole ni dokončala. Trenutno je nezaposlena, pred prihodom v varno hišo je imela svoje podjetje, potem pa ga je zaprla. V nasilnem odnosu (s strani svojega moža, s katerim imata sina) je živela približno 8 let, s tem da ko se je nehal odnos, se ni nehalo nasilje. Bila pa tudi žrtev nasilja kot otrok, in sicer vse do 17. leta starosti.

- **Vida** je uporabnica Zavetišča “Pepcin dom” Krško. Stara je 25 let, po izobrazbi pa je pomožna šivilja in je trenutno nezaposlena. V nasilnem odnosu (s strani svojega partnerja, s katerim ima dva otroka) je živela 9 let.
- **Urška** je bila uporabnica Zavetišča “Pepcin dom” Krško. Stara je 31 let, je delavka, brez poklica. Trenutno nezaposlena in prijavljena na Zavodu za zaposlovanje. V nasilnem odnosu (s strani svojega moža, s katerim ima hčerko) je živela 4 leta.

Za prostovoljke sem uporabila enak vprašalnik kot za vodji oziroma svetovalke, s tem da sem vprašanja, ki se niso nanašala direktno na njihovo delo izpustila. Področja delovanja varne hiše, katerih prostovoljke ne poznajo prav dobro oz. jih poznajo bežno, sem zaradi korektnosti v analizi izpustila. Presoja je bila čisto subjektivna, sklepala pa sem na podlagi njihovih odgovorov v intervjujih.

Imena uporabnic varnih hiš so zaradi zagotavljanja anonimnosti in zaradi morebitne prepoznavnosti uporabnice spremenjena.

Naj poudarim še to, da ugotovitev pričujoče študije primera ne moremo posploševati na vse varne hiše, kar je tudi pomanjkljivost študije primera kot kvalitativne metode raziskovanja.

4.2. Študija primera varne hiše v Ljubljani in v Krškem

Naj za začetek namenim nekaj besed nastanku prvih varnih hiš v svetu. Pozornost k problemu nasilja v družini so pritegnile ženske same. V Združenih državah Amerike so tako ženske skupine začele leta 1972 organizirati in odpirati varne hiše oziroma zavetišča za pre(tepene) ženske (Gelles, 1993: 4). V Sloveniji smo prvo varno hišo odprli skoraj dvajset let kasneje, leta 1991, in sicer je bilo to Zavetišče “Pepcin dom” v Krškem.

Enoten oziroma strokoven naziv institucij, ki nudijo ženskam z izkušnjo družinskega nasilja varen prostor, je 'varna hiša', za izraza zatočišče in zavetišče pa lahko rečemo, da sta sinonima. Varna hiša v Ljubljani je registrirana kot Zatočišče za ženske in otroke – žrtve, varna hiša v Krškem pa kot Zavetišče “Pepcin dom”.

Zatočišče za ženske in otroke – žrtve nasilja v Ljubljani

Zatočišče za ženske in otroke - žrtve nasilja v Ljubljani deluje od leta 1997. Koncepti so nastajali več let pred tem, kmalu po ustanovitvi Društva SOS telefon leta 1989, saj se je takoj pojavila potreba po umiku žensk in otrok iz nasilnih situacij v družini. Koncept je nastal na podlagi feminističnih načel, po katerih so bile ustanovljene tudi prve varne hiše v tujini.

Pobudnice so bile tedanje članice Društva SOS telefon. Pomembno vlogo glede ideje in koncepta je imela tedanja predsednica društva, gospa Mojca Dobnikar. (glej intervju z Majo Plaz v priloženi skripti z naslovom "*Priloga k diplomskemu delu*")

Zatočišče za ženske in otroke - žrtve nasilja v Ljubljani je prva nevladna varna hiša pri nas.

Zavetišče "Pepcin dom" Krško

Zavetišče "Pepcin dom" Krško deluje od novembra leta 1991 in je prva varna hiša v Sloveniji (Žugič, 2001: 33). Zavetišče deluje kot vladna organizacija v okviru Centra za socialno delo Krško. Pobudnica za ustanovitev varne hiše v Krškem je bila sedanja direktorica Centra za socialno delo Krško, gospa Marjana Sečen.

Poleg teh dveh varnih hiš jih v Sloveniji deluje še 7. In sicer²⁰:

- Varna hiša Maribor v okviru Centra za socialno delo Maribor – od novembra 1996
- Varna hiša Novo mesto v okviru Društva Življenje brez nasilja – od junija 1999
- Varna hiša Celje v okviru Društva Regionalne varne hiše Celje – od avgusta 2000
- Varna hiša Velenje v okviru Društva Regionalne varne hiše Celje – od februarja 2002
- Varna hiša Slovenj Gradec v okviru Društva Regionalne varne hiše Celje – od maja 2002
- Varna hiša Gorenjske v okviru društva za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja – od julija 2002
- Varna hiša Ljutomer – od septembra/oktobra 2002.

²⁰ Podatke o ustanovitvi oziroma odprtju posameznih varnih hiš sem dobila z vprašalnikom, ki sem ga poslala vsaki posamezni varni hiši.

NAMEN IN CILJI VARNE HIŠE

Po besedah obeh vodij varnih hiš (vodje Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana ter vodje Zavetišča “Pepcin dom” Krško) ter obeh prostovoljk, Suzane in Nataše, je v prvi vrsti namen varne hiše ta, da se žrtev nasilja lahko umakne pred nasiljem, da dobi *varen prostor*. V naslednjem koraku je namen varne hiše, da *žrtvi zagotovi strokovno pomoč*, s pomočjo katere bo žrtev dobila informacijo in izkušnjo, da nima nihče pravice izvajati nasilja nad njo in njenimi otroci ter da lahko živi drugače. Po besedah vodje varne hiše v Ljubljani, Manje Kerin, je namen njihove varne hiše tudi ta, da *žrtev dobi vpogled v strukturno oziroma družbeno neenakost*, da je moški tisti, ki ima večjo družbeno moč, zaradi katere tudi pride do nasilja v družini.

Obe varni hiši dajeta največji poudarek *delu z uporabnicami*. Poleg tega dajejo velik poudarek tudi *spreminjanju zakonodaje* ter delu z mediji, preko katerih *skušajo ozavestiti javnost* oziroma družbo.

Varna hiša v Ljubljani pod okriljem Društva SOS telefon, organizira različne *okrogle mize in projekte na temo nasilja*, ki so namenjene tako strokovni kot laični javnosti, katerih teme so pogojene s trenutnim stanjem. Vodja varne hiše v Ljubljani je izpostavila okroglo mizo o nasilju nad starejšimi, o stanovanjskem problemu ter o hendikepiranih, ki so žrtve nasilja.

Poleg tega so v preteklosti imeli okrogle mize na temo donacij gospodarstva za humanitarne in socialne dejavnosti, okrogli mizi "Proti nasilju nad ženskami" in "Poročanje medijev o nasilju nad ženskami", zelo odmeven pa je tudi njihov projekt "Kaj ti je deklica?" (Društvo SOS telefon, 24.4. 2004).

V okviru varne hiše v Krškem kakšnih posebnih akcij, okroglih miz ali projektov ne izvajajo, kar vodja varne hiše pripisuje predvsem pomanjkanju časa. V preteklosti (do pred dveh let) so v okviru Mednarodnih dni akcij proti nasilju nad ženskami (ti potekajo vsako leto od 25. novembra. do 10. decembra) organizirali javne razprave in razobesili plakate.

DELOVANJE VARNE HIŠE

Koncept varne hiše

V evropskem prostoru naj bi veljal nekakšen skupen koncept delovanja varnih hiš. Varna hiša naj bi tako delovala po nekaterih *principih oziroma načelih*, in sicer:

- *princip tajnosti lokacije in anonimnosti* – lokacija hiše je tajna, o stanovalkah varne hiše se nikomur ne posreduje nobenih informacij
- *princip dostopnosti oz. odprtosti* – varna hiša je za nasvet in prvo socialno pomoč ogroženim ženskam dostopna kadarkoli, tudi ob nedeljah in praznikih

- *princip opolnomočenja* – stanovalke same skrbijo zase in za svoje otroke; v skupini preizkušajo nove načine izražanja in uveljavljanja svojih interesov in se učijo sprejemati odgovornosti za svoje izbire; njihove odločitve spoštujemo in sprejemamo
 - *princip demokratičnosti* – skupno življenje v hiši ustvarjajo stanovalke in zaposlene na demokratičen način
 - *princip zagovornišva oz. princip strokovne pristranosti* - strokovnjakinje in prostovoljke niso nevtralne do stisk žensk, temveč se odzivajo osebno in so izključno na strani ogroženih žensk pri uveljavljanju njihovih pravic
 - *princip prehodnosti* – življenje v varni hiši je lahko samo prehodna rešitev
 - *princip ženske pomagajo ženskam* – v varni hiši so zaposlene samo ženske.
- (Peršak, 1997: 33-34; 2001: 37-38)

Tako obe vodji varnih hiš kot tudi obe prostovoljki so dejale, da pri delovanju varne hiše načeloma upoštevajo zgoraj naštete principe, (prostovoljka Suzana je tem principom dodala še človeški faktor), vendar pa prihaja tudi do odstopanj od le-teh. Po besedah Manje Kerin, vodje ljubljanske varne hiše, do teh odstopanj prihaja zaradi tega, ker so nekatere varne hiše vladne, druge pa nevladne organizacije. Obe varni hiši tako malo odstopata *od principa anonimnosti*, saj z dovoljenjem uporabnice operirajo tudi z njenim imenom in podatki. Varna hiša v Krškem odstopa tudi pri *načelu ženske pomagajo ženskam*, saj imajo trenutno preko javnih del v okviru varne hiše vključena tudi dva fanta. Sonja Žugič, vodja varne hiše v Krškem meni, da je to dobro tako za ženske kot tudi za otroke, saj tako spoznavajo tudi drugi tip moškega: moškega, ki ni nasilen.

Omejevanja pri delu v varni hiši Krško zaradi teh principov ne občutijo, saj si jih po svoje tudi oblikujejo in uporabljajo. Prav tako tega omejevanja ne občutita obe prostovoljki. Vodja ljubljanske varne hiše pa je izpostavila omejevanje principa tajnosti lokacije, ki ga je “zelo težko vzdrževati, ker je Slovenija zelo majhna” (glej intervju z Manjo Kerin v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”) ter omejevanje načela anonimnosti, ko v primeru grdega ravnanja uporabnice s svojim otrokom prihajajo do dileme ali sporočiti Centru za socialno delo ali ne.

Zaključimo lahko, da tako varna hiša v Ljubljani kot tudi varna hiša v Krškem načeloma upoštevata vse te principe delovanja varne hiše. Delo z uporabnicami po besedah obeh vodij varnih hiš temelji na feminističnem teoretičnem konceptu, saj izhajajo iz družbene vloge žensk. Vendar pa jih glede na njihovo videnje problema ter na trenutno stanje in potrebe v

varni hiši tudi prilagodijo in uporabljajo. Ena izmed prostovoljk, Suzana, pa izpostavlja, da pri svojem delu izhaja iz sebe, zelo pomemben ji je človeški faktor.

Oblike oziroma vrste pomoči, ki jih nudi varna hiša

Obe varni hiši med glavne oblike pomoči štejeta na prvem mestu *umik v varen prostor*, umik pred nasiljem. Naslednja oblika pomoči, ki jo nudijo žrtvi družinskega nasilja je *svetovanje*, ki lahko poteka individualno, z vsako posameznico oziroma otrokom posebej ali pa skupinsko. Svetovanje zajema od predelovanj izkušenj, povezanih z nasiljem do pomoči pri izvrševanju starševske vloge (pomoč materam pri vzgoji otrok). Žrtvam družinskega nasilja nudijo tudi *zagovorništvo*²¹, ki zajema pravno pomoč, spremljanje v druge institucije in ustanove, pomoč pri dopisih in različnih vlogah.

Krška varna hiša je nekoliko oddaljena od centra mesta, zato nudijo uporabnicam tudi čisto *praktično pomoč*, kot so na primer prevozi z avtomobilom do trgovin, institucij, ustanov.

Pomoč, ki jo nudijo prostovoljke pa se zelo razlikuje od prostovoljke do prostovoljke. Suzana, prostovoljka varne hiše v Ljubljani, dela v Zatočišču predvsem z otroci (pogovori, skupne aktivnosti, druženje), poleg tega pa je zaradi lastnega interesa navezala stike tudi z uporabnicami varne hiše. Nataša, prostovoljka varne hiše v Krškem, pa izvaja v Zavetišču delavnice in družabna srečanja tako z otroci kot tudi z uporabnicami.

Po besedah vodje varne hiše v Ljubljani bi pri njih potrebovali še dodatna znanja iz duševnega zdravja (duševnih bolezni, psihoz, samomorov), usposabljanje za delo s hendikepiranimi ženskami ter dodatna znanja iz otroških zlorab ter duševnih bolezni otrok. Ljuba Pašič, laična delavka in oskrbnica v varni hiši v Ljubljani, pa bi potrebovala izobraževanje o spolnem nasilju. V krški varni hiši pa bi potrebovali dodatna znanja na pravnem področju ter na področju spolnih zlorab.

Prostovoljki obeh varnih hiš pa sta mnenja, da ni nikoli preveč nekakšnih usposabljanj, izobraževanj, seminarjev in znanj. Prostovoljka Nataša bi trenutno najbolj potrebovala dodatna znanja iz poznavanja zakonodaje, saj je, kot sama pravi, velikokrat v zagati, ko uporabnici ne ve odgovoriti na vprašanje.

²¹ "Zagovorništvo v socialnem delu pomeni zavzemanje za pravice posameznikov ali skupnosti bodisi z neposredno intervencijo bodisi tako, da se okrepi njihova moč. /.../" (Milošević Arnold in Poštrak, 2003: 179).

Oblike pomoči so vedno povezane s tistim, kar si sama uporabnica želi in ji svetovalke oziroma ostali zaposleni v varni hiši ničesar ne vsiljujejo. “*Princip dela je tak, da se skuša opolnomočiti žensko*” (glej intervju z Manjo Kerin v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”). Svetovalke in prostovoljke dajo uporabnicam informacije in ne delajo stvari namesto uporabnic.

KAPACITETA V VH

Kapaciteta postelj je v vsaki varni hiši omejena. *Zatočišče za ženske in otroke – žrtve nasilja v Ljubljani* ima 7 sob in eno v dislocirani enoti, skupno imajo tako 21 postelj. Sprejmejo lahko povprečno 8 žensk, število je odvisno od števila njihovih otrok. Za vse žrtve, ki se odločijo oziroma bi se odločile za prihod v varno hišo, pa nimajo dovolj prostora. Potrebovali bi še trikrat toliko prostora, saj vsak mesec na SOS telefon pokliče povprečno 14 žensk, ki jih morajo odkloniti za sprejem, saj nimajo prostora. V teh primerih jim dajo informacije in telefonske številke drugih varnih hiš, materinskih domov, kriznih centrov.

Zavetišče “Pepcin dom” v Krškem pa lahko sprejme do 5 žensk z otroki. Imajo eno manjšo in tri večje sobe, tako da je lahko v le-teh tudi malo več otrok. Poskušajo pa, da je vsaka ženska v svoji sobi. Zaenkrat glede kapacitete niso imeli večjih težav. To pripisujejo temu, da je varna hiša malo oddaljena od središča in je zaradi tega tudi manjše zanimanje za to varno hišo. Če pa pride do takšne situacije, dajo žrtvam telefonske številke oziroma naslove drugih varnih hiš, ali pa žrtvi družinskega nasilja svetujejo, da naj napiše prošnjo za sprejem in takoj ko je prosto, jo obvestijo.

Skupne prostore kot so kuhinja, kopalnica, dnevni prostor, si v obeh varnih hišah uporabnice delijo.

Glede *povečanja kapacitete v varnih hišah* je vodja ljubljanskega zatočišča za žrtve nasilja poudarila, da ni toliko problem v kapaciteti, ampak bolj v zaposlitvah, saj primanjkuje kadra

za svetovalno delo. Vodja krške varne hiše in prostovoljka varne hiše v Ljubljani pa menita, da bi bilo potrebno žrtvam nasilja ponuditi še kakšne druge oblike pomoči (npr. sprememba zakonodaje, da se naj iz stanovanja izseli povzročitelj in ne žrtev nasilja), oziroma da bi bilo potrebno narediti tudi nekaj ne področju preventive in ne povečati samo kapaciteto.

FINANCIRANJE DELOVANJA VARNE HIŠE

Obe varni hiši dobita glavna finančna sredstva preko *Nacionalnega programa socialnega varstva do leta 2005 s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve*. Varna hiša Krško tako dobi 80 % vseh sredstev, ki jih potrebuje za svoje delovanje, medtem ko ljubljanska varna hiša dobi več ali manj finance samo za plače zaposlenih. Ostala sredstva pa dobijo iz *občin* ter od *prispevkov stanovalk* za bivanje v varni hiši. Nekaj finančnih sredstev in pa tudi materialnih stvari dobijo tudi *od donatorjev*, kar pa je več ali manj pogojeno s pisanjem prošenj. Nekaj sredstev in materialnih stvari pa se zbere tudi *s strani posameznikov in prostovoljk*.

Po mnenju obeh vodij varnih hiš ter laične delavke – oskrbnice v varni hiši v Ljubljani finančna sredstva narekujejo vsebino njihovega dela, njihovih programov, zato bi lahko država namenila več finančnih sredstev za delovanje varnih hiš, saj bi bilo potem možno narediti kaj več na področju družinskega nasilja. Po besedah Manje Kerin, vodje varne hiše v Ljubljani, država zelo mačehovsko dela z nevladnimi organizacijami, ki delajo na področju nasilja v družini, hkrati pa si jemlje zasluge za tisto, kar so naredile nevladne organizacije. Prostovoljka Suzana ne zaznava, da je njeno delo omejeno s strani finančnih sredstev, saj princip njenega dela v varni hiši temelji bolj na medsebojnem odnosu.

Več financ bi za ljubljansko varno hišo pomenilo zagotavljanje obstoječih in dodatnih projektov, predvsem pa primerno plačilo za delo, ki ga opravljajo. Medtem ko bi v krški varni hiši s temi sredstvi še koga zaposlili, saj dobivajo finančna sredstva samo za enega zaposlenega.

Lastnik varne hiše v Ljubljani je Mestna občina, vendar ne plačujejo najemnine, plačujejo pa vse ostale stroške ter jo sami vzdržujejo. Lastnik varne hiše v Krškem je Ministrstvo za delo,

družino in socialne zadeve in prav tako varna hiša Krško ne plačuje najemnine (hišo je leta 1990 Centru za socialno delo Krško podarila starejša gospa).

ZAPOSLENOST OZIROMA KOLEKTIV V VARNI HIŠI

Kolektivna raven

V *Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana* so zaposlene 4 delavke, in sicer 3 socialne delavke (od tega 2 svetovalki in vodja zatočišča, vse s strokovnim izpitom iz socialnega varstva) in laična delavka²² – oskrbnica s poklicno izobrazbo²³. Poleg tega za projekt zatočišče posredno delujejo še 3 druge delavke (vodja programov Društva SOS telefon – univ. dipl. novinarka, vodja programa SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja – univ. dipl. filozofinja in sociologinja kulture in administratorica, ki je študentka). (glej intervju s Majo Plaz v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”)

Trenutno oseb preko javnih del nimajo zaposlenih, so pa bile vse, ki so danes redno zaposlene, v preteklosti zaposlene preko javnih del. Število *prostovoljk*, ki delujejo v zatočišču, se spreminja, trenutno delajo 4. (glej intervju s Majo Plaz v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”)

Po mnenju Maje Plaz, vodje programov Društva SOS telefon, bi potrebovale v okviru varne hiše še pravnico, odveč pa ne bi bila specialna pedagoginja in občasno psihologinja. Po mnenju Manje Kerin, vodje *Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana*, pa bi poleg pravnice in psihologinje potrebovale še kakšno pripravnico in varnostnika. Tudi uporabnica njihove varne hiše, Anja, je med zaposlenimi zaznala pomanjkanje po psihologinji. “Ljudi tako ali tako ni nikoli preveč” pa je mnenje prostovoljke Suzane. Ljuba Pašič, laična delavka in oskrbnica, pa je mnenja, da primanjkuje ena zaposlena samo v času poletnih dopustov.

²² “Laična delavka je delavka, ki nima strokovne izobrazbe. Po zakonu lahko ona dela strokovne stvari, določene strokovne zadeve samo pod vodstvom strokovne delavke” (glej intervju z Ljubo Pašič v Prilogi).

²³ Naloge, ki jih opravlja laična delavka – oskrbnica v *Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana* so naslednje: skrbi za pohištvo, za urejenost in delovanje celotne varne hiše (je hišnica), skrbi za oblačila za uporabnice (ker marsikatera pride samo z eno obleko), hodi na sprejeme uporabnic v varno hišo, organizira izlete za ženske in otroke, prisotna je na hišnih delavnicah in sestankih ter najmanj štiri ure na teden dežura na telefonu. (glej intervju z Ljubo Pašič v Prilogi)

V *Zavetišču "Pepcin dom" Krško* pa je po programu samo *ena zaposlitev*, ki si jo delijo vodja zatočišča (75% zaposlitve) in pa psihologinja (25% zaposlitve). Trenutno delujejo v okviru Zavetišča tudi 3 prostovoljke, ki jih plačujejo iz programa za prostovoljce ter 2 javna delavca.

Po mnenju Sonje Žugič, vodje *Zavetišča "Pepcin dom" Krško*, bi v okviru varne hiše zagotovo še koga potrebovali. Istega mnenja je tudi prostovoljka Nataša. Uporabnica Urška je izrazila željo po varnostniku, uporabnica Vida pa željo dodatni psihologinji ter praktični pomoči (več prevozov).

Izobraževanje za delo z žrtvami nasilja

Za delo v *Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana* so se zaposlene izobraževale že, ko so prišle v Društvo SOS telefon, saj so morale iti skozi osnovno usposabljanje, ki traja kar nekaj časa. Prav tako je morala iti skozi to usposabljanje njihova prostovoljka Suzana.

Vodja varne hiše v Krškem pa se je za delo z žrtvami nasilja nekaj izobraževala v okviru rednega šolanja na fakulteti, kot zaposlena na Centru za socialno delo ima možnost vključevanja v izobraževanja s podobnimi temami, občasno pa si tudi sama plačuje izobraževalne seminarje. Nataša, prostovoljka v varni hiši v Krškem, pa kakšnega posebnega usposabljanja za delo z žrtvami nasilja ni imela, prebrala je nekaj knjig o nasilju v družini in varnih hišah, nekaj znanj pa je pridobila na izobraževalnem seminarju za UNICEF.

Sodelovanje med zaposlenimi in ostalimi delujočimi v okviru varne hiše

Zaposlene v varni hiši v Ljubljani imajo vsak teden najmanj enkrat *timski sestanek*, kjer sproti zastavljajo svoje delo in realizirajo delo vseh možnih programov. Na te sestanke pa so včasih, odvisno od teme, povabljene tudi uporabnice.

Poleg tega pa imajo v obeh varnih hišah tudi t.i. *intervizije*²⁴. V varni hiši v Ljubljani le-te potekajo vsak teden med zaposlenimi in prostovoljkami, občasno pa na povabilo predavajo tudi zunanji sodelavci. Vodja varne hiše v Krškem pa kot intervizijo šteje vsakodnevno podporo sodelavke, s katero skupaj delata na Centru za socialno delo ter izkušnje in podporo na bolj tematsko zastavljenih sestankih *Delovne skupine za materinske domove, zatočišča in sorodne organizacije* pri Socialni zbornici Slovenije, vendar pa ti sestanki niso pogosti.

Manja Kerin, *vodja varne hiše v Ljubljani*, pravi, da bi bilo lahko v varni hiši malo več sodelovanja, predvsem med zaposlenimi in prostovoljkami, vendar pa to zaradi preobremenjenosti in utrujenosti zaposlenih ni vedno mogoče. Po njenem mnenju so prostovoljke "občudovanja vredne" (glej intervju z Manjo Kerin v priloženi skripti z naslovom "*Priloga k diplomskemu delu*"), saj delajo prostovoljno na zelo napornem področju. Tudi Ljuba Pašič, laična delavka in oskrbnica varne hiše v Ljubljani, meni, da so prostovoljke glede sodelovanja z zaposlenimi nekoliko nezadovoljne, medtem ko se ona sama popolnoma enakovredno in sprejeto med zaposlenimi.

Sonja Žugič, *vodja varne hiše v Krškem*, pa pravi, da tako s psihologinjo kot tudi s prostovoljkami in javnimi delavci dobro sodelujejo in se razumejo, vendar pa se je zaradi pomanjkanja časa včasih tudi malce težje v celoti posvetiti vsakemu posebej. Želi si, da bi lahko imeli s prostovoljkami in javnimi delavci bolj redna srečanja.

Prostovoljki, Suzana in Nataša, pa sodelovanje med zaposlenimi in prostovoljkami ocenjujeta zelo pozitivno.

Individualna raven

Za obe prostovoljki ter za laično delavko in oskrbnico varne hiše v Ljubljani delo ni stresno, jih pa kakšni dogodki prizadanejo, vplivajo nanje, medtem ko obe vodji varnih hiš svoje delo ocenjujeta kot *stresno*. Zgodbe žensk, razni dogodki ipd., ju tudi velikokrat prizadanejo, vendar obe skušata k svojemu delu pristopit strokovno. Pri premagovanju stresnih situacij

²⁴ "Intervizija je vrsta supervizije, v kateri sodeluje le skupina strokovnjakov – kolegov, ki se učijo s pomočjo svojih delovnih izkušenj. Značilno za intervizijo je, da je ne vodi stalni supervizor, temveč njegovo vlogo izmenično prevzemajo člani skupine. /.../ V intervizijski skupini so člani glede na svoj status, znanje in izkušnje praviloma izenačeni. Običajno delajo na enakih področjih in opravljajo podobne naloge. /.../" (Milošević Arnold, 2001: 10)

jima veliko pomagajo t.i. *supervizije*²⁵. V varni hiši v Ljubljani imajo supervizije enkrat mesečno, medtem ko je v varni hiši v Krškem ga. Žugič imela supervizije do pred enega leta nazaj enkrat mesečno, v zadnjem letu pa je imela le individualno dve superviziji pri enem primeru. Na Centu za socialno delo Krško imajo sicer supervizijo za vse delavce, vendar zaradi velikega števila zaposlenih težko pridejo vsi na vrsto.

Glede na področje dela, ki ga obe vodji varnih hiš, prostovoljke in laična delavka in oskrbnica opravljajo, ni bila do sedaj nobena dejansko *ogrožena*. Vodja varne hiše v Ljubljani pravi, da so zaposlene ogrožene le posredno, ko jim nasilneži grozijo po telefonu oziroma ko se v primerih zagovorništva srečujejo z nasilneži in jim le-ti nakazujejo “maščevanje”. Po njenem mnenju tega ne gre minimalizirati, ker je to možnost, ki lahko preraste v dejanje.

Delo z žrtvami nasilja v varni hiši je *vplivalo na življenje* tako obeh vodij varnih hiš, obeh prostovoljk kot tudi laične delavke in oskrbnice. Obe vodji sta izpostavili to, da sta postali bolj pozorni v odnosih do drugih ljudi, bolj strpni, saj to delo pripelje do drugačnega načina mišljenja. “/.../ nekako ti obogati življenje /.../ to delo z ljudmi ” (glej intervju s Sonjo Žugič v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”). Ljuba Pašič, laična delavka in oskrbnica varne hiše v Ljubljani, pravi, da je delo v varni hiši vplivalo predvsem na to, da sedaj zanjo resnica ni samo ena. Prostovoljka Nataša zaradi dela v varni hiši bolj ceni kar ima, kar naredi, ustvari, medtem pa prostovoljka Suzana več razmišlja o stvareh povezanih z njo samo.

BIVANJE V VARNI HIŠI

Procesa prihoda v VH

²⁵ “*Supervizija* je metoda, ki strokovne delavce spodbuja k učenju in jim daje oporo, da vzdržijo ob hudih obremenitvah, ki izhajajo iz narave njihovega dela. Učenje iz izkušenj strokovnim delavcem pomaga iskati in najti odgovore na številna vprašanja, ki so povezana z njihovim ravnanjem v profesionalnih vlogah. Pomaga jim prepoznavati lastno vedenje v odnosih z uporabnicami/uporabniki, svoje močne strani in tudi šibke točke. V tem smislu je supervizija pomembna tudi za osebno rast strokovnjakov. Podpora, ki jo dobijo v procesu supervizije nedvomno prispeva k razbremenjevanju strokovnjakov, k razvijanju njihove sposobnosti za preprečevanje in obvladovanje stresnih situacij, s tem pa tudi k preprečevanju njihove otopelosti in/ali izgorevanja. S supervizijo uporabnikom tudi zagotavljamo kvalitetno strokovno delo, saj usmerja ravnanje strokovnjakov in jih razbremenjuje. Strokovne delavce pri tem usmerjajo supervizorji – kolegi, ki imajo več znanja, izkušenj, pa tudi določene pedagoške sposobnosti. /.../” (Milošević Arnold, 2001: 10)

Seveda je prva omejitev glede sprejema v varno hišo prostor oziroma prazno ležišče. Drugače pa je prvi pogoj oziroma kriterij za sprejem uporabnic v obeh varnih hišah ta, *da je žrtev nasilja ter da se strinja s pogoji bivanja, ki veljajo za hišo*. To pomeni, da je sama sposobna skrbeti za svoje gospodinjstvo, da funkcionira v tej hiši ter da se drži pravil hišnega reda. Obe varni hiši *sprejmeta tudi žrtve brez državljanstva*, v primeru varne hiše Krško pa mora imeti žrtev brez državljanstva zagotovljena neka minimalna finančna sredstva. Prav tako obe varni hiši sprejmeta tudi *žrtve nasilja, ki imajo težave v duševnem zdravju* ter žrtve družinskega nasilja, ki so *odvisne od alkohola ali od nedovoljenih drog*, vendar žrtvi priporočajo, da se istočasno vključi v program zdravljenja odvisnosti, da ne bi prihajalo do kršitev hišnega reda ter nefunkcioniranja pri življenju v skupnosti.

Varna hiša Ljubljana ima le eno omejitev, in sicer *ne sprejmejo fantov starejših od 15 let*. To pa zato, ker menijo, da je da je fant pri petnajstih letih že “moški”, s čimer pa so že imeli težave. Medtem pa varna hiša v Krškem načeloma po pogodbi ne sprejema fantov starejših od 15 let, vendar pa to rešujejo od primera do primera in tako skušajo najti najboljšo rešitev, tako za uporabnico kot tudi za njenega otroka.

Obe varni hiši se srečujeta oziroma prejemata klice tudi *s primeri nasilja nad moškimi*, vendar je tega bolj malo. V teh situacijah svetujejo čisto enako kakor v primeru, če je žrtev ženska, moškemu dajo vse informacije, ki jih potrebuje, nimajo pa ga kam napotiti.

Intervjuvanim uporabnicam obeh varnih hiš je ob prihodu v varno hišo največ pomenil umik v varen prostor in mir. Poleg ponujenih oblik pomoči drugih pričakovanj in želj niso imele. Pri predelovanju izkušenj nasilja so vsem trem najbolj pomagali pogovori, izpostavile pa so tudi pravno svetovanje, pomoč pri vzgoji otrok ter poudarjanje dejstva, da niso krive za to, kar se jim je zgodilo. V času bivanja v varni hiši pa so največ dobile na samozavesti.

Ob sprejemu žrtve obe varni hiši podpišeta z uporabnico pogodbo o bivanju. Manja Kerin, vodja ljubljanske varne hiše, je opozorila, da morajo biti zelo natančne, saj morajo upoštevati Zakon o pravnem postopku, kar pomeni, da je celotna stvar zelo uradna. Pogodba, ki jo podpišejo, določa:

- da je bivanje v zavetišču prostovoljno
- koliko časa lahko žrtev biva v varni hiši (do največ enega leta; v ljubljanski varni hiši po enem letu podaljšanje bivanja v skladu s pogodbo ni možno, v krški varni hiši pa le izjemoma za kakšen teden, mesec)
- kakšen znesek mora uporabnica plačevati za bivanje*
- določa hišni red, ki ga mora uporabnica upoštevati
- kako je s tajnostjo lokacije
- oblike pomoči, ki so uporabnici na voljo
- kako je z varovanjem podatkov uporabnice
- prepovedano uživanje alkoholnih pijač in nedovoljenih drog
- kako je, če nastane kakšna škoda
- v katerih primerih se pogodba prekine
- kako se rešujejo spori (opisan je celoten postopek pritožbe, če se ona pač ne strinja z nekaterimi stvarmi).

*Za bivanje v varni hiši plačujejo uporabnice določen znesek. Vse varne hiše so ta znesek poenotile, osnova za plačevanje bivanja pa je denarna socialna pomoč. Od te denarne socialne pomoči uporabnica prispeva 30 % zase, 10 % za prvega otroka in 5 % za vsakega naslednjega otroka. Če uporabnica nima svojega dohodka, v primeru ljubljanske varne hiše, pa dobi od njih 70 % tega dohodka, plus 10 % za prvega otroka in 5 % za vsakega naslednjega, medtem ko v primeru krške varne hiše rešujejo vlogo za pridobitev denarne socialne pomoči.

Uporabnice obeh varnih hiš imajo različno mnenje glede plačevanja za bivanje v varni hiši. Gospa Vida meni, da znesek, ki ga plačujejo za bivanje v varni hiši ni tako visok, medtem ko pa sta gospa Anja in gospa Urška mnenja, da je ta znesek, glede na situacijo in okoliščine, v katerih se žrtev znajde ob prihodu v varno hišo, kar visok, zato bi se moral denar za bivanje črpati iz drugih virov.

Intervjuvane uporabnice, ki jim je umik v varno hišo pomenil na nek način zadnjo možnost, so prihodu v varno hišo in odločitvi, da bodo v le-teh poiskale pomoč, seznanile zelo malo sorodnikov oziroma prijateljev. Ena izmed teh uporabnic je s tem seznanila samo svojega prijatelja, druga svojega bratranca, tretja pa mamo in prijateljico. S temi osebami tudi vzdržujejo stike. Ob odločitvi, da se intervjuvane žrtve umaknejo v varno hišo, so bile vse tri takoj sprejete.

Uporabnice varne hiše

Tako vodji obeh varnih hiš kot tudi obe prostovoljki menijo, da *o neki tipični uporabnici varne hiše ne moremo govoriti*, vsem je skupno to, da so oziroma so bile žrtve nasilja, in sicer v večini primerov (okoli 95%) s strani moža ali partnerja (glej Tabelo 1 in Tabelo 2 v Prilogi). Govorimo pa lahko o nekih podobnostih med njimi. Po besedah obeh vodij varnih hiš naj bi uporabnice podobno razmišljale ter podobno reagirale, so nesamozavestne, imajo nizko samopodobo in so pasivne. “Posledice, ki jih je pustilo nasilje, so pa podobne. Jaz takoj vidim ... že na 50 metrov, če je kdo žrtev nasilja” (glej intervju z Manjo Kerin v priloženi skripti z naslovom “Priloga k diplomskemu delu”). Vodja varne hiše v Krškem, prostovoljka iz varne hiše v Ljubljani ter laična delavka in oskrbnica varne hiše v Ljubljani, pri svojem delu opažajo, da veliko uporabnic izhaja iz nekih neurejenih družinskih razmer (npr. nasilje v družini orientacije, ločitev staršev, nek stresen dogodek), medtem ko je prostovoljka v varni hiši v Krškem opazila, da ima veliko njihovih uporabnic nizko izobrazbo. To opažanje bi lahko potrdili tudi s statistiko, ki jo v okviru programa Zavetišče “Pepcin dom” vodijo na Centru za socialno delo Krško.

In sicer je iz spodnje tabele razvidno, da je imelo, od odprtja varne hiše v Krškem pa do konca leta 2003, skoraj 60% uporabnic osnovnošolsko izobrazbo, dobra četrtina stanovalk poklicno izobrazbo, le dobrih 15% pa srednješolsko ali višje oziroma visokošolsko izobrazbo.

Slika izobrazbe uporabnic v varni hiši v Ljubljani je malce drugačna, saj je imelo, od ustanovitve varne hiše pa do konca leta 2003, dobra tretjina stanovalk srednješolsko ali višješolsko oziroma visokošolsko izobrazbo, dobra tretjina osnovnošolsko in slaba tretjina poklicno izobrazbo.

IZOBRAZBA UPORABNIC V VARNI HIŠI KRŠKO

	Število sprejetih stanovalk	Osnovna šola	Poklicna šola	Srednja šola	Višja/visoka šola
1991	1	1	0	0	0
1992	1	1	0	0	0
1993	2	2	0	0	0

1994	2	2	0	0	0
1995	2	1	1	0	0
1996	4	4	0	0	0
1997	2	1	0	1	0
1998	4	4	0	0	0
1999	6	5	1	0	0
2000	6	1	3	2	0
2001	9	4	1	3	1
2002	14	6	5	2	1
2003	16	8	7	1	0
SKUPAJ	69	40	18	9	2
	(100%)	(58,0%)	(26,1%)	(13,0%)	(2,9%)

VIR: Center za socialno delo Krško, avgust 2004

IZOBRAZBA UPORABNIC V VARNI HIŠI LJUBLJANA

	Število sprejetih stanovalk	Osnovna šola	Poklicna šola	Srednja šola	Višja/visoka šola
1997	9	5	1	3	0
1998	13	4	4	5	0
1999*	18	4	5	7	1
2000	20	7	4	8	1
2001	13	5	2	5	1
2002	13	4	6	2	1
2003	18	8	5	5	0
SKUPAJ	104	37	27	35	4
	(100%)	(35,6%)	(26,0%)	(33,7%)	(3,9%)

* v tem letu za eno stanovalko ni podatka o izobrazbi.

VIR: Društvo SOS telefon, <http://www.drustvo-sos.si>, 24.4. 2004

Razlike glede izobrazbe lahko opazimo tako v stopnji izobrazbe uporabnic kot tudi med obema varnima hišama. Razlike v stopnji izobrazbe se kažejo v tem, da prevladujejo uporabnice z nižjo izobrazbo (osnovnošolsko ali poklicno), razlika med obema varnima hišama pa je ta, da je v varni hiši v Ljubljani delež uporabnic s srednješolsko izobrazbo precej višji kot v varni hiši v Krškem (Ljubljana – 33,7%, Krško – 13,0%). V obeh primerih bi lahko razlike pripisali informiranosti javnosti oziroma potencialnih uporabnic, dostopnosti do teh informacij ter ozaveščenosti žensk o problemu nasilja v družini. Dostopnost do informacij o varnih hišah, kot enem izmed izhodov iz družinskega nasilja, je vsekakor manjša pri nižje izobraženih ženskah kot pri višje izobraženih. Prav tako pa je dostopnost do teh informacij manjša oziroma težja v ruralnih območjih (v našem primeru na območju Krškega in okolice) kot v urbanih območjih.

Prav tako o netipičnosti uporabnic obeh varnih hiš govori starost stanovalk. V obe varni hiši se zatekajo ženske vseh starosti. Opaziti je le, da je bilo v obeh primerih varnih hiš (v obdobju od njunega odprtja pa do konca leta 2003), dve tretjini uporabnic starih do 40 let, ena tretjina pa jih je starejših od 40 let (glej spodnji tabeli). To bi lahko pripisali temu, da so “mlajše” ženske bolj ozaveščene o problemu nasilja v družini oziroma na drugi strani, da so se morda “starejše” ženske sprejele svojo “usodo” oziroma vlogo žrtve.

STAROST UPORABNIC V VARNI HIŠI KRŠKO

	Število sprejetih stanovalk	pod 20 let	20 – 30 let	31 – 40 let	41 – 50 let	51 in več let
1991	1	0	1	0	0	0
1992	1	0	1	0	0	0
1993	2	1	1	0	0	0
1994	2	0	1	1	0	0
1995	2	0	0	1	1	0
1996	4	0	3	1	0	0
1997	2	0	1	1	0	0
1998	4	0	2	1	1	0
1999	6	0	0	1	3	2
2000	6	0	2	0	2	2
2001	9	0	5	2	2	0
2002	14	0	2	6	1	5
2003	16	0	5	4	3	4
SKUPAJ	69	1	24	18	13	13
	(100%)	(1,5%)	(34,8%)	(26,1%)	(18,8%)	(18,8%)

VIR: Center za socialno delo Krško, avgust 2004

STAROST UPORABNIC V VARNI HIŠI LJUBLJANA

	Število sprejetih stanovalk	20 – 30 let	31 – 40 let	41 – 50 let	51 in več let
1997	9	4	5	0	0
1998	13	6	1	5	1

1999	18	3	6	6	3
2000	20	4	7	6	3
2001	13	5	7	1	0
2002	13	4	5	3	1
2003	18	8	5	2	3
SKUPAJ	104	34	36	23	11
	(100%)	(32,7%)	(34,6%)	(22,1%)	(10,6%)

VIR: Društvo SOS telefon, <http://www.drustvo-sos.si>, 24.4. 2004

Če tu pogledamo še starost otrok uporabnic, lahko tudi rečemo, da skupaj z uporabnicami v varno hišo prihajajo otroci različnih starosti (glej Tabelo 3 in Tabelo 4 v Prilogi). Malce manjši je le delež otrok starejših od 15 let, kar pa je lahko posledica tega, da načeloma obe varni hiši ne sprejemata fante starejše od 15 let.

Eno izmed področij zbiranja statistike v obeh varnih hišah je tudi zaposlenost uporabnic obeh varnih hiš. V spodnjih tabelah lahko vidimo, da obstajajo razlike med njima. Medtem ko je bilo (v obdobju od ustanovitve posamezne varne hiše pa do konca leta 2003) zaposlenih le petina uporabnic varne hiše v Krškem, je med uporabnicami ljubljanske varne hiše bilo zaposlenih skoraj polovica le-teh. V varni hiši Krško je bilo v tem obdobju brezposelnih dobrih 55% uporabnic, v varni hiši v Ljubljani pa dobrih 40%. Brezposelnost uporabnic je bila tako v obeh varnih hišah kar velika, kar bi lahko pripisali temu, da je dandanes službo že tako težko dobiti, poleg tega pa so ženske, ki so žrtve nasilja velikokrat ekonomsko odvisne od svojih partnerjev in v velikih primerih niti ne hodijo v službo. Nekaj uporabnic pa je bilo tudi upokojenih (Krško – 23,2%, Ljubljana – 11,5%).

ZAPOSLENOST UPORABNIC VARNE HIŠE LJUBLJANA

	Število sprejetih stanovalk	Zaposlena	Brezposelna	Upokojena
1997	9	4	4	1
1998	13	6	4	3

1999	18	7	10	1
2000	20	8	10	2
2001	13	7	6	0
2002	13	9	2	2
2003	18	8	7	3
SKUPAJ	104	49	43	12
	(100%)	(47,1%)	(41,4%)	(11,5%)

VIR: Društvo SOS telefon, <http://www.drustvo-sos.si>, 24.4. 2004

ZAPOSLENOST UPORABNIC VARNE HIŠE KRŠKO

	Število sprejetih stanovalk	Zaposlena	Brezposelna	Upokojena
1991	1	0	1	0
1992	1	1	0	0
1993	2	0	2	0
1994	2	1	1	0
1995	2	1	0	1
1996	4	1	3	0
1997	2	0	2	0
1998	4	0	4	0
1999	6	1	3	2
2000	6	0	4	2
2001	9	4	5	0
2002	14	5	3	6
2003	16	1	10	5
SKUPAJ	69	15	38	16
	(100%)	(21,7%)	(55,1%)	(23,2%)

VIR: Center za socialno delo Krško, avgust 2004

Lahko sklenemo, da o tipičnosti uporabnic tako ne gre govoriti, saj je vsaka uporabnica drugačna, vsaka je "zgodba zase" (glej intervju s prostovoljko Suzano v priloženi skripti z naslovom "Priloga k diplomskemu delu"). Takega mnenja so tudi obe prostovoljki in vse tri uporabnice.

Prav zaradi te netipičnosti naredijo v obeh varnih hišah z uporabnicami *individualni načrt* reševanja njenega problema, t.i. "*user perspective*". V tem načrtu vsaka uporabnica zase določi kako bo potekal svetovalni proces, katere oblike pomoči bo sprejela, kaj si želi in katere konkretne cilje želi doseči v času bivanja v varni hiši. V prvem mesecu je individualni načrt pri vseh uporabnicah dokaj podoben, in sicer da se uporabnica umiri, da dela na sebi, da gre po svoje stvari ali pa da vloži tožbo za razvezo. V naslednjih mesecih pa se ta načrt

razlikuje od uporabnice do uporabnice, prav tako pa se lahko ves čas tudi spreminja. V večini primerov se načrt konča s tem, da se rešuje stanovanjski problem uporabnice.

Delo s prostovoljkami pa v obeh varnih hišah poteka po dogovoru oziroma v sodelovanju z uporabnicami, katere lahko predlagajo, kaj si želijo delati v teh skupnih srečanjih. Seveda pa so ti njihovi predlogi upoštevani, kolikor je finančno mogoče.

Največji vpliv na vsebino dela v varni hiši ima uporabnica pri določanju svojega individualnega načrta, česar se tudi zavedajo vse tri uporabnice varnih hiš (glej intervjuje z Anjo, Vido in Urško v priloženi skripti z naslovom "*Priloga k diplomskemu delu*"). Prav tako pa lahko uporabnice svoja mnenja in želje povedo na sestankih, skupnih in individualnih. Po besedah vodje ljubljanske varne hiše, uporabnice poleg ponujenih oblik pomoči ne pričakujejo drugih oblik pomoči, medtem ko Ljuba Pašič, laična delavka in oskrbnica v varni hiši v Ljubljani, meni nasprotno oziroma da so včasih pričakovanja uporabnic večja kakor pa je to v moči zaposlenih v varni hiši. Prav tako so pričakovanja s strani uporabnic v varni hiši v Krškem včasih zelo velika in nerealna (npr. svetovalka naj bi uporabnicam poiskala službo in stanovanje (glej intervju s Sonjo Žugič v priloženi skripti z naslovom "*Priloga k diplomskemu delu*"), prostovoljka pa naj bi uporabnico peljala na Loterijo (glej intervju s prostovoljko Natašo v priloženi skripti z naslovom "*Priloga k diplomskemu delu*")).

Svetovalke oziroma zaposleni v obeh varnih hišah spoštujejo odločitve uporabnice, tudi recimo takrat, ko vedo, da neka odločitev ni bila oziroma ne bo dobra zanjo. Takšnega mnenja so tudi vse tri uporabnice varnih hiš. Izjemo naredijo le v primeru, če gre za nasilje nad otrokom ali nasilje nad drugo uporabnico ali za grožnjo s samomorom. V teh primerih pa ne spoštujejo odločitev uporabnice, s čimer pa je le-ta tudi seznanjena.

Če se dotaknemo še vprašanja kam gredo oziroma kam so šle uporabnice po izstopu iz varne hiše (v obdobju od ustanovitve posamezne varne hiše pa do konca leta 2003), lahko rečemo naslednje: približno ena tretjina se jih je v primeru obeh varnih hiš vrnila v nasilni odnos, dobra četrtina (v primeru varne hiše v Ljubljani) in slaba polovica (v primeru varne hiše v Krškem) uporabnic si je najela stanovanje, slaba tretjina uporabnic ljubljanske varne hiše in petina uporabnic krške varne hiše pa se je odločila za kakšno drugo obliko rešitve problema (glej Tabelo 5 in Tabelo 6 v Prilogi).

Sodelovanje med zaposlenimi oz. prostovoljkami in uporabnicami oz. otroci v varni hiši

Vodja ljubljanske varne hiše je poudarila, da je temeljni princip sodelovanja med svetovalkami in uporabnicami strokovnost, ker lahko le tako v največji meri pomagamo uporabnicam. Le-tem povedo tudi to, da imajo možnost zamenjati svetovalko, če jim predhodna ne odgovarja. Ljuba Pašič, laična delavka in oskrbnica varne hiše v Ljubljani, pravi, da se z uporabnicami zelo dobro razume ter da ji te velikokrat tudi zaupajo stvari, ki jih svetovalkam ne. Suzana, prostovoljka te varne hiše, pa je dejala, da jo odnos z otroci napolni z “dobrim notranjim občutkom” (glej intervju s prostovoljko Suzano v priloženi skripti z naslovom “Priloga k diplomskemu delu”).

Uporabnica varne hiše v Ljubljani, Anja, pa meni, da je to sodelovanje odvisno tako od uporabnic kot od zaposlenih ter prostovoljk. Zdi se ji, da so uporabnice premalo udeležene v vseh procesih, pogovorih, ki se dotičejo reševanja njihovega problema ter da so včasih zaradi situacije, v kateri so se znašle, malo nesprejete. Prav tako bi si želela več stika s prostovoljkami.

V varni hiši v Krškem pa opisujejo sodelovanje na različnih nivojih. Razliko so opazili, tako vodja varne hiše kot tudi prostovoljka, v odnosu med svetovalkami oziroma vodjo in uporabnicami ter odnosu med prostovoljkami oziroma laičnimi delavci in uporabnicami. Pri prvem odnosu, ki je bolj formalen, je občutiti malo distance, kljub temu, da skušajo delati čimbolj sproščeno, medtem ko pa je drug odnos bolj neformalen, sproščen.

Obe uporabnici varne hiše v Krškem, Vida in Urška, sta sodelovanje z zaposlenimi in prostovoljkami ter javnimi delavci ocenili kot zelo dobro.

Sodelovanje oz. razumevanje med uporabnicami v varni hiši

Vodji obeh varnih hiš in obe prostovoljki pravijo, da je razumevanje in sodelovanje med uporabnicami različno, kar potrjujejo tudi uporabnice same (glej intervjuje z Anjo, Vido in Urško v priloženi skripti z naslovom “Priloga k diplomskemu delu”). Kljub temu, da se v izhodišču srečujejo z enakim problemom, prihaja med njimi včasih tudi do konfliktov in nesoglasij, “pride do trenutkov naveličanosti” (glej intervju s prostovoljko Suzano v priloženi skripti z naslovom “Priloga k diplomskemu delu”). Na drugi strani pa je skupina uporabnic

prav zaradi tega “skupnega” problema včasih zelo koherentna, solidarna, kar so vsekakor dokazale uporabnice v ljubljanski varni hiši, saj so ustanovile društvo.

Sonja Žugič, vodja varne hiše v Krškem, je omenila, da tudi spodbujajo sodelovanje med uporabnicami, in sicer na različne načine: s prostočasnimi aktivnostmi (npr. kopanje na bazenu), z reševanjem konfliktov v okviru skupnih sestankov, s spodbujanjem uporabnic, da pomagajo ena drugi. Obe prostovoljki pa to sodelovanje med uporabnicami oziroma otroki spodbujata skozi ta skupna druženja, pogovore, družabne igre.

Dan, preživet v varni hiši

Zaposleni v varnih hišah niso prisotni 24 ur dnevno. V Ljubljani so zaposlene v varni hiši v principu do četrte oziroma pete ure popoldne (med tednom, ob vikendih pa ne), odvisno od uporabnic (predvsem tistih, ki hodijo v službo). V tem času opravljajo razgovore, organizirajo aktivnosti, sestanke.

Sonja Žugič, vodja varne hiše v Krškem, prihaja v Zavetišče po dve uri na dan. V tem času ponavadi opravi razgovore, sestanke z uporabnicami ali pa delovne skupine. *Javni delavci* (trenutno dva fanta) pa so v krški varni hiši prav tako prisotni po dve uri na dan. V tem času, skupaj v dogovoru z uporabnicami, organizirajo prostočasne aktivnosti.

“*Tipičen*” dan uporabnic, preživet v obeh varnih hišah, poskušajo tako zaposleni kot uporabnice same čimbolj približati “normalnemu” načinu življenja. Po besedah vodje krške varne hiše: “ne poskušamo sedaj, da bi bile tako kot v rajju” (glej intervju s Sonjo Žugič v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”). Zaposleni želijo, da bi bile uporabnice čimbolj samostojne.

Preživet dan uporabnice v varni hiši se razlikuje od posameznice do posameznice. Nekatere hodijo v službo, druge si iščejo službo, otroci gredo v šolo ali vrtec, potem doma pospravljajo, kuhajo, delajo domače naloge z otroci, berejo ... Svoje življenje skušajo približati običajnemu načinu življenja. V varni hiši v Krškem imajo uporabnice tudi možnost obdelovanja vrta, vodja ljubljanske varne hiše pa je dejala, da uporabnice gredo tudi kam s prijateljicami.

Iz tega lahko povzamemo, da zaposleni v obeh varnih hišah zelo veliko delajo na samostojnosti uporabnic oziroma da si le-te same razporejajo kako bodo preživele dan.

Tajnost lokacije varne hiše

Eno izmed pravil v varnih hišah je *tajnost lokacije*. S podpisom pogodbe o bivanju se uporabnice v obeh varnih hišah zavežejo, da bodo varovale tajnost lokacije. Pravilo glede tajnosti lokacije, ki je sestavni del koncepta varnih hiš določa, da se uporabnicam in njihovim otrokom ni dovoljeno sestajati z ljudmi v premeru dveh kilometrov od lokacije varne hiše. Obe varni hiši pa sta to pravilo malo prilagodili njunim razmeram. Varna hiša v Ljubljani ima tako na zemljevidu Ljubljane določeno in pobarvano območje v okolici varne hiše, v katerem se uporabnice ne smejo z nikomer sestajati. Uporabnice varne hiše v Krškem pa se lahko srečujejo z drugimi ljudmi dva kilometra stran od varne hiše, ker je “to slučajno en tak kraj, ko gre cesta na vse smeri” (glej intervju s Sonjo Žugič v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”). Izven teh dveh območij, ki ju določata obe varni hiši, pa se lahko uporabnice srečujejo s komerkoli.

Obe vodji varnih hiš sta poudarili, da izdaja tajnosti lokacije pomeni, da mora iti uporabnica takoj iz varne hiše. V varni hiši v Ljubljani so glede tega pravila zelo striktni. “Čim se razkrije tajnost lokacije, mora iti ven, pa ni važno ali je to po njeni krivdi, ali ni po njeni krivdi” (glej intervju z Manjo Kerin v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”). V varni hiši v Krškem pa pri nehoteni izdaji tajnosti lokacije (npr. če uporabnica pove drugemu Centru za socialno delo kje je) uporabnico opozorijo, se z njo pogovorijo ter jo ne sankcionirajo. Če pa uporabnica zavestno prekrši to pravilo, ji izrečejo ukrepe, da se iz varne hiše izseli. Obe varni hiši, pri takšni izselitvi uporabnice iz varne hiše, le-tej pomagajo najti neko drugo možnost umika pred nasiljem.

V obeh varnih hišah menijo, tako zaposleni kot uporabnice, da večina uporabnic spoštuje to tajnost lokacije. Pride pa tudi do kršitev tega pravila s strani nekaterih posameznic, vendar po besedah obeh vodij varnih hiša prihaja do tega nenamerno, podzavestno.

Zaključimo lahko, da je pravilo tajnosti lokacije varne hiše velikega pomena v obeh varnih hišah, vendar pa na drugi strani načeloma tajnost lokacije v Sloveniji skoraj ni mogoča, ker je Slovenija zelo majhna država in dosti ljudi ve kdo so njihovi sosedje.

Hišni red

V varni hiši obstaja tudi hišni red, katerega se naj bi uporabnice držale zaradi boljšega delovanja varne hiše. Vodji obeh varnih hiš, kot tudi uporabnice, so izpostavili naslednja *pravila hišnega reda*:

- čiščenje prostorov, higiena
- odpiranje vrat (dežuranje za odpiranje vrat v varni hiši v Ljubljani; v varni hiši v Krškem otroci mlajši od 10 let ne smejo odpirati vhodnih vrat, v varni hiši v Ljubljani pa vsi otroci; nepoznanim osebam vrat ne smejo odpirat)
- varstvo otrok (zagotoviti in organizirati si ga morajo same uporabnice)
- prepoved kajenja in vnašanje alkohola ter nedovoljenih drog
- mir v varni hiši (po 22. uri naj bi bil v varni hiši mir)
- “policijska ura” (uporabnica mora biti po 22. uri zvečer v varni hiši, razen če ima službo oziroma če se predhodno dogovori z vodjo varne hiše, da pride kasneje)
- “prepoved” prenašanja podatkov o uporabnicah in zaposlenih v varni hiši (v varni hiši v Ljubljani tega nimajo zapisanega, vendar uporabnicam to svetujejo)
- poravnavanje škode, katera nastane v varni hiši
- nezaželeno je navezovanje stikov s sosedi

Iz naštetega lahko sklenemo, da so to pravila, ki zadevajo bivanje v neki skupnosti.

V varni hiši v Ljubljani verjamejo, da je hišni red s strani uporabnic spoštovan. V varni hiši v Krškem pa naj bi se po besedah vodje uporabnice načeloma kar držale pravil hišnega reda, a prihaja včasih tudi do manjših kršitev (npr. glede higiene, varstva otrok, poškodovanja stvari v varni hiši). Vse tri uporabnice so mnenja, da je hišni red spoštovan s strani večine uporabnic ter da jih pri izpolnjevanju hišnega reda nič ne obremenjuje.

Sodelovanje z ostalimi varnimi hišami

Po besedah obeh vodij in obeh prostovoljk²⁶ *povezovanja varnih hiš v Sloveniji v prav posebno mrežo ni*. Obstaja pa sodelovanje med varnimi hišami v smislu izmenjevanja izkušenj, primerov dobrih praks, obveščanja o prostih mestih in drugih stvareh ter podobno. Januarja letos so se tako vse varne hiše sestale in uskladile pravilnik glede plačevanja za bivanje. Drugače pa se redno srečujejo enkrat mesečno na *Delovni skupini za materinske domove, zatočišča in sorodne organizacije*, kjer obdelujejo različne, že vnaprej pripravljene, teme. Po besedah vodje varne hiše v Ljubljani, nekakšnih skupnih načrtovanj za prihodnost delovanja varnih hiš ni, saj vsaka načrtuje delovanje varne hiše zase. Medtem pa si vodja varne hiše v Krškem želi, da bi se varne hiše večkrat srečevale ter da bi uskladile in poenotile njihov način dela ter izdelale nekakšen skupen koncept dela.

Obe vodji izpostavljata tudi dejstvo, da varne hiše v Sloveniji *niso v veliki meri povezane s podobnimi institucijami v tujini*. Z institucijami v tujini imajo sicer kontakte, obveščajo se o konferencah, za kaj več pa primanjkuje financ.

Sodelovanje z drugimi institucijami

Obe varni hiši, predvsem zaposleni, sodelujeta tudi z drugimi službami, ustanovami in institucijami, ki se ukvarjajo z nasiljem v družini, tako vladnimi kot nevladnimi. Sodelujejo s policijo, s centri za socialno delo, s sodišči, s tožilstvom, z zdravstvom, z materinskimi domovi, z nevladnimi institucijami (npr. Pravno-informacijski center), včasih tudi s psihiatrijo.

V varni hiši v Ljubljani je tega sodelovanja količinsko zadosti, želijo le, da bi jih druge ustanove, institucije in službe upoštevale kot enakovredne partnerke. Vodja varne hiše Krško pa je poudarila, da je sodelovanje včasih malce težje le pri sodnikih.

Tudi vse intervjuvane uporabnice varnih hiš so imele pred prihodom izkušnjo z nekaterimi drugimi institucijami, službami in ustanovami (npr. s policijo, s centri za socialno delo, z materinskimi domovi).

²⁶ Prostovoljki sta sicer rekli, da povezovanje varnih hiš v mrežo obstaja, vendar sem iz njihovega nadaljnega odgovora razbrala, da sta kot mrežo razumeli sodelovanje, ki ga opisujeta tudi obe vodji varnih hiš.

POZNAVANJE DELOVANJA VARNIH HIŠ V JAVNOSTI

Ženski del javnosti pozna namen varnih hiš. Prav tako večina ženskega dela javnosti ve (ali vsaj približno ve), katere oblike pomoči nudijo varne hiše žrtvam družinskega nasilja. Med tistim ženskim delom javnosti, ki vedo komu so varne hiše namenjene, jih je večina za delovanje varnih hiš izvedela iz medijev. (glej ankete z javnostjo v Ljubljani in v Krškem v Prilogi)

Po besedah Maje Plaz, vodje programov Društva SOS telefon, je bil odziv bližnje okolice *ob ustanovitvi* varne hiše v Ljubljani leta 1997 dokaj pozitiven, enako tudi širše javnosti (glej intervju z Majo Plaz v priloženi skripti z naslovom "*Priloga k diplomskemu delu*"). Prav tako so tudi dobro sprejeli odprtje varne hiše v Krškem leta 1991.

Danes pa tako ena kot tudi druga varna hiša nimata težav s sosedi, uporabnicam pa svetujejo, da naj imajo zaradi lastne varnosti z njimi čim manj stika. Vodja varne hiše Krško je omenila le, da se včasih pojavi kakšna zbadljivka ali pa čisto neumestno nerganje. Lahko sklepamo, da do tega prihaja zaradi nestrpnosti ljudi do "drugačnih". Stereotipi in predsodki glede žrtev nasilja so v naši družbi še vedno močno zakoreninjeni. Obe vodji in obe prostovoljki se strinjajo s tem, da družba oziroma okolica stigmatizira uporabnice varne hiše kot nesmozavestne, kot slabe matere, nasilje nad žensko pa obravnavajo kot njihovo krivdo. Javnost si še vedno tesno zapira oči pred tem problemom.

Težav s sosedi ne opisuje tudi nobena izmed intervjuvanih uporabnic, imajo pa občutek da jih družba na nek način stigmatizira, predvsem v smislu, da so one tiste, ki so krive za nasilje, ki se je dogajalo nad njimi.

Spremembe v prihodnosti

V obeh varnih hišah (tako zaposleni in prostovoljke kot tudi uporabnice) menijo, da so informacije o varnih hišah premalo dostopne javnosti oziroma potencialnim uporabnicam (prav tako meni večina ženskega dela javnosti (glej ankete z javnostjo v Ljubljani in v Krškem v Prilogi)) ter da je *nasilje v družini tudi družben in ne samo individualnem problem*, vendar pa družba po njihovem mnenju tega tako še ne dojema. "Država se sploh ne zaveda

koliko je to denarja, ko gre ena ženska stran od doma z otrokom”, hkrati pa je umik žrtve v varno hišo “čisto gašenje požara” (glej intervju z Manjo Kerin v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”). Država tako porabi ogromno denarja zaradi odsotnosti iz službe zaradi bolniške, zaradi obiskov poškodovanih žrtev pri zdravniku, zaradi bolezni žensk in otrok, zaradi zavarovanj, zaradi policijskih intervencij, stroškov sodišč (glej intervju z Manjo Kerin in s Sonjo Žugič v priloženi skripti z naslovom “*Priloga k diplomskemu delu*”).

Po mnenju vodij varnih hiš, prostovoljk in uporabnic varnih hiš bi bilo tako potrebno v *prihodnosti* na področju nasilja v družini in dela z žrtvami:

- *povečati kapaciteto v varnih hišah*
- *povečati finančna sredstva za delo na tem problemu* (npr. s tem denarjem omogočiti večje plačilo delavkam in delavcem, ki delajo na področju z žrtvami družinskega nasilja; omogočiti izvedbo večjega števila projektov ipd.)
- *spremeniti zakonodajo*, predvsem v smislu, da bi bila na tem področju bolj v korist žrtvam (npr. povzročitelj nasilja naj bo tisti, ki bo izgubil nekatere pravice in se bo moral izseliti iz stanovanja; delitev premoženja; sprememba 52. člena Kazenskega zakonika, ki določa zastaralni rok za posilstvo v zakonski ali zunajzakonski zvezi²⁷)
- *ozaveščati javnost o nasilju v družini* (v medijih več pisati in govoriti o tem, saj teh informacij v javnosti ni dovolj) ter ozaveščati posebej še ženske
- *problem nasilja v družini vključiti v program izobraževanja* ter tako preventivno delati že pri otrocih (v družini, v vrtcih, v šolah) in kasneje tudi na fakultetah pri študentih

Poleg tega vse intervjuvane uporabnice varnih hiš svetujejo žrtvam družinskega nasilja, da naj se čim prej odločijo za umik iz takšnega odnosa, ker le tako lahko naredijo najboljše zase in za svoje otroke, če le-te že imajo.

Ženski del javnosti meni, da bi bilo potrebno za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja v družini storiti še marsikaj. Njihove predloge bi lahko razdelili v dva sklopa, in sicer: večja ozaveščenost o problemu nasilja v družini (osvestiti tako ženske kot tudi celotno družbo, več informacij o družinskem nasilju v medijih, delati preventivno v okviru vzgoje otrok) ter večja

²⁷ Po 52. členu Kazenskega zakonika je zastaralni rok za posilstvo v zakonski ali zunajzakonski zvezi 3 mesece od storitve dejanja, medtem ko je zastaralni rok za “klasično” posilstvo 10 let. (Filipčič, 2002:120)

pomoč žrtvam nasilja v družini (več informacij, odprtje še kakšnega telefona za žrtve, boljše socialno delo, več varnih hiš ipd.). (glej ankete z javnostjo v Ljubljani in v Krškem v Prilogi) Iz zgornjega lahko zaključimo, da se je potrebno problema nasilja v družini lotiti celostno, globalno, ker reševanje posameznih delov ne bodo prinesli večjih sprememb na tem področju. Seveda pa je pri tem potrebno upoštevati dejstvo, da so določeni predsodki in stereotipi še globoko zakoreninjeni v družbi, tako da je za kakšne radikalnejše spremembe potreben določen čas.

Neenak dostop do pomoči in storitev, ki so na voljo žrtvam nasilja v družini glede na področje urbano (mesto) – ruralno (vas)

Po besedah vodje varne hiše v Krškem je v ruralnih predelih mogoče celo več družinskega nasilja kot v mestih, prav tako pa imajo te žrtve po njenem mnenju manjšo dostopnost do raznih oblik pomoči in storitev. To v veliki meri pripisuje slabim povezavam javnega prevoza, pa tudi slabši ozaveščenosti in informiranosti. O ženskah na podeželju meni, da “so veliko bolj ranljive kot pa neke ženske v mestu” (glej intervju s Sonjo Žugič v priloženi skripti z naslovom “Priloga k diplomskemu delu”).

Tudi obe prostovoljki sta mnenja, da so informacije o različnih oblikah pomoči in storitev, ki so na voljo žrtvam nasilja v družini, manj dostopne žrtvam v ruralnih predelih, vendar pa tudi obe poudarjata, da je to odvisno tudi od prodornosti in interesa iskanja pomoči vsake posameznice, čeprav je to v njihovih situacijah ponavadi zelo težko.

(Neenaka) razporeditev oziroma razpršenost varnih hiš po Sloveniji

V Sloveniji trenutno deluje 9 varnih hiš in sicer v Ljubljani, Mariboru, Kranju, Novem mestu, Celju, Krškem, Velenju, Slovenj Gradcu in v Ljutomeru (glej sliko na naslednji strani).

Kot lahko vidimo, je področje Štajerske zelo dobro pokrito z varnimi hišami, medtem ko področje Primorske pa ne.

Zakaj je temu tako, sta vodji obeh varnih hiš pojasnili s tem, da je ustanovitev oziroma odprtje varne hiše zelo veliko odvisno od župana, od lokalne skupnosti in od ljudi, ki tam živijo. Pomembna pa je tudi zainteresiranost ljudi oziroma posameznikov, ki so pripravljeni na tem področju delati. Področje Štajerske je po besedah Sonje Žugič, vodje varne hiše v Krškem, zelo dobro pokrito v veliki meri zaradi zainteresiranosti in veliko vložene delo gospe Suzi Kvas, vodje varne hiše Celje.

Na Primorskem pa naj bi se tudi začelo delati na področju odprtja varne hiše.

4.3. Sklepne misli študije primera

Kot sem že poudarila, je pomanjkljivost študije primera kot kvalitativne metode raziskovanja v tem, da je ne moremo posploševati. Zato ugotovitev študije primera o delovanju dveh varnih hiš v Sloveniji, ki smo jo naredili za potrebe tega diplomskega dela, ne gre posploševati na vse varne hiše v Sloveniji.

Če pa poskusimo sociološko reflektirati pomen varnih hiš, bi lahko to naredili z besedami Rebecce Dobash in Russella Dobasha, ki definirata varno hišo oziroma zavetišče kot “fizični prostor, kjer se ženska lahko začasno umakne pred nasiljem, najde varnost in se odloči o svojem življenju”(Dobash in Dobash, 1992: 60). V prvi vrsti je tako namen varne hiše ta, da žrtvam nasilja nudi umik v varen prostor, umik pred nasilnim partnerjem. V nadaljnjem procesu pa je namen ta, da se žrtvi zagotovi strokovno pomoč, s pomočjo katere bo žrtev dobila informacijo in izkušnjo, da nima nihče pravice izvajati nasilja nad njo in njenimi otroci ter da lahko živi drugače. Stiki z drugimi ženskami ji pomagajo videti, da ni edina, ki doživlja nasilje, in ji pomagajo premagati socialno izolacijo. Varne hiše pa niso pomembne le kot fizični prostor in prostor neformalne podpore, temveč tudi kot možnost profesionalne socialne in emocionalne podpore, svetovanja ter praktične medicinske in pravne pomoči. Vendar pa mora žrtev sama vplivati na to, kakšne vrste pomoči bo dobila, saj le taka pomoč zares krepi njeno avtonomijo in neodvisnost. Princip dela je tak, da se skuša žensko opolnomočiti. Čeprav je v varnih hišah največji poudarek na delu z uporabnicami, je njihov namen delovanja usmerjen tudi spreminjanje zakonodaje ter ozaveščanje javnosti oziroma družbe, kar delajo preko medijev.

Sklenemo lahko, da so varne hiše oziroma zavetišča postala ena od pomembnejših rezultatov ženske socialne akcije v 70. letih prejšnjega stoletja in velik doprinos pri reševanju problema nasilja v družini. Vendar pa samo odpiranje novih varnih hiš oziroma povečevanje kapacitete v njih še zdaleč ne pomeni zmanjševanja obsega tega pojava. Da bi dosegli to, pa se je potrebno tega problema lotiti bolj globalno. Reševanje tega problema je proces, ki se redko giblje linearno v smeri rešitve, temveč veliko pogosteje v krogu, ki pa ga je potrebno presekati. V družini in družbi bi bilo potrebno narediti nekaj bistvenih sprememb, da se škodljiva in strašna tradicija nasilja v družini ne bo več nadaljevala. Potrebno bi bilo “odstraniti” norme, ki upravičujejo in povečujejo nasilje v družbi in v družini, na primer vzgojne tehnike pri otrocih, ukinitvev smrtne kazni, odstranitev medijskega nasilja. Potrebno bi bilo spremeniti seksistični značaj družbe. Spolna neenakost, mogoče bolj kot ekonomska neenakost, omogoča možnost nasilja v družini. Odprava moškega dela in ženskega dela bi bil velik korak v smeri enakosti znotraj in zunaj družine. Potrebno bi bilo zmanjševati družbeno ustvarjen stres, ki povzroča nasilje. Zmanjševanje revščine, neenakosti in nezaposlenosti in zagotavljanje primerne stanovanja, prehranjevanja, zdravstvene in zobozdravstvene nege, in izobraževalnih možnosti so koraki, ki bi lahko zmanjšali strese v družini.

ZAKLJUČEK

Namen pričujočega diplomskega dela je bil izpostaviti dejstvo, da je nasilje v družini pogost pojav, da se o tem pojavu javno premalo govori, kar je posledica visoke stopnje družbene tolerance do nasilja v zasebnosti ter da so večinske žrtve družinskega nasilja ženske in otroci. Poleg tega je bil namen tudi ta, da v empiričnem delu, s pomočjo študije primera, predstavimo delovanje t.i. varnih hiš, ki so ena izmed oblik pomoči, ki so ponujene ženskam, žrtvam nasilja v družini.

Pa povzemimo ključna spoznanja in s tem sklenimo to diplomsko delo. V prvem poglavju teoretičnega dela, kjer smo govorili o opredelitvi oziroma definiciji nasilja v družini, smo prišli do zaključka, da enoznačne in vseobsegajoče opredelitve tega pojava ni. To pa je posledica različnih socialnih ter kulturnih kontekstov in se zato lahko spreminja skozi čas in prostor. Povzročitelji večine družinskega nasilja so moški, med žrtvami pa prevladujejo ženske in otroci. Nadalje lahko v grobem družinsko nasilje razvrstimo v tri različne vrste: fizično ali telesno, spolno in psihološko. Vendar pa je kategorizacija oblik nasilja skoraj nemogoča, saj ima vsaka od navedenih oblik še neskončno variacij. Spoznali smo tudi, da se poleg nasilja nad ženskami pojavljajo v družini tudi druge, sicer manj pogoste, oblike nasilja kot so nasilje otrok nad starši, nasilje žensk nad moškimi, nasilje med istospolnima partnerjema ter zloraba starejših v družini.

Ugotovili smo tudi, da je verodostojne podatke o razsežnosti nasilja v družini, zaradi nezmožnosti enoznačne in vseobsegajoče opredelitve tega pojava ter zaradi težav pri kategorizaciji oblik nasilja, težko dobiti. Obseg pojava družinskega nasilja je tako odvisen predvsem od ocen, ki temeljijo na manjših (pogosto nereprezentativnih) vzorcih in na samoporočanju.

V poglavju o teorijah o nasilju v družini smo izpostavili le nekatere najpogosteje omenjene oziroma najpopularnejše teorije pri pojasnjevanju tega pojava., pri čemer smo ugotovili, da strogo ločevanje oziroma postavljanje mej med teorijami ni mogoče, saj se le-te med seboj velikokrat prepletajo. Družinskega nasilja tako ni mogoče pojasniti z eno samo teorijo. Vsaka od prikazanih teorij pojasnjuje nasilje v družini z drugega zornega kota in tako upošteva različne dejavnike, ki vplivajo na pojav družinskega nasilja. Tako je potrebno pri pojasnjevanju nasilja v družini upoštevati številne okoliščine in dejavnike, ki lahko vplivajo

na pojav tega problema v družini in se ne zatekati le k najpreprostejšim, k najenostavnejšim razlagam.

V zadnjem poglavju teoretičnega dela pa smo prišli do sklepa, da je nasilje v družini danes še vedno dokaj zasebna zadeva. Na eni strani se dogaja, da se državni organi kljub krutosti dogodkov neradi vpletajo v družinska razmerja, medtem ko se na drugi strani sprašujejo kaj predstavlja tisti “skrajšen” primer, ko lahko država poseže v “zasebnost družine”. Mnenja so različna, vendar pa se poseganje državnih organov v družinsko skupnost v primeru nasilja v njej upravičuje s skrbjo za ogroženega družinskega člana, pri čemer se država nanaša tudi na nekatere mednarodne dokumente, ki v svojih določilih poudarjajo varstvo človekovih pravic in svoboščin.

V zaključku teoretičnega dela smo obravnavali tudi tiste vladne in nevladne institucije, ki se z družinskim nasiljem najpogosteje srečujejo. Pogledali smo si pristojnosti policije, sodišč, centrov za socialno delo ter nekaterih nevladnih organizacij ter ugotovili, da le-te ponujajo žrtvam (in tudi povzročiteljem) družinskega nasilja kar pestro paleto pomoči, vendar so med seboj še vedno premalo povezane.

V empiričnem delu pa smo s pomočjo metode študije primera predstavili delovanje dveh varnih hiš, in sicer Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja v Ljubljani ter Zavetišče “Pepcin dom” Krško.

Za ta del diplomskega dela smo opravili intervjuje z zaposlenimi, prostovoljkami in uporabnicami varnih hiš, temu pa je sledila analiza le-teh. Za ti dve varni hiši smo ugotovili, da je njihov glavni namen oziroma cilj ta, da se žrtev nasilja lahko umakne pred nasiljem oziroma da dobi *varen prostor* ter *strokovno pomoč*. Varne hiše oziroma zatočišča predstavljajo v velikem številu primerov zadnjo možnost za “pobeg” žensk iz nasilnih odnosov v družini, so pa le začasna rešitev. Obe varni hiši delujeta po nekih načelih oziroma principih, ki naj bi bili skupni vsem varnim hišam. Obe varni hiši se občasno srečujeta s pomanjkanjem prostora ter s finančnimi težavami, zato bi lahko država namenila več finančnih sredstev za njihovo delovanje, saj bi bilo potem možno narediti kaj več na področju družinskega nasilja. Prav tako pa smo ugotovili, da v javnosti o nasilju v družini premalo govori, zato bi bilo potrebno celostno pristopiti k temu problemu, ki ni samo individualen, ampak družben problem.

Pričujoče študije primera sicer ne moremo posploševati, lahko pa nam služi kot ilustracija delovanja varnih hiš. Kot smo lahko ugotovili, je namen varnih hiš ta, da žrtvam nasilja nudijo umik v varen prostor, kjer se nadalje žrtvam družinskega nasilja zagotovi strokovno pomoč, s pomočjo katere bo žrtev dobila informacijo in izkušnjo, da nima nihče pravice izvajati nasilja nad njo in njenimi otroci ter si tako krepila svojo avtonomijo in neodvisnost.

Nasilje nad ženskami nedvomno dokazuje neenakost razmerja moči med moškimi in ženskami v družbenem, gospodarskem, verskem in političnem življenju, in to kljub državnim in mednarodnim zakonodajnim predpisom, ki uzakonjajo enake možnosti.

Danes so ženskam in moškim v Sloveniji zagotovljene enake pravice, kar pa še zdaleč ne pomeni, da predsodki in stereotipne predstave o spolnih vlogah ne veljajo več in da zakonsko zagotovljena enakopravnost pomeni tudi enake možnosti. Razlika med deklariranim in dejanskim položajem zna biti celo večja kot kdaj v zgodovini.

Nasilje v družini.

Besede, ki jih velikokrat slišimo in preslišimo.

Dejanje, ki ga velikokrat opazimo in spregledamo.

Dejanje, ki ga morda celo občutimo in o njem ne spregovorimo.

...

Prekinimo ta molk in odločno recimo nasilju NE!

LITERATURA

Apohal Vučkovič, Lidija (1999): Aktivnosti proti nasilju nad ženskami, ki sodijo v pristojnosti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. V: Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana, str. 59-61.

Barnett, Ola W., Fagan, Ronald W. (1993): "Alcohol Use in Male Spouse Abusers and Their Female Partners". *Journal of Family Violence*, 8, 1, str. 1-25.

Bobnar, Tatjana (1999): Nasilje nad ženskami. V: Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana. (1999): Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana, str. 63-65.

Bogovič, Lenca, Skušek, Zoja (ur.): SPOL: Ž. ISH – Institutum Studiorum Humanitatis: KUD France Prešeren, Ljubljana.

Božac Deležan, Lorena (1999): Ko je najnevarnejša institucija zakon, najnevarnejši prostor dom, najnevarnejša oseba partner. V: Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana, str. 11-14.

Bratina, Nada (1999): Nasilje v družini iz zornega kota centrov za socialno delo. V: Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana, str. 80-90.

Cappell, Charles, Heiner, Robert B. (1990): "The Intergenerational Transmission of Family Aggression". *Journal of Family Violence*, 5, 2, str. 135-152.

Deisinger, Mitja (2002). Kazenski zakonik: s komentarjem. Posebni del. GV Založba, Ljubljana.

Dobash, R. Emerson, Dobash, Russell P. (1992): Women, violence and social change. Routledge, London and New York, str. 60 – 98.

Dobnikar, Mojca (1996): SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja. V: Bogovič, Lenca, Skušek, Zoja (ur.): SPOL: Ž. ISH – Institutum Studiorum Humanitatis: KUD France Prešeren, Ljubljana, str. 99-103.

Dobnikar, Mojca (1999): O Krpicah. V: Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana, str. 93-98.

Društvo SOS telefon. Dostopno preko <http://www.drustvo-sos.si>, 24.4. 2004

Filipčič, Katja (2000): "Miti o nasilju v družini". Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 51, 3, str. 197-206.

Filipčič, Katja (2002): Nasilje v družini. Bonex, Ljubljana.

Flere, Sregej (2000): Sociološka metodologija: temelji družboslovnega raziskovanja. Pedagoška fakulteta, Maribor, str. 92 – 97.

Gelles, Richard J. (1983): An Exchange/Social Control Theory. V: Finkelhor, David, Gelles, Richard J., Hotaling, Gerald T., Straus, Murray A. (ur.): The dark side of families. Sage Publications, Beverly Hills, London, New Delhi, str. 151-165.

Gelles, Richard J. (1993): Family violence. V: Hampton, Robert L., Gullotta, Thomas P., Adams, Gerald R., Potter III, Earl H., Weissberg, Roger P. (ur.): Family violence: prevention and treatment. (Issues in children's and families' lives: vol. 1). Sage Publications, Newbury Park, London, New Delhi, str. 1-24.

Kanduč, Zoran (2001a): "Družina in nasilje: nasilje družine in nasilje v družini". Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 52, 1, str. 11-20.

Kanduč, Zoran (2001b): "Vzroki, razlogi in okoliščine družinskega nasilja: viktimološki pogledi". Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 52, 2, str. 109-121.

Kelle, Udo (2001): Sociological Explanations between Micro and MAcro and the Integration of Qualitative and Quantitative Methods.

Dostopno preko <http://www.qualitative-research.net/fqs-texte/1-01/1-01kelle-e.htm>, 2.7. 2004

Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin Sveta Evrope, Uradni list RS, št. 33/94

Kozmik, Vera (1996): Zakaj Urad za žensko politiko?. V: Bogovič, Lenca, Skušek, Zoja (ur.): SPOL: Ž. ISH – Institutum Studiorum Humanitatis: KUD France Prešeren, Ljubljana, str. 40-48.

Kozmik, Vera (1999): Nasilje nad ženskami – Vloga Urada za žensko politiko. V: Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana, str. 72-74.

Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.) (1999): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana.

Kuhar, Roman, Guzelj, Peter, Drolc, Aleš, Zabukovec, Katja (1999): O nasilju: priročnik za usposabljanje. Društvo za nenasilno komunikacijo, Ljubljana.

Malnar Brina (2000/2001): Metode in sociološko raziskovanje. Študijsko gradivo (interno), 2000/2001, 3. letnik.

Marinšek, Nives (1999): Nasilje nad ženskami – prispevek za publikacijo. V: Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana, str. 67-70.

Milošević Arnold, Vida (2001): “Pomen supervizije in intervizije pri strokovnem delu z ljudmi z izkušnjo nasilja”. Socialni izziv, 7, 14, str. 9 - 12.

Milošević Arnold, Vida, Postrak, Milko (2003): Uvod v socialno delo. Študentska založba (Knjižna zbirka Scripta), Ljubljana, str. 174 – 181.

Pavlović, Zoran (1997): Slabo ravnanje z otroki v Sloveniji: opažanja in obravnavanje. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, str. 21-30, 45-114.

Pečar, Janez (1984a): “Žrtve nasilje med zakonci”. Teorija in praksa, 21, 9, str. 912-930.

Pečar, Janez (1984b): “Otroci – žrtve družinskega nasilja (in zanemarjanja)”. Anthropos, 3-6, str. 302-319.

Peršak, Brigita (1997): “Evropski koncept varne hiše”. Socialni izziv, 3, 8, str. 30 – 34.

Peršak, Brigita (2001): “Center za socialno delo Maribor, Varna hiša Maribor, Zatočišče za ženske in otroke, ki preživljajo nasilje v družini”. Socialni izziv, 7, 14, str. 37 – 39.

Renner, Tanja (1995a): Ideologija krize. V: Renner, Tanja, Potočnik Vika, Kozmik, Vera (ur.): Družine, različne – enakopravne. Vitrum, Ljubljana, str. 15-23.

Rener, Tanja (1995b): Družine in ideologije. V: Ramovš, Jože (ur.): Družina: zbornik predavanj in razprav na osrednjih strokovnih prireditvah v Sloveniji v letu družine v Cankarjevem domu v Ljubljani, 25. in 26. oktober 1994. Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropologijo, Ljubljana, str. 129-134.

Stake, Robert E. (1994): Case Studies. V: Denzin, Norman K., Lincoln, Yvonna S. (ur.): Handbook of qualitative research. Sage publications, Thousand Oaks, London, New Delhi, str. 236 - 247.

Urek, Mojca (1996): Ženska svetovalnica. V: Bogovič, Lenca, Skušek, Zoja (ur.): SPOL: Ž. ISH – Institutum Studiorum Humanitatis: KUD France Prešeren, Ljubljana, str. 29-32.

Zabukovec, Katja (1999): Roka, ki včasih udari in včasih boža. V: Kozmik, Vera, Dobnikar, Mojca (ur.): Dosje: Nasilje nad ženskami. Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Ljubljana, str. 24-31.

Zaviršek, Darja (1993): "Nasilje kot del intimnosti, spolne zlorabe otrok in posilstva: Kaj pa socialno delo?". Socialno delo, 32, 5-6, str. 41-70.

Zaviršek, Darja (1996): Med feministično socialno akcijo in tranzicijskim backlashom. V: Bogovič, Lenca, Skušek, Zoja (ur.): SPOL: Ž. ISH – Institutum Studiorum Humanitatis: KUD France Prešeren, Ljubljana, str. 235-247.

Zaviršek, Darja (1997): "Diskurzi o nasilju in pomoči". Socialno delo, 36, 5-6, str. 329-345.

Zaviršek, Darja, Zorn, Jelka, Videmšek, Petra (2002): Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje. Študentska založba, Ljubljana, str. 259-282.

Žugič, Sonja (2001): "Center za socialno delo Krško, Zavetišče "Pepcin dom". Socialni izziv, 7, 14, str. 33 – 34.

PRILOGA:

**Statistika Zatočišča za ženske in otroke žrtve nasilja Ljubljana
(1997 – 2003)**

IN

**Statistika Zavetišča “Pepcin dom” Krško
(1991 – 2003)**

Tabela 1:

POVZROČITELJ NASILJA (VARNA HIŠA LJUBLJANA)

	Število sprejetih stanovalk	Mož	Partner	Oče	Sin	Brat	Vnuk
1997	9	0	8	0	0	1	0
1998	13	0	13	0	0	0	0
1999	18	1	15	1	0	0	1
2000	20	14	3	1	1	0	1
2001	13	5	8	0	0	0	0
2002	13	8	5	0	0	0	0
2003	18	11	6	1	0	0	0
SKUPAJ	104	39	58	3	1	1	2
	(100%)	(37,5%)	(55,8%)	(2,9%)	(1,0%)	(1,0%)	(1,9%)

VIR: Društvo SOS telefon, <http://www.drustvo-sos.si>, 24.4. 2004

Tabela 2:

POVZROČITELJ NASILJA (VARNA HIŠA KRŠKO)

	Število sprejetih stanovalk	Mož	Partner	Oče	Sin	Brat	Vnuk
1991	1	1	0	0	0	0	0
1992	1	1	0	0	0	0	0
1993	2	2	0	0	0	0	0
1994	2	1	1	0	0	0	0
1995	2	2	0	0	0	0	0
1996	4	3	1	0	0	0	0
1997	2	1	1	0	0	0	0
1998	4	3	1	0	0	0	0
1999	6	0	6	0	0	0	0
2000	6	4	2	0	0	0	0
2001	9	5	4	0	0	0	0
2002	14	11	1	2 (mati)	0	0	0
2003	16	9	6	0	1	0	0
SKUPAJ	69	43	23	2 (mati)	1	0	0
	(100%)	(62,3%)	(33,3%)	(2,9%)	(1,5%)	(0,0%)	(0,0%)

VIR: Center za socialno delo Krško, avgust 2004

Tabela 3:

STAROST OTROK V VARNI HIŠI LJUBLJANA

	Število sprejetih otrok	Do 3. leta	4 - 6 let	7 - 10 let	11 - 15 let	16 - 18 let
1997	13	0	4	5	3	1
1998	7	2	3	1	1	0
1999	16	8	0	2	5	1
2000	20	5	3	4	6	2
2001	19	4	2	7	4	2
2002	12	6	3	1	1	1
2003	15	1	7	5	0	2
SKUPAJ	102	26	22	25	20	9
	(100%)	(25,5%)	(21,6%)	(24,5%)	(19,6%)	(8,8%)

VIR: Društvo SOS telefon, <http://www.drustvo-sos.si>, 24.4. 2004

Tabela 4:

STAROST OTROK V VARNI HIŠI KRŠKO

	Število sprejetih otrok	Do 3. leta	4 - 6 let	7 - 10 let	11 - 15 let	16 - 18 let
1991	2	1	1	0	0	0
1992	2	0	1	1	0	0
1993	2	1	0	0	1	0
1994	3	0	2	1	0	0
1995	2	0	0	0	1	1
1996	7	1	3	3	0	0
1997	2	0	1	1	0	0
1998	10	1	4	5	0	0
1999	4	1	2	1	0	0
2000	3	2	0	1	0	0
2001	12	6	2	2	2	0
2002	6	0	0	5	1	0
2003	17	6	3	5	3	0
SKUPAJ	72	19	19	25	8	1
	(100%)	(26,4%)	(26,4%)	(34,7%)	(11,1%)	(1,4%)

VIR: Center za socialno delo Krško, avgust 2004

Tabela 5:

ANALIZA IZSTOPOV (VARNA HIŠA LJUBLJANA)

	Število sprejetih stanovalk	Vrnitev v nasilni odnos	Najem stanovanja	Drugo
1997	9	4	4	1
1998	13	7	4	2
1999	18	5	5	8
2000	20	3	9	8
2001	13	3	4	6
2002	13	3	0	4
2003*	18	6	2	4
SKUPAJ	104	31	28	33
	(100%)	(29,8%)	(26,9%)	(31,7%)

* ostale uporabnice še bivajo v Zatočišču

Drugo: vrnitev v lastno stanovanje (ki ga je nasilna oseba zapustila), vrnitev k staršem ali sorodnikom, odhod v drugo varno hišo ali materinski dom

VIR: Društvo SOS telefon, <http://www.drustvo-sos.si>, 24.4. 2004

Tabela 6:

ANALIZA IZSTOPOV (VARNA HIŠA KRŠKO)

	Število sprejetih stanovalk	Vrnitev v nasilni odnos	Najem stanovanja	Drugo
1991	1	0	1	0
1992	1	0	1	0
1993	2	1	1	0
1994	2	1	0	1
1995	2	0	2	0
1996	4	3	0	1
1997	2	0	1	1
1998	4	2	0	2
1999	6	3	2	1
2000	6	3	3	0
2001	9	2	5	2
2002	14	6	6	2
2003	16	3	9	4
SKUPAJ	69	24	31	14
	(100%)	(34,8%)	(44,9%)	(20,3%)

VIR: Center za socialno delo Krško, avgust 2004

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Katja Levstik

Priloga k diplomskemu delu

NASILJE V DRUŽINI
Študija primera varne hiše v Ljubljani in v Krškem

Intervjuji

Ljubljana, 2004

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Katja Levstik

Mentorica: red. prof. dr. Tanja Rener

Priloga k diplomskemu delu

NASILJE V DRUŽINI

Študija primera varne hiše v Ljubljani in v Krškem

Intervjuji

Ljubljana, 2004

KAZALO

ZATOČIŠČE ZA ŽENSKE IN OTROKE – ŽRTVE NASILJA

LJUBLJANA

Društvo SOS telefon	1
<i>Intervju z ga. Manjo Kerin – strokovno vodjo Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana</i>	<i>1</i>
<i>Intervju z ga. Ljubo Pašič – oskrbnico Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana ter laično delavko</i>	<i>14</i>
<i>Intervju z ga. Majo Plaz – predsednico Društva SOS telefon, vodjo programov društva</i>	<i>18</i>
<i>Intervju z ga. Suzano Gulubov – prostovoljko v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana</i>	<i>20</i>
<i>Intervju z ga. Anjo – uporabnico Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana</i>	<i>29</i>

ZAVETIŠČE »PEPCIN DOM« KRŠKO

Center za socialno delo Krško	37
<i>Intervju z ga. Sonjo Žugič – vodjo Zavetišča “Pepcin dom” Krško</i>	<i>37</i>
<i>Intervju z Natašo – prostovoljko v Zavetišču “Pepcin dom” Krško</i>	<i>54</i>
<i>Intervju z ga. Vido – uporabnico Zavetišča “Pepcin dom” Krško</i>	<i>68</i>
<i>Intervju z ga. Urško – uporabnico Zavetišča “Pepcin dom” Krško</i>	<i>73</i>

JAVNOST

<i>Javnost v Ljubljani – Kratki intervjuji z 12 naključno izbranimi ženskami v Ljubljani</i>	<i>80</i>
<i>Javnost v Krškem – Kratki intervjuji s 13 naključno izbranimi ženskami v Krškem</i>	<i>84</i>

ZATOČIŠČE ZA ŽENSKÉ IN OTROKE – ŽRTVE NASILJA LJUBLJANA
Društvo SOS telefon

Intervju z ga. Manjo Kerin –
strokovno vodjo Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja
Ljubljani

Manja Kerin je 2 leti zaposlena v *Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljani* in je strokovna vodja Zatočišča. Po izobrazbi je diplomirana socialna delavka.

Intervju je bil izveden v ponedeljek, 19.7. 2004 ter v ponedeljek 26.7. 2004 na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani, posnet z diktafonom in prepisan po tonskem zapisu.

Intervju je avtoriziran.

- **O čem raje govorite: o varni hiši, zatočišču ali zavetišču?**

»Tukaj gre samo za formulacijo. Mi smo bili pač registrirani kot Zatočišče v Ljubljani, drugače pa enoten naziv so varne hiše, ampak to je naš uradni naslov. Zavetišče pa ne. To je bolj za živali. Enotni naziv je varna hiša, tudi strokovni naziv.«

- **Zatočišče za ženske in otroke – žrtve nasilja deluje v okviru Društva SOS telefon ...**

»Društvo ima tri glavne projekte, in sicer SOS telefon, Zatočišče in skupino za samopomoč. To so trije glavni projekti, delamo pa še veliko drugih stvari v okviru tega.«

- **Kaj so cilji oz. namen vaše varne hiše?**

»Namen varne hiše je, da se žrtev nasilja lahko umakne pred nasiljem. V prvi vrsti je to seveda, da dobi varni prostor. Potem v drugem planu je, da se s to uporabnico potem dela. Na kakšen način, se pač določi preko individualnega načrta ... ona določi kaj si ona želi uredit. Čisto glavni namen tega je, tudi če se recimo uporabnica vrne nazaj k nasilnežu ... ni nič to važno, mi tega ne jemljemo kot tragedijo, važno je, da ona dobi informacijo, izkušnjo, da nasilje ni vredeu ... da nihče nima pravice dvigniti roke nad njo in nad njenimi otroci. In da dobi izkušnjo, da lahko živi tudi drugače. Da dobi izkušnjo, da je ona tista, ki odloča o svojem življenju in da zmore sama ... da pridobi samozavest. Ker te ženske, ki pridejo k nam, imajo zelo nizko samopodobo, ne. Velikokrat rečejo 'saj sem sama kriva, ker se je to zgodilo, saj sem izzivala, saj tako vsi moški delajo, saj to gre v moje dobro', pa take neumnosti. In to je bistveno ... da ona dobi to ozaveščeno, da to ni vredeu, da to ni tako. Pa še to, da dobi ... vpogled v to strukturno neenakost, družbeno, ne. Se pravi, nasilje ni nekaj, kar se dogaja samo pač v nekaterih družinah, pa s strani enih moških, ki niso čisto normalni, ki so psihopati, ampak je to družbeno pogojeno ... cela družba je taka, ne. Zgodovinsko gledano je še vedno tako, da je moški tisti, ki ima večjo družbeno moč. In iz moči izhajamo. Gre samo za nadzor, za moč. Zato se nasilje uporablja.«

- **Čemu namenjate večji poudarek: neposrednemu delu z uporabnicami, spreminjanju odnosa javnosti, strokovnjakov in zakonodaje o nasilju v družini?**

»Vsemu. Naše načelo ... eno glavnih načel je, da absolutno verjamemo uporabnici. Nobena ne pride k nam zato, ker bi si pač želela pri nas bivat. To je neumnost, ne. Vsaka je žrtev nasilja. Hkrati pa, seveda, zelo intenzivno delamo z mediji, z javnostjo ... skušamo ozavestiti javnost, ne. Skušamo doseči nično toleranco, vendar pa (tega še v dvajsetih letih ne bomo dosegli). Se pravi, ne da se reče 'oh, OK, saj to ni tako hudo', ampak 'ne, nasilje ni v redu, za nasilje ni nobenega opravičila, nihče nima pravice, da izvaja tako moč nad drugim'. Gre resnično samo za kontrolo. Ne gre za ljubezen. Tukaj recimo lahko tudi rečem, da je problem tudi v tem, kako na splošno družba tretira, kaj je to ljubezen. Ljubezen ni to, da imam jaz nekoga kot copato, da mu jaz govorim kaj mora delati in da točno dela tako kot jaz hočem, ampak ljubezen je nekaj, kar je veliko bolj tolerantno, kar je zelo široko. Se pravi, jaz če imam nekoga rada, če sem z nekom, če sem z njim skupaj, mu pustim, da je takšen kakršen je. In tukaj ... pri nas se še vedno to napačno interpretira. In te ženske imajo probleme s tem, ne. Zakaj gredo velikokrat tudi nazaj? Zato, ker vsak človek ima osnovno potrebo po tem, da ga ima nekdo rad. In ženske marsikaj naredijo zato, da bi samo en drobec ljubezni dobile. Ker, velikokrat so še vedno zaljubljene v tega partnerja, kar je čisto ... nekdo bo rekel nemogoče ... jo je pretepel kot mačka, ona pa še kar naprej. Seveda, to je lažje reči, kakor pa narediti. To je samo eden od razlogov. Velik poudarek dajemo tudi zakonodaji.«

- **V evropskem prostoru naj bi veljal nek skupen koncept delovanja varnih hiš oziroma zatočišč. Varna hiša naj bi tako delovala po nekih principih oziroma načelih kot so princip strokovne pristranosti in demokratičnosti, princip anonimnosti, princip odprtosti, princip ženske pomagajo ženskam in princip prehodnosti. Kateri so ti principi, po katerih deluje vaša varna hiša?**

»Ne, ne delujejo vse hiše po enotnem konceptu, že zaradi tega ne, ker so nekatere nevladne, druge pa vladne organizacije. Ja, varna hiša ... zdaj naša hiša, ki deluje po feminističnih načelih, deluje po teh načelih. Se pravi ... v prvi vrsti verjamemo uporabnici. Drugo načelo je ... nikjer ni opravičila za to, da se izvaja nasilje in nasilje je strukturno pogojeno. Ni nekaj, kar je abnormalno, ampak je nekaj, kar je v celotni družbi vpleteno. Če bolj pozorno pogledamo, vidimo, da je to res. Moč je neenakomerno razporejena, samo za to gre. To ni nekaj, kar bi rekli sociologi 'deviantno vedenje', ampak je družbeno sprejeto vedenje. ... Še eno načelo je tako ... uporabnici se da občutek, da sama zmore. Ona ni odvisna od moškega. Ona lahko sama naredi ... kar hoče. To je bistveno. ... Kako druge hiše delajo, jaz ne vem točno, ampak mislim, da vsaj kar se Slovenije tiče, da več ali manj podobno delamo, samo so razlike, ne. Zdaj največja podobnost se mi zdi, da je med Varno hišo Maribor in Zatočiščem Ljubljana. Oni imajo zelo podobna načela, zelo enaka, ne. Zdaj za Krško ne bi vedela, za druge pa v bistvu tudi ne. Celje mislim, da ima tudi dokaj podobno.«

- **Ali vas kateri izmed teh principov omejuje? Kako, na kakšen način?**

»Ja princip ... saj vsi v bistvu ... princip varnosti, ne. Ta princip je zelo težko vzdrževati, ker je Slovenija zelo majhna in v taki majhni državi imeti anonimno lokacijo je iluzorno. Tukaj jaz ne morem reči, da imamo 100-odstotno varnost, ker pol Slovenije menda ve kje smo ... to recimo sploh velja za Krško, ne. Temu se ne da izogniti. Potem princip varovanja podatkov (op.p. princip anonimnosti) ... v principu je tako. Mi brez dovoljenja uporabnic ne dajemo podatkov. In če nekdo pokliče na Društvo in vpraša ali pri nas biva ta in ta, bo dobil odgovor, da mi ne dajemo takih informacij. Se pa malo zaplete, ko gre za koristi otroka. Ker recimo čisto ortofeministično usmerjene hiše bodo rekly, da v prvi vrsti je uporabnica tista, za katero moramo gledati, da so njene pravice neokrnjene. No, po zakonu ... mi ne moremo tako gledati, ker je po zakonu v prvi vrsti treba gledati pravice otroka. Se pravi, včasih smo v dilemi. Če uporabnica grdo dela z otrokom, kaj zdaj. Ker me smo po zakonu dolžne to sporočiti Centrom (op.p. Centrom za socialno delo). To pa pač potem praksa tako pokaže, da me z njo pogovorimo in ji to tudi povemo ... da bomo pač sporočile Centrom, če se to ne bo uredilo. Kar je ... ne vem, huda dilema, no ... strokovna. Ja, glede principa strokovne pristranosti, bi lahko rekly, da smo absolutno pristranske. Ker me vemo zelo dobro, ker same sprejemamo ženske, da ne pride nobena v hišo, ki ni žrtev nasilja. Mogoče, če spremljate malo medijsko odzivnost, to kar je v zadnjem času, boste videli, da se včasih govori o tem ... recimo je kakšen naslov 'Ali varne hiše res sprejemajo ženske, ki niso žrtve nasilja?', v smislu, da nagajajo svojim možem. Ne, to sploh ni možno. Ker me res preverimo ali ... mislim preverimo ... to se vidi, ko pride na uvodni razgovor, pa že ko kliče na telefon, se vidi, ne in se sprašuje na tak način, da izveš ali je to res ali ne. Pa tudi, me skušamo, če je žrtev nasilja ... skušamo najprej pri njej pogledati ali ima kakšne druge možnosti. Ni nujno, da je najboljša varianta, da pride v zatočišče. Lahko, da ima kakšno znanko ali pa sorodnike h katerim bi se lahko umaknila, kar je boljše varianta kakor pa da pride v zatočišče. V zatočišče pridejo ženske, ki so akutno ogrožene.«

- **Katere vrste oz. oblike pomoči nudite žrtvam v varni hiši?**

»Prva oblika je varen prostor, umik pred nasiljem. Potem imamo individualno in skupinsko svetovanje ter zagovorništvo. To so te glavne oblike.«

- **Ali pomagate žrtvi najti službo, če jo ta nima, pa bi jo hotela imeti?**

»Princip dela je tak, da se skuša opolnomočiti žensko. To pa pomeni, da ne da ti za njo delaš, ampak da ji daš informacije. Da slediš svetovalnemu procesu na tak način, da vidiš kaj si on želi, kaj ona zmore v danem trenutku. Kot strokovna delavka moram biti strokovna v tem smislu, da ne impliciraš v njo svoja pričakovanja, ampak, da slediš njenemu procesu, osebnostnemu, ne. Se pravi, da če ona reče, da potrebuje službo, ji lahko daš določene informacije o tem, kako, na kakšen način in kam se lahko obrne, da dobi čim prej službo.«

- **Za katera področja dela v varni hiši mislite, da bi potrebovali še dodatna znanja, dodatna usposabljanja, tako vi sami kot tudi vsi zaposleni oziroma delujoči v varni hiši?**

»Ja, dodatna znanja bi rabili iz duševnega zdravja, se pravi iz duševnih bolezni, psihoz in teh stvari, samomorov, samomorilnost ... to bi rabili. Pa usposabljanje za delo s hendikepiranimi ženskami. Pa tudi iz zlorab, otroških zlorab, duševnih bolezni otrok.«

- **Kapaciteta postelj je v vsaki varni hiši omejena. Koliko uporabnic sprejme vaša varna hiša?**

»Naša hiša sprejme 8 uporabnic s svojimi otroci, to je 21 ležišč.«

- **Ali imate dovolj prostora za vse žrtve, ki se odločijo oziroma bi se odločile za prihod v varno hišo?**

»Ne. Potrebovali bi veliko več prostora.«

- **Standard, ki ga priporoča EU je 1 mesto v zatočišču na 10.000 prebivalcev. V Sloveniji naj bi bilo potemtakem 200 mest v varnih hišah oz. zatočiščih za žrtve nasilja. V Socialnem izzivu iz leta 2001 pa sem zasledila podatek, da je bilo 62 mest.**

»Danes jih je okoli 100. To je problem, vendar pa je najmanjši problem dobiti kapacitete, ne. Večji problem je kader, kdo bo to delal. Veljajo pač neki standardi in normativi, ki smo jih sedaj z muko znižali. V varnih hišah to pomeni, mislim da, ne vem točno, tri do štiri uporabnice na eno svetovalko. Kar je še zmeraj ogromno. Problem je v zaposlitvah, ne toliko v kapaciteti.«

- **Ali se vam je zgodilo, da ste morali, zaradi prostorske stiske, kdaj kateri žrtvi zavrniti pomoč? Kaj ste v takšnem primeru storili? Kam ste jo napotili?**

»Ja, seveda. Nič ne moreš narediti. Jaz lahko samo dam številke drugih varnih hiš, materinskih domov, kriznih centrov ali pa drugih številk svetovalnih. S tem se moraš kot oseba, ki to dela, sprijazniti. Ker recimo zadnjič ... to je zanimivo, ne ... razlika med prostovoljko in osebo, ki dela. Me je klicala prostovoljka in rekla 'tukaj se zdaj sprehaja ena ženska po Ljubljani in nima kam iti'. In sem ji rekla 'žal ti ne morem pomagat, ker je zatočišče polno'. In za mene, ker imam že debelo kožo je to adakt. Jaz se ne bom zjokala zaradi tega. To je grozno, ampak kaj jo naj jaz domov pripeljem? Prostovoljka pa to ni mogla razumet, pa je rekla 'pa ne morem jo kar pustit, ne'. Pa sem ji rekla 'jo boš kar mogla, meni je zelo žal?'. To so take situacije, ki so pač ...«

- **V katerih obdobjih dobite največ klicev žrtev, ki so se odločile, da se zatečejo v varno hišo?**

»Tega ne bi vedela. To bi morali vprašati Društvo SOS.«

- **Na kak način zbirate finančna sredstva za delovanje varne hiše? Koliko so ti viri stalni?**

»Glavno finančno sredstvo dobimo od Ministrstva za socialne zadeve (op.p. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve), oni so naši glavni financerji. Ampak to so finance samo za plače zaposlenih, pa mogoče, da še kaj ostane. S tem denarjem mi recimo ne smemo obnavljat hiše. Ostala sredstva pa dobimo iz občin, lahko tudi od donatorjev. To čisto konkretno pomeni, da pišemo prošnje. Saj dajo denar, recimo dajo tudi tako ... v materialnih stvareh dobimo, na primer Mercator nam je dal bon za 20.000 tolarjev in smo šle v Mercator in smo nakupile hrano. Potem dobimo od razno raznih ljudi kar nekaj, od posameznikov, od prostovoljk zelo veliko ...

obleke. Recimo, cela hiša je tako narejena ... nič kar vidiš tam notri, razen mogoče mislim, da ena miza, drugače pa je čisto vse nafahtano. To ni nič kupljeno. Vse smo dobile. Drugače pa finančna sredstva niso stalna.

- **Se vam zdi, da potem država premalo pomaga s finančnimi sredstvi?**

»Ja, absolutno. To je vse tako. Mi smo zdaj v 5-letnem programu (op.p. Nacionalni program do leta 2005), potem bomo pa videli kaj bo. Vedno je tako ... iz leta v leto nekaj ... ne veš ali bomo še imeli denar ali ne bomo imeli denar. Država nas financira na podlagi našega projekta. In naš projekt je tako napisan ... en zelo pomemben vidik tega ni samo to, da mi sprejemamo ženske, ne. Ker to je samo gašenje požara ... to ni preventiva, to je kurativa. En pomemben del našega projekta je to, da delamo z javnostjo. Nekaj se je spremenilo, ne morem reči, da se ni. Od takrat, ko sem jaz diplomirala (op.p. leta 1998) pa do zdaj se je malo premaknilo v zavesti ljudi, ampak ne veliko. Ker še vedno slišimo komentarje 'ja, pa saj o tem se zelo veliko govori'. Ni res, ker veliko ljudi sploh ne pozna varnih hiš, sploh ne ve, da je toliko nasilja. Še zmeraj velja prepričanje, da je ženska tista, ki je kriva za to. Ona je stigmatizirana, ko gre stran od nasilneža ... vedno. Prvič je stigmatizirana zato, ker je žrtev nasilja, potem je stigmatizirana, ker je šla od nasilneža v zatočišče, potem pa je še na sodišču ... stigmatizirana ali pa še celo viktimizirana. Temu sploh ni konca. In iz tega vidika ven ... ne vem, nisem preveč optimistična. ... S povečanjem kapacitete ne bomo nič spremenili. To je treba presekat, preseka pa se tam, kjer je najbolj pomembno ... to pomeni v zakonodaji. Nekdo, ki izvaja nasilje ... nasilje je zelo neproduktivno za družbo. Družba je taka kakršna je in to je rezultat tega, ker je toleranca do nasilja zelo velika. Se pravi, v zakonodaji bi bilo potrebno nekaj narediti. Potem bi bilo treba ... tam začeti, kjer se učijo vrednote, kjer se učijo vzorci. To so vrtci, šole fakultete. Na fakultetah bi moral biti obvezen predmet nasilje. Več izobraževanj strokovnih delavcev. Pa ne samo teh, ki delamo prav s področjem nasilja, ampak vseh ostalih strokovnih delavcev, na policiji, na sodišču, na Centrih za socialno delo, kjerkoli. Ker ni prepoznavno nasilje. To je zelo celostna slika, ne. To, kar mi delamo ... če bomo samo to delali, ne bomo mi nikoli izgubili službe, ker bomo imeli veliko dela, pa še več ga bo. Ker krog je sklenjen, ne. Ker otroci so dobili že en vzorec iz te družine in ponavadi je tako ... velikokrat je tako, da se te punčke najdejo ravno takšnega partnerja ali pa fantki nadaljujejo ta vzorec nasilja. To zdaj ne govorim, da je vedno tako, ampak se velikokrat zgodi, da so fantki postanejo nasilneže, deklice pa žrtve. Problem nasilje v družini je potrebno celostno reševati.«

- **V kolikšni meri finančna sredstva narekujejo vsebino vašega dela, vaših programov?**

»No jaz nisem opazila, da bi to kaj vplivalo, ker projekt je bil že prej napisan. Včasih se zgodi, da se hoče kdo kaj vmešavati, ampak me stojimo za svojimi načeli. Jaz ne bi rekla, da vpliva kaj, vsaj nisem čutila. ... Za donatorje moramo pisati poročila. ... Če denarja ni, pač ne delamo projektov.«

- **Ali je vaša varna hiša lastnik ali najemnik prostorov, v katerih deluje?**

»Lastnik je Mestna občina, ampak so nam jo dali na razpolago. Tako, da mi ne plačujemo najemnine, plačujemo pa vse ostale stroške ter jo sami vzdržujemo.«

- **Kakšni so kriteriji za sprejem uporabnic v varno hišo? Ali obstajajo pri sprejemu žrtev v varno hišo kakšne omejitve? Zaradi katerih razlogov določene osebe recimo ne sprejmete?**

»Prvi pogoj in edini pogoj je, da je žrtev nasilja. Ena omejitev obstaja in sicer fantje, ko so stari 15 let nimajo vstopa, ker so prestari. To pa zato, ker 15 let star fant je lahko že zelo moški in smo imeli že probleme s tem. Tako, da to je en pogoj. Drugače pa je tako ... presodimo na licu mesta. Zdaj ta akutnost ... nasilje je zelo težko sicer presoditi, ampak ponavadi smo še zmeraj nekako ugotovile. Druga pa je, da se strinja s pogoji bivanja, ki veljajo za hišo. Se pravi, da je sama sposobna skrbeti za svoje gospodinjstvo in da funkcionira v tej hiši in da se drži teh določenih pravil, ki jih imamo. To je vse, kar je.«

- **Ali so storitve pogojene z državljanstvom?**

»Ne, me ne gledamo na to, me sprejemamo tudi brez državljanstva. Je pa res, da nekatere varne hiše menda ne, ne vem.«

- **Ali sprejmete v varno hišo tudi ženske s težavami z alkoholom, narkomanke?**

»Me tako rečemo, povemo to, če recimo se nam zazdi, da bi lahko to bilo, ampak ne gre za to, da je ne sprejmemo, ampak za to, da sprejme pogoje. Se pravi, da v hiši ni dovoljeno pitje alkohola, tudi ni dovoljeno priti ... se pravi, da se ga od zunaj naseka, pa pride noter ... to smo tudi že imele. Pač, ne sme bit vinjena, ko

pride, ne sme motiti hiše, ne sme izvajati nasilja. Zaželeno je seveda, če je alkoholičarka oziroma če se zdravi zasvojenosti z drogami, da nadaljuje s svojo terapijo, ampak gre za to, da ona v hiši funkcionira. Nismo še nobeno zaradi tega pač zavrnilo. Tudi je malo neroden spraševati. Ne morem jaz kar direktno vprašati 'a si ti alkoholičarka?'. Ne gre tako. Nimam pravice. Bistveno je to, da ko ona pride v hišo, da ona funkcionira. Nič drugega.«

- Ali se pri vas oglašajo tudi moški, ki so žrtve nasilja v družini? Kaj storite v teh primerih?

»Tudi moški kličejo, ampak tega je res tako malo, ker se res največ nasilja izvaja nad ženskami. Se pa tudi zgodi, da kak moški pokliče. Svetujejo pa čisto enako kakor v primeru ženske ... če ženska kliče. Pač mu damo vse informacije, ki jih potrebuje, žal pa ga nimaš kam napotiti. Pa še to je ... to je slabše v bistvu zato, ker je v družbenem pogledu to zelo nizko na lestvici, ne. Ker kaj je pa to, da ženska tepe moškega, to je pa še slabše, ne. Tako vsaj velja, ne. Ampak zelo malo je tega, saj je 95% nasilja nad ženskami. Jaz mislim, da še nikoli sploh nobenega nisem imela na telefonu.«

- Ali obstaja čakalna lista in kako dolgo se čaka na sprejem?

»Ne. Čakalna lista je samo v smislu samo tako, da recimo ... ampak to ni čakalna lista, ne ... govorimo o enem, dveh dnevih. Recimo, da ne more na primer priti takoj do dokumentov ali pa mora čakati na primeren trenutek, da gre. Ampak v principu ni čakalne vrste.«

- Ali ste vsak dan z ostalimi varnimi hišami v stiku, da veste, če je kje drugje prostor?

»Princip je tak, da se to objavi na internetu. Samo to so tako podatki bolj, ne. Niso zanesljivi, ne. In me ne delamo tako ... ženska mora sama poklicati. Ti ne moreš recimo v imenu svoje prijateljice klicati. Če bi bila jaz na telefonu, bi rekla 'dajte mi raje gospo na telefon, jaz hočem njo slišati'. Se prav, ji damo raje številko, pa ona sam pokliče. To je najbolj učinkovito.«

- Ali z uporabnicami podpišete pogodbo ob sprejemu? Kaj ta pogodba vsebuje oz. določa?

»Podpišemo pogodbo o bivanju. Ta pogodba ima še druge sestavne dele, in sicer je notri pravilnik, kot nek hišni red. Potem je še določen kakšen znesek, prispevek za bivanje mora plačati oziroma če nima dohodka, ji mi plačamo. Potem je pa še en akt, kjer ima opisan celoten postopek pritožbe. Če se ona pač ne strinja z nekaterimi stvarmi ... tukaj moramo biti zelo natančne in moramo iti po Zakonu o upravnem postopku, se pravi, da to ni kar nekaj, ampak je kar dosti uradno.«

- Ali morajo žrtve plačati za bivanje v varni hiši? Če da, kolikšen je ta znesek?

»Osnova je socialna denarna pomoč. Od te denarne socialne pomoči plača 30%, plus 10% za prvega otroka in 5% za vsakega naslednjega otroka. Pa obratno, če nima svojega dohodka, pa od nas dobi 70% tega dohodka, plus 10% za prvega otroka in 5% za vsakega naslednjega.«

- Ali lahko govorimo o »tipični« uporabnici varne hiše? Ali jim je poleg nasilja nad njimi še kaj skupnega?

»Ne, tipične uporabnice ni. Skupno je vsem to, da so žrtve nasilje. In to je pa en vidik, ki je pa zelo značilen. To se pa takoj vidi. Te ženske ponavadi podobno ... ne vem kako bi rekla ... podobno razmišljajo, podobno reagirajo, gibanje telesa, mimika je podobna. Ampak, da bi pa lahko rekla, da je to en tip ženske, osebnostni, to pa ne morem reči. Posledice, ki jih je pustilo nasilje, so pa podobne. Jaz takoj vidim ... že na 50 metrov, če je kdo žrtev nasilja.«

- Ali z uporabnicami naredite individualni načrt reševanja njenega problema, t.i. "user perspective" ali je pot pomoči utečena po nekem »kalupu«?

»Ne, ne. Vsaka uporabnica, ki pride v varno hišo, zatočišče dobi svojo svetovalko. S to svetovalko naredita individualni načrt, v katerem uporabnica določa kako bo potekal svetovalni proces. Čisto po njenem. In ta individualni načrt se vedno evalvira, pravzaprav proces, svetovalni se redno evalvira. Evalvira se vsak teden na timskih sestankih, vsaj enkrat na teden, pa vsakič, ko poteče pogodba ... se naredi evalvacija. Tako, da se spreminja lahko ta načrt. Ne lahko, ampak se spreminja. Ker ponavadi je tako, prvi mesec, ker se podpiše za en mesec prvo, potem za dva meseca, potem pa še pač po tri mesece naprej. Ampak to ne pomeni, da je vedno za tri

mesece, ampak po potrebi. V prvem mesecu je načrt ponavadi tak, da se umiri, da dela na sebi ali pa da vloži tožbo za razvezo, da gre po svoje stvari ... ne vem take stvari, zelo podobne. Kasneje pa se to vedno razlikuje, ne. Ponavadi se zmeraj konča s tem, da si rešuje stanovanjski problem. S tem imamo hude probleme ... kam bo šla.«

- **Pa je tisti čas ... eno leto, kolikor je lahko v zatočišču, dovolj, da si opomore, da se postavi na svoje noge?**

»Ni eno leto. Povprečno so ženske 6 mesecev v zatočišču. Eno leto je največ kar so lahko. So pa tudi zelo malo ... ali 9 mesecev, ali en teden, ali pa tako, čisto različno. Odvisno od vsake posameznice. Ena rabi zelo zelo velik časa, da si osebno opomorejo, ene se pa dosti hitro poberejo in začnejo že na začetku takoj reševati praktične zadeve, ene pa tega ne zmorejo. Tako, da ne morem reči, da bi bil en vzorec.«

- **Kako bi opisali oz. kako vidite sodelovanje med svetovalkami oziroma prostovoljkami in uporabnicami?**

»To je pač strokovno delo, ne. Temeljni princip je ta, da moremo bit res strokovne in ne smemo gledati kot na prijateljice ali pa kaj takšnega, ampak res samo strokovno. Ker takoj, ko greš stran iz tega tira, nisi več strokoven in je vprašanje kako lahko ti pomagaš uporabnici. Ker princip dela je tak 'pomagaj uporabnici tako, da si bo lahko sama pomagala'. Moj namen ni, da je ona odvisna od mene, pa da me ima rada, pa da ne vem kaj. Jaz moram biti izven tega, jaz moram videti kaj njej pomaga. Se pa lahko zgodi seveda ... to tudi vsaki povemo, da je čisto OK, če ji jaz ne odgovarjam kot svetovalka. Ona lahko men to pove, pa se lahko zmenimo pa dobi drugo svetovalko, kar je sicer malo težje narediti, ker nas je premalo, vendar to možnost imajo.«

- **Ali v vsakem primeru spoštujete odločitve uporabnice, tudi recimo v primeru, ko veste, da neka odločitev ni bila dobra zanjo?**

»V vsakem primeru.«

- **Na kakšen način lahko uporabnica vpliva na vsebino vašega dela?**

»Ona lahko recimo ... prvo so to izkušnje, ne. Vsaka uporabnica je drugačna in me se tudi učimo. Ker zelo nevarno in narobe je, če bi bil nek utečen kalup pomoči ... saj je en osnovni okvir dela je že, ampak me se učimo iz vsake uporabnice sproti. Kaj se lahko zgodi, ker vsaka ima res čisto neke svoje probleme. Ona pa lahko vpliva na tak način, da sama predlaga kaj si želi, na kakšen način bi si ona želela, da je recimo hiša drugače zgrajena, ali pa da bi svetovalni proces drugače tekal, ali pa da pove svoje mnenje. Me to spodbujamo, ker te uporabnice niso ... so naučene tako, da ne smejo svojega mnenja povedat. Tako, da za nas je lahko zelo velik uspeh, če pride pa te nahruli kot mačka. Super ne. Upala se mi je povedat. Seveda, da ji potem povem, da to ni primeren način ... izvajaj nasilje nad mano, ampak je pa to en napredek. Ampak ni to tako pogosto, ne.«

- **Ali poleg teh oblik pomoči, ki jih nudite žrtvam oziroma uporabnicam, le-te od vas »pričakujejo« še kakšno drugo obliko pomoči, kaj nenavadnega?**

»Ne.«

- **Kako bi opisali sodelovanje med uporabnicami v skupini? Ali na kakšen spodbujate to sodelovanje?**

»Čisto odvisno. To je pač odvisno od uporabnic. Včasih je skupina tako ... zelo koherentna, se zelo dobro razumejo, sodelujejo, ni pa nujno. Ker bi človek pričakoval, da se take ženske med sabo razumejo, pa ni res. Vsaka živi včasih v svojem svetu in misli, da je njen problem največji problem ... seveda je ... ampak, če si v eni skupini, ker to je hiša in bistvu je neke vrste institucija ... so ena pravila, če ne druga pravila, pravila skupine. Ti ne moreš, če si z drugimi notri v hiši, puščati za sabo stvari. To bo sigurno nekoga zmotilo. Take čisto ... banalne stvari. Čisto odvisno. So pa tudi ... opažamo dosti solidarnosti, kar tudi spodbujamo med njimi. Pa zdaj so si ustanovile društvo ... kar sem zelo ponosna na to, ker se je to v mojem času zgodilo ... Društvo uporabniške skupine Marjetica, se imenujejo in bodo pomagale drugim žrtvam nasilja. Super, res.«

- **Kako poteka npr. »tipičen« dan, preživet v varni hiši? Ali je v varni hiši svetovalka prisotna 24 ur dnevno?**

»Ne. Zaposlene smo tam v principu do štirih oz. do petih. Ampak to je tako ne, v principu. Drugače pa je to odvisno od uporabnice, ne. Recimo, če ona dela in se jaz rabim z njo pogovoriti, reče če bi jaz počakala popoldne, ne. Oziroma bi kasneje prišla v službo in jo počakala. Uporabnice pa živijo tako kot ... pač normalno življenje, ne. Ene hodijo v službo, otroke dajo v vrtec, v šolo ... kuhajo, gredo kam s prijateljicami ... čisto tako običajno življenje. Razlika je samo v tem, da imamo mi aktivnosti organizirane, recimo tedensko sestanke, na katerih se pogovorimo, kar se zelo nenavadno sliši, ampak res čistoča v hiši je zelo pomembna, zaradi tega, ker je veliko ljudi notri in je treba biti res pozoren na to. To je en ta razlog, drugi razlog pa je ta, da se tudi ustvari neko vzdušje normalnega življenja, ne. Nekatere ženske oz. vse, nekatere se pač niso utegnile ukvarjati s tem, ker so imele v prvem planu strategijo preživetja, kako bo preživela, ne kako bo kuhala, kako se bo z otrokom ukvarjala, ampak kako bo preživela. To je sicer en vidik tega.«

- **Eno izmed pravil varne hiše je tajnost lokacije. Kakšen je dogovor oziroma pravilo pri vas glede tega? V kolikšnem obsegu od varne hiše stiki niso dovoljeni? Se je že zgodilo, da je katera izmed stanovalk prekršila ta dogovor? Kaj se zgodi v takem primeru?**

»Ja, tajnost, to je ena prvih kršitev zaradi katere gre takoj ven. Čim se razkrije tajnost lokacije, mora iti ven, pa ni važno ali je to po njeni krivdi ali ni po njeni krivdi. Zdaj to ne pomeni, da jo takoj postavimo na cesto, ampak pač v enem določenem obdobju mora iti ven. Skušamo ji najti eno drugo varianto ali pa karkoli, ne. Druga stvar je ta, da ona ne pove kje je, nikomur. Pa še ena stvar je, da obstaja še eno območje v okolici hiše, v tistem območju se ne sme z nobenim srečevati. Kajti one niso v zaporu, one lahko živijo kakor hočejo, ne, saj se srečujejo z drugimi ljudmi, samo ne v tem območju. Zdaj kaj to pomeni 'ne povedat'? Seveda se kasneje, če je to potrebno, pove Centru za socialno delo, da je v Varni hiši oziroma pač odvisno od njenega položaja, ne. Načeloma pa velja tajnost lokacije, kar pa v Sloveniji skoraj ni mogoče, ker je Slovenija premajhna, tako da to ni čisto tajno, sosedi tako vedo, saj so dali soglasje za uporabo, ne.«

- **Ali menite, da je tajnost lokacije dovolj spoštovana s strani uporabnic?**

»Ja, je. Saj zato pravi, mi se res ne zmotimo, ko pride uporabnica k nam. Kajti tista, ki je res ogrožena, ki potrebuje varni prostor, bo čisto razumela to pravilo, se ne bo s tem igrala. Tista, ki pa pač potem ... ne, saj to ne delajo namenoma, recimo, da bi to iz razloga, ali pa karkoli, ampak preprosto, ker pač potrebujejo več tega prostora in ne mislijo na to.«

- **Kakšen pa je dogovor oz. pravilo glede možnosti obiskov? Ali mora uporabnica povedati, če se bo zunaj varne hiše sestala z družino, s prijatelji, znanci (prehodni dogovor z vodjo)?**

»Ne, to je njena stvar. To mene ne zanima. Jaz nisem ... jaz sem vodja hiše. Ona se lahko sestaja s komerkoli. Saj se tudi velikokrat tudi s partnerji recimo. To mene ne sme brigat, no. Je pa res, da mene v bistvu ne moti.«

- **Slišala sem, da so stiki dovoljeni v okviru 2 km stran od varne hiše? Je to res?**

»Ja. Samo me smo to malo spremenile, ker dva kilometra je zate lahko toliko, zame pa toliko, ne. Zato smo raje vzele eno karto ter pobarvale tisto območje, ne.«

- **Kakšen »dogovor« sklenete z uporabnico po njenem odhodu iz varne hiše glede tajnosti lokacije?**

»Ja, tukaj kakšnega posebnega dogovora ni. Ona že od samega začetka ve, da je to tajna lokacija. Zdaj pač računamo na njeno molčečnost, ne. Kaj pa ona naredi to pa jaz ne vem, ne. Posebnega dogovora tako ne moremo doseči. Tudi to, ko mi podpišemo pogodbo ... to je tako ... to je bolj moralno zavezujoče kakor pa da bi imelo kake pravne posledice. Mislim, pogodba sama že ima pravne posledice, ampak da bi jaz njej dala za podpisati, da se zavezuje, da ne bo ... to ne morem, ne.«

- **Pri vas obstaja tudi hišni red, katerega se naj bi uporabnice držale zaradi boljšega delovanja varne hiše. Kakšen je hišni red oz. pravila vedenja za uporabnice v vaši varni hiši?**

»To so čisto ta običajna pravila za eno hišo, ki ima več stanovalk. Se pravi čiščenje, potem je dežuranje za odpiranje vrat. Vrata imamo na kodo in kodo vemo samo zaposleni. Se pravi, da mora biti vedno ena od uporabnic v hiši, da lahko drugi odpre vrata. To je tako na kamero, tako da se pač kdo ne more nepovabljen notri pojaviti. Potem pa recimo glede varstva otrok, kjer se morajo same zorganizirati, kuhanje, ne vem, take stvari, čisto običajne, nič posebnega. Ja, zaklepanje vrat. No, pa to, do 22. ure morajo biti vse v postelji. Mogoče

še to ... ampak to ne piše notri, ampak imamo en tak dogovor na primer, da jim svetujemo, prepovemo jim ne, ker jim ne moremo, ampak jim rečemo, da s sosedi čim manj stika ... 'dober dan, lepo vreme, nasvidenje'. Ker smo že imele primere, ko so se uporabnice zelo družile s sosedi, ampak je bilo sporno, ker so govorile podatke o stanovalkah in o zaposlenih, kar pa ne gre. Preprečit jim ne moreš, ampak rečeš jim pa. Hišni red je pa tak ... kajenje je prepovedano, razen v zato določenih prostorih ... policijska ura, do 22. ure mora biti noter ... odpiranje vrat, odpirajo lahko samo tistim, ki jih poznajo, če ne poznajo, ne odprejo. Otroci ne smejo odpirat vrat. Čiščenje.«

- **Želela bi kopijo »Hišnega reda«, katerega bi dala v prilogo in ga pokomentirala v diplomski nalogi. Ali bi bilo možno dobiti kopijo?**

»Glede hišnega reda bi bilo vrede, da če bi ga vam dala, da bi ga šli skupaj pokomentirat, ker vam sigurna kakšna stvar ne bo jasna. Recimo celjska varna hiša ima ... to je meni čisto sporno, ampak razumem zakaj imajo. Imajo recimo pravilo, da v času, ko je uporabnica v zatočišču, ne sme imeti novega partnerja. To mi je absolutno sporno, ampak razumem pa zakaj so to naredile. Zato, ker je lahko zelo veliko problemov zaradi tega, čisto različnih.

- **Menite, da je hišni red spoštovan s strani uporabnic? Ali prihaja tudi do namernih kršitev?**

»Verjamemo, da je. Je.«

- **Ali bi lahko rekli, da je varna hiša t.i. totalna institucija (po Erving-u Goffman-u)? (To so institucije za spreminjanje oseb; ljudje so odrezani od zunanjega sveta in od trajnih vezi z družino, prijatelji in delovnimi skupinami; v postopku sprejemanja v totalno institucijo so odstranjeni mnogi predmeti, ki dajejo osebi identiteto)**

»Ne. V tem smislu seveda ne. Je pa institucija v smislu pravil ... pravil bivanja. Edino to lahko rečem. Ampak to je resnično pogojeno iz dveh razlogov. Prvič, zaradi tajnosti lokacije. Me smo odgovorne za to, da je, vsaj kolikor se da, varnost zagotovljena, ker me tudi v pogodbi to napišemo. Ta druga stvar pa je v tem, ker je toliko veliko ljudi v eni hiši. Zaradi tega morajo biti neka pravila, kar se tiče glede čiščenja in obnašanja. To pa je vse, kar je podobno z institucijo.«

- **Koliko časa delujete v varni hiši v Ljubljani?**

»Jaz sem dve leti. Sem zaposlena.«

- **Ste bili na začetku prostovoljka?**

»Jaz ne, osebno ne.«

- **Kakšna je vaša izobrazba?**

»Diplomirana socialna delavka.«

- **Ali svoje delo ocenjujete kot stresno, vas kateri dogodki prizadenejo? Kaj storite v takšni situaciji?**

»Zelo stresno. Seveda me prizadenejo, zato imamo pa supervizijo. To se moraš naučiti ... biti vzdrževalen, ampak ... tako je, da ko jaz pridem domov, rabim dve uri, da se odklopim in da si nabereš novih moči. ... Moraš znati presoditi, pravilno reagirati, da ne dovoliš, da te osebno prizadene.«

- **Se vam zdi, da mora človek najprej dobiti malo »trde kože«? Vas je delo kdaj obremenjevalo, osebno?**

»Ja, to pride z delom, to pride z izkušnjo, samo v tistem trenutku, ko ti postane vseeno, ko začneš biti nestrpen do žensk, do dela, je čas, da nehaš, da greš ven. ... To ni trda koža, ne. Trda koža pomeni, da si malo bolj ... da te

prizadene že čisto vsaka malenkost. Ko ti postane vseeno, ko nimaš več rad take uporabnice, ker ne verjameš več v to, kar delaš, je konec tega dela. . Tukaj je ena stvar ... čisto vse zaposlene, ki delamo tukaj, zelo verjamemo v to kar delamo. Zato pa pravzaprav delamo tukaj.«

- **Ali ste bili kdaj ogroženi na delovnem mestu? Kako rešujete takšne situacije?**

»Neposredno ne. Posredno pa mogoče, ja. Posredno tako, na dva načina, vsaj kar sem jaz doživela. En način je ta, da nam grozijo po telefonu ... nasilneži. Drug posreden način pa je ta, da če gremo skupaj z uporabnico, v obliki zagovornišva, da jo spremljamo nekam, pa sem že doživela, da je bilo nakazano ... na tak način (op.p. pokaže na rezanje vrata). Ampak to je zdaj ... čisti občutek, to ni zdaj, da bi rekla, da je to to, ampak me pa pač delamo po tem principu, da tudi ne želimo, da pride do kakšnega izgreda, ker lahko samo enkrat, se pravi ... te en živajzne, pa zobe pobiraš po tleh. To ne smemo nikoli dovoliti in ne smemo minimalizirat problema, ker to je opcija.«

- **Ali je delo v varni hiši vplivalo na vaše življenje? V čem?**

»Ja. Seveda, seveda. Postala sem pozorna na vse stvari, na nasilje ... očitno drugače gledam na stvari, sploh kar se tiče otrok ..., ker prej sem imela celo predsodke ... saj jih imam še zmeraj, ampak ... predsodke glede pač uporabnic, v smislu recimo, kako skrbi za otroke, kako je premiskuitetna, kakšne take stvari. In če ti ne poznaš srž problema, ne, si ne znaš to predstavljati, drugače gledaš na to, ne.«

- **Ali v vaši varni hiši primanjkuje zaposlenih? Koga bi najbolj potrebovali?**

»Ja. Jaz, če bi lahko, jaz bi v bistvu še kakšno pripravnico, sigurno bi kakšnega takšnega človeka. Potem zaposlila bi pravnico ... kakšno psihologinjo mogoče, pa varnostnika.«

- **Ali se zaposleni posebej izobražujete za delo z žrtvami? Kje (doma, v tujini), kdo to izvaja?**

»Ko prideš v Društvo SOS, moraš iti čez osnovno usposabljanje, ki traja kar nekaj časa. Brez tega ne moreš delati. In tudi recimo prostovoljka, ki kasneje dežurna na telefonu nekaj časa potrebuje ... to ni kar tako prideš, se usedeš in pa greš na telefon, ne. To ne gre tako. Sploh pa če pa hoče pomagati v zatočišču, pa mora biti eno leto prostovoljka. Drugače pa hodimo na izobraževanja doma in v tujini, seveda.«

- **Kako bi ocenili sodelovanje med zaposlenimi? In sodelovanje med strokovnimi delavkami in prostovoljkami? Kakšno si želite, da bi bilo to sodelovanje v prihodnosti? Bi želeli kaj izboljšati?**

»Meni je žal reči, da bi lahko bilo še boljše, ampak zdaj zakaj ni. Zato, ker smo zaposlene preveč utrujene, da bi se še kasneje ... mi imamo tudi intervizije, ne, na katerih se pogovarjamo, se srečujemo s prostovoljkami, ne pa toliko zaposlene, kar je dokaj naporno, ker kljub vsemu imamo še delo ... prostovoljke so pa ... mislim, so občudovanja vredne, ker katera čisto prostovoljno dela sploh na takem področju, ne ... malo več bi bilo lahko sodelovanja. Samo saj pravim, če so one časovno nekaj pripravljene delati, je to čisto drug princip, ne. Prostovoljke so prostovoljke. One prostovoljno, poleg svojega dela to delajo. Me pa smo zaposlene profesionalke in jaz ko pridem domov, meni ni do tega, da bi se o tem še posebej pogovarjala, ampak me zanima kako ena roža tam raste, pač čisto nekaj drugega. To je ta razlika, ne.«

- **Kako pogosto imate v vaši varni hiši sestanke oz. t.i. supervizije in intervizije?**

»Supervizija je enkrat na mesec. Intervizija je vsak teden s prostovoljkami. Me zaposlene pa se še čisto vsak teden najmanj enkrat dobimo na timskem sestanku, kjer sproti zastavljamo svoje delo.«

- **Kdo se teh sestankov udeleži? (svetovalke, prostovoljci, uporabnice)?**

»Intervizije – prostovoljke in zaposlene, potem so kdaj povabljeni tudi kakšni zunanji sodelavci, s kakšnimi predavanji, iz drugih nevladnih organizacij, vladnih organizacij, čisto različno. Pri timskih sestankih pa zaposlene, pa povabljene so tudi kdaj, odvisno od teme, uporabnice.«

- **Kakšna je vsebina teh sestankov?**

»Na supervizijah ... tu se obravnava trenutna oseba. Na intervizijah se pogovarjamo o klicih, prostovoljke pač dežurajo in se pove pač o drugih programih, še podrobneje. Na tiskih sestankih pa sproti realiziramo del vseh možnih programov.«

- **Ali ste posamezne varne hiše v Sloveniji med seboj povezane v mrežo?**

»Da bi rekli posebno prav v mrežo, ne. Je pa tako, da se pokličemo med sabo, da se obveščamo o nekaterih stvareh. Recimo januarja smo imele en, po mojem mnenju, zelo dober sestanek, ko smo se dobile in uskladile pravilnik glede plačevanja za bivanje. To je bilo recimo zelo dobro, ker smo imele do takrat zelo različne načine plačevanja, potem pa smo si to malo uskladile, ker se mi zdi, da naj bi bilo vsaj približno enotno.«

- **Ali si izmenjujete izkušnje? Imate kakšna skupna srečanja, sestanke, posvete, letna poročila o delu varnih hiš in skupna načrtovanja za prihodnost njihovega delovanja?**

»Ja, me se vsake toliko časa povezujemo in sicer, da si izmenjujemo izkušnje, da povemo kaj kateri dela, kaj je nekdo ... recimo, da poberemo primere dobre prakse, če jih ima kdo ... mi po njih, oni po nas. Vedno je tako, da imajo nekatere hiše, kdo, ki ima neko področje veliko bolj dodelano kakor je naše. To je recimo bilo ... januarja smo se srečale hiše, pa smo rekly, ker je imela celjska hiša zelo dodelan ta finančni del ... pač plačilo za bivanje in smo se dobile in uskladile. Zdaj kako so druge to uskladile ... mislim ali so to prevzele ali ne, me smo. Me smo pač spremenile pravilnik in pogodbe, ker se je nam zdel ta njihov način boljši kot naš. Pa primeri dobre prakse, kaj naredijo v primeru. Drugače pa se srečujemo redno, zdajle sicer ne, ker so počitnice, ampak drugače se redno srečujemo na delovni skupini na socialni zbornici, to je 'Delovna skupina materinskih domov in varnih hiš'. To je enkrat mesečno in bistvu si določimo pač že vnaprej malo program, obdelujemo različne teme. Povemo kaj bi si želele govoriti in potem ga. Smonkarjeva, ki to podpira, naredi načrt in nas povabi na tak sestanek. Si pa tudi ... tako kdaj izmenjujemo informacije. Recimo v smislu, da si zamenjamo ženske. Na primer, reče v Mariboru imamo eno, ki bi ji bolj prišlo prav, da je v Ljubljani, imate vi katero, ki bi šla v Maribor. Pa naredimo zamenjavo. To ni tako pogosto, je pa opcija. Interes je, da se srečujemo. Nekih skupnih načrtovanj pa ni. Vsaka varna hiša načrtuje delovanje varne hiše zase, posamezno.«

- **Ali so varne hiše v Sloveniji povezane s podobnimi institucijami v tujini? Ali si z njimi izmenjujete izkušnje, sodelujete v kakšnih skupnih projektih? Na kakšen način?**

»Prav povezani ne, imamo pa kontakte seveda, ne. To v takem smislu, da se obveščamo o različnih konferencah. Take stvari, nič posebnega. Tukaj je vedno problem financ.«

- **Ali sodelujete varne hiše z drugimi službami, ustanovami, ki se ukvarjajo z nasiljem v družini (tako vladnimi kot nevladnimi; s policijo, s centri za socialno delo, z nevladnimi institucijami)? Kakšno je to sodelovanje?**

»Seveda, seveda. Sodelovanje je že vredno, zadosti ga je količinsko, samo je pa čisto odvisno od vsake institucije in od tiste posameznice, ki tam dela. To je čist tako.«

- **Bi želeli na tem področju kaj izpopolnit, izboljšati?**

»Seveda. Tukaj bi bilo recimo ... ne toliko povezanost kakor ... če me skličemo krizni tim, da se to upošteva in se ga skliče, ne pa da se reče, da to ni potrebno. Mi se vseeno ukvarjamo konkretno s problemom. Pa, da se nas bi smatralo kot enakovredne partnerke, ne pa kot tako ... To je ta način.«

- **Ali mogoče veste, kakšen je bil odziv javnosti, okolice, ljudi ob ustanovitvi varne hiše? Kako vas sprejema okolica danes?**

»Kakšen je bil odziv ljudi ob ustanovitvi ne vem. Danes pa nimamo težav s sosedi. Uporabnicam le svetujemo, da naj imajo s sosedi čim manj stika. Zaradi same njihove varnosti.«

- **Ali se vam zdi, da družba oziroma okolica stigmatizira uporabnice varne hiše, na primer kot nesamozavestne, kot slabe mater, nasilje obravnavajo kot njihovo krivdo?**

»Mogoče je zaradi tega ... preden sem jaz začela delat, sem tudi imela ene podobne predsodke, ne. To je recimo en vzrok. Na drugi strani pa zaradi tega, ker ...«

- **Organizirate različne okrogle mize in projekte na temo nasilja, ki so namenjene javnosti, tako strokovni kot splošni, laični. Kako te okrogle mize organizirate, kako se odločite za določeno temo?**

»To je čist odvisno, ne. Tema je pogojena s trenutnim stanjem. Zdajle sem pisala tudi delno poročilo za Ministrstvo (op.p. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve) in to izgleda tako, da ponavadi skopiraš iz prejšnjega leta tisto, kar si napisal, ker kakšnih posebnih sprememb ni. Samo letos sem pa kar enih par stvari napisala, ki so se zdajle, v dveh letih, kar sem jaz tukaj, so se zelo pokazale. In recimo, če bi tako rekli ... ko je bilo leto invalidov, smo rekly, da bomo imele konferenco na to temo. Kako ženske, ki so invalidke, ki so hendikepirane, ki imajo psihiatrično diagnozo, pa so žrtve nasilje, kako je s tem, da pridejo v varno hišo. Potem govorimo vedno o stanovanjskem problemu, ki je zelo značilen. Potem nasilje nad starejšimi ... o tem se sploh ni govorilo, to noben ne vidi, ampak tega je tudi zelo veliko. Tako, pač po trenutni situaciji.«

- **Ali je viden kakšen premik v razmišljanju širše javnosti glede nasilja v družini v smislu, da to ni individualnem problem, ampak družben?**

»Sigurno je prišlo do premika, ker se o tem več govori, več piše, prihaja do burnih reakcij recimo v javnosti, ki to tudi zazna. Vendar pa se mi zdi, da še vseeno premalo.«

- **Ali menite, da so informacije o varnih hišah (dovolj) dostopne uporabnicam?**

»Zelo težko rečem, ker mi imamo zelo malo kapaciteto glede na potrebe in iz tega lahko zelo težko sodi, ne. Meni se zdi ... premalo ... na primer, če konkretno gledam na naši šoli tukaj (op.p. Fakulteta za socialno delo), bi to moralo biti malo bolj povedano. Pa glede nasilja, kako je ... to je ena tema, ki bi si zaslužila posebno svojo katedro, ne. Da bi sem prišli, tudi na vaš faks (op.p. na Fakulteto za družbene vede), na medicinski faks, na filo faks (op.p. na Filozofsko fakulteto), kamorkoli, kjer je vsaj približno malo povezano s to temo, da se o tem govori ... da to študentje že vejo, da je to prepojeno s tem. Ne pa, da se to srečuje samo kdaj pa kdaj, na prostovoljni bazi, kot prostovoljka. Osebnostno jaz ... ko sem bila jaz študentka, sem o varnih hišah slišala šele nekje v četrtem letniku. Kar je čisto mimo, glede na to kakšen problem je nasilje.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti na tem področju (za boljšo informiranost)?**

»Že v osnovni šoli, že v vrtcu. Če hočemo krog presekat, ne, je treba preventivno delati in to že z otroci. To je posebna tema ... kakor je hendikepiranost ena takih tem ... o tem je treba govoriti. Glede na to, da je tako velik vpliv celotne družine na življenje otroka. Takoj začeti. To je prva stvar. Druga stvar ... zakonodajo spremeniti. Tu se mi tudi borimo, v smislu ... država se sploh ne zaveda koliko je to denarja, ko gre ena ženska stran od doma z otrokom. Koliko to stane. Koliko bi bilo ceneje, če bi nasilnež šel. Koliko je to plačanih bolniških, koliko je to stroškov sodišča, denarnih pomoči na Centru (op.p. na Centru za socialno delo), bolezni žensk, bolezni otrok ... to je neverjetno, to se sploh ne zavedajo. Se pravi, ne 'kulirat' zadev, ne ... ženska je šla ven iz hiše, zdaj pa to in to popraviti. To je čisto ... to treba začeti na začetku. Tisti, ki izvaja nasilje izgubi apriori nekatere pravice, ki mu pripadajo kot državljanu. Me imamo namreč to izkušnjo, da so nekateri nasilneži malo manj kot ne zaščiteni kot ... da bi vedeli. ... Največji paradoks je pa to, da ženske, ki se umaknejo v varne hiše, kjer je bilo nasilje, potem pa se govori o razmerjih in stikih z otroci in na Centrih (op.p. na Centru za socialno delo) ne upoštevajo dejstva, da je bil nasilen. In je čisto enako tretiran in mu pripadajo stiki z otroki. To je krog, to gre kar naprej. ... Nimajo podatkov ... mi pa kot, da smo ... da nas ni ... jih spremljamo na stike pod nadzorom. In to ni dosti mirodajno, ne, da je ona prvič, v varni hiši in da je bilo nasilje. Od nas pa zelo redko zahtevajo ... da potrdimo, da je sploh pri nas. ... Ali pa, da bi nas kdaj vprašali kaj mi opazimo na otroku ... mi marsikaj opazimo, ne. Jaz nič ne trdim, ne. Me nismo strokovnjakinje za to področje, tako da jaz ne morem sklepati na podlagi otrokovega vedenja ali česar koli, samo pač ne smem uradno to povedati. Ampak vidim, pa neka dejstva, ki se dogajajo z otrokom. ... Pa s tem, da recimo tu je dejstvo že, da je ženska čisto iz sebe. Ona seveda ni prisebna čisto, ko pride k nam ... ko je čisto pretepena, z maltretirana ali ne vem kaj, karkoli ... postavljena na cesto, ne vem koliko časa je zunaj spala, kje se je vlekla, pri katerih sosedih pa prijateljih ... jasno, da je malo bolj glasna ali pa da je malo zmedena. Jasno. On seveda, nasilnež je pa dolga leta ... imel strategijo točno tako ... preračunljivo ... Nič kolikokrat smo že dobile dokaz, da so to čisto normalni ljudje in možje in so čist vredni na zunaj in da vse kar so delali, je bilo zelo zelo preračunljivo, premišljeno. Nič ni bilo tako ... v afektu narejeno.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti, da bi se žrtve, ki se še niso odločile za pomoč, to storile?**

»Me, kar me delamo je to, da ji dajemo, ko pokliče na telefon, ji damo vse potrebne informacije, ki jih potrebuje oziroma ki jih želi in da ji damo vedeti, da ni kriva za to, kar se ji dogaja. Seveda za to ni opravičila. ... Mislim, da ni samo informiranost, ne. To mora iti tudi ... zakonodaja ... na vseh fazah mora hkrati potekati. Ker kaj

pomaga ženski, ko pride k nam, pa v te prostore, ko pa dobi izkušnjo na sodišču, da bo žrtev tako ali tako še enkrat žrtev na sodišču, še enkrat stigmatizirana. Mora dobiti izkušnjo za tisto, kar je upala se narediti, da bo imela eno pozitivno posledico, ne pa da bo celo življenje žrtev.»

- **Potem lahko zaključimo, da se nasilje v družini ne konča vse dokler se ne rešijo posamezni deli?**

»Točno tako. To, kar mi delamo, je čisto gašenje požara. To je brez veze, če samo to delaš. To je v bistvu najlažje ... da sprejmeš nekoga, ki je v stiski in mu pomagaš, da se nekak postavi na noge. Ampak, če tako gledamo, če se ne bo nič drugega spremenilo ... bodo varne hiše ... še več jih bo kakor prej ... nikoli nam ne bo dela zmanjkalo, še več ga bo. Samo to ni rešitev. Ker tudi otroci recimo, ki so bili zlorabljeni, so tudi zlorabljeni že s tem, da so priče nad tem. Velik argument nasilnežev je 'ja, nikoli jih nisem tepel'. Ni res dobijo vzorec v sebi že od malih nog. Zelo velika verjetnost, ni pa nujno, ne trdim, da je to vedno, ampak zelo verjetno je, da bodo ti otroci, moški nasilneži, ženske pa žrtve nasilje. In to ni ne konca ne kraja. In taki otroci dobijo tudi informacije, da je tako vedenje vredno, da je to nekaj običajnega ... saj to vsi delajo.»

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja (na ravni strokovnega dela, na lokalni ravni, na državni ravni)? Ali predlagate kakšen konkreten ukrep?**

»Treba se je celostno lotiti zadeve. Se pravi ne samo povečati kapaciteto varnih hiš, pa omogočiti večje plačilo delavkam, ki delajo na tem področju, ampak hkrati tudi lobirati zakonodajo. Potem ozaveščati javnost. To je proces, ki je hkraten, se pravi mora hkrati potekati. To tako in tako že delamo ves čas. To je delo, ki, po mojem, se v naslednjih 15-ih letih en bo bistveno spremenilo. Za to je potreben čas. Preden bo družba rekla, da to ni vredno, pa da ne bodo rekli, da tega sploh ni in da so to samo ženske, ki hočejo nazaj k svojim možem, nimamo nobenih izgledov. To je veliko dela še, najmanj 15 let še ... da se bo sploh premaknilo, jaz ne govorim, da bo lepo, vredno. Pa kar se tiče strategije je zelo potrebno, res krvavo potrebno, da se o tem začne govoriti že v vrtcu. Da se o vrtcu malim otrokom govori o tem. Pa ne samo o nasilju, tudi o drugačnosti, o hendikepiranih ljudeh, o duševno prizadetih ljudeh. Da se to vključi noter v program izobraževanja. In potem tudi na vseh višjih ravneh. Ne samo, da se predava o tem ... mene recimo še niso povabili sem (op.p. na Fakulteto za socialno delo), da bi prišla sem predavati, kar je meni misterij ... ampak, da se to vključi kot poseben predmet, izpitni predmet na take fakultete recimo. Ne kot izbirni, ampak kot obvezni izpitni predmet.»

- **Se pravi, da bi bilo potrebno marsikaj narediti tudi glede socializacije spolnih vlog, tako v družini kot tudi v vrtcih, šoli?**

»Seveda. To je nekaj, kar je tako globoko vkoreninjeno v nas. Tudi jaz moram reči, da imam še zmeraj ene predsodke, ker sem bila pač tako vzgojena. Ampak jaz sem bila zelo tolerantno vzgojena, kaj šele tisti, ki niso bili. Na primer, že sama ta misel ... to se mi je zdajle zgodilo ... ena znanka ... k njej se bo zdaj preselil fant. In kaj me vpraša? 'Joj, veš zelo me je strah, ker ne vem, če bom dobra gospodinja.' Ljubi bog. Kaj ti pa je, ne. Saj je bila potem užaljena, ker ona sploh ni pomislila na to. Sem rekla 'v tvoje stanovanje bo prišel, ti boš njemu gospodinjila ali kaj? Kaj si ti nora, pa delaš še zraven. Ampak to je njej čisto nekaj normalnega. Ko pa sem ji še rekla 'če boš pa to delala, saj ni panike, upam, da boš zahtevala plačilo', je pa čist ven padla. Je rekla, da sem nora. ... Dokler bo še vedno ta misel, da so ženske apriori mame, pa da tiste, ki nimamo otrok nismo čisto normalne, da nekaj nam manjka, da nekaj ni sigurno ... mogoče sem lezbijka, prikrita, mogoče kaj takšnega. Jaz moram to zadnjih deset, petnajst let to skoz o tem govoriti. Na zadnje zmeraj zelo agresivno izpadem, ker rečem 'da zdaj, če me pa še enkrat to vprašate, me pač ne boste več videli'. Že ta predpostavka, da je ženska tista, ki mora roditi in da vsaka ženska ima materinski čut, pa taka jajca, ne. To recimo vidim tudi pri uporabnicah ... 'ja pa nisem dobra mama', ker recimo je dala otroka v rejo. Za mene je ona zelo dobra mama, če je sama presodila, da ona pač ni sposobna skrbet za otroke. Ker nikjer ne piše, da mora biti. To je boljša mama kot ena, ki bo pač imela otroke sam zato, ker se pač pričakuje, da se jih ima pri sebi.»

- **Kaj menite o (neenaki) razporeditvi oziroma razpršitvi varnih hiš po Sloveniji? Zakaj menite, da nekateri deli, regije Slovenije nimajo varne hiše (ni nasilja, ni interesa, pomanjkanje finančnih sredstev)?**

»To je zelo veliko odvisno od lokalne skupnosti, od župana in od ljudi, ki tam živijo. Za to morate dobit soglasje, če želite odpreti varno hišo. Veste kako je bilo za mariborski materinski dom, kakšno vpitje je bilo. To sploh ne pomeni, da je manj nasilja, ker mi imamo ... v naši varni hiši so ženske iz cele Slovenije.»

- **Kaj menite o roku, v katerem mora žrtev oziroma oškodovanka predlagati kazenskopravno obravnavanje storilca (po 52. členu Kazenskega zakonika je namreč zastaralni rok za posilstvo v**

zakonski ali zunajzakonski zvezi 3 mesece od storitve dejanja; medtem pa je zastaralni rok za »klasično« posilstvo 10 let)?

»Sem presenečena, ker tega sploh nisem vedela. Ja, katastrofa, katastrofalno. To pomeni, kako se še vedno tretira ženske ... kot neko lastnino, apriori se z njo dela kar hoče v prvi vrsti, v drugi je to tretirano kot nekaj 'saj ni toliko grozno'. Po treh mesecih se ona sploh ne more ... ene se ne bodo pobrale in odločile, da bodo prijavile posilstvo. Vemo pa kaj to pomeni ... če gre ženska, ki je bila posiljena prijaviti posilstvo. To je ... če to naredi ženska, lahko veš, da je izjemno izjemno pogumna, izjemno veliko moči ima v sebi. To ni kar tako. Ni mi logičen člen. Še vedno je tako, da je na razpravah, obravnavah, kjer se ... posilstvo je tretirano po uradni dolžnosti. Se pravi, v takih primerih je žrtev vabljen kot prič. In kaj se potem z njo dela v obravnavah ... je pa še vse druga stigmatizacija ... 'ja kako ste pa bili oblečeni, a ste vi kako izzivali tega, a je bil pijan, a ste bili sredi noči, a ste se dosti branili, nimate nobenih podplutb?'. Take stvari.«

- **Bi še kaj dodali, kar vas nisem vprašala oz. kar je pomembno za delovanje varnih hiš ali za samo za vašo varno hišo?**

»Zelo pomembno je to ... da država zelo mačehovsko dela s temi nevladnimi organizacijami, ki delamo na tem področju. Moti me, ker si jemlje zasluge za tisto, kar so naredile nevladne organizacije. Ker to naj bi bilo delo države ... bi morala to urejati. Druga stvar je pa ta, da absolutno je zelo škoda, ker ... se država ne zaveda, da smo ljudje, ki tukaj delamo, pač delamo zelo pomembno delo, visoko strokovno delo. In tako delo mora biti primerno plačano. Ne moreš pričakovati, tako kot je pričakovano, da boš to na pol zastoj delal. To mora biti strokovno delo, seveda v spremstvu s prostovoljstvom, ampak se mora strogo ločiti na prostovoljstvo in strokovno delo. In na tem področju bi morali biti zagotovljeni pogoji, da se lahko strokovnjakinje, strokovnjaki nadgrajujemo, prav tako prostovoljke, pomisli, nekdo dela to prostovoljno. Ker trenutno stanje je tako, da vsi samo čakamo kdaj bomo dobili boljšo ponudbo. Ker preprosto ne moreš živeti. Za tako težko delo dobiš neko pavšalno nizko plačilo. To, kar se tiče kadra, to mene zelo moti. Ni priznано tako kot bi moralo biti.«

ZATOČIŠČE ZA ŽENSKÉ IN OTROKE – ŽRTVE NASILJA LJUBLJANA
Društvo SOS telefon

Intervju z ga. Ljubo Pašič –

**oskrbnico Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljani ter
laično delavko**

Ljuba Pašič je 4 leta in pol zaposlena v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana in je oskrbnica zatočišča ter laična delavka. Ima poklicno izobrazbo. Za delo v varni hiši se je odločila, ker je vedno rada pomagala ljudem.

Intervju je bil izveden v ponedeljek, 20.9. 2004 po telefonu, posnet z diktafonom in prepisan po tonskem zapisu.

- **Koliko časa delujete v varni hiši? Ali ste zaposleni ali delate prostovoljno?**

»Jaz sem prišla pred petimi leti na usposabljanje kot prostovoljka. Naredila sem to usposabljanje. Takrat je trajalo dva meseca in potem sem kar nekaj časa poslušala klice in potem tudi začela samostojno dežurati. Medtem časom so rekli, če bi kakšna prostovoljka kaj delala v Zatočišču in ker sem bila takrat brezposelna, sem bila na Zavodu za zaposlovanje, prej sem imela 12 let privat modni salon ... ker sem bila brezposelna, sem se ponudila jaz. In sem delala ... urejali smo hišo. Rekla sem, da lahko dežuram v Zatočišču, ker imamo v zatočišču tudi 4 ure dežuranja na dan in pa druge stvari. Ko sem prišla, je bila hiša komaj na novo zastavljena, ene stvari so bile, nekih pa ni bilo. Tako sem se lotila od skladišča, do šivanja zaves, urejala sobe, fehtala pohištvo, vozila pohištvo, ker sem imela karavana in te stvari. Tako, da sem delala te stvari, dežurala in počasi sem hodila na uvodne razgovore, sprejeme in s svetovalkami, to kar lahko delajo tudi prostovoljke. Običajno to dela Zatočišče, ampak če je premalo, če so druge potrebe, lahko to delajo tudi prostovoljke. Delala sem pač vse te stvari, ki so pač bile.«

- **Zdaj pa ste vi zaposlena v varni hiši?**

»Zdaj pa sem že ene štiri leta in pol zaposlena. Najprej sem bila preko javnih del, potem pa so me zaposlili redno za 6 ur ... mislim tako smo se zmenili, na mojo željo 6 ur. Tako, da sem redno zaposlena za 6 ur. In to je to. Delam v bistvu ... imamo kartončke si pišemo prisotnost ur ... delam pač po potrebi. Če je ... recimo danes je bil sprejem ob enajstih in pač delam teh 6 ur do petih popoldne. Kakor pač je. Je pa to vsak dan, da delam.«

- **Kaj je bi razlog, da ste izbrali prav Društvo SOS telefon oziroma Zatočišče za ženske in otroke – žrtve nasilja?**

»Jaz sem vedno rada ljudem pomagala in tudi tako sem si veliko časa za to vzela, ker sem si tudi lahko, ker sem imela tako službo privat. In potem sem rekla 'zdaj sem doma in zdaj pa lahko naredim nekaj prostovoljno še za nekoga'. In takrat so se mi te številke ... ne vem, to številko sem si zapomnila kot da bi se mi vsilila. In sem si prihranila ta listek in sem poklicala in se je oglasila ena na to številko 080 11 55, pa mi je rekla, da me bodo obvestil, ko bo, če lahko pustim ime, pa sem še malo oklevala 'joj', pa sem si rekla sama pri sebi 'kaj se pa greš, saj si vedno hotela', vedno sem si to želela. In potem sem redno na ta usposabljanja čisto redno hodila, niti enega nisem zamudila. In to me je čisto prevzelo. V bistvu mi je to najlepša služba, ki si jo lahko zamislim.«

- **Kakšno je vaše konkretno delo v Zatočišču? Kakšne naloge opravljate?**

»Jaz sem v hiši oskrbnica. To je moj naziv. Potem pred enim letom sem napredovala v laično delavko, tako Ministrstvo da ime. Ker recimo ene varne hiše imajo gospodinje. Jaz pa nisem ravno gospodinjski tip, pa tudi zelo malo se z gospodinjstvom ukvarjam. Na teden sem 4 ure na telefonu, najmanj. Na vse sprejeme grem jaz, ker edina vozim avto ... ne vozim, edina ga imam za te uporabe, tako smo zmenjeni. Potem nabavljam stvari, skrbim, da so ženske oblečene, ker marsikatera pride v copatih in v eni obleki ali pa otroci. Skrbim za pohištvo. Skrbim, da je hiša v stanju, da so vse stvari ... da gredo vsi radiatorji, da se vsa vrata odklenejo ... pač kot hišnik. Za te stvari skrbim. Potem hodim na vse sestanke, ki jih imamo, tudi na sestankih strokovnega tima sem prisotna. Potem pa imamo v hiši te hišne delavnice, na katerih sem zraven, na hišnih sestankih sem obvezno zraven in pa koordiniram oziroma organiziram izlete. Izlete za ženske, izlete za otroke. Izleti so tako kot jih v program napišemo. Letos smo šli na morje, v toplice, izlet po Ljubljani, izlet na hrib ... tako kot napišemo v program in če dobimo denar za to, to tudi izvedemo po programu. To, pa vse kar je takega. Recimo jutri je kosovni material, pa smo zdaj spet hišo praznil pa to. Potem poleti smo nafehtali barve in so stanovalke same barvale, pa sem bila zraven tako kot nek idejni vodja in da sem uredila vse kar je potrebno. Tako, da dela je vedno veliko. In zelo raznovrstno. Edino kar nimam, da lahko rečem ... isto grem tudi jaz na zagovorništvo, se pravi ... tako ali tako je to laično zagovorništvo ... če me ena prosi, da jo spremljamo na sodišče, grem tudi jaz z njo, odvisno kako se dogovorimo. Edino kar res ne delam nikoli je, da nimam teh osebnih svetovalnih pogovorov, to kar imajo socialne delavke in teh individualnih načrtov in teh stvari nimam. Drugače pa kar več ali manj veliko dela, lahko bi rekla, da pol službe imam delo enako kot druge, drugo polovico pa najlažje, če rečem hišniška dela.«

- **V kolikšni meri finančna sredstva narekujejo vsebino vašega dela, vaših programov?**

»Ja, zelo narekujejo. Recimo meni je zelo vredu, ker sem iznajdljiva, pa znam šparat, pa imam v bistvu dober pristop. Pa še fino mesto imam. Jaz nikoli ne fehtam za denar, ker denar je danes težko dobit. Če pa prosim štiri tovarne z barvo, pa jih prosim ne preveč požrešno, ampak če so nam pripravljene odstopit oziroma poklonit barve za par sobic, pa skoraj ne dobim negativnega odgovora. Zelo tako na easy, pa malo, pa konkretno kaj. In potem pikiram na tiste firme, ki to delajo in prosim za majhno količino in moram reči, da se kar vedno najde. In to mi je vredu. Pohištvo dobim tako ... zelo hitro se je razširil glas, da radi vzamemo, da zelo hitro pridemo iskat, da smo. V bistvu hišo saniramo. In zdajle se bo začel problem, ker rabimo novo streho. To je pa večja vsota. To bomo pa težje pridobili.«

- **Kaj pa recimo v takih primerih naredite?**

»Ja, v glavnem namensko dajemo prošnje za streho. To bo malo večji problem. Samo ne vem kako ... o tem odloča upravni odbor. Za te manjše stvari lahko rečem, da v petih letih (prekinitev zaradi alarma v Zatočišču).

- **Ali v občutite, da v vaši varni hiši primanjkuje zaposlenih? Koga bi najbolj potrebovali?**

»Ne vem, ne vem če primanjkuje. Ker je tako ... v drug posel se ne bi zdaj mešala, kjer pravijo, da ja ... ampak jaz mislim, mogoče občasno, se pravi med dopusti ... ena manjka. Zdaj recimo ena je na sestanku, dve sta v hiši in ena je na dopustu. Mogoče občasno, jaz drugače ne vidim tega, ker se mi zdi, da potem pa je spet veliko časa. To je delo v navalih. Ko so projekti za pisat, je veliko dela, je kaj posebnega za delat, je veliko dela, ... tudi odvisno od žensk kaj in kako je. Lahko da so včasih ... ene so zelo zahtevne, rabijo vsak dan razgovore, ene malo manj, ki so veliko v službah. Ne vem. Nas je bilo 7 včasih. Jaz velike razlike pa nisem opazila zdaj ko nas je manj. Saj sigurno je obremenitev večja, ampak včasih, če je še enkrat več ljudi, se tudi več umikaš pa to. Je malo bolj intenzivno delo, ampak meni je všeč. Tako bom rekla, če so 4 nezanesljive delavke, je zelo slabo. Če so pa 4

zanesljive je pa boljše kot pa 7 pa od tistih dve nezanesljive. Mislim res smo dobra ekipa, res fino delamo, se dopolnjujemo ... jaz vidim moteč samo telefon, moteč pa je telefon. Ta 080 linija, ki je v Zatočišču vsak dan 4 ure je zelo obremenjujoča. To je zame, pa tudi za kolegice ...»

- **Za katera področja dela v varni hiši mislite, da bi potrebovali še dodatna znanja, dodatna usposabljanja? Tako vi sami kot tudi vsi zaposleni oziroma delujoči v Zatočišču?**

»Za ostale ne bom govorila, za sebe lahko govorim. Vsekakor bi vedno rabila izobraževanje še o spolnem nasilju, ker to mi je čisto novo. V bistvu bi rabila več znanj, da bi bolj to razumela kaj se dogaja. Da bi lažje potem, če prideš do take stvari, da veš kako moraš. Zdaj samo nasilje v družini mi ni problem, ker mi ni tuje. To, to bi rabila. Drugače imamo mi ogromno usposabljanj. Pridejo tudi iz drugih društev nam predavat, mi gremo kam, veliko je tudi teh stvari. Zdaj pa tudi koliko je čas in koliko si tudi zainteresiran. Zdaj, če si zelo zainteresiran, ti ne bo nihče rekel, da ni časa. Jaz imam tako zelo lep delo, čas si zelo sama krojim. Nobeden me ne sili, nobeden mi ne govori kaj morem, kako morem. Tako kot sem rekla, tisto en svoj del dela, ki ga opravi in samo poročam kaj sem naredila in pa delam kar dosti del od tega.«

- **Kako bi ocenili sodelovanje med zaposlenimi? In sodelovanje med strokovnimi delavkami in prostovoljkami?**

»Jaz se med zaposlenimi v Zatočišču počutim popolnoma enakovredno. Tudi med zaposlenimi v celotnem Društvu. Prostovoljke pa ... niso čisto zadovoljne. Niso čisto zadovoljne, ker se počutijo ... po eni strani pravijo, da so enakopravne in čisto pomembne, po drugi strani pa, ko začnejo spraševati vse, pa včasih nastane kratek ... ne vse, ko se začnejo vmešavati v čisto vsako stvar, vmešavati pod narekovaj, nastane včasih kratek stik. Med nami ne, bolj v pisarni, pa tam, kjer imajo one največ posla. Tako da jaz vidim, da one niso čisto zadovoljne. Ne čutijo se tako ... to vidim in slišim na teh ponedeljkovih sestankih, na intervizijah, na katere tudi hodim. Jaz pa se počutim popolnoma enakopravno. Zelo so me sprejele v svoj krog. Sem najstarejša. Imam edina od mojih sodelavk iz Zatočišča tudi otroka, sem tudi že babica. Tako, da v bistvu sem tukaj kot v bistvu zaradi lastnih izkušenj, pa tudi tako zelo zelo vredno se imamo.«

- **Kako bi opisali oz. kako vidite sodelovanje med zaposlenimi in uporabnicami? Ali v vsakem primeru spoštujete odločitve uporabnice, na primer tudi v primeru, ko veste, da neka odločitev ni bila dobra zanjo?**

»Ja, jaz osebno imam en zelo hvaležen del. Meni zelo veliko povejo, dostikrat tudi kaj takega, ko rečejo 'tega pa en povedat'. Včasih vidim, da se svetovalk celo malo šanirajo, ampak jaz jih vedno prepričujemo oziroma da naj že štekejo, da me smo tukaj izključno zaradi njih. Da ni treba, da ni fajn, da lažejo pa mutijo, ampak da naj pač povejo. Tudi če jih ne razumemo ni važno, da bomo pa spoštovali njihove želje. Tako, da jaz sem zelo odkrita in jasna z njimi. Pri meni ni kakšnih fint, se ne grem. Imam pa res hvaležno delo, ker jaz sem lahko tako. Jih imam zelo rada, vse razumem, čisto vse, vse mi je razumljivo, pa so si zelo različne. Pa dostikrat bi jaz zelo drugače, ampak sem zelo tako, da zelo razumem zakaj ona ne. To mislim, da imamo vse. Da tukaj sploh ne pride do težav. Da mi vemo, da bi bilo potrebno drugače, ampak da spoštujemo njeno in ji pač povemo, če bo tako kot ona misli, kaj lahko iz tistega pride. Tukaj ni nobenih težav.«

- **Ali poleg teh oblik pomoči, ki jih nudite žrtvam oziroma uporabnicam, le-te od vas »pričakujejo« še kakšno drugo obliko pomoči?**

»Ja, včasih so večja pričakovanja kot je v naši moči. Recimo imamo zdajle gospo, ki ima bolano hči ... ima pričakovanja nemogoča, da sem že zadnjič rekla, da naj že razume, da naj ne prosi nekaj takega kot bi jaz prosila njo nekaj takega, da bi izgubila službo. Da naj ... jaz vem, da ima ona otroka zelo bolanega, ampak da naj ona tudi razume tudi, da služba je služba. Imajo, izsiljujejo kakšne, ampak to so redki primeri. To so redki primeri, to je recimo ta mati, ki se bori za svojega otroka, kar jo spet razumem, ker bi se jaz tudi, tako preko vsake zdrave logike. Ampak ... to je recimo primer v petek me je vprašala, če bi moja hči prišla iz Tržiča v Ljubljano, da bi njeno hči peljala v Kamnik k zdravniku. Pa sem ji rekla, da naj z majhnim dojenčkom pride v Ljubljano, pa naj vas pelje? Mislim, kakšen take stvari. Drugače pa ... ampak jaz to bolj jemljem tako, da mi pač zaupajo in mislijo, da sem vsemogočna, ker marsikaj zrihtam. Ne jemljem to za slabo, ampak takoj jasno povem, da to pač ne gre tako. Da pa to že ni nič. Ne jemljem pa za slabo nikoli, ker mislim, da stiska pripelje koga tako.«

- **Ali lahko govorimo o »tipični« uporabnici varni hiši? Ali jim je poleg nasilja nad njimi še kaj skupnega?**

»Za mene čisto osebno sem imela, dolgo časa sem imela, da je tipična uporabnica žrtev nasilja in da pride sem in bo vsa vesela, ko bo dobila svojo sobico, ko ji bomo tu notri še marsikaj pomagali in bo vredu živela, dosti na varnem, ker za varnost je kar poskrbljeno. Nismo še imeli primera vdora. ... samo potem zdaj po petih letih vidim, da ima velik odstotek žensk tak način življenja, da je dosti razumljivo, da vedno v veno in isto zapadejo. To me je zelo začudilo. Mislim, meni je bil recept zelo preprost, doma sem doživljala nasilje, sem se poročila, sem videla, da je mož nasilen, čez leto in pol sem odšla in nikoli več, to se pravi pred 23-imi leti, nikoli več nisem imela več nobenega nasilnega partnerja. Meni je bila stvar zelo jasna. Tako da mislim, da bi jih morali še nekak drugače pripraviti. Da bi morali malo pobrskat nazaj, zakaj so sploh prišle do tega ... do nasilnega partnerja. Ali so že od otroštva doživljale nasilje in bi morale od tam reševati? Saj časa ni za to v tem kratkem času, ko so tukaj, ampak mogoče se zaradi tega vedno na eno in isto vračajo.«

- **Ali svoje delo ocenjujete kot stresno, vas kateri dogodki prizadanejo? Kaj storite v takšni situaciji?**

»Ne. Jaz ga ne ocenjujem kot stresno. Opažajo pa včasih moji, da sem včasih malo odsotna, pa ne vem kakšna. Ampak jaz sem ugotovila v katerih primerih. Ko je nasilje na otroci. To mi je ... to spolno nasilje, to mi je čisto nerazumljivo, zato si tudi želim malo več znanja o tem. To mi je čisto ena taka stvar. Drugače pa ga ne ocenjujem kot stresnega. Zato ker v bistvu že zdavnaj vem zakaj sem tukaj in da vse ne bom morala spremeniti, da bi svet spreminjala. Potem pa pač vem, da naredim pač tisto kar lahko in da v bistvu stalno dobivam nazaj pohvale, da veliko naredim, ker se maksimalno potrudim. Ker tudi tako, ko katera kdaj kaj prosi, če bi se dalo to pa to dobi, če bi se dalo kakšen kasetarček dobiti, ali pa kakšen televizor ... zelo se potrudim zelo hitro. Tako da imam tako lepo delo, da vsak dan slišim, da mi je kdo hvaležen ali pa kaj.«

- **Ali ste bili kdaj ogroženi na delovnem mestu?**

»Ne. mislim, da je to malo povezano tudi z načinom ... mene nič strah in da je potem lažje. Ker jaz si mislim, kaj mi bo naredil, saj ne išče mene. Če mi pač bo kaj, potem me lahko ubije tako ali tako nekdo na cesti. Nimam tega. Mene ni nič strah tudi na sodišče iti tudi v spremstvu. To je odvisno od vsake posebej. Ene je zelo strah, ene nič. To je vedno tako, če je eno strah, potem je že ogrožena, se že počuti, če ne drugače. Še en pogled, pa je že pečene. Jaz teh problemov nimam.«

- **Ali je delo v varni hiši vplivalo na vaše življenje**

»Ja, jaz sem imela kar tako, mislim, da sem imela že, ko sem odšla vreda tak pogled, ampak seveda sem se spremenila. Včasih je bila zame resnica zame damo ena ... črno je črno, belo je belo. Zdaj vem, da to ni čisto tako. Mislim, včasih nisem dopuščala možnosti pač za vas je dobro ... pač tako je, pa konec. Zdaj pa je 'za mene je', za drugega ni tako, za drugega je drugače. To sem se zelo spremenila, nikoli več nobenemu ne govorim, da pač tako je. Za mene je tako. Tukaj sem se spremenila. Drugače pa mi je ta služba zelo spremenila življenje.

ZATOČIŠČE ZA ŽENSKÉ IN OTROKE – ŽRTVE NASILJA LJUBLJANA
Društvo SOS telefon

Intervju z ga. Majo Plaz–
predsednico Društva SOS telefon, vodjo programov društva

Maja Plaz je predsednica Društva SOS telefon ter vodja programov društva.

Intervju je bil izveden v pisni obliki ter poslan preko email pošte v petek, 24. 9. 2004.

- **Kdaj je bila ustanovljena vaša varna hiša? Kdaj so nastali koncepti in načela vaše varne hiše?**

Leta 1997. Koncepti so nastajali več let pred tem, kmalu po ustanovitvi Društva SOS telefon leta 1989, saj se je takoj pojavila potreba po umiku žensk in otrok iz nasilnih situacij v družini. Koncept je nastal na podlagi feminističnih načel, po katerih so bile ustanovljene tudi prve varne hiše v tujini.

- **Kdo je bil pobudnik za ustanovitev varne hiše? Kdo je zasnoval idejo za koncept vaše varne hiše?**

Pobudnice so bile tedanje članice Društva SOS telefon. Pomembno vlogo glede ideje, koncepta, je imela tedanja predsednica društva, ga. Mojca Dobnikar.

- **Kakšen je bil odziv javnosti, okolice, ljudi na ustanovitev varne hiše?**

Odziv bližnje okolice je bil dokaj pozitiven, enako tudi širše javnosti, ki pa morda v začetku še ni takoj prepoznala resnične potrebe po ustanovitvi zatočišča, saj so stereotipi in predsodki glede žrtev nasilja še vedno močno zakoreninjeni v naši družbi – žal še danes.

- **Kakšna je kapaciteta sob in postelj v vaši varni hiši? Koliko žrtev (tako žensk in otrok) lahko sprejmete?**

Imamo 7 sob in eno v dislocirani enoti. Skupno je 21 postelj. Sprejmemo lahko povprečno 8 žensk, število je odvisno od števila njihovih otrok.

- **Ali vam število postelj zadostuje za vse žrtve, ki bi želele priti v varno hišo? Če ne, koliko več sob oz. postelj bi še potrebovali v varni hiši?**

Število postelj seveda ni zadostno. Vsak mesec na SOS telefon pokliče povprečno 14 žensk, ki jih moramo odkloniti za sprejem, saj nimamo prostora. V teh primerih jim damo informacije, kje se druge varne hiše.

- **Koliko časa lahko žrtev biva v varni hiši?**

Uporabnice lahko bivajo v našem zatočišču do 1 leta. Po enem letu podaljšanje bivanja v skladu s pogodbo ni možno.

- **Kakšne so možnosti podaljševanja bivanja? Na podlagi kakšnih utemeljitev?**

Svetovalka opravlja z uporabnico redno evalvacijo skupnega dela in na podlagi te se tim zaposlenih odloči glede podaljšanja pogodbe – najprej po prvem mesecu bivanja, po prvem tromesečju, potem pa vsake 3 mesece.

- **Ali morajo žrtve plačati za bivanje v varni hiši? Če da, kolikšen je ta znesek?**
- **Ali je vaša varna hiša lastnik ali najemnik prostorov, v katerih deluje?**

Ženske, ki imajo dohodke, prispevajo za bivanje 30% zneska denarne socialne pomoči, za prvega otroka 10%, za vsakega nadaljnjega pa 5%. Dejstvo, da ženska nima denarnih virov pa ni razlog, da je ne bi sprejeli v zatočišče, saj ji v tem primeru finančno in materialno pomagamo.

Lastnik objekta je vlada RS.

- **Koliko je v okviru delovanja varne hiše zaposlenih in kakšna je njihova izobrazba?**

Neposredno v zatočišču so zaposlene 4 delavke: 3 socialne delavke (od tega 2 svetovalki in vodja zatočišča, vse s strokovnim izpitom iz socialnega varstva) in laična delavka – oskrbnica s poklicno izobrazbo. Poleg tega za projekt zatočišče posredno delujemo še 3 druge delavke (vodja programov društva – univ. dipl. novinarka, vodja programa SOS telefon – univ. dipl. filoz. in soc. kulture in administratorica – študentka).

- **Ali v okviru delovanja varne hiše sodelujejo tudi prostovoljci in osebe, ki delajo preko javnih del? Koliko je teh?**

Trenutno oseb preko javnih del nimamo zaposlenih, smo pa bile vse, ki smo danes redno zaposlene, v preteklosti zaposlene preko JD. Število prostovoljk, ki delujejo v zatočišču, se spreminja, trenutno delajo 4.

- **Ali za delo v okviru varne hiše primanjkuje zaposlenih? Koga bi najbolj potrebovali?**

Po mojem mnenju bi potrebovale še pravnico, vsekakor pa ne bi bila odveč specialna pedagoginja in občasno psihologinja.

ZATOČIŠČE ZA ŽENSKÉ IN OTROKE – ŽRTVE NASILJA LJUBLJANA
Društvo SOS telefon

***Intervju z ga. Suzano Gulubov –
prostovoljko v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja
Ljubljana***

Suzana je prostovoljka v *Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana*. Kot prostovoljka v tej varni hiši dela od začetka letošnjega leta in sicer dela tri do štiri ure na teden, včasih pa tudi več. Razlog, da se je odločila za delo prostovoljke v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana pa je čisto osebno.

Intervju je bil izveden v četrtek, 29.7. 2004 v kavarni na Kersnikovi ulici v Ljubljani, posnet z diktafonom in prepisan po tonskem zapisu.

- **Kaj so cilji oz. namen vaše varne hiše?**

»Zdaj glej, jaz sem tam zunanji sodelavec, tako da jaz bom govorila kot zunanji sodelavec, ne v imenu varne hiše, ampak kot posameznik, ki hodi tam občasno in dela z otroci, kot prostovoljka. Jaz nimam njihove, v tem smislu, službeno zaposlene doktrine kot se temu reče. Ampak seveda, cilji so, da se lahko ženske, ki se nimajo kam umaknit pred nekim stalnim nasiljem in agresijo partnerjev, lahko umaknejo, ker nimajo pač kam in da v tem času, ko bivajo v tej varni hiši sestavijo svoje kocke na kup kot se temu reče. Hočem reči, da si uredijo

kolikor si pač lahko v tistem času, ko so tam notri, ker mislim, da so maksimalno eno leto lahko notri, da si uredijo psihično in socialno.«

- **Čemu namenjate večji poudarek, je to neposrednemu delu z uporabnicami oziroma z otroki, spreminjanju odnosa javnosti, strokovnjakov in zakonodaje o nasilju v družini?**

»Veš kako, jaz o tem ne morem govoriti, ker nisem znotraj hiše, ker tudi nisem tam vsak dan in ne počnem tega. Jaz pridem kot zunanji in sem v stiku samo toliko pa toliko. Tako, da sploh ne smem o tem govoriti, ker ne vem te stvari, njihovega pravega urnika, kako vse to. Ne morem o tem govoriti.«

- **V evropskem prostoru naj bi veljal nek skupen koncept delovanja varnih hiš oziroma zatočišč. Varna hiša naj bi tako delovala po nekih principih oziroma načelih kot so princip strokovne pristranosti in demokratičnosti, princip anonimnosti, princip odprtosti, princip ženske pomagajo ženskam in princip prehodnosti. Kateri so ti principi, po katerih deluje vaša varna hiša?**

»Jaz mislim, da smo tu nekje, da je tu notri vse všteto. Absolutno ne, ena odprtost. Dobro jaz dodam še ta človeški faktor, človeškost. Kakorkoli je tukaj že mogoče všteto, ampak s tremi klicaji človeškost. S tem človeškim občutkom za dogajanja, tudi za sebe. Da ne greš tam, če se ne počutiš, da ne zmoreš. Mislim že izhajajoče iz sebe, ne.«

- **Ali vas kateri izmed teh principov omejuje? Kako, na kakšen način?**

»Jaz, če imam kakšne težave, jaz povem, če me kaj moti, pa če mi ni v redu. Se tukaj z Ireno (op.p. svetovalka v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja v Ljubljani, ki koordinira delo prostovoljk) pogovorim, če mi je kaj, ja rečem, da to pa ... Ja, je bil en trenutek, ko se je kar nekaj denarja naenkrat našlo na računu, pa je bilo to treba kar v nekem času porabit z otroci skupaj. In zgleda, da sem jaz tak človek, ki je navajen, da iščem in da poskušam prosti čas preživeti tako, da ni to vezano s porabo denarja in me je to kar nekaj zmotilo in sem kar rekla kaj je zdaj. Ali zdaj bomo pa otroke ful navajali, da se bo vsakič dogajalo vse živo, potem pa bodo svoj prosti čas povezovali vso to dogajanje in to druženje z nekimi ful dogodki, ki so povezani tudi z materialnimi stroški. Tako, da sem imela tako malo in sem tudi rekla Ireni kako je to. Saj potem se to vse da, ker se zmenimo in povemo kako in kaj kdo misli.«

- **Bi lahko rekli, da vaše delo z uporabnicami temelji na katerem konkretnem teoretičnem konceptu?**

»Jaz bom samo to rekla, jaz zelo izhajam iz sebe. To že celo življenje poskušam slediti sebi in biti poštena in iskrena in tudi moj odnos do tega je tudi tak. To je bistvo pri mojem početju, da skušam pač saj pravim zelo iskreno in čimbolj odprto in pošteno pač funkcionirat pač v skladu z mojimi možnostmi. Pač to je subjektivno, kaj je to, ampak jaz kolikor zmorem. In to mi je načelo tudi, da si odprt, da spoštuješ tujega, da se pogovarjaš, da slišiš ... ta človeški faktor je meni zelo pomemben.«

- **Katere vrste oziroma oblike pomoči nudite žrtvam v varni hiši? Kakšno je vaše konkretno delo v Zatočišču za ženske in otroke – žrtve nasilja?**

»Prvo, kot bistveno, hodim zaradi otrok. Torej se ukvarjam z njimi. Moj pristop je, da preko pogovarjanja, največ preko pogovarjanja oz. da lahko vsak izrazi sebe. Tudi v negativnem, da vidimo koga kaj moti, kako kaj, pa tudi da se lahko počuti varno, to kar je, da on ni slab človek oziroma otrok, če ima sedaj izpade ali pa ne vem kaj, da on zdaj ni priden pa ne vem kaj nekaj. To, ampak preko teh otrok, jaz sem tudi zelo radoveden človek, tudi zelo rada se pogovarjam z ljudmi, sem tam navezala stike z mamicami in z drugimi. Tako, da se tudi zelo veliko pogovarjam s starši oziroma tudi s temi drugimi ženskami, ki nimajo otrok, pa tudi na en način jih vpletemo. Na primer enkrat smo pico pekli, pa smo potem še mamice, ženske povabili zraven. Ko smo spekli, smo potem skupaj bili za mizo in smo potem skupaj pripravljali, se pogovarjali. Enkrat drugič so one nekaj pripravile, pa so mene in Jeleno, prostovoljko povabili. In zadnjič sem jaz te ženske povabila v 'Sandeko' ali pa 'Encim'. Smo prišli eno dopoldne do ene brunarice, do ene trim steze ... prav tako, da smo se načrtno še z njimi malo več dobili. Se veliko pogovarjam z njimi.«

- **Za katera področja dela v varni hiši mislite, da bi potrebovali še dodatna znanja, dodatna usposabljanja, tako vi sami kot tudi vsi zaposleni oziroma delujoči v Zatočišču?**

»Nikoli ni preveč nekih usposabljanj. Nikoli ni premalo nekih dodatnih znanj, izobraževanj, nekih seminarjev, nekih vaj, nekih dogajanj, ali pa že teh pogovorov, da se kortiziraš, da se ... kaj, kako se dogaja. Tega ni nikoli preveč.«

- **Kapaciteta postelj je v vsaki varni hiši omejena. Koliko uporabnic sprejme vaša varna hiša? Ali imate dovolj prostora za vse žrtve, ki se odločijo oziroma bi se odločile za prihod v varno hišo?**

»To jaz ne morem govorit, ker ne delam, nimam kaj. Glede postelj in to se mene ne tiče.«

- **Ali se vam zdi, da je v Sloveniji dovolj prostora v varnih hišah za žrtve nasilja, ali bi bilo treba kapaciteto povečati?**

»Jaz bom sedaj spet eno zelo tako radikalno rekla. To je že zelo žalostno, da pridemo do tega, da morajo ženske tam in tako. Da že družba ni preventivno apriori oziroma dosti bolj strait v odnosu do agresivcev oziroma do ljudi, ki lahko tako vztrajno počnejo dobesedno zločine, nasilje nad šibkejšimi oziroma družinskimi člani. Tako, da je že dovolj žalostno, da je potem ... ja, seveda, da je tega premalo v bistvu. Ampak jaz mislim, da gre bolj, da je premalo vložka v preventivo. Tukaj trije klicaji, preventiva. Odpiranje na to temo, torej že pri sodnih organih, zakonih, odnosa policije, tudi zdravnikov, ki dobijo te primere ... vsega šola, vrtci, cel družbeni sistem ... sorry pa tukaj pade na tem izpitu.«

- **Potemtakem odpiranje varnih hiš ne pomeni veliko.**

»Ja, saj ni družba. A ima družba to čez? To je SOS, nevladna organizacija, za zajokat.«

- **Na kak način zbirate finančna sredstva za delovanje Zatočišča oziroma konkretno za program, ki ga vi izvajate v Zatočišču? Koliko so ti viri stalni?**

»Vprašanja o financiranju delovanja varne hiše preskočimo, ker se jaz tudi ne poglobljam v ta del. Nekaj bi vedela, samo se jaz v to ne poglobljam. Pa je tudi vse žalostna zgodba. Se mi kar adrenalin dvigne.«

- **Mogoče glede financiranja samo to, v kolikšni meri finančna sredstva narekujejo vsebino vašega dela, vaših programov?**

»Jaz se niti ne počutim tako omejena. Saj sem rekla, da sem tak človek, da poskušam to naše druženje temeljit na bolj na našem odnosu, ne toliko na ... Torej niti nimam nekih hudih zahtev, saj so same rekly, predsednica SOS-a, da koliko malo napravimo. Tako, da jaz ta hip, zdaj sicer vprašanje, če bi jaz bila tam v službi, pa če bi ... ko ti padeš notri, pa si ti cel v tej stvari ... jaz sem zdaj tako samo občasno padem notri, nisem pa neprenehoma v zadevi in ne meljem. Zdaj je vprašanje, če ne bi prišlo do tega, da bi jaz zaznala, da pa je treba kaj več. To je drug odnos, če si tam v službi in si toliko in toliko ur in se s tem v glavi melješ. Jaz še druge stvari zraven počnem in se s tistimi stvarmi, priznam, veliko bolj ukvarjam.«

- **Kakšni so kriteriji za sprejem uporabnic v varno hišo?**

»Ja, tudi to smo se že pogovarjali in vemo vse to. Saj veš na začetku je obvezno to usposabljanje. Tako, da vse te stvari ... samo saj priznam, jaz s tem spet toliko ne ukvarjam. So določeni kriteriji, absolutno in tudi prav, da so.«

- **Ali obstajajo pri sprejemu žrtev v varno hišo kakšne omejitve, posebnosti? Zaradi katerih razlogov določene osebe na sprejmete?**

»Alkoholičarke, narkomanke ne. Definitivno ne. Alkoholičarke pa tudi narkomanke ne morejo biti. Zdaj delajo na tem, da bi bilo tudi za invalidke čim bolj možno. Brez državljanstva se mi pa zdi ... zdaj imajo eno punco, je brez državljanstva. Mlada je, 21 let.«

- **Ali se pri vas oglašajo tudi moški, ki so žrtve nasilja v družini? Kaj storite v teh primerih?**

»Ne vem, ker ne delam na telefonu. Se oglašajo, to vem ... po sestankih se spomnim. Kakšni se izživljajo, kakšni se pa tudi oglašajo. Ja, se pogovarjajo punce z njimi, isto.«

- **Kaj pa jim svetujejo? Jim dajo podobne informacije kot jih dajejo ženskam?**

»Ja, zdaj hiš ni v tej obliki, ampak absolutno glede ostalega kar se da, svetujejo ... saj tudi imajo pravico do nenasilja oziroma do svojega božjega miru, da se počutijo čim bolj varne.«

- **Ali lahko govorimo o »tipični« uporabnici varne hiše?**

»Ne, ne bi jaz o tem. To je vsaka zgodba zase. Tipično je to, da so ženske bile tepene. Imajo težko popotnico kot se temu reče. Ne bi jih jaz dala v isti koš. Pri velikih sem jaz zaznala skozi moja pogovarjanja, pa jaz jih spet nisem tako veliko dala skozi, ker nisem bila v službi, pa šele pozimi sem začela delati, enkrat po novem letu sem začela delati z njimi. Torej nimam toliko izkušenj z njimi. Veliko jih ima enih vzorcev družinskih, moram reči, da je kar enih par imelo doma v družini agresijo. To sem pa kar pri enih parih, ne pri vseh, ampak kar enih par jih je reklo 'ja saj oče je bil tudi do mame, pa je mama to prenašala'. Zanimivo je, da se tako velikokrat ta vzorcev pojavi.«

- **Bi mogoče lahko rekli, da deklica v otroštvu sprejeme vlogo žrtve?**

»Ker one same rečejo zdaj 'mama je mislila, da mora tako biti'. In jaz sem tudi na začetku mislila, se mi je zdelo normalno. Sama rečem to. Zato tudi toliko let, saj so še drugi faktorji. Ne bomo posploševali, ampak jih je res kar enih par reklo, da imajo v družini tudi nasilje ... oče, da je mamo tako klestil, da je bila huda.«

- **Ali z uporabnicami naredite individualni načrt reševanja njenega problema, t.i. "user perspective" ali je pot pomoči utečena po nekem »kalupu«?**

»Ja, to one naredijo. Jaz vem za otroke, da k vsakemu individualno pristopim. Jaz načrta ne delam, ker sem samo enkrat na teden tam, ne delam vsak dan. Ampak približno nimam enakega pristopa niti v življenju do ljudi do vsakega enakega. Ker meni ni nobeden vsak enak. Individualno, absolutno tudi one to naredijo. Je en splošni krog pomoči verjetno, ampak zraven je hkrati glede na njene potrebe, psihične in socialne. Zdaj bojim se, da se z najbolj nujnimi stvarmi lahko ukvarjajo glede na to koliko časa imajo. Bojim se, da se ne morejo s finesami, ki pa so zelo dragocene in zelo pomembne.«

- **Kako bi opisali oziroma kako vidite sodelovanje med prostovoljkami in uporabnicami oz. med otroki in vam? Ali v vsakem primeru spoštujete odločitve uporabnice (npr. tudi v primeru, ko veste, da neka odločitev ni bila dobra zanjo)?**

»Ja, jaz bom tako rekla. Da je zelo odvisno ... prvo je bilo zelo odvisno od mene, kako bom jaz odprta, potem pa ko se počasi vzpostavi stik. Tako, da jaz grem v glavnem tako, dosti polna domov, z dobrim notranjim občutkom. Pa ne, da bi bilo vedno zelo dobro ali pa ne vem kaj, daleč od tega, ampak nekaj se te dotakne vedno je nekaj, ta stik, touch. Je vedno nek touch. Meni je, če se nekaj čisto malega zgodi, da jaz začutim, da se je nekdo malo odprl, da je nekaj dal tisto iz sebe ven, je meni že ful veliko to. Ja, jaz sem tak človek, jaz tudi tako funkcioniram. Jaz ne morem brez tega.«

- **Na kakšen način lahko uporabnica oziroma v vašem primeru otroci vplivajo na vsebino vašega dela?**

»Lahko, saj se pogovarjamo. Velikokrat vplivajo. Rečejo to pa to, pa se zmenimo in gremo delat. Zdaj moraš biti tudi malo, ker včasih tudi sami ne vejo, malo bi to malo bi tisto, že zaradi načina, ki so ga živeli, že zaradi ... mogoče imajo slab dan. Lahko veliko vplivajo, ni problema. Je dogovor. Je dialog. Ni samo moja, ni pa tudi vse samo njihova. Mislim, jaz delam tudi na tem, da je meni v redu. Ne grem se tega, da jaz tu nisem pomembna, da se samo njim podredim. Tako naredim, da je tudi meni OK, da je tudi v skladu z mano.«

- **Kako bi opisali sodelovanje med uporabnicami oziroma otroki v skupini? Ali na kakšen spodbujate to sodelovanje?**

»Spet skozi ta pogovarjanja. Jaz največ skozi pogovarjanja, pa skozi igre, ki se jih gredo, ali družabne, ali nogomet, skozi ta dogajanja, skozi konkretne.«

- **Se vam zdi, da uporabnice oziroma otroci sodelujejo med seboj?**

»Kakor kdaj, kakor kdaj. So faze, res so faze, pa pozna se čas, ker one tam niti niso tako dolgo časa, ampak pozna se čas, kilometrina se jim pozna. Bile so tam, boljše če sodelujejo na en način. Ali pa pride do trenutkov naveličanosti, ker gre za to, da je na enem kupu veliko problematike, vsak pa ima svojo. In ni vedno možno da bi tankočutnost drug do drugega ... Daleč od tega, ker si tudi njihove mame mnogokrat niso mogle, si niso privoščile tankočutnosti do sebe, so marsikaj prenašale in v tej hiši tudi velikokrat, na en način nekako ni tega. In tudi te otroke v nekih trenutkih ... in pride tudi do tega, da pride do nasičenosti zaradi nekaterih drugih dnevnih dogajanj, česar koli. Ali iz iritiranosti, ne vem, tukaj je enih potencialnih trenutkov, da kaj eksplodira. Teh malih, ampak je vredno. To smo tudi dali že skoz, to dajemo tudi skoz, saj to je dragoceno, da daš to skoz pa da preživiš. To je ena kvaliteta. Da to ne ostane na eni destruktivni točki. Nova izkušnja za vse, ne samo zame, tudi za njih. Da se iz tega zgradi. Naj se zruši, ampak potem ti iz tega nekaj narediš, ne puščaj tisti drek za sabo.«

- **Eno izmed pravil v varni hiši je tajnost lokacije. Kakšen je dogovor oziroma pravilo pri vas glede tega? Ali menite, da je tajnost lokacije s strani uporabnic oziroma stanovalk dovolj spoštovana?**

»O tem jaz težko govorim, ker ne živim tam. Ja, ampak se dogaja verjetno, samo jaz se v to tudi nimam pravice ... druga bi bila, če bi bila jaz tam. In se tudi toliko ne poglobljam v to. Ampak to obstaja, seveda. Tudi so bile.«

- **Menite, da je hišni red spoštovan s strani uporabnic? Če ne, zakaj menite, da ni? Kaj predlagate?**

»Zdaj spet, ker ne živim tam, mislim, da tako ali tako hočeš nočeš se več ali manj hišnega reda trudijo držati. Zdaj pa tako kot mi v življenju verjetno pride do izpadov ... seveda saj ni druga, saj so tudi ljudje in tudi njim kdaj kaj ... Ampak je tudi kakšna fleksibilnost, se kdaj kaj zmenijo doma, prilagodijo. Sam ne morem o tem govoriti, ker nisem tam.«

- **Ali bi lahko rekli, da je varna hiša t.i. totalna institucija (po Erving-u Goffman-u)?**

»Institucije? Zdaj spet jaz če, saj pravim, če bi bila toliko deep inside v to celo zadevo, da bi se ful poglobila, pa da bila tam vsak dan, pa da bi to, bi lahko to odgovorila. Zdaj pa jaz sploh ne morem to. Se nisem sploh v to poglobljala toliko. ... Misliš v tem smislu, da nudijo vse kar rabijo te uporabnice?«

- **Ne, totalna institucija v smislu kot so recimo zapori totalna institucija.**

»Aja. Zelo odvisno od ljudi, ki delajo. Tu je ta človeški faktor, ki ga jaz tako poudarjam, zelo pomemben. ... Tako, da ne glede, jaz mislim, da ne. V tem smislu ne tukaj. So določene stvari verjetno, ko so zelo omejene birokratsko, funkcionalno ali kakorkoli, ampak kolikor jaz te punce poznam, ki delajo tam, mislim, da ne, da imajo ta čut. Saj zato so tam, zaradi tistega denarja, zaradi tiste plače že ne.«

- **Rekli ste, da delate prostovoljno. Koliko časa delujete v Zatočišču?**

»Šele enkrat po novem letu. Jaz ne vem točno kdaj sem začela, ali okoli novega leta ali po novem letu. Po novem letu mislim da. Ker prvo v jeseni sem šla skozi usposabljanje, potem sem jaz takoj rekla, da ... Jaz bi mogla v bistvu najprej na telefonu delati, pa sem rekla, da ne, pa šele potem bi oni mene pustili, ampak je ravno takrat bil deficit, so rabili nekoga. Ker pa imam jaz zelo veliko izkušenj z delom z otroci, sem pa tudi tako hitro vskočila.«

- **Kako ste prišli v stik z Društvom SOS telefon? Kaj je bil razlog, da ste izbrali prav to društvo?**

»Jaz sem rekla, da zelo osebni ne. V Oni (op.p. priloga časopisa Delo) sem videla, da je bilo. Pa sem rekla, čutila sem potrebo, da bi še kakšne stvari malo, ravno to uvajanje me je zanimalo vsebinsko. Potem želela sem, ker sem celo življenje vedno nekaj ... humano nekaj... kako se temu reče... nastrojena, sem potem rabila potem še nekaj takega zraven in sem želela energijo tudi v to usmerjat. ... Tako, da razlog, da sem izbrala to društvo je osebni, zaradi te humane žilice. Čutim da imam eno ranico, pa ne da bi meni kdo kaj hudega naredil, ampak zaradi določenih ranic iz mojega otroštva, ki ga zdraviš in ozaveščaš pa tako naprej.«

- **Koliko ur tedensko delate kot prostovoljka v tem društvu?**

»Zelo različno, zelo različno. Včasih sem tam ene tri ure, včasih sem štiri. Ker se potem še z mamami naprej pogovarjam, včasih pet, bilo je pa tudi že tako, da sem bila od štirih do desetih zvečer. Koliko je to? Šest ur. Odvisno ne.«

- **Se vam zdi delo tam težko? Vas katero delo obremenjuje?**

»Zdaj tako, če greš v to, tako moraš vedeti, da ... jaz ravno z rokavicami recimo ne grem v to. Jaz nisem tip, da grem z distanco. Se moraš zavedat, da boš ti ene strani mlel, da se te bodo ene stvari dotaknile, da te bodo zrukale, da te bodo ... saj zato tudi greš po eni strani, ne. Ker ti veš, da obstajajo te stvari v življenju okrog tebe. To, da se ti mogoče ne ukvarjaš z njimi, to ne pomeni, da jih ni. Takrat se tudi te stvari in začneš tudi o teh stvareh bolj razmišljati, pa tudi o sebi. Mogoče jaz nisem tako zelo agresivna, fizična, daleč od tega, ampak lahko, da sem psihično na en prefinjen način. Ti začneš marsikaj v zvezi s sabo razmišljat. Kje sem pa jaz?«

- **Ali menite, da prostovoljno delo pripomore k vašemu osebnemu razvoju? Na kakšen način?**

»Absolutno, saj sem ti pravkar povedala, da ves čas imaš vprašanja zase. Pri celi zadevi si ves čas aktiven na en način, si ves čas tudi sprašuješ, ali si to dobro naredil, razmišljaš o tem otroku, o tistem kaj ga je, kako, razmišljaš o sebi, kako si ti v tem trenutku odreagiraj, v določeni situaciji, razmišljaš ... spomniš se nekih svojih situacij, ki si jih mogoče zelo potlačil itd. Ves ta čas. Ne moreš biti pasiven pri tem. Jaz ne. In vklopim ko pridem tja pa, ko grem ven izklopim, jaz tako ne funkcioniram, ne. Zdaj lahko, da kdo je, jaz dvomim, niso za take stvari.«

- **Ali svoje delo ocenjujete kot stresno, vas kateri dogodki prizadenejo? Kaj storite v takšni situaciji?**

»Prizadenejo me ja, seveda, ampak ne zato, da bi mene kdo s tem užalil, ampak prizadene me zaradi njih, zaradi določenih situacijah v katerih se ljudje nahajajo, kaj se jim dogaja in tako. Ja razmišljam o tem, kaj pa čem. Ja, poslušam se potem tudi ... saj ne tako spet zdaj, da bi zapadel v depresijo pa to, poslušam stvari tudi videti in sprejeti, poskušaš stvari koliko toliko realno pogledati, kako so in kaj so, saj se poskušaš potem tudi razvedriti, malo preusmeriti svojo glavo še v kaj drugega, ne da bi se sedaj še v nedogled zdaj s tem. Ampak absolutno razmišljaš o teh stvareh se te dotaknejo tudi če nočeš. Če ne drugega, pa sanjaš kaj še.«

- **Ali ste bili kdaj ogroženi na delovnem mestu?**

»Ne da bi vedela, ne da bi velela. Ne.«

- **Glede na to, da smo se prej pogovarjale o zaposlenih, ali v vaši varni hiši primanjkuje zaposlenih? Koga bi najbolj potrebovali?**

»Ne morem spet povedati. Ker, če si ti tam vsak dan, ti takrat vidiš. Saj to je to, kar meni ves čas manjka to znanje oziroma ta izkušnja, samo jaz pač nisem tam v službi. Ker ne vidiš ... ker to je drugo kot ta vsak dan potekanja. Ko je ta urnik, ko treba vsak dan opraviti, vsakodnevne opravke, potem te izjemne, potem te birokratske zadeve. In če si ti tam to vidiš v konkretnem realnem življenju. Isto je tako, če nimaš ti otrok, ti en kup stvari ne pomisliš kaj vse bi moral postorit ali kaj ne uspeš postorit. Ko pa si ti v tej situaciji, ti to veš. Ko se s tem ukvarjaš in kar funkcioniraš. Tako, da jaz mislim, da ljudi tako ali tako ni nikoli preveč. Že za te stvari kot so pogovarjanje in take čisto ... Verjetno so malo prekratke pri teh momentih. Ne zmorejo razna pogovarjanja, ko se ženske začnejo še na drugačen način odpirat, malo manj uraden. Ne ker ona to mora, da ona ve kako in kaj treba zdaj, ampak ko pridejo tej čisto človeški pogovori. Tej momenti gotovo. Toda vprašanje zdaj kako lahko se ta stih vzpostavi z nekom, ki je tam v službi. Ker je le en drug odnos. Ker one imajo le ta odnos, one skupaj urejajo neke zadeve. Po mojem vedno verjetno kakšna malenkost, kakšen milimeter zadržka ostane v njih.«

- **Kako bi ocenili sodelovanje med prostovoljkami in zaposlenimi?**

»Saj pravim, jaz sem največ z Ireno. Jaz lahko rečem, da je OK. Meni je OK, da je Irena točno ena fina oseba, taka ki meni sedi na dušo, na kožo kot se reče. Tak tip je odprt, ima feeling za te stvari, ki so meni pomembne, zato tudi lahko tako funkcionirava. Ker recimo meni so pomembne stvari, ki navzven niso tako opazne, ravno to občutenje kako se počutiš, kdo si, kaj si, a to upaš dati ven. Te stvari, ki so mi zelo pomembne. To mogoče navzven ni neka vrednota. Meni pa so to vrednote in na tem tudi delam, na sebi in tudi na drugih. Da upa biti kaj je, da si upa povedat kaj mu paše, kaj mu ne paše. Ne upa, ampak da je to samo po sebi umevno. Da ne bo nič manj viden, zaradi tega, če bo pa povedal meni pa to ne paše, pa take stvari, ali pa te drobnarije. Predvsem te drobnarije, da se tudi opazijo, ne neke vauu stvari.«

- **Kako pogosto imate v vaši varni hiši sestanke oz. t.i. supervizije in intervizije?**

»Zdaj, ko sem bila jaz v gužvi, sem bila z Ireno bolj na telefonski liniji. Sicer pa vsaj najmanj enkrat na mesec potem ... ampak vedno kadar jaz tem pridem pa če je Irena tam, torej jaz enkrat na teden, vedno če je tam in večinoma je tam, vedno greva skozi kakšne stvari. Pa tudi po telefonu veliko stvari, pa tudi enkrat na mesec imamo še tisto, da gremo malo bolj ... Približno nekako tako gredo stvari. Ampak vedno, če je ona tam in ko jaz pridem, še midve kakšne stvari rečeva. Pa tudi po telefonu veliko.«

- **Kakšna je vsebina teh sestankov?**

»Ja, povezana je z delom. Kako jaz stvari vidim, kako jih ona vidi. Ja, ja pove kako ona vidi, kaj bi bilo v redu, kaj ne, pa jaz povem kaj je meni v redu, kaj mi ni. Tako se gre, tudi eni okvirji se naredijo, pogleda se, tudi o otrocih se pogovarjamo, vse ... o potrebah teh otrok, individualni svet.«

- **Ali ste posamezne varne hiše v Sloveniji med seboj povezane v mrežo?**

»Ja v osnovi že zaradi tega so, ker se slišijo koliko prostora je v kateri. Že to vem po tej plati, da so. Pa tudi kakšna ženska, ki ni v redu da je v Ljubljani, ker je boljše, da bi šla kam drugam, pa tako po tej liniji so, to definitivno, to je neke vrste organizacijska linija, ampak drugače pa ne vem kako in kaj to poteka.«

- **Ali si izmenjujete izkušnje? Imate kakšna skupna srečanja, sestanke, posvete, letna poročila o delu in skupna načrtovanja za prihodnost delovanja varnih hiš?**

»Se dobiva, verjetno se dobiva, verjetno. Saj so občasno te zadeve, kjer se verjetno dobivajo, ampak jaz nisem toliko v tem.«

- **Ali mogoče veste, če so varne hiše v Sloveniji povezane s podobnimi institucijami v tujini? Ali si z njimi izmenjujete izkušnje, sodelujete v kakšnih skupnih projektih?**

»Tudi verjetno na en način iščejo stike pa to, ampak jaz natančno kaj se res konkretno dogaja pa ne vem. ... Lahko, da smo tudi kdaj govorili kako in kaj, ampak jaz priznam, da ne vem.«

- **Ali sodelujete varne hiše tudi z drugimi službami, ustanovami, ki se ukvarjajo z nasiljem v družini, tako vladnimi kot nevladnimi, na primer s policijo, s centri za socialno delo, z nevladnimi institucijami? Kakšno je to sodelovanje?**

»Oni ja, se morejo. Mislim sodelujejo, kolikor se da, v okviru ... socialna služba, policija.«

- **Koliko pa ste prostovoljke v to vključene?**

»Ovisno koliko greš notri. Ampak v bistvu prostovoljke so prostovoljke, naj ne bi bile strokovne. Ampak to je malo tudi vprašanje osebnosti koliko v kaj se spusti. Saj se sigurno zgodi, da kakšna prostovoljka individualno oz. v dogovoru z njimi potem tudi kje kaj. Ampak mislim, da predvsem zaposleni postorijo te stvari, te občutljive zadeve. Mogoče prostovoljke kdaj spremlja koga kam ali pa kaj. Ampak mislim, da v glavnem te stvari postorijo oni, strokovnjaki.«

- **Ali mogoče veste, kakšen je bil odziv javnosti, okolice, ljudi ob ustanovitvi varne hiše v Ljubljani?**

»Jaz konkretno ne vem kako je lahko takrat, ampak mislim da je javnost še vedno do tega malo zaprta.«

- **Kako vas sprejema okolica danes?**

»Še vedno tesno zapira oči. Malo preveč nasilja in vsega tega je, da bi jaz rekla, da javnost je ozaveščena oz. gre mimo tega. Pa ne samo javnost, predvsem je pomembno, ne do varnih hiš, pomembno je že to kar se vsak dan sprti dogaja. Samo premalo občutljivi na to.«

- **Ali se vam zdi, da družba oziroma okolica stigmatizira uporabnice varne hiše, na primer kot nesamozavestne, kot slabe mater, nasilje obravnavajo kot njihovo krivdo?**

»Zna biti tudi tega veliko, mislim, da je tudi tega precej, pa ne bi posploševala, mislim da je spet od posameznika, do teh ljudi, ki opravljajo določene stvari, odvisno, spet od tega človeškega faktorja, kakšne so to osebnosti, ampak je tega tudi kar precej. Da hitro dobiš pečat. Ker to je linija lažjega odpora funkcioniranja v

življenju po tej logiki življenjski. Da se ljudje velikokrat ne pogovarjajo o stvareh, da ne preveč razmetavajo z možgani se, grede v to, da rečejo ja, ja, saj je tudi ona kriva, saj ona tudi gobca ali pa odgovarja ali kaj takega. Hitro, hitro se to zgodi ja.«

- **Ali je viden kakšen premik v razmišljanju širše javnosti glede nasilja v družini v smislu, da to ni individualnem problem, ampak družben?**

»Spet v individualnem smislu. Mislim, da je samo odvisno od ljudi. V varni hiši je ena ženska, ki je rekla zdaj ko je prišla v varno hišo, da ji je šefica bivša pomagala najti službo v Ljubljani, ker je bila prej iz drugega kraja in da ji je ta šefica tudi rekla 'pa zakaj mi nisi povedala v kakšni stiski si, pa to'. To je zdaj en faktor. Ni pa povsod vedno tako. Problemov se ljudje velikokrat bojimo ne, ker če ni to tvoj problem ... pa če se te dotakne, pa če se začneš ukvarjati z njim, se moraš potem ukvarjat in je potem tudi nehote neka tvoja odgovornost ... sprejmeš stvari in ... lažje si je zatisnit oči in ušesa in si ne nakopat še kaj tujega ali pa ne vem.«

- **Ali menite, da so informacije o varnih hišah dovolj dostopne uporabnicam?**

»Kaj pa vem. Meni se zdi, da je na splošno še premalo na tem področju narejenega, globalno ... preventiva, odpiranje strani do javnosti ... da je tukaj globalno premalo narejenega.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja, na ravni strokovnega dela, na lokalni ravni, na državni ravni? Ali predlagate kakšen konkreten ukrep?**

»Na državni ravni že takoj na preventivi. Že vrtci, že vzgoja, že ta odnos, odnos do samega sebe, že v vzgoji. Potem dati vedeti, da je vsak človek vreden tega življenja in da je pomemben del tega sveta in da ima vsak človek pravico živeti in en biti ... da karkoli naredi to ne pomeni, da on mora živeti ... mislim, da nima te pravice nihče tepsti, biti grob do tebe. In da nisi ti slab, ker če te nekdo stalno tepe in klofuta, skratka, da si osebnost in pomemben del tega sveta, te celote. To je že bistvo, tukaj se začne, pri tem malem kamenčku. Dokler se to ne bo tako gledalo in tako vzgajalo, od staršev samih, od vsakega človeka v odnosu do sebe. In to je najbolj pomembno, tak majhen košček, ker se mi zdi, da tukaj se začne. Konec. Za mene se tukaj vse začne, odnos do sebe. Kje se pa to začne? V družini, v vzgojnih institucijah, v izobraževalnih ... to je družba spet povezana in posameznik. Kot posameznik koliko se razvije kot osebnost, koliko se ozaveš, kaj počne, kako počne.«

- **Kaj menite o neenakem dostopu do pomoči in storitev, ki so na voljo žrtvam nasilja v družini glede na področje urbano (mesto) – ruralno (vas)? Kaj bi bilo potrebno storiti na tem področju?**

»Jaz zdaj tako. To bo vedno držalo. Če je kdo kolikor kaj prodoren malo, pa zdaj spet smola, da v glavnem seveda te ženske spet tako zelo spet niso, ker sicer ne bi prišle do takih tako hudih stanj in teh nezgod življenjskih njihovih in smol in ne sem kaj še vse, bo iz vražje božje matere izvrtal tisto kar rabi. To je spet zdaj od posameznika odvisno. Jaz na to zelo gledam. Je pa res, da če ti je stvar bolj dostopna, če bolj na očeh, če ti bije v oko, če ti pade v oko, bolj tolče, če vidiš ta telefon, če se to pojavi non-stop, stokrat gledaš, tisoč in prvič boš pa mogoče boš rekla zdaj pa nič bom jaz zavrtela to številko, zdaj pa dosti tega, pa da vidim no, vsaj probam, da vidim... mogoče bom pa jaz dobila tam kak nasvet ali kaj za mene uporabnega ali pa da vsaj vidim kaj to je. Absolutno še premalo. Tudi v Ljubljani se mi zdi da je to tako. Še vedno je malo vse tako skrivnostno pa enovito in ne vem tako ... Ni se za bati, da bi bilo to poznano. Meni je to vse preveč zaprtega tipa kot se temu reče. Tudi sam SOS malce tako funkcionira se mi zdi. Po moje. Jaz sem neobremenjena, jaz nisem tam v službi, mene to ... Jaz poznam SOS tudi malce premalo mogoče. Za moj občutek ... sej pravim, bistvo je res, ampak dobro tukaj je ogromna odgovornost družbe, da sploh ni zakonov, da je dovoljeno sploh, da ni institucije, da mora biti nevladna organizacija, ki skrbi za ... Mislim to je čisto mimo, če jaz tako rečem. Da ti ni človek tako pomemben. Da človek pa kar naj trpi, pa prenaša batine, saj to je ... da te lahko nekdo klofa, ker je on pač nekje drugje šibek ali ne vem prekratek.«

- **Kaj menite o (neenaki) razporeditvi oziroma razpršitvi varnih hiš po Sloveniji? Zakaj menite, da nekateri deli, regije Slovenije nimajo varnih hiš?**

»To je sploh odnos. Ja očitno ni interesa, ne vidijo potrebe. Ni ekipe take, ni ljudi, ki bi se za to potegnili. Saj se ve, tukaj gre spet za čisto, če ne bi bilo, če se ne bi ljudje ... gre za angažma.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti, da bi se žrtve, ki se še niso odločile za pomoč, to storile?**

»Zdaj to je spet čim bolj preko javnosti, pogovarjati se o teh stvareh odprto. Čim več bi bilo dobro z nekimi bivšimi žrtvami delati. Spet razne intervjuje, pogovore, da so v javnosti, v medijih. Mislim, da se čim več pogovarjati o tem, tako kot o drugih stvareh. Seveda s primernim pristopom, ampak absolutno, čim bolj odprto in čim bolj iskreno in jasno in konkretno. To kaj je v redu in kaj ni v redu, ker se ve. Da ene stvari pa res niso v redu. Tudi, če je njen mož to ne pomeni, da je on njen lastnik. Skozi to se tudi recimo, skozi razne knjige, naj se čim večkrat pojavi na to temo tudi kaj v medijih. Mediji so zelo močen faktor za te stvari. Čim več radijskih, jasnih, odprtih razprav, debata na to temo, pogovorov. Čim več teh primerov predstaviti. Dobro pa je, če nekdo iz prve besede (op.p. osebe) govori. Z zelo konkretnimi in zelo jasnimi izkušnjami. Kako in kaj, kako je on to prebrodil, prerasel, reševal. To se mi zdi, da najbolj zaleže, če nekdo ki je dal to skoz, pa da se v medijih ves čas pojavlja, pa te razne akcije. Na družbo čim bolj, ker tudi sama družba bi lahko več ... Vzgoja je tukaj faktor. Vrtci, tudi faks, vzgoja preko raznih seminarjev, pa razni oblik, združenja kmečkih žena, združenje to ono. Saj je povsod. Saj to je ena osnovna, to je higiena metalna.«

- **Kaj menite o roku, v katerem mora žrtev oziroma oškodovanka predlagati kazenskopravno obravnavanje storilca? Po 52. členu Kazenskega zakonika je namreč zastaralni rok za posilstvo v zakonski ali zunajzakonski zvezi 3 mesece od storitve dejanja; medtem pa je zastaralni rok za »klasično« posilstvo 10 let.**

»Grozno. Sploh brez razmišljanja in upoštevanja žrtev. So spet one tukaj nekaj. Da ne govorim o nadaljnji obravnavi, ki zna izgledati zelo. Stigmatizacija, viktimizacija. Čeprav viktimiologija obstaja, to je definitivno. Da bom jaz rekla svojemu obnašanju ... ampak to ni obsojanje, to gre za ozaveščanje. Jaz s svojim obnašanjem lahko zdaj nekoga tukaj nekaj iritiram, ker se bom jaz tako obnašala, da bi bo nekaj naredil. Bodimo ... to je . samo to ne pomeni, če boš ti ne vem zdaj ne vem kaj, da moram zdaj tebe jaz klofati, pa ... Viktimiologija obstaja in je. In tudi na energetskem nivoju so stvari, pa naj se reče kaj če. Polna luna recimo vpliva in dviguje gor dol. Pa jaz vem dobro dneve kake ljudi vlečem nase, pa imam slabe dneve ko tega, kaj se mi dogaja, ne . Jaz iz tega izhajam. Se zavedam svojih ... da bom jaz tudi ... brez ozaveščanja. Pomembno je to ozaveščanje. To je neke vrste osebni razvoj, ne. ker ozaveščanje je do konca življenja se mi zdi. ... Ni konca ... Zdaj sem pa velika, imam 23 let, zdaj sem pa sem diplomirala ... Ozaveščanje se mi zdi ... jaz vidim recimo, ker sem zelo veliko z otroci delala, koliko stvari sem ... tudi baby-sitam jaz veliko, ne ... Tako ker vrtcu več ne delam, pa da imam sigurni kruh pač imam par družin, pa občasno baby – sitam izven teh projektov. Pač to sem volontersko, dobro projekte določene imamo pa plačane. In jaz sem videla koliko sem preko teh malenkosti, ampak mene kakšna spoznanja so me prav fizično bolela, ampak sem morala ozavestiti, da gre tudi za moje te bolečine kot sem že rekla. Pa meni nihče ni nič groznega rekel, da so me nekaj maltretiral, zapiral, pa brez hrane. Ampak očitno za mene takšno kot sem, dovolj enega psihičnega nasilja, da me je prizadelo, zbolelo in da še vedno nosim neke bolečine v sebi. That's it.«

- **Bi še kaj dodali, kar vas nisem vprašala oziroma kar je pomembno za delovanje varne hiše ali za vas?**

»Ne vem, jaz bom rekla je za vse stvari zunanje je pomembno, da si zelo iskren prvo do sebe, spet da se ozaveščaš ves čas kolikor lahko. Pa ne tako moralno, ampak s feelingom do sebe. Jaz mislim, da če boš s feelingom, občutkom do sebe, da boš gotovo tudi veliko več občutka potem ... pa saj to je težko, ne moreš vedno, saj si tukaj tudi sam konj pa grobijan, pa to, ampak ej sam biti pošten pa iskren. Res bistveno. Trije klicaji, biti pošten pa iskren. Pa mislim, da po tem kot človek boš tudi kot človek lahko čim boljše nekaj zaživel. Pa kolikor zmores pač. Saj vsak zmores kolikor zmores. Samo bodi res iskren pa pošten v tem. ... Karkoli je.«

- **Hvala za sodelovanje in čas, ki ste mi ga namenili.**

»Malenkost.«

ZATOČIŠČE ZA ŽENSKÉ IN OTROKE – ŽRTVE NASILJA LJUBLJANA
Društvo SOS telefon

Intervju z ga. Anjo –

uporabnico Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana

Anja je uporabnica Zatočišča za ženske in otroke – žrtve nasilja Ljubljana. Stara je 33 let, ima osnovnošolsko izobrazbo, srednje šole ni dokončala. Trenutno je nezaposlena, pred prihodom v varno hišo je imela svoje podjetje, potem pa ga je zaprla. V nasilnem odnosu (s strani svojega moža, s katerim imata sina) je živela približno 8 let, s tem da ko se je nehal odnos, se ni nehalo nasilje. Bila pa tudi žrtev nasilja kot otrok, in sicer vse do 17. leta starosti.

Intervju je bil izveden v četrtek, 29.7. 2004 na Fakulteti družbene vede v Ljubljani, posnet z diktafonom in prepisan po tonskem zapisu.

- Za začetek nekaj splošnih vprašanj. Koliko ste stari? Kakšna je vaša izobrazba? Ali ste zaposleni?

»Stara sem 33 let, izobrazba moja je osnovnošolska, srednje šole nisem dokončala. Zaposlena pa nisem trenutno. Sem imela svoje podjetje preden sem prišla v varno hišo, pa sem ga zaprla. In sem se pač umaknila.«

- **Kako ste prišli do informacij o varni hiši? Kje ste izvedeli oziroma kdo vam je povedal za program varne hiše?**

»Vedela sem že prej. Slišala sem še sama ne vem kje, samo potem pa me je spodbudila ... sin je bil naročen na Ciciban in tam notri je bil članek in ko so že stvari tako daleč pripeljale, da ni bilo več rešitve, sem pa v Cicibanu našla in sem rekla 'to bom naredila' in to je to.«

- **Ali ste se pred vstopom v varno hišo obrnili po pomoč na katero izmed drugih ustanov na primer na policijo, na Center za socialno delo, zdravstveni dom, cerkev, materinski dom oziroma na kakšno društvo?**

»Ja, na policijo sem se obračala prej zmeraj, ko se je dogajalo. Jaz sem že 4 leta narazen s partnerjem pa nekak ni bilo miru in zmeraj znova sem se na policijo obračala pa ni bilo učinka. No potem se je pa zgodil poskus umora, pa je dobil smešno nizko kazen, 7 mesecev ... Center (op.p. Center za socialno delo) pa ... jaz sem bila žrtev nasilja že v otroštvu in so se že takrat pokazali zelo nespretni. Zelo so bili ignorantski do mene, pa nikoli niso upoštevali tega, da sem žrtev, tako da sem nekak imela slabe izkušnje in nisem hotela ... sem hotela vse sama čimbolj rešiti. Je pa sin prej obiskoval osnovno šolo in varna hiša je imela pogoj, da je treba otroke prešolat, meni pa to ... nekak sem se hotela temu izogniti, zato sem se prvi mesec umaknila v materinski dom, ampak groženje so bile kar naprej in tam pač niso dosti opremljeni za take stvari in sva se potem raje umaknila najprej v Varno hišo Celje, zdaj pa sva pač v Ljubljano prišla, da si uredim življenje.«

- **Ali so vas v kateri od teh ustanov napotili v varno hišo?**

»Ne, ne nikjer.«

- **Zakaj ste se odločili za odhod v varno hišo oziroma da ste poiskali to obliko pomoči?**

»V bistvu je bila to moja čista zadnja možnost. Tako daleč, kakor bi rekel človek, sem pustila stvari, da gredo, da enostavno res ni bilo nobene druge možnosti. Toliko sem bila že daleč, da enostavno nisem mogla več skrbet za svoje eksistenco. Vse skupaj je pustilo psihične posledice, potem pa je še ta moj bivši partner prišel iz zapora in grozil kar naprej in naprej in sem si rekla 'jaz se ne grem več' in sem vse skupaj pustila in sem se umaknila.«

- **Koliko časa ste živeli v nasilnem odnosu?**

»Ja, v nasilnem odnosu sem živela tam nekje 8 let, s tem da ko se je nehal odnos, se ni nehalo nasilje. Kar naprej je šlo in nikjer ni bilo konca. Saj pravim sem bila pa že žrtev nasilja kot otrok in do 17. leta ... s 17-imi leti je Center (op.p. Center za socialno delo) poskrbel, da sem šla od doma.«

- **Kakšno predstavo ste imeli o varni hiši pred prihodom? Kaj ste si želeli pred prihodom?**

»Saj niti ne vem. Takrat niti nisem razmišljala kaj hočem, samo pomembno je bilo, da se nekam umaknem, pa da se spočijem, ker sem bila že tako utrujena ... enostavno sem rabila pomoč in za mene je bilo to ... v materinskem domu, ampak saj v varni hiši je isto ... tega nisem pričakovala, to se je kasneje začelo odpirat ... to da sem sprejeta. To je bilo za mene nekaj, kar je pomenilo zelo velik preobrat v mojem življenju. Prvič sem lahko vse povedala, prvič v življenju mi ni bilo treba nič skrivat. Enostavno sem lahko prvič v življenju tisto, kar sem ... nekaj kar ... zaradi tega sem potem življenje svoje ... počasi ga obračala v drugo smer.«

- **Kakšnih posebnih pričakovanj pred prihodom pa niste imeli?**

»Ne. Samo, da se umaknem, pa varnost, pa ne vem, da se spočijem, da nekak ni treba da se toliko ženem za to svojo eksistenco, da se posvečam samo temu, ampak da se enostavno izprežem.«

- **Število postelj je v vsaki varni hiši omejeno. Ali ste bili ob odločitvi, da se umaknete v varen prostor, takoj sprejeti v varno hišo?**

»Ja, takoj. Iz materinskega doma smo spraševali kje po Sloveniji je mesto. Sem potem pač videla, da moram iti in so mi potem svetovali, da je najboljša da grem iz _____ (op.p. zaradi morebitne prepoznavnosti

uporabnice imena kraja ne bom napisala), ker je pač partner takrat v _____ (op.p. zaradi morebitne prepoznavnosti uporabnice imena kraja ne bom napisala) živel. In smo iskali po Sloveniji kje je kakšno prosto mesto in je bila varianta Novo mesto in Celje. Pa sem se odločila za Celje. No potem, ko sem pa v Ljubljano prišla, pa sem se zmenila že kakšen mesec prej, da prvi prostor ko bo, lahko pridem. Tako, da nisem imela težav.«

- **Ali ste z zaposlenimi podpisali pogodbo ob sprejemu? Kaj ta pogodba vsebuje oziroma določa?**

»Ja, seveda. Hišni red je, ki ga moraš upoštevati. S pogodbo se zavežeš, da ga boš upošteval. Potem se plačuje varna hiša, skleneš pogodbo o tem. Oziroma jaz, ker sem bila prej samozaposlena, zdaj nimam pravice za socialno pomoč. Nisem zaposlena, pa ne plačujem, pa nekaj denarja za preživetje dobim pri njih. Tako, da to imamo pogodbeno sklenjeno. Se pa pogodba najprej naredi za en mesec, potem pa se podaljšuje po 3 mesece.«

- **Omenili ste, da uporabnice plačujejo za bivanje v varni hiši? Kolikšen je ta znesek? Se vam zdi plačilo za bivanje previsoko?**

»Jaz mislim, da bi se moral denar za bivanje iz kakšnih drugih virov črpat, da bi bilo pa prav, da se nek denar, neka vsota, ne vem, kot nek depozit spravlja in da se ga da žrtvi ob odhodu iz varne hiše. Če vzamemo znesek tako, da se nekaj plačuje ... ni previsok. Se mi pa zdi boljše ... vsaka se ukvarja s finančnimi težavami in se mi zdi, da bi le bilo prav, če bi ta denar dobivali od kje druge.«

- **Ali si prostore v varni hiši delite?**

»Sobo imamo svojo. Te skupne prostore si pa delimo, kuhinji, dnevno sobo.«

- **Kaj vam je bilo najpomembnejše, ko ste prišli v varno hišo? Prej ste že rekli, da je bil ta umik v varen prostor. Še mogoče kaj drugega?**

»To je bilo tisto glavno. Pa, da se enostavno spočijem, izprežem, ker je bilo prenaporno vse skupaj in sem rabila en zelo dolg počitek, pa čas, da razmislim.«

- **Katere vrste oziroma oblike pomoči ste dobili oziroma so vam bile ponujene v varni hiši, ko ste prišli vanjo? Katere oblike pomoči ste pričakovali oziroma kaj ste si želeli?**

»Ja, deležna sem bila denarne pomoči, recimo takšnih terapevtskih pogovorov. To sem v bistvu tudi pričakovala. V bistvu sploh ne vem točno, takrat nisem razmišljala kaj pričakujem, samo treba je bilo iti, ker je tako daleč že vse skupaj prišlo. Potem pa sem dobila pač tisto, kar pač sem.«

- **Katera oziroma katere oblike pomoči so vam najbolj pomagale?**

»Mislim, da najbolj pomaga pogovor s svetovalko, če zna ta prav čas povedat pravo stvar. Najbolj mi je pomagalo to, da so mi dopovedali oziroma da mi še dopovedujejo, da nisem kriva. To je tisto, kar me je bremenilo celo življenje in kar me je zelo vleklo nazaj. ... Ja, nisem kriva, to je tisto kar je ...«

- **Kaj je tisto, kar mislite, da ste pridobili v času bivanja v varni hiši?**

»Ja, pridobila sem samozavest sigurno. Pridobila sem občutek ene varnosti, enega ... pridobivam počasi prostor na svetu, eno novo življenje si izoblikujem in ...«

- **Ali ste s svetovalko naredili individualni načrt reševanja vašega problema, t.i. *user perspective* ali je pot pomoči utečena po nekem »kalupu«?**

»Ja, individualni načrt.«

- **Ali se vam zdi, da v varni hiši primanjkuje zaposlenih?**

»Ja, jaz mislim, da bi moralo biti veliko več te psihosocialne pomoči. Mislim, da bi moralo biti čim več delavnic za osebnostno rast, motivirat žensko nazaj za življenje. Tega se mi zdi, da zelo zelo primanjkuje.«

- **Koga bi najbolj potrebovali?**

»Recimo psihologa.«

- **Ali menite, da vam bo varna hiša oziroma zaposleni v varni hiši dostopni tako dolgo kolikor boste pomoč potrebovali?**

»Ne, ne žal 9 mesecev je tisti rok, ko ... danes sem bila opozorjena, da tam pri 9-ih mesecih, da bo treba počasi iti, da tam od 9 do 12 meseca zelo težko ... Tako da mislim, da je to čisto premalo za žensko da se ... Zdaj čisto odvisno, vsaka je drugačna, vsaka ... vprašanje koliko časa je doživljala nasilje, kakšne posledice ima, koliko stvari je prišlo za njo, ampak več ali manj je to premalo in tudi vse ženske pravijo, da je kruto, ko je treba iti.«

- **Menite, da bi med bivanjem v varni hiši lahko pridobili še kaj, pa niste zaradi kakšnih ovir, razlogov ali česa drugega?**

»Ja, lahko bi recimo v tem času si zagotovile boljšo eksistenco za potem. Bi mogle reševati že iz varne hiše stanovanjski problem. Bolj na siguren način najet si stanovanje, ker me si ga ne moremo najemati s svojimi prihodki. Veliko več bi morala država sodelovati, ne. Samo nevladne organizacije so premalo pri reševanju teh stvari.«

- **Čemu je bilo po vašem mnenju namenjenega premalo časa? Kaj ste v času bivanja v varni hiši pogrešali oziroma ste pričakovali več? Kaj vas v organizaciji moti in kaj bi spremenili, če bi imeli možnost?**

»Več delavnic za dviganje samozavesti, še več pogovorov ... bolj mogoče ... malce težko je veste recimo ... tvoja svetovalna ima dvojno vlogo. Po eni strani je tvoj terapevt, po drugi strani pa je tvoj nadrejeni. A veste, nekje mora le biti ena oblika oblasti. In se to dvoje malo ... malo je v nasprotju. In to mogoče, kar sem pravkar rekla, da nekdo bi moral biti, ki se ukvarja samo z žensko pa z njenimi težavami v hiši, z njenimi osebnimi težavami, z njeno rastjo. Tako bi jaz zaposlila še nekoga, ki je samo za to, ki ni zraven še za druge stvari.«

- **Ali lahko govorimo o »tipični« uporabnici varne hiše? Ali vam je poleg nasilja še kaj skupnega?**

»Vsaka je malo drugačna, a je vseeno en vzorec, ki se zelo ponavlja, se meni zdi ... pač žrtev. Vsaka je na svoj način in vsaka to tudi prinese v varno hišo. Po drugi strani je pa tudi ... čas pusti posledice, nasilje pusti posledice in nekaj tudi, ko prideš v varno hišo, si prvič lahko v bistvu ti, prvič se lahko upreš, prvič lahko poveš svoje mnenje. Mogoče tisti naval včasih zna biti kar hud in tudi včasih prihaja do nestrpnosti, do ... tudi malo agresije potlačene je v nas, ki začne v varni hiši ven sekat in kar dostikrat ni dobro.«

- **Veliko žrtev se počuti krive za to, kar se jim je zgodilo. Imate vi občutek krivde? Zaradi česa se počutite krivo?**

»Ja, imam občutek krivde, seveda. Počutim se krivo zaradi tega, ker zdravim, zdaj se zelo veliko z njimi ukvarjam, zaradi tega ker so mi dajal ljudje zmeraj občutek, da nisem dovolj dobra, da ne zadostim ... karkoli sem počela nikoli nisem zadostila potrebam in to je bil razlog, da sem jih potem dobila.«

- **Kako bi opisali oziroma kako vidite sodelovanje med zaposlenimi oziroma svetovalkami in uporabnicami?**

»Čisto odvisno, kakor kdaj pa kakor kdo s kom. Jaz sem imela dve svetovalke, pa z vsako imam odnos. S prvo sem imela bolj osebnega ... z drugo pa tudi, samo ne toliko. Ona je pa bolj praktik, že tako po naravi se mi zdi. Čisto odvisno, no ... Lahko še enkrat vprašanje, sem malo zašla.«

- **Kako vidite sodelovanje oziroma kakšni so odnosi med uporabnicami in zaposlenimi?**

»Na splošno med zaposlenimi se mi zdi, da bi morale biti uporabnice več udeležene v vseh teh procesih, v vseh teh pogovorih, ki se jih tičejo. Da bi se jo moralo malo bolj upoštevati in jo enostavno vabiti tudi zraven na sestanke, na katerih se odloča o njej ... se mi zdi, da je čas že zrel, da se ene stvari začnejo drugače delati. Da varna hiša ni tako ena institucija, ampak se mi zdi, da bi morali biti bolj odprti.«

- **Kako pa bi opisali sodelovanje med prostovoljkami in uporabnicami?**

»S prostovoljkami pa imamo mi zelo malo kontakta. Bolj otroci imajo, mi pa zelo malo in samo zdaj enih 14 dni nazaj je bila ena polemika in sem recimo jaz izrazila željo, da bi zelo rada videla, da imamo več stika s prostovoljkami, zaradi tega, ker one so tudi na SOS – telefonu in one so prve s katero prideš v kontakt in od nje je potem zelo odvisno, kaj boš potem ti naredila. In imam malo občutek, da so malo odrinjene, kar ni prav. Nekak jaz si želim tega stika, pa ga ni.«

- **Ali zaupate v svetovalke? Ali menite, da so informacije, ki jih zaupate strokovnim delavkam tudi obravnavane kot zaupne?**

»Kakor kdaj bom rekla. Včasih imam občutek, da tudi ne čisto. Imam občutek včasih tako, da je ... Bom povedala kar čutim. Včasih imam občutek, da ni sprejeto vse kar povem, da včasih ljudje še niso dosti zreli, da bi dojali, da smo resnični, da delajo z resničnimi ljudmi, da tisto kar preberejo v knjigi, da je vse res in da imajo zdaj pred sabo živ primer in da včasih ne vedo ... Imam občutek, da smo včasih tudi malo izsmejane za kakšne stvari. Me smo pač drugačne in smo v eni situaciji, ki je drugačna in se malo drugače včasih obnašaš. Se mi zdi, upam, da ne delam krivice, da smo včasih malo tudi nesprejete. Pa vsi smo le krvavi pod kožo, pa različni. Se mi zdi, da je tega čisto preveč, zato se mi zdi, da imajo nevladne organizacije še prekratko pri nas to tradicijo, premalo delajo, da bi bile čisto ... bodo pač še rastle.«

- **Na kakšen način lahko kot uporabnica vplivate na vsebino pomoči oziroma soodločate o vsebinah, ki so vam ponujene?**

»Ja, individualni načrt v bistvu oblikuješ sam v okvirih tega kar je seveda možno iz varne hiše, pa v okviru časa, ki ti je na razpolago. Drugače pa kaj veliko pa ne. Imaš toliko ene ... so le neka pravila, da se čim prej zaposliš, da ... se mi zdi, da se moraš le bolj prilagajati.«

- **Ali vam strokovnjakinje prisluhnejo, če ponudite svoje mnenje, kako naj bi izboljšali delo v društvu?**

»Premalo.«

- **Ali se vam zdi, da svetovalke v vsakem primeru spoštujejo vaše odločitve, na primer tudi v primeru, ko vedo, da neka odločitev ni bila dobra za vas?**

»Ja seveda, sprejmejo, saj konec koncev ima človek svobodno voljo, sigurno se na konec koncev sam odločiš. Ja seveda.«

- **S kom v varni hiši imate največ stikov? S strokovnjakinjo, s prostovoljko, z eno od uporabnic, s skupino uporabnic?**

»Največ v bistvu s svojo svetovalko. Ali pa recimo z eno, dvema uporabnicama, z eno manjšo skupino uporabnic, recimo takšne, ki smo brez službe pa smo bolj skupaj.«

- **Kako bi opisali sodelovanje med uporabnicami v skupini? Kako se razumete z ostalimi uporabnicami?**

»Kakor kdaj. Včasih ima človek občutek, da je fajn, potem pa vidiš, da niti ni tako fajn. Različne smo, a ne. In vse s temi svojimi vzorci. Ene smo žrtve, ene včasih žrtve, včasih malo nasilne, včasih nasilne. Saj se ne tepemo, govorimo o komunikaciji. Različno. Vsaka prinese svoje posledice in je težko. Kakor kdaj.«

- **Kako poteka na primer »tipičen« dan, preživet v varni hiši?**

»Jaz zjutraj tečem, grem teči. Ko je sin hodil v šolo, pač otrok gre zjutraj v šolo. Zjutraj vstanem sama, jaz ogromno preberem. Za društvo recimo zdaj delam stvari, delam ene projekte in ogromno časa sedaj temu posvetim. Kosilo, vmes kakšen klepet, štrikam kdaj. V glavnem sem pa jaz kar sama, saj pravim zelo veliko se s sabo ukvarjam, berem knjige.«

- **Bi lahko rekli, da je to čisto neko normalno življenje?**

»Ja, v bistvu čisto standardno.«

- **Ali je v varni hiši svetovalka prisotna 24 ur dnevno?**

»Ne. Dopoldne od osmih do štirih. Med vikendih pa ne.«

- **Eno izmed pravil v varni hiši je tajnost lokacije. Kakšen je dogovor oziroma pravilo pri vas glede tega? V kolikšen obsegu od varne hiše stiki niso dovoljeni?**

»Dva kilometra okoli hiše. Dogovor je pa tak, da če pride do izdaje lokacije, če komerkoli poveš kje je varna hiša oziroma ga pripelješ v to, kakor ono rečejo, rdečo cono, moraš zapustiti varno hišo. To je pravilo od katerega res ne odstopajo.«

- **Ali menite, da je tajnost lokacije s strani uporabnic dovolj spoštovana?**

»Kaj pa vem, zdaj kar mogoče. Ta generacija, ko smo mi zdaj ja. Se pa zgodi, da kdaj pa ne.«

- **Se je že zgodilo, da je katera izmed stanovalk prekršila ta dogovor, hote ali nehote? Kaj se zgodi v takem primeru?**

»Zdaj imam občutek, da je nehote ... zdaj ni dolgo nazaj ena gospa, niti ne vem točno čisto kako so te stvari šle, ampak sem razumela, da je šla v to cerkev, ki je pač v tem našem okolišu, na Karitas, prosit za pomoč in je povedala, da je v varni hiši. Sicer ni povedala, da je v tem okolišu, ampak da je v varni hiši. In pač to so smatrali za izdajo lokacije in je morala iti ven. Je bilo pa to precej pretresljivo za nas vse, ker je imela 3 otroke, domov se je vrnila v nasilje v bistvu.«

- **Ali morda veste kakšen »dogovor« sklene uporabnica z zaposlenimi ob odhodu iz varne hiše glede tajnosti lokacije?**

»Joj, to pa ne bi vedela. To pa ne vem. Jaz, ko sem iz Celja šla ... ne nič. Verjamejo na besedo.«

- **V varni hiši obstaja tudi hišni red, katerega se naj bi uporabnice držale zaradi boljšega delovanja varne hiše. Kakšen je hišni red oziroma pravila vedenja za uporabnice v varni hiši v Ljubljani?**

»Ja, prvo je, da ne sme biti nasilja, se je treba izogibati takšnim situacijam. Drugo je dežurstvo, odpiranje vrat, ga mora vsaka izpolnjevati. Potem je, da je treba biti v hiši do desetih zvečer. Potem, če je v hiši karkoli narobe, je potrebno poklicati na dežurni telefon, ena non-stop dežura iz društva oziroma od zaposlenih. Kaj še? Čistoča. Kajenje ni dovoljeno. Samo en prostor je kadilnica, kjer se pač kadi, tak zaprt balkon in tam se kadi. Alkohol in droga niso dovoljene. Nekak ni dovoljeno navezovati stike s sosedi. Od 22. ure zvečer do 6. ure zjutraj naj bi bil tudi mir.«

- **Menite, da je hišni red spoštovan s strani uporabnic?**

»Ja, v glavnem ja. So tudi kdaj odstopanja manjša, ampak v glavnem se mi zdi, da kar je, kar spoštujejo.«

- **Kaj v zvezi s hišnim redom najtežje izpolnjujete, vas najbolj obremenjuje, moti?**

»Pa saj me niti ne. Saj pravim jaz sem več ali manj doma, tako da kar se hišnega reda tiče nimam nobenih težav.«

- **Kaj, menite, bi bilo mogoče spremeniti glede hišnega reda in s tem olajšati bivanje?**

»Meni se zdi, da hišni red kljub vsemu mora biti, da toliko ljudi na kupu, saj še doma v družini ... se mi zdi, da je kar potrebno.«

- **Imate dovolj zasebnosti v varni hiši?**

»Ja, kot prostorsko recimo dosti. Ampak že samo to bivanje v skupini, pa če to dalj časa traja, te nekak, kot bi rekel človek, razčloveči ali pa malo tisto svojo osebnost izgubiš. Imamo pa sigurno kar se prostora tiče ... se imaš kam umaknit.«

- **Kako zadovoljni ste z varnostjo v varni hiši? Se počutite varne? Bi potrebovali varnostnika?**

»Ja, lahko bi bil, ne bi bilo nič odveč. Včasih je res kakšna situacija taka, da ne bi bilo nič ... mogoče bi se bolj varne počutile, če bi bil varnostnik. Drugače pa se počutim varno. Ja kdaj so kakšni, malo poslušamo kdaj če so kakšni šumi zvečer okoli hiše nenavadni. Majhno morda drugače reagiramo kot drugi ljudje.«

- **Ste o vaši odločitvi, da boste poiskali pomoč v varni hiši, seznanili svoje najbližje, ljudi, s katerimi se družite? Kakšen je bil njihov odziv, če ste jih seznanili?**

»V bistvu sem samo svojega prijatelja. Svojo družino nisem, zaradi tega ker je bil oče takrat tudi na prestajanju kazni zaradi nasilja nad mamo in sem se enostavno samo mogla odmaknit. Se mi ni zdelo pomembno, da razlagam kako in kaj. So zelo pritisk na mene izvajali, pa sem se pač že v materinskem domu takrat umaknila, ko sem pač prekinila to nasilje. Ja, prijatelju sem povedala. Je sprejel to pač kot dejstvo, kjer je bilo tako nujno.«

- **Ali imate sedaj stike s sorodniki?**

»Ne, jaz ne. Ker tudi, saj prosim, doma je tudi tako nasilna situacija in enostavno želim tako neodvisno zaživeti.«

- **Kako vas sprejema okolica, ljudje v okolici varne hiše?**

»Mislim, da čisto nobenih težav ni tako. Se mi zdi, da tukaj ko smo mi, ni nič kaj posebnega. Recimo v Celju, kjer sem bila prej, pa je tako malo okolica nestrpna ... in taki živi otroci so bili takrat in smo bili precej hrupni in so se ljudje malo pritoževali. Tukaj pa ni tega.«

- **Ali se vam zdi, da družba oziroma okolica stigmatizira uporabnice varne hiše, na primer kot nesamozavestne, kot slabe matere, da obravnava nasilje kot njihovo krivdo?**

»Ja, seveda.«

- **Zakaj mislite, da je tako?**

Zato ker ... to so eni predsodki, ne vem ... pa eni stereotipi, ker je ženska ponavadi zmeraj kriva, najlažje je na tistega šibkejšega spraviti. Smo pa tudi me same tiste, ne da moramo dokazati bilo komu, ampak same sebi, da temu ni tako in smo same sposobne živeti veliko boljše, drugače, pa tako.«

- **Ali je viden kakšen premik v razmišljanju širše javnosti glede nasilja v družini v smislu, da to ni individualnem problem, ampak družben?**

»Premalo. Čisto premalo. So eni manjši premiki. Nevladne organizacije se trudijo, ampak glede na to da se to odvija že petnajsto leto, so premiki čisto premajhni. Ženska je še vedno čisto sama sebi prepuščena. V bistvu varna hiša ni rešitev. Je en čas, en umik. Samo kaj pa potem. Ja, mislim, da se vsak najraje ukvarja s svojimi težavami, pa sam s sabo. Zdi se mi, da nimamo tistega pravega pristopa, ki bi ga rabile. Ja, javnost si pred tem zakriva oči. Da ne govorimo o otrocih, stvari gredo le naprej in dolgoročno in to ni konca, če ne tako za tiste se javnosti sigurno.«

- **Ali menite, da so informacije o varni hiši dovolj dostopne uporabnicam oziroma potencialnim uporabnicam?**

»Ne, mislim, da premalo. Po drugi strani pa spet mislim, da smo same včasih premalo aktivne, nimamo samozavesti, nimamo tistega poguma, da bi se dovolile. Obrneš se na Center (op.p. Center za socialno delo) in oni ti enkrat rečejo ne in ti ostaneš na tem. Se pravi ne gre. Mislim, da so ženske čisto premalo ozaveščene kaj so njihove pravice. To je zelo narobe.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti na tem področju, za boljšo informiranost?**

»Ozaveščati, informirat žensko, vedno znova, če enkrat ne, pa zopet, pa zopet. Tisti čas v varni hiši res izkoristit. Da se res zaveda, da je vredna enega normalnega življenja, da ni treba da tako živi. Zbuditi eno samozavest v njej, da se zaveda, da je zmožna tudi sama zase poskrbet. Ni treba, da se vrne nazaj, veliko se jih vrne, preveč za moje razmišljanje.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja na primer na ravni strokovnega dela, na lokalni ravni, na državni ravni? Ali predlagate kakšen konkreten ukrep?**

»Organizirati več, recimo dati možnost obiskovanja raznih delavnic za ozaveščanje. Dati možnost, da ima kot žrtev nasilja recimo možnost, da se šola naprej. Omogočiti ji, ne vem, vse se ukvarjajo samo s temi eksistenčnimi težavami, več ali manj. Ves čas posvečamo temu ... kje bom živela potem, kako to, kako drugo, kaj bom jedla, take stvari in zato res nima časa, enostavno za sebe, da si gradi eno kvalitetno življenje. Več na osebnostno rast, več na to.«

- **Kaj pa bi bilo potrebno v družbi še spremeniti, da bi na nek način bolj strpno gledala na ta probleme?**

»Ja, treba bi bilo nasilje v družini označiti za nesprejemljivo. Enkrat povedat kdo je nasilnež kdo je žrtev, kaj doživlja žrtev, kaj počne nasilnež, ga kaznovat. Večina nasilnežev se po moje niti ne zaveda ... se zaveda. Ker mu noben jasno ne pove, da dela narobe, on to še naprej počne. Tudi kaznovani niso. Če so, dobijo majhne kazni. To je brez veze. Varne hiše so le začasna rešitev, prva pomoč bi človek rekel. To je zelo velik problem. Če se ti s tem srečuješ, če v tem živiš ... v trenutku je treba, če se ti res odločiš, zdaj bom pa živela brez nasilja, zdaj pa ne grem več v odvisen odnos. To je ogromno enih sprememb in tam ženska rabi pomoč, ki jo danes ni. Ko se zaključi bivanje v varni hiši je konec. V tistih 9-ih mesecih, da pa boš ti spremenil stvari, ki si jih prej zbiral 30 let, ali pa 20, saj ni pomembno, ni smiselno pričakovat.«

- **Kaj pa menite o preventivi ... informiranje o nasilju v družini že v osnovni šoli, v vrtcih, informiranje otrok, mladine, staršev?**

»Sigurno, sigurno. Treba je ozaveščati ljudi, da se to ne počne. Že otroke, da imaš nek spoštljiv odnos do otrok in partnerja, da imajo drugačne odnose. Že tam je treba o tem govorit. Predvsem z zgledom svoje otroke učiš.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti, da bi se žrtve, ki se še niso odločile za pomoč, to storile? Zakaj se vse več žrtev nasilja ne odloči za prihod v varno hišo?**

»Zaradi tega ker enostavno ne vidi poti naprej, kako bo naprej živela. Varna hiša je začasna rešitev, kaj pa potem? Enostavno nima dovolj samozavesti, da bi verjela vase, da je sposobna naprej živeti normalno brez odvisnega odnosa, brez ekonomske odvisnosti in tega. Več možnosti dati in s stanovanji pomagat in pri pridobivanju izobrazbe, službe in tega. In potem bi tudi druge lahko videle, da so možnosti.«

- **Se vam zdi da žrtev vidijo odhod v varno hišo kot zelo veliko spremembo in niti niso pripravljene v tistem trenutku oditi?**

»Ja, sigurno. To je strah. Strah pred tem, kako bom živela sama. Zame je bilo ... največji strah zame je bila eksistenca. Kako si bom jaz sama ustvarila eksistenco, da bom živela naprej. Pa še možgane so mi sprali, da nisem zmožna, da moram biti v takem odnosu. Ženski je potrebno pomagati, da si eksistenco zagotovi, pa osebnostno rast. Dati ji možnost, ne vem, izobraževati jo, delavnice, te stvari. Bi bilo drugače.«

- **Kaj bi svetovali žrtvam nasilja v družini, da naj storijo, če se znajdejo v tako situaciji?**

»Čimprej se umakniti, sploh če so otroci. V vsakem primeru, ampak če so otroci, pa še posebej. Je težko, ampak vse je lažje kot preživljat nasilje, ker nikoli ni boljše. Zmeraj misliš, da bo boljše, ko so notri se s tem tolažiš, da bo boljše, da bo boljše, nikoli ni boljše, samo slabše je. Samo bolj in bolj zapletaš. Čim prej stran.«

- **Mogoče bi za konec želeli kaj dodati? Mogoče kar nisem vprašala, pa se vam zdi pomembno za delovanje varne hiše oziroma za vas?**

»Ja, zdi se mi pomembno družbi povedat, da enostavno ne da se več mislit, da se to tiče vseh ljudi in da je ta problematika draga za državo in prej kot se cela situacija reši, cenejša varianta je to za vse. In je prav, da se ženski pomaga veliko več kot se ji danes.«

- **Hvala za sodelovanje in čas, ki ste mi ga namenili.**

ZAVETIŠČE »PEPCIN DOM« KRŠKO
Center za socialno delo Krško

Intervju z ga. Sonjo Žugič–
vodjo Zavetišča »Pepcin dom« Krško

Sonja Žugič je zaposlena na Centru za socialno delo Krško in 5 let dela kot vodja Zavetišča "Pepcin dom" Krško. Po izobrazbi je diplomirana socialna delavka.

Intervju je bil izveden v torek 27.7. 2004 na Centru za socialno delo Krško, posnet z diktafonom in prepisan po tonskem zapisu.

- **O čem raje govorite: o varni hiši, zatočišču ali zavetišču?**

»Ja, to se dosti različno uporablja. Zdaj pri nas imamo kar zavetišče, nekje tudi kot materinski dom obravnavajo naše zavetišče, ampak mi govorimo kar o zavetišču za žrtve, za žrtve nasilja. Mi dejansko to poimenujemo kot zavetišče, ker to je od začetka ... ker naše zavetišče je prvo zavetišče v Sloveniji in ko se je ustanovljalo še niso bili tako znani tej koncepti zavetišč, materinskih domov in tako so se še kar mešani izrazi uporabljali. Celo kot materinski dom so nekateri opredeljevali, ampak potem se je nekak izdelal koncept, da to je zavetišče, tako da mi ga striktno za zavetišče imenujemo, za ženske in otroke – žrtve nasilja »Pepcin dom«.«

- **Kaj so cilji oz. namen vaše varne hiše?**

»Zdaj namen je isti kot pri vseh teh zavetiščih ali varnih hišah, da se pač nudi konkretna pomoč žrtvam nasilja, nek konkretni pristop, kamor se lahko umaknejo, da se jim zagotovi in prostor in čas in mir in strokovna pomoč, da se pač odločijo kako bodo v naprej si uredile svoje življenje.«

- **Čemu namenjate večji poudarek, je to neposrednemu delu z uporabnicami oziroma z otroki, spreminjanju odnosa javnosti, strokovnjakov in zakonodaje o nasilju v družini?**

»Zdaj največ poudarka mi damo delu z uporabnicami, ker njim so zavetišča najbolj namenjena, s tem, da nikoli ne zanemarjamo tudi dela s skupnostjo. Sodelujemo pa recimo, kar se tiče spremembe zakonodaje pa predvsem v okviru tega, ker sodelujemo pač s temi drugimi sorodnimi institucijami, ki delajo z žrtvami nasilja tako da pač podpremo, damo kakšne predolge ali podpremo njihove predloge. Na ta način pa tako širše, državno delujemo. Drugače pa poudarek pri nas je pa sigurno na delu z uporabnicami, ne.«

- **V evropskem prostoru naj bi veljal nek skupen koncept delovanja varnih hiš oziroma zatočišč. Varna hiša naj bi tako delovala po nekih principih oziroma načelih kot so princip strokovne pristranosti in demokratičnosti, princip anonimnosti, princip odprtosti, princip ženske pomagajo ženskam in princip prehodnosti. Kateri so ti principi, po katerih deluje vaša varna hiša?**

»Mi po svoje upoštevamo vse te principe, ki ste jih takoj navedli, s tem da ... To, da je strokovna delavka pristrana ... pri nas to izhaja čisto iz tega, da pri nas recimo nikoli ... takoj sprejemamo, če ženska kliče in reče, da je žrtev nasilja, mi ne preverjamo te zgodbe ali je ona žrtev nasilja ali ni žrtev nasilja, ampak pač to v teku, ko ženska biva v zavetišču se razvije kaj je dejansko situacija, ki jo je prevedla v zavetišče. Tako, da delujemo na tem principu pristranosti, ne ... Uporabnici dejansko verjamemo na prvo besedo in delamo s tisto zgodbo, ki jo ona da. Tudi, če mi ugotavljamo, da nekaj pa ni čisto tako ali pa ... ker pa tudi izhajamo iz tega, da za nek odnos sta po svoje odgovorna dva, za nasilje nikakor ne, za nasilje je pač odgovoren tisti, ki samo ga izvaja, ampak za odnos pa zmeraj prispevata dva, kakšen je odnos. Ampak smisel je to, da se uporabnice podpira, da se ji pomaga pri spremembi tistega vedenja, ki je pri njej recimo tisti, ki je razlog in jo pol tudi vleče to vlogo žrtve, ne. tako, da tudi ta princip pristranosti upoštevamo, tudi princip demokratičnosti, da se pač izhaja iz zgodbe ženske, upoštevajo se njene želje, potrebe ... nič se ne dela mimo nje, razen če gre za neko ogrožanje, recimo da ona ali ogroža samo sebe, druge uporabnice ali pa otroka, pa ne upošteva nekih opozoril, pogovorov, potem se recimo mimo nje dela, da se jo ustrezno zaščiti zaradi nevarnosti. Drugače se pa čisto pri vsaki stvari upošteva njo. Anonimnost ... mislim, zdaj tako ... da mi čisto nobenih informacij ne posredujemo, ni čisto tako. Mi imamo čisto vse v dogovoru z uporabnico, ker vem, da ene varne hiše imajo bolj strogo, recimo, da tudi pod šifro vodijo, pa vse. Me izhajamo, da se držimo Kodeksa etičnih načel in vsega tega ... in tudi z imeni operiramo, ne, s tem, da je uporabnica s tem seznanjena in se tudi ona s tem strinja. Če se ne strinja pa ne. Ni pa to recimo, če imena ... če njo nekdo kliče, pa preverja, če je ta pa ta v zavetišču, potem je logično, da ne bo noben rekel ... teh podatkov nobenemu ne dajemo, ne. Ampak recimo s Centri pa me sodelujemo tako, da se me v imenih pogovarjamo, ne v šifrah. Tako tukaj mogoče to odstopanje, da imajo eni malo bolj strogo. Zdaj odprtost, to imamo tudi, da pač sprejmemo vsako žensko, ki je žrtev nasilja, ne. Tudi, mi imamo dejansko tako, da ob katerikoli uri dneva, samo če je prostor, ker imamo pač ... mi delujemo v okviru Centra za socialno delo in mi imamo kot Center dežurno službo, ki pa je 24 ur na dan. Tako, da pri nas je možen prihod v zavetišče 24 ur na dan, ne. Lahko tudi ob polnoči preko Centra za obveščanje ali preko policije, je možna ta namestitvev. Tako, da ta princip odprtosti pri nas upoštevamo in ga jemljemo kot nekaj svojega. ... Pa tukaj imamo mi malo odstopanja, da princip ženske pomagajo ženskam. Pri nas sicer sem jaz zaposlena, pa psihologinja ... pa tudi zelo spodbujamo to sodelovanje med samimi ženskami, da si one tudi ena drugi čim več pomagajo, ne. Potem imamo tudi tri prostovoljke, ki so isto ženske, ampak vključujemo pa tudi preko javnih del, preko programa, ki ga imamo na Centru »Psihosocialna pomoč družini« ... Dva moška oziroma dva fanta pač, ki sta končala študij, ne. Tako, da nismo samo ženske v zavetišču.... ampak tudi zaradi otrok ... ker v zavetišču so le tudi otroci. Tako, da to drugo vlogo moškega spoznavajo, ne samo moškega kot nasilneža, pa grobijana, ampak kakšen je lahko tudi drugače moški. In tudi ženske, da spoznavajo ta drug tip moškega. In potem tudi te fante usmerjamo v to, da so pač pozorni na to kako se vedejo, kakšna sporočila dajejo. Tako, da nam se zdi to dobro, da ženske imajo tudi, ko so v zavetišču, ko so v varnih hišah, kjerkoli, da imajo tudi stike še z moškimi. Samo s tem drugim tipom moških, ne. tako, da tukaj malo odstopamo. ... Prehodnost je pa tudi. Zavetišče je samo prehodna rešitev, ne. Bivanje do največ enega leta, s tem da se zmeraj za tri mesece pogodbe sklepajo, pa se potem po vsake tri mesece ugotavlja ali je to bivanje še smiselno, ali ima še svoj cilj, namen. Tako, da ta princip prehodnosti imamo. Hkrati lahko tudi vsaka ženska iz zavetišča odide, kadar hoče, ni nič omejeno recimo da bi ona če ima pogodbo za tri mesece, pa mora tri mesece biti. Če ona vidi, da to ni za njo, lahko gre. Tudi imamo mi recimo tako, da one lahko tudi gredo za nekaj dni ven

iz zavetišča, ne, nimamo tako, da ne bi smele ko so v zavetišču, bi pa sam tam morale bit, ampak pa se pač pa dogovorimo. Če ima ona neke ... Mi imamo velikokrat tako, da so iz drugih občin ali pa iz drugih krajev in recimo, če gre ona nekaj urejat, pa ko že ta nevarnost huda mine, včasih pa tri, štiri dni recimo tam ostane, če ima kje biti in si lahko potem stvari ureja. Tako, da ta princip odprtosti smo mi še malo razširili, ker se nam ne zdi smiselno, da bi mi ženske ... tako so bile že v nasilnem odnosu omejene, zaprte, tako da ne vidimo smisla, da bi jih še naprej omejevali.«

- **Ali vas kateri izmed teh principov omejuje? Kako, na kakšen način?**

»Mi načeloma upoštevamo vse te principe, s tem da jih po svoje tudi oblikujemo in uporabljamo, tako da ni, da bi nas ti principi omejevali. Ker vse to so lahko ti samo neke take osnove, ne moreš pa ti striktno po nobeni stvari delat, ampak se dejansko moraš prilagajat ... in uporabnicam. In ko nekaj časa delaš, tudi vidiš kaj je uporabno, kaj ni, da ni dobro bit tako strikten, pa strog, moraš biti fleksibilen pri takem delu z ljudmi.«

- **Bi lahko rekli, da vaše delo z uporabnicami temelji na katerem konkretnem teoretičnem konceptu?**

»Ja, pri nas je tako, mi različne teorije uporabljamo pri delu z uporabnicami, tako da tudi v širšem kontekstu izhajamo recimo iz te družbene vloge žensk, da tudi o tem ženske ozaveščamo, saj tudi iz tega izhajamo, te neenake razdelitve vlog, vsega uporabljamo pri svojem delu. Tudi izhodišče recimo, če upoštevaš ta vsa načela, dejansko je to že nekaj kar vsebuje ta feministična teorija ... delo z ženskami.«

- **Katere vrste oziroma oblike pomoči nudite žrtvam v varni hiši oziroma v Zatočišču »Pepcin dom«?**

»Zdaj pri nas imamo tako, prvo je ta varna namestitev, kar pomeni, da si ji varno namestitev zagotovi, da ima nekje svojo sobo, prostor, kjer ona lahko biva v miru in tudi, da se ji zagotavlja varnost, da ni več ogrožena, ne. To je prva stvar, ki se ji zagotavlja. Potem je osebna pomoč, kar pomeni svetovanje. Lahko poteka individualno, z vsako posameznico posebej ali v neki skupinski obliki. Potem zagotavljamo ji pomoč pri izvrševanju starševske vloge. Te vključujejo potem pomoč otrokom, ki je lahko tudi ... zdaj, če so otroci zelo majhni, tam tri, štiri leta pa še manj, potem mi delamo z otrokom preko matere, da mater usposabljam za vzgojo, za delo z otroki. Če pa so otroci starejši, potem pa so sposobni že neko pomoč oni sprejemati, pa je to želja mame in tudi otroka recimo potem pa delamo še posebej z otroki. Istočasno pa recimo, sploh ta dva delavca preko javnih del, prostovoljke pa nudijo družabništvo z otroki, igre z otroki, tako da se tudi mamice malo razbremenijo, hkrati se pa otrokom in mreža širi in nekak se jih malo tudi razvedri, pa vse, da ni to skoz med tistimi štirimi stenami, ne. Potem je samopomoč ženskam, kar pomeni, da spodbujamo to samopomoč, da ženske čim več med seboj komunicirajo, da ena drugi pomagajo. Po drugi strani pa imamo tudi skupino, vsak četrtek smo jo zdaj imeli, razen zdaj, ko je ta poletni čas jo nimamo, kjer pa vsakič tudi obdelujemo neke določene teme, ki se jih uporabnice pač same izberejo. Potem imamo zagovorništvo, kar pomeni, da jim nudimo pravno pomoč, spremljanje, pomagamo pri nekih dopisih, pri vlaganju vlog, recimo ali za brezplačno pravno pomoč ali pa teh samih tožb za razvezo, za karkoli, ali pa, če gre v neko drugo institucijo, ji nudimo spremljanje ali jo nekak okrepimo, da zna ona te svoje pravice zastopat napram drugih institucij. Potem pa je tudi čisto takšna praktična pomoč, ne. To pa pomeni ... Naše zavetišče je kar oddaljeno recimo od centra tako, da moramo za veliko stvari prevozov zagotavljat, ne. Ali pa pomoč pri nabavi obleke, hrane, če je treba za varstvo otrok poskrbet. To je pa ta praktična pomoč, ne. Tako, da te oblike pomoči imamo mi v okviru zavetišča zagotovljene.«

- **Ali pomagate žrtvi najti službo, če jo ta nima, pa bi jo hotela imeti?**

»Zdaj, to je tako, jaz ne vem kje so službe, kje so delavna mesta, pa da bi lahko jaz klicala tam, pa rekla 'dejte pa to žensko vzeti'. Tako, da mi lahko posredujemo informacije, recimo prek zavoda navežemo stik, pa da one lahko recimo tam hodijo, ali če slišimo za kakšne oglase, jih dajemo iz torkovega Dela, pa jih nosimo v zavetišče ... povemo recimo kje iskat službo, pa kje jim svetujemo, da je dobro, ne. Največ, kar mi lahko naredimo je to, da damo neka priporočila potem, če pa jih delodajalci upoštevajo, je pa ... tukaj imamo zelo malo moči, da bi mi ne vem kaj lahko kar se tiče zaposlitve naredili. Razen, če nas kdo kliče, pa preveri ali je ta ženska ... kakšne so naše izkušnje recimo, da pač potem povemo in spodbudimo, k tem da jo zaposli. Drugače pa ni, sploh v Posavju, ko ni ... ko je tako malo možnosti neke zaposlitve, ne ... je težko tukaj. Jaz bi pomagala vsakem, tudi to recimo, ko za denarno pridejo, ne ... saj bi vsakem pomagal službo najti, samo ... ko nimaš kje.«

- **Za katera področja dela v Zavetišču mislite, da bi potrebovali še dodatna znanja, dodatna usposabljanja, tako vi sami kot tudi vsi zaposleni oziroma delujoči v varni hiši?**

»Zdaj koliko jaz to vidim recimo, pa če primerjam tudi to našo šolo kakšna znanje smo dobili, bi rabili še več tega pravnega znanja. Ker pri delu z žrtvami nasilja rabiš zelo veliko pravnih znanj, od stanovanjskega področja do kazenskega, do družinskega, vsa področja dejansko bi moral pokrivati. Teh tehnik svetovanja recimo ... ker se tudi v času študija, se ti malo naučiš, še premalo, tako da je res treba skozi, da si nekje vključen, v neko terapijo ... se še nekaj takega delaš. Pa recimo, jaz se sploh zadnje čase veliko srečujem z žrtvami spolnih zlorab, kjer pa po moje tudi ni dosti ... rabiš neka posebna znanja, da ne narediš več škode kakor koristi, ne.«

- **Kaj pa na področju z otroci?**

»Na področju z otroci je pa psihologinja. Tako, da smo si mi s tem zagotovili neko ustrezno strokovno znanje, ker so psihologi bolj kot socialne delavke usposobljeni za delo z otroci.«

- **Kapaciteta postelj je v vsaki varni hiši omejena. Koliko uporabnic sprejme vaša varna hiša? Ali imate dovolj prostora za vse žrtve, ki se odločijo oziroma bi se odločile za prihod v Zatočišče?**

»Zdaj pri nas je tako, od leta 2002 je za ženske prostora oziroma za 5 žensk, v zasebni sobi. Prej je bilo pa za 2 ženski prostora. Tako, da zdaj mi lahko sprejmemo do 5 žensk z otroki. Imamo eno malo manjšo sobo, tri večje sobe, tako, da je lahko tam tudi malo več otrok notri. Imamo pa način, da je vsaka ženska v svoji sobi ... ne delamo tega, da bi več žensk dajal skupaj v sobo. Zdaj kapaciteto jaz vidim tako, da zaenkrat ... pride obdobje recimo, ko je hud naval, pa se zdi, da bi bilo dobro, da bi bilo več kapacitete. Ampak, na splošno pa mislim, da je zdaj nekaj takšnega kar zadostuje.«

- **Ali se vam zdi, da je v Sloveniji dovolj prostora v varnih hišah za žrtve nasilja, ali bi bilo treba kapaciteto povečati?**

»Zdaj to je tak, jaz bolj za Posavje govorim ne. Ker ... spet te ženske se ne odločajo, da bi šle čisto na druga konec. Lažje potem rečemo, ko so brezposelne. Pri nekom, ko ima pa službo, pa hoče nekje bolj blizu svojega kraja ostati, ne. Tako, da kar se tiče Posavja in tega koliko jaz to spremljam tudi recimo ... je naše zavetišče, dobro, če bi bilo recimo še ena dva prostora več, bi nekak znalo zadostovati za to področje, ne. Pa še pri nas je malo to, da mi smo malo oddaljeni od središča in je pol tudi naval manjši, ker vsaka ženska si želi ostati nekje v mestu, nekje, kjer imaš potem večje možnosti. Če recimo greš v Ljubljani v varno hišo ali pa če greš ti nekje v Krško v varno hišo, ne, ali pa v Maribor, ki je večje mesto.«

- **Ali se vam je zgodilo, da ste morali, zaradi prostorske stiske, kdaj kateri žrtvi zavrniti pomoč? Kaj ste v takšnem primeru storili? Kam ste jo napotili?**

»To se zgodi večkrat, ker recimo mi imamo pač 4 prostore, ko je to zapolnjeno, pač ne moremo več sprejeti. V takem primeru je zmeraj dobro recimo ... Ali damo številke, naslove drugih varnih hiš, kam naj pokličejo ali recimo ženska da prošnjo za sprejem, pa z njo recimo vmes opravimo par razgovorov, tako da se ona tisto obdobje nekako pripravlja na odhod, pa takoj ko je prosto, jo obvestimo. Načeloma ji pač svetujemo, da vlogo napiše, da kontaktno številko in takoj ko je možnost sprejema, jo pokličemo. Vmes pa vidimo ali je lahko s kakšno pomočjo pomagamo, da nekako prebrodi do tega časa, ne, na nek način, ki je čimmanj grozen za njo.«

- **V katerih obdobjih dobite največ klicev žrtev, ki so se odločile, da se zatečejo v varno hišo?**

»Tako različno je, ne. Jaz sem mislila ta prvo, da bi bilo tako res prazniki, pa ne vem ... sploh pred dopustom sem jaz včasih imela največji naval, pa so me zelo klical. Ampak zadnje čase vidim, da je nekak tako, čisto različno, da ni nekega pravila, kdaj je največ klicev zdaj.«

- **Ali razmišljate o povečanju kapacitete sob oziroma postelj v Zatočišču? Je to možno?**

»Zdaj pri nas tudi ni možno, ker je to stanovanjska hiša in sploh ni možno. Jaz bolj razmišljam o tem, da bi bile kakšne druge oblike pomoči za ženske bolj primerne, ne. Zdaj, če se bo ta nov zakon o policiji se izvajal. Je pa mogoče sto in en način, ko bodo ženske še zmeraj rabile iti v varno hišo, pa se nekam umaknit. Vendar bi bilo prav, da bi se neke druge oblike pomoči ženskam ponudile, da ni treba zmeraj ženskam odhajati od doma, da se na tem področju kaj spremeni, mogoče celo bolj kot pa to, da se na teh kapacitetah dela. Prav, da se dela na tem drugem ... da niso ženske še enkrat žrtve. ... Ker to je res stresno, za nekoga da ti moraš z eno vrečko ali pa dve vrečke v neko hišo iti, kjer si ti še z drugimi ženskami, kjer imaš ti samo sobo, pa kuhinjo že z drugimi deliš, kopalnico z drugimi deliš ... ni tako enostavno, ne. Je težko. In za otroke in za žensko. Tako, da jaz vidim bolj

smisel v tem, da se drugače zakonodaja preoblikuje, pa da se mogoče tudi kateri nasilje povzroča, tisti naj gre ven, tisti naj se umakne. Ne ženska.«

- **Na kak način zbirate finančna sredstva za delovanje Zatočišča »Pepcin dom«? Koliko so ti viri stalni?**

»Zdaj mi smo financirani kot 5-letni program preko Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Oni nas financirajo 80%. Potem ostalo nas pa občina Krško financira, pa nekaj dobivamo še s strani občine Brežice pa Sevnica prispevkov, ker mi imamo kar nekaj njihovih uporabnic, pa po svoje edino zavetišče smo v Posavju. Potem nek majhen del imamo s strani prispevkov uporabnic, ker pač one za bivanje nekaj minimalnega prispevajo. Pa občasno kaj od donatorjev, samo tega je bolj ... mi smo, ko smo hišo obnavljali, takrat smo bolj velik teh sredstev pridobil od donatorjev, drugače pa ni tega tako veliko. Bolj v nekih stvareh včasih kaj dobimo, ne.«

- **Koliko pomaga s finančnimi sredstvi država?**

»Zdaj tako mislim ... če bi bilo recimo več sredstev, bi lahko več naredili. Pa recimo, da bi bilo ... pri nas recimo, da bi bil še en, vsa še pol delavca, bi lahko več stvari počeli. To si pa ... osnovno narediš, ker pač več ne zmoreš, ker z vsako žrtvijo nasilja imaš ti ogromno dela. In da bi pa ti potem še nekaj več ponudil, bi moral imeti ... bi pa še nekdo moral biti, ali pa še več sredstev bi moralo biti. Mogoče za tisto osnovno dejavnost plačujejo oni (op. p. država), ampak mogoče, če bi bilo še nekaj več, bi lahko še nekaj več naredil, ne. Drugače pa narediš tisto osnovno, kar zmoreš ... z denarjem in časom, ki ga imaš.«

- **V kolikšni meri finančna sredstva narekujejo vsebino vašega dela, vaših programov?**

»Zdaj tako, finančna sredstva delno narekujejo vsebino programov. Jaz mislim, da bolj finančna sredstva v tem smislu, koliko je lahko potem zaposlenih. Ker recimo mi dobimo samo za enega zaposlenega, ne. Ne morem recimo po tem še ne vem kaj. Tako, da bolj to, koliko je zaposlenih ...«

- **Ali je vaša varna hiša lastnik ali najemnik prostorov, v katerih deluje?**

»Mi imamo ... zdaj ta naša hiša ... to nam je podarila ena starejša gospa v zapuščini, s tem, da bi se ta hiša prodala pa namenila za socialno ogrožene družine. To je bile leta devetdesetega. Potem pa je naša direktorica, takrat je ona delala predvsem na tem družinskem področju, kjer se je velikokrat tudi srečala s temi žrtvami nasilja in je predlagala, da bi namesto tega, da se hiša proda, da se naredi neko zatočišče za ženske. Tako, da se je last dejansko potem prenesla na Center in smo bili mi lastniki, potem kasneje pa je bila tako ali tako državna uredba sprejeta, da vse kar je v lasti teh javnih zavodov preide v lastništvo Ministrstva. Tako, da lastnik je Ministrstvo in mi nimamo nič v najemu ali karkoli, mi uporabljamo tako kot Center njihove prostore.«

- **Kakšni so kriteriji za sprejem uporabnic v Zatočišče? Ali obstajajo pri sprejemu žrtev v varno hišo kakšne omejitve, posebnosti? Zaradi katerih razlogov določene osebe na sprejmete?**

»Zdaj omejitev je le ta, če je prostor. Drugače pa tako kot sem že rekla, mi posebej zgodb ne preverjamo. Če neka ženska reče, da je žrtev nasilja, jo pač mi sprejmemo, s tem, da tudi recimo ne prakticiram ... če je možno recimo, potem imamo še prejšen uvodni razgovor, pa se pol dogovorimo ali bomo žensko sprejeli ali ne, drugače se pa kar po telefonu že žensko žrtvijo dogovorimo. Mora biti žrtev nasilja, a mora biti pripravljena sprejeti naš hišni red. To je vse, kar se od nje zahteva. Potem recimo nekaj časa nismo sprejemal žensk, ki so bile odvisne od alkohola ali pa od nedovoljenih drog ali pa so imele težave v duševnem zdravju, zdaj naj bi tudi ta del uporabnic sprejemali. Ampak, če gre za neko odvisnost, potem mi vztrajamo na tem, da se ženska vključi istočasno v nek program zdravljenja odvisnosti. Drugače jo mi tudi ne moremo sprejeti, ker nima smisla oziroma tudi hitro potem pride do kršitev, ne, ker eno od pravil hišnega reda je tudi to, da ne uživaš alkohola ali pa nekih nedovoljenih drog.«

- **Ali so storitve pogojene z državljanstvom?**

»Zdaj mi tudi če ni državljanica sprejmemo, s tem, da vsaj neka sredstva morajo biti zagotovljena, ker mi nimamo denarja, da bi lahko ... ker pri nas si morajo same kuhati pa same prati, same hrano nabavljati in če

ženska nima denarja, potem jo tudi mi ne moremo ... jo nimamo s čim živeti. Tako tudi, če je tujka pa ima zagotovljena neka minimalna sredstva, potem lahko pride k nam.«

- **Ali se pri vas oglašajo tudi moški, ki so žrtve nasilja v družini? Kaj storite v teh primerih?**

»Zdaj tako, ker jaz delam na Centru. Tudi enih par teh primerov smo imeli, predvsem v okviru Centra, ne. Ali pa večkrat je recimo tudi, ko moški recimo rečejo, da za ženske je zavetišče, da kje je pa za moške zavetišče. Ampak je tam pa tam, hudo redki primeri so to, da ... jaz za ena dva primera recimo zdaj vem, ker delam, da je moški žrtev nasilja, s tem, da je to še zmeraj huda sramota in to še bolj stigma, da je pa moški žrtev nasilja, ženske so tako ali tako pač žrtve nasilja že po stereotipih in po nekih drugih genetskih ... za moške je to zdaj to še neka huda, huda sramota, da bi bil moški tisti, ki je tepen, pa da ga ženska pretepa. Tako, da niso klici, bolj tako, da imamo informacije, da je nasilje, ampak potem moški o tem ne želi govorit, zanika. Dejansko se podobno obnaša kot ženska žrtev nasilja, ker tudi ženska žrtev nasilja od začetka tudi zanika in ne bo takoj povedala. Pri moških je pa še bolj to, da pa so le moški pa morajo podobno moškega vzdrževati.«

- **Ali z uporabnicami podpišete pogodbo ob sprejemu? Kaj ta pogodba vsebuje oziroma določa?**

»Vsaka uporabnica pogodbo podpiše. Prvo, ko se namesti, podpišemo samo izjavo, da je seznanjena s hišnim redom in s pravili, ki veljajo v zavetišču. Tako, da prvo mi samo to izjavo podpišemo. Potem po enem tednu pa pogodbo. Pogodba pa vsebuje vse, od oblik pomoči, ki jo ji na voljo do hišnega reda, ki ga mora upoštevati, do kako ravnamo s podatki, potem od tega koliko bivanje stane, ... dejansko čisto vse. Pogodba celotno področje njenega bivanja zavzema, do kdaj je lahko v zavetišču, do kdaj pogodba velja ... zdaj štiri, pet strani je le pogodbe, kjer je čisto vse navedeno. Tudi kje si lahko poišče sodno varstvo, če je kaj narobe, kam se lahko pritoži, ... (op. p. ga. Sonja je šla iskat pogodbe) ... kaj je zavetišče je navedeno v pogodbi do da je uporabnica seznanjena z vsemi pravilniki, da podpiše prej izjavo o bivanju, en teden pred sklenitvijo pogodbe, da kaj si ji zagotavlja, varna namestitvev, osebna pomoč, vse, pa tudi to imamo notri, da če se izkaže v času bivanja, da uporabnica ... da ta pomoč, ki ji jo mi nudimo ni zadostovala, pa da bi rabila neke druge oblike pomoči, da je pač na nek način dolžna to pomoč sprejeti ... potem pa so določene omejitve ki so tukaj, pritožbene mehanizme ... potem pa je namestitev od kdaj do kdaj ... kaj ima na uporabo, za koliko časa lahko biva. Pred iztekom pogodbe mora ona 14 dni prej pač opozoriti vodjo zavetišča, pa podati neko svoje videnja zakaj se še njej zdi dobro, da bi še ostala v zavetišču in potem kako se pač odloči o podaljšanju pogodbe, ... Potem je tudi določeno, da ko ženska odide iz zavetišča, da lahko še en mesec prejema pošto na naš naslov, da ni takoj drug naslov, pa prispevke za bivanje koliko pridejo, kako mira poravnava to bivanje, da je bivanje v zavetišču prostovoljno, da pač, kot za svoje lastno gospodinjstvo skrbi za otroke. Potem je določeno, da tudi skrbi za otroke, da jih pač ne sme same puščati, potem, da se mora s hišnim redom strinjati, kako je s tajnostjo lokacije je navedeno, kako je z obiski v zavetišču, potem prepovedano uživanje alkoholnih pijač pa drog, kako je, če kakšna škoda nastane, kako je z varovanjem podatkov, pa v katerih primerih se pogodba prekine, pa kako se spori rešujejo. To pogodba vsebuje.«

- **Kakšne so možnosti podaljševanja bivanja? Na podlagi kakšnih utemeljitev?**

»Je pa odvisno, ko preteče 3 mesece oziroma že prej se mi usedemo skupaj z žensko in se pogovorimo ali ima tako bivanje še nadaljnje smiselnost ali ne. Ali ženski mogoče kaj spreminja ali ne. Recimo imamo eno gospo zdaj v zavetišču, ki nič, izkorišča kot hotelsko namestitev. Tukaj bivanje v zavetišču nima več smisla. Tu je potrebno iskati druge oblike pomoči za njo, ki ji bodo bolj pomagale pri rešitvi njene situacije.«

- **Kaj pa po enem letu?**

»Po enem letu je pa rok. Treba delati. Če ženska intenzivno dela potem si ti lahko v enem letu najdeš stanovanje, službo je težje. Pač s socialno pomočjo kombiniraš potem.«

- **Po enem letu potem ni več možnosti podaljšanja bivanja?**

»Mi smo izjemoma podaljšali za kakšen teden, mesec, če vidimo, da recimo ženska dobi stanovanje ravno ga je treba opremiti ali pa se vidi, da čez en mesec ga bo pa dobila. Pa če se res vidi, da je bila aktivna pri reševanju svoje situacije. Če pa nekdo, ki je 8 mesecev zabušaval, pa si ga ti spodbujal tako ali drugače pa ni nič naredil, pa ni ker nima smisla več to bivanje.«

- **Ali morajo žrtve plačati za bivanje v Zatočišču? Če da, kolikšen je ta znesek?**

»Zdaj ... mi smo za vse varne hiše in zatočišča poenotili ta znesek. Tako, da za bivanje v zavetišču vsaka ženska prispeva 30% denarne socialne pomoči. To je zdaj 30% od 54.524 za prvega otroka 10% tega zneska, za vsakega naslednjega pa 5% tega zneska.«

- **Kaj pa, če sredstev nima?**

»Če pa sredstev nima, pa da ona vlogo. Dokler ona ne pridobi nekih sredstev, recimo da ima ona samo 12.000 za hrano, potem to za hrano porabi, se jo pa oprosti plačila stroškov bivanja v zavetišču ... da vlogo na Center, pa vlogo tu rešujemo. Samo to je v primeru res, če nima nobenih sredstev oziroma takoj ko nekaj sredstva pridobi, potem plačuje naprej.«

- **Ali lahko govorimo o »tipični« uporabnici varne hiše? Ali jim je poleg nasilja nad njimi še kaj skupnega?**

»Neke podobnosti imajo po svoje tudi žrtve nasilja. Niso, da bi šli kot ... da bi lahko tako čist vkalupljal, ampak neke podobnosti imajo. Zdaj jaz hudo opažam to pasivnost, zelo dosti pasivne so te ženske in rabijo veliko veliko spodbujanja. Pa tipična je ta nesamozavest recimo, ker pač nasilneži v času trajanja nasilja pač zbijajo to samozavest. Potem tudi recimo velikokrat se opaža, da se one z otroki ukvarjajo, ampak dejansko ne gre za neko vzgojo, ne. Vidi se, da je tisto nasilje bilo in one niso takrat tako veliko časa za otroke imele. In potem se v zavetišču to kar nekaj časa vleče, tako površno, ni recimo Rečejo, ne, brez da bi neke razlagal ... Vse je ... Premalo časa se otrokom posveča se tudi vidi, jih moraš kar navajati k temu, da se je treba z otroki uvesti, pogovoriti, da ni dosti reči samo ne. Ali pa izražanje občutkov. Pri teh ženskah jih moraš na nek način naučiti, da začnejo govoriti kako se pa ona počuti, kaj pa čuti ob tem, ko tako pa tako je, ker včasih one čustva in občutke kar zaprejo vase, ali pa že izhajajo iz družine, v katerih se o občutkih in čustvih ni govorilo. Neke take podobnosti so pri teh ženskah, je pa vsaka na drugi strani drugačna. ... Te podobnosti so, kar se tega tiče, neke skupne značilnosti. Pa recimo to, da se vidi, da vsaka izhaja iz nekih ... že prej kot otrok iz nekih neurejenih družinskih razmer, ne. Pa naj bo to recimo samo, da je bila družina drugače v redu, samo ločitev staršev, nek stresen dogodek je pač bil, zaradi katerih nekaterih informacij v otroški dobi, zaradi katerih so pol bolj ranljive bile. Zaradi tega pomanjkanja informacij. Drugače pa je čisto vsaka ženska nekaj za sebe. Mora se z njo individualno načrtovati ... Od tega, da ji pomagaš prepoznavati situacijo, do tega, da ji pomagaš za naprej narediti nek načrt, da ji pomagaš pri tem, da ga doseže.«

- **Moj naslednje vprašanje se nanaša na delo z uporabnicami. Ali z uporabnicami naredite individualni načrt reševanja njenega problema, t.i. "user perspective", ali je pot pomoči utečena po nekem »kalupu«?**

»Mi imamo tako narejeno. En teden, 14 dni odvisno kako je z uporabnico. Mi ji damo čas. Ali ona rabi en teden, da se umiri, ali dva tedna. Ne navalimo takoj na njo z nekimi ... Kaj vse ima na voljo za pomoč. Povemo ji, ampak ne zahtevamo takoj, da se ona odloči zdaj bom pa to pa to bom pa sprejela. Tako, da mi ta prvo, ko vidimo, da je uporabnica sposobna neke stvari dojemati, da se toliko umiri, naredimo dogovor o sodelovanju. To pomeni, da ji na podlagi teh stvari, ki so ji na voljo, se ona odloči, katere oblike pomoči bo sprejela. In potem v roku 30 dni, v enem mesecu ali mesecu in pol, izdelamo pa individualni načrt z vsako žensko. Ta dogovor o sodelovanju podpišemo pa na podlagi tega, recimo naredimo potem pa individualni načrt. Tukaj pa recimo določimo kakšne cilje si ženska postavi. Ona pove, čisto vse delamo skupaj z njo. To pa lahko traja od enega meseca do recimo mislim, da je bilo tudi po dva meseca, ko je uporabnica hotela konkreten cilj določiti, kaj je tisto, kar ji bo res pomagalo, da bo potem drugače. Ko določimo te cilje, potem pa razdelimo naloge, recimo kaj ona vidi kot svoje naloge, kje ji lahko jaz pomagam pri doseganju teh ciljev, kaj vidi, da lahko ona naredi za to, pa recimo potem pa še ti naši laični delavci, prostovoljci, pa od teh dveh fantov na programu. Izhajamo pa iz uporabnice, tisto kaj ona želi hoče, tako, da tukaj mi ne dodajamo nekaj svojega. Oziroma potem se vidi, če si ti nekaj svojega dodal ... ne gre, pa ne moreš v tistem delat, ker uporabnica ne začuti tako kot svoje. Bolj vidim, da moramo bolj tisto, kar pač ona izrazi. Tu jo samo malo usmerjaš.«

- **Kako bi opisali oziroma kako vidite sodelovanje med svetovalkami oziroma prostovoljkami in uporabnicami?**

»Jaz tako mislim, da ... Na malo več nivojih deluje. Zdaj uporabnice, pa prostovoljke, pa recimo laični delavci, je tako malo drugače, bolj neformalen odnos med seboj sklenejo, ne. Medtem, ko z nami, ko smo pa recimo ali svetovalke ali vodja pa je bolj to tak formalen odnos, deluje to vse sproščeno pa vse, ampak vidiš ... jaz sem imela primer, ko sta ta dva delavca iz javnih del navajala, kako ženske recimo uporabljajo kletvice. Ko sem recimo bila jaz tam, jaz nisem niti enkrat slišala recimo nobene kletvice. In potem smo to z ženskam malo

preverjale, pa so povedale, da vejo, da se z nami malo drugače obnašajo kot pa se s fanti obnašajo. Tako, da jaz to nič kot slabo ne jemljem, ker včasih se je treba v zavetišču tudi malo discipline držati, ker ni kar tako, da bi ... ti bi rad izhajal iz tega, iz odrasle osebe, ženske, ki ji ni treba nič, ko so ene stvari čisto normalne, logične recimo, ampak potem vidiš, da moraš včasih tudi kot en nadzor delovat. Tako, da ni nič narobe tudi ena distanca malo. Drugače pa delamo tako, čimbolj sproščeno, da ni nekih takih velikih formalnosti pa vsega.«

- **Ali v vsakem primeru spoštujete odločitve uporabnice, na primer tudi v primeru, ko veste, da neka odločitev ni bila dobra zanjo?**

»Mi drugače smo v tem primeru, da je nekdo ogrožen. Drugače pa recimo ... ti imaš lahko žensko, ki točno veš, da se po parih dneh odloči, da bo šla nazaj. Ti veš, da to ni dobro, da se bo vse ponovilo, ampak to je pač njena odločitev. Lahko ji ti pač poveš kako ti vidiš, da to ni dobro, da vidiš tako in tako in zakaj se ti zdi, da ni dobro, ampak v končni fazi se ona odloči in ji ti nimaš nobene pravice prepovedovat ali pa reči to pa ne smeš ali pa to pa ne. Razen če gre za nasilje nad otrokom recimo ali pa nasilje nad drugo uporabnico ali pa da grozi s samomorom ali kaj takšnega, v tem primeru pa ne spoštujemo odločitev uporabnice in tudi one so seznanjene s tem. One v dogovoru o sodelovanju ... je točno napisano v kakšnih primerih smo mi odvezani te molčečnosti, mi lahko povemo drugam, da se nekaj dogaja.«

- **Na kakšen način lahko uporabnica vpliva na vsebino vašega dela?**

»Zdaj en vpliv je že to recimo, ta dogovor o sodelovanju pa ta individualen načrt. Ker tukaj se dejansko že čisto izhaja iz nje, tako da tukaj ima ona največji vpliv kako gre ta načrt. Drugo je, da me imamo enkrat na mesec skupne sestanke, kjer lahko uporabnice tudi predlagajo ali spremembe, kaj si one želijo ... povejo in se tudi upošteva oziroma one lahko tudi kadarkoli predlagajo skupne sestanke. Enkrat na mesec je obvezno, drugače pa lahko one kadarkoli predlagajo sestanke.«

- **Sestanki so z vsemi uporabnicami?**

»Ja, z vsemi. Lahko pa tudi recimo one rečejo individualno, ne glede kaj smo dogovorjene, one lahko rečejo danes se bi pa jaz rada o tem in o tem pogovorila, ne ... pa ima možnost, razen če je tako časovno na tesno, da se ne da, pa se potem za en drug termin dogovorimo, ne. Pa recimo, tako ... mi imamo skupine. Mi nikoli teme, razen, če nimajo uporabnice nobene ideje, potem izberemo me, same s psihologinjo, s katero delamo. Drugače pa uporabnice zmeraj izberejo teme tudi za skupine. Tako, da kolikor lahko omogočamo tudi uporabnici več vplivanja na življenje v zavetišču. Tudi recimo, če se ona odloči pač da bo kam šla, je dovolj, da ona nekam samo sporoči, da ona pa danes gre in da je ne bo recimo toliko in toliko ura ali pa kaj.«

- **Ali poleg teh oblik pomoči, ki jih nudite žrtvam oziroma uporabnicam, le-te od vas »pričakujejo« še kakšno drugo obliko pomoči?**

»Zdaj tako je pri uporabnicah. Njihova pričakovanja so včasih zelo zelo velika. In, da takoj, ko bo pa v zavetišče prišla bo pa in službo dobila in stanovanje, vse bo. Jaz sem imela uporabnico, ki je rekla ... Nikamor se ni premaknila ... Pomoč je imela do te stopnje, kolikor smo ji nudili za stanovanje, za službo, ne, ampak je javno povedala, da je ona mislila, da ko bo prišla v zavetišče, pa da ji bom in službo jaz uredila in stanovanje, da ji ga bom jaz uredila. Ta pričakovanja so včasih tako nerealna ali pa sploh od začetka, da one pridejo do tega, da ti moraš sam čim več narediti, ne more noben namesto tebe narediti, ker s tem nič dobrega za njih ne narediš, če namesto njih delaš. Ko enkrat to spoznajo je potem vredu, potem začnejo biti aktivne. Prej so pričakovanja od vsega, da boš ti obleko nabavil, da boš ti tisto naredil vse, vse naj bi ti pol naredil. Morajo priti do tega koraka, da spoznajo da morajo same nekaj narediti. Da so odgovorne za svoje življenje.«

- **Kako bi opisali sodelovanje med uporabnicami v skupini? Ali na kakšen spodbujate to sodelovanje?**

»Zdaj mi velik delamo na tem, da bi se čim bolj ženske razumele. Tako, da hkrati, če se one ... načeloma se ženske kar lepo razumejo in skoraj redko pride res do tega, da prihajajo konflikti. Če pa prihajajo konflikti, pa jih zmeraj rešujemo v okviru teh skupnih sestankov, pa zmeraj delamo na tem, da se ženske naučijo konflikte reševati. Da recimo ne uporabljajo istih vzorcev, ki so jih one doma uporabljale. Da se recimo ne skregajo, pa se ena z drugo ne pogovarja, ampak da si to izrečejo, da recimo se o tem pogovarjajo. Na ta način, s temi skupinami, ki jih imamo redno tukaj delamo na tem spodbujanju samopomoči. Potem tudi, če kakšna ženska rabi varstvo, jo usmerjamo v to, da prosi drugo uporabnico. Na take načine poskušamo vplivat, da bi čim bolj med

seboj sodelovale. Ali pa s kakšnimi takšnimi prostočasnimi aktivnostmi, recimo da gredo skupaj na kopanje ali pa kaj takšnega.«

- **Kako poteka na primer »tipičen« dan, preživet v Zatočišču?**

»Različno, od uporabnice do uporabnice. Zdaj mi nimamo velik takih ... mi delamo hudo po načelu, da so one čim bolj samostojne, pa da ni velikega odstopanja od tistega življenja, ki je sicer neko normalno življenje. Tako, da me nismo ves čas tam prisotne. Jaz prihajam recimo za dve uri na dan, ali pa če je javni delavec, je tudi dve uri na dan. Drug čas pa naj bi si one čim bolj tako razporedile kot je doma normalno, otrok gre zjutraj v šolo, pridejo domov pa malo pospravijo ali pa jaz pridem in imamo razgovore. Potem skuhamo kosilo, gredo po otroke v šolo, z otroki domačo nalogo. Potem imajo naše uporabnice zunaj vrt, da malo vrt delajo, pospravljajo. Tako, da poskušamo čim bolj temu normalnem življenju nekak približat. Ne delamo nekih, ne vem ... ker nam se ne zdi smiselno ... saj organiziramo tudi prostočasne aktivnosti pa to, ampak ne zdi se nam tako hudo smiselno, ker ko bo enkrat ona šla na svoje, v svoje stanovanje in vse, si bo ona morala znat dan razporedit. Mogla si bo znat, ne vem ... če so otroci v šoli, bo ona morala jim znat kosilo skuhat ali uskladit recimo službo in otroke. Tako, da ne poskušamo sedaj, da bi bile tako kot v raju, pa ne vem kako iz vseh strani crkljane, ampak poskušamo da nekak normalno zaživijo, ker nima smisla, da se jim preveč odmika ta realnost, ki je. Drugače pa ob četrtkih imamo zmeraj skupine ob devetih recimo ne, pa skupina traja tam nekje do enajstih. Potem pa mi odidemo potem pa si lahko ostanek dneva razporedijo kako želijo in znajo. Če pa so javni delavci se pa zmeraj dogovorimo recimo, kaj imajo ženske v načrtu, kaj bi želele in tudi javni delavci in tudi mi povemo načrt kako bi ta teden zorganizirale dela, potem pa odvisno, ali gredo ... Enkrat na teden imajo nakupe, da gredo v Krško po hrano, ker je ceneje. Približno dvakrat v mesecu, zdaj odvisno kako nam znese, gredo na Karitas v Brežice. Zdaj ko sta fanta gredo skupaj na igrišče, skupaj z nekimi žogami igrat ali kaj takšnega. Drugače se pa ne vtikamo v njihovo življenje.«

- **Ali je v Zatočišču svetovalka prisotna 24 ur dnevno?**

»Ne, ne. Ker pri nas tudi mi ... mi imamo 4 sobe, kuhinjo, pa 2 kopalnice, pa dnevni prostor. Pri nas tudi ni prostora recimo, da bi bila jaz tam dol. Tudi v kuhinji ne morem skozi sedet tam, je nerodno. V dnevnem prostoru je isto. Tako, da če si jaz predstavljam, da bi bil nekdo skozi nad menoj, se ne bi dobro počutila. Tako, da mi delamo tako, da so ženske čim bolj samostojne. Povemo jim recimo kdaj pridemo, tudi zaradi tega, da vidiš če je vse v redu ali ni v redu, drugače pa to je po par ur na dan, da je nekdo prisoten, drugače pa so same in si tudi same razporejajo dan.«

- **Eno izmed pravil varne hiše je tajnost lokacije. Kakšen je dogovor oziroma pravilo pri vas glede tega? V kolikšen obsegu od Zatočišča stiki niso dovoljeni?**

»Zdaj mi imamo ... že ko ženska pride, ko to izjavo podpiše o bivanju, se tudi zaveže, da bo varovala tajnost lokacije zavetišča. Tako, da ... sploh pa s pogodbo. In vsako pravilo kršitve tajnosti lokacije pomeni, da mora iti ženska takoj iz zavetišča ven. Ona se ne sme z nobenim srečevati v bližini zavetišča, ampak ima ... 1 km recimo od zavetišča ima ona, da se srečuje. Pri nas je to slučajno en tak kraj, ko gre cesta na vse smeri. Tako, da tudi, če se ona tam sreča z nekimi prijatelji ali s sorodniki, si lahko oni razlagajo na sto in en način, kje ona je. Tako, da v bližini zavetišča se pa ne sme sestajati, ne sme imeti tudi obiskov. Celo v hišnem redu imamo, da izjemoma, če se dogovori z vodjo zavetišča, samo načeloma tega ne prakticiramo teh obiskov.«

- **Ali menite, da je tajnost lokacije s strani uporabnic oziroma stanovalk dovolj spoštovana? Se je že zgodilo, da je katera od uporabnic oziroma stanovalk prekršila ta dogovor?**

»Ne najbolj. Mislim ... je tako, večina uporabnic spoštuje to tajnost lokacije. Ali pa zelo redke so tiste, ki kršijo to tajnost lokacije, ampak velikokrat se one zmotijo, saj ni namerno. Recimo pokliče, pa mimogrede reče ali pa take čisto napake, lapsuse naredijo, ne gre za tisto namerno kršitev te tajnosti lokacije.«

- **Kaj se zgodi v tem primeru, če hote ali nehote prekrši tajnost lokacije?**

»Če je nekaj nehote, pa ni nekaj, da bi sama sebe ogrozila pa nekoga drugega. Recimo če ona pokliče na drug center pa reče naslov ali pa samo ime kraja, jo opozorimo, pogovorimo se še enkrat z njo zakaj to ne sme. Ampak, ker vemo, da so oni isto vezani na tajnost podatkov, drugi centri, policija, pa to, potem tega ne sankcioniramo s tem, da bi ženska morala iti iz zavetišča ven. Če pa gre za to, da je ženska namerno izdala to, ali pa recimo partnerja v bližino pripeljala, potem pa delamo na tem, da ženski izrečemo ukrepe, da se iz zavetišča izseli. Damo ji pa čas, da si nekaj pač najde, da nekam lahko gre, neko stanovanje, ali pa. Ker potem si hitro najde veste, ko je tisto ko treba, je potem kar čudežno se neke variante pojavijo.«

- **Pri vas obstaja tudi hišni red, katerega se naj bi uporabnice držale zaradi boljšega delovanja varne hiše. Kakšen je hišni red oz. pravila vedenja za uporabnice v vaši varni hiši?**

»Tega je kar zelo veliko, teh pravil. Eno teh pravil je ta tajnost lokacije. Druga pravila zadevajo glede tega skupnega bivanja, recimo higiena, čiščenje prostorov, to. Potem ena pravila določajo to varstvo otrok, kdo je dolžen zagotoviti varstvo otrok. Potem je prepovedano kajenje, vnašanje alkohola. Potem vse to kar se pogovarjamo mora znotraj hiše ostati, one ne smejo na ven nekih podatkov prenašati. Potem kdo lahko vrata odpira, da otroci mlajši od 10 let ne smejo vhodnih vrat odpirati, če recimo kdo trka. Teh pravil je zelo veliko ... (op. p. ga. Sonja je šla med intervjujem po kopijo hišnega reda) ... tega je res zelo veliko. Od tega kakšne pravice imajo one zagotovljene, kakšne pravice imajo otroci, pa glede tajnosti lokacije ... oziroma 2 km jaz sem vam narobe rekla. Po tem pa so ostala pravila, pravila bivanja, kdo lahko vstopa v zavetišče, kdaj mora biti nekak mir v varni hiši oz. zavetišču, kdaj so dolžne vrniti, če se kaj poškoduje. Je pa teh pravil veliko.«

- **Menite, da je hišni red spoštovan s strani uporabnic? Ali prihaja do kršitev namernih, nenamernih?**

»Čisto odvisno je. Načeloma se ženske kar držijo teh pravil hišnega reda. Pa tudi to je, me nismo nikoli cel dan tam. Zdaj ko me pridemo je vse idealno, je vse lepo, prej pa vidiš, da ene stvari čist ne klapajo. Ampak načeloma ni nič kaj hujšega, da bi bilo kaj hudo narobe tako ekstremno, da bi ukrepal. Včasih je problem pri kakšni higieni recimo kar pa se tudi opazi, pa je treba opozoriti. Mi imamo v hišnem redu, da se malih otrok naj ne pušča brez varstva ... recimo da naj bi bila vsaj ena uporabnica bila skozi zraven. Če je otrok v dnevni sobi recimo naj bi bila ena uporabnica zraven. Ampak to je pogosto tako, da jih one pustijo, da se gor otroci igrajo, one pa so vse spodaj. Take stvari jih moraš bolj opozarjati velikokrat. Ali pa, ko se kaj poškoduje, ne obvestijo pravočasno, pa recimo je ena stvar že dolgo pokvarjena, potem pa je kar naenkrat pokvarjena, prej pa ne pove noben ti po 14 dni, da je narobe. Take stvari bolj, drugače se pa nekak kar držijo teh pravil oz. tudi odvisno je. Jaz vidim pri teh, ki so res žrtve nasilja recimo, ko se tudi izkaže potem ... one se bolj držijo tega hišnega reda. Pri nekom, ki pa pod kakšno pretvezo pridejo v varno hišo, pa potem vidiš, da to ni čisto žrtev nasilja, je pa malo več teh kršitev, ker ni njim bila ta potreba tako huda, one so pač neko varianto tako spodaj našle in so prišle k nam, ni pa bilo zaradi tega, ker je bilo tako hudo. Tako, da pri tistih je več in kršitev hišnega reda in manj zaležejo neka opozarjanja, moraš več na teh delati, da ene stvari sprejmejo.«

- **Ali bi lahko rekli, da je varna hiša t.i. totalna institucija (po Erving-u Goffman-u)?**

»Jaz sem malo Goffmana že pozabila. Sem pa tudi pisala esej točno na to temo. Zdaj jaz ne vidim ... jaz bolje vidim življenje v nasilnem odnosu kot totalno institucijo po Goffmanu recimo ne. Ko ženska še živi z nasilnežem v tem odnosu. O sami varni hiši tako kot sem že rekla, jaz recimo poskušam na tem delati, da to ne bi bila neka totalna institucija. Tako, da mi smo imeli žensko, ki je prišla iz Ljubljane, iz varne hiše, in mi pravi koliko dni dopusta pa ima ona in jaz najprej sploh nisem razumela kaj ona zdaj hoče, kakšen dopust. Tam očitno oni imajo dopust, so mi potem razložili, saj so one lahko toliko in toliko dni odsotne iz zavetišča. Pri nas tega pravila nekak nimamo. Tudi v Celju recimo imajo, da ženska v času bivanja v zavetišču ne bi ustvarjala nekih novih partnerstev. Zdaj meni se to zdi prevelik poseg v njene pravice, da bom zdaj jaz rekla, ker si ti tukaj pa ne smeš novega partnerja spoznat, čeprav veš, da to in to ni dobro, ni njegovo v njeno korist, ampak ne moreš ji to prepovedati. Tako jaz se poskušam temu približati, da to ne bi bila totalna institucija, ker so ženske že toliko hudega doživijo v nasilnem odnosu, da jih bi še tukaj omejevali, bi bile samo še enkrat žrtev. Ker zaradi same varnosti, ko eni to tudi zamenjujejo z varnostjo ... jaz mislim, da katerikoli nasilnež bo hotel jo bo našel, da ti ne moreš nikoli 100% zaščititi. Slovenija je že tako majhna ... saj ona ali službo hodi ali so otroci ... kateri hoče res najti, pa lahko ti pod šifram vodiš, pod čemerkoli, boš našel. In bolje je, da ti naučiš žensko tega samostojnega bivanja, da je čim bolj samostojna ali pa da ... mi kar dobro z drugimi centri sodelujemo in mi delamo na tem, da tudi ženska po določenem času, če so otroci recimo, da se sreča z nasilnežem v nekem varnem okolju, v nekem skupnem pogovoru. Ker takrat vidimo, ko ona sreča nasilneža, pa vidi, da se ji ni nič zgodilo, pa da je on prav tako omejen kot ona, da pač gre, da ona ima pravice in on pravice, da tudi on ne more, ker ni močna oseba kar vse uveljavil. In takrat se malo ta premik pri ženski naredi, da je ni več tako hudo strah. Dokler pa nasilneža ne sreča, je pa tisti strah tolikšen, da ne moreš nič delati. Tako, da deloma tudi na tem soočenju. Čim prej, da ženska tudi svojo lastno moč prepozna, da vidi, da nasilnež ni vseomogočen, tisto kar govori. Nasilneži pa zmeraj govorijo, da bodi vsi njim verjeli, pa kakšno moč ima. Tako, da mi delamo na tem, da bi bilo čim manj za ženske ... toliko je že hudo, ker mora iti, pa ko mora vse pustiti, potem da še tukaj mi nekaj non-stop nadzorovanja, pa striktnega hišnega reda, ko ne mora niti migati pa nič. Tako, da jih mi s tem ne otežimo preveč. Saj včasih se nam obrne proti nam, pa imamo potem kakšne takšne probleme, ki jih drugače ne bi imeli, če bi bili bolj strogi,

ampak načeloma se mi zdi da so ženske potem bolj nekak sproščene, in da drugače funkcionirajo ... Je boljše za doseganje cilja. Sploh, če se gre na to, da se krepí samostojnost ženske, da bi bila ženska čim bolj sama. Se mi zdi boljše, kot pa da ti njo omejuješ. Ker potem ji že odvzameš neko svobodo ali pa nekaj. Mislim, da je potem v isti situaciji kot je bila prej, ker če ji boš ti rekel takrat pa takrat moraš biti ... saj mi imamo, da po 22. uri mora biti v hiši mir, ampak to ne pomeni, da morajo iti vsi v hiši spat, ali pa da se ženska recimo, če se mi dogovorimo, če me ona pokliče danes grem pa jaz tam pa tam, ne bom me do takrat, pač je ni, ne bom zdaj jaz zaradi tega hodila jo tako kot mama nadzorovat. Tako, da meni se zdi, da čim manj je teh omejitev, pa da je čim več dela na tej odgovornosti, da je ženska pač odgovorna sama za sebe za svoje življenje, življenje svojih otrok, da več s tem dosežeš kot pa s tem da jo omejuješ.«

- **Koliko časa delujete v Zatočišču? Ali ste zaposleni ali delate prostovoljno?**

»Zdaj mi smo od 91. leta, s tem, da jaz od 99. leta delam na tem. Sem zaposlena.«

- **Kakšna je vaša izobrazba?**

»Jaz sem diplomirana socialna delavka.«

- **Ali svoje delo ocenjujete kot stresno, vas kateri dogodki prizadenejo? Kaj storite v takšni situaciji?**

»Stresno je tako ali tako, ker so to dosti težke zgodbe. Ali pa recimo, da včasih je tudi dosti težko, ker jaz ... pri teh uporabnicah je velikokrat res tako, da se res prisilne in takrat vlagaš energije še in še, pa se včasih nikjer ne pozna. Ampak recimo meni veliko pomagajo te supervizije, čeprav zdaj jih nimamo, zdaj že skoraj eno leto nimamo supervizije, ampak recimo meni to ogromno pomeni, če lahko na supervizije hodim. Ali pa recimo smo imeli en hudo težki primer v zavetišču, kjer smo morali tudi ene ukrepe izvajati take precej hude, in smo se z direktorico dogovorili, da nam je individualno supervizijo dvakrat omogočila, da smo lahko to na nek način prebrodili. (op. p. zazvonil je telefon, klic ženske za sprejem v varno hišo). Mislim, po svoje tako, da so mene od začetka bolj prizadele kot pa me sedaj. Ker potem se že malo ... navadit se ne moreš, ker če te vsaka stvar prizadene potem težko delaš. Tako, da prizadene te v vsakem primeru, recimo kako ženska pride, še posebej če je pod hudim šokom ali stresom, ko so take težke zgodbe, ki se te dotaknejo. Ampak enostavno greš čez to in ti moraš biti tisti, ki boš pomagal ženski ven iz tega in ne da bi še potem ti v tisti stiski plaval. S tem pa, recimo te supervizije, recimo pri tistih, ki delajo z ljudmi ... ti nujno rabiš supervizije, tako da jaz delam sedaj na tem, da se mi omogoči spet supervizija naprej. Ker na Centru imamo supervizijo za vse delavce, samo recimo nas je kar veliko in sploh ne prideš na vrsto. Tako, da je zelo dobro, če imaš kako specializirano supervizijo za svoje področje dela ... recimo za delo z nasiljem.«

- **Se vam zdi, da potem človek rabi za to delo na nek način »trdo kožo«?**

»Ja, ker včasih, vse kar pride od tega, da imaš ... tudi do takih hudih razočaranj. Jaz sem imela eno žensko v zavetišču, ki je bila vse, žrtev nasilja, ovadbo je dala, vse in še čez velikonočne praznike sem jaz delala neko poročilo, tožilec je delal, smo se vmes slišala, a ona nam je isto za isto za hrbtom že to ovadbo umaknila. Tako, da sva bila oba kar tako precej šokirana in ... tako, da vsega doživiš, od tega, da ti je hudo hudo lepo, da res take lepe stvari doživiš do tega, da take stvari, ki te precej prizadenejo, pa razočarajo. Ampak s tem moraš znat narediti, ker nobena od teh nič konkretno tebi naredi, ampak ti to pač doživiš osebno, če ne znaš predelat. Tako, da take stvari moraš znat predelat pa iti naprej. Da je pač to služba, pa da ljudje nimajo nič proti tebi osebno, ampak pač tako delujejo, tako ravnaajo.«

- **Ali ste bili kdaj ogroženi na delovnem mestu? Kako rešujete takšne situacije?**

»Jaz recimo, ki imam preko zavetišče, pa sem tudi že šla z ženskami po stvari domov in vse in nasilneži ... enkrat je en nasilnež našel zavetišče, pa sem jaz bila tam ponoči, pa nisem bila nikoli ogrožena do sedaj. Nekako upoštevajo, ker si neka uradna oseba, pa kar nekak neko mejo postavijo. Jaz sem bila ... recimo drugače si ti bolj ogrožen, ko imaš ti druge stvari, da se tam pa tam zgodi. Ampak to je del službe, to nimam jaz kaj.«

- **Ali je delo v Zatočišču vplivalo na vaše življenje? V čem?**

»Zdaj tako recimo, jaz sem že v času študija ... sem skozi imela to žensko problematiko. Jaz sem diplomsko nalogo iz tega delala, ko sem študirala, sem se temu področju posvečala, tako, da sem skozi to imela, te ženske pravice, položaj ženske pa to. Je pa sigurno, ko delaš tako delo recimo, da so ene stvari, ki vplivajo v tem smislu,

da si bolj pozoren pri odnosih v svoji družini, v svojem partnerstvu. Tako, da vpliva vse to, ali pa recimo njihove izkušnje, vse to vpliva ... bolj tako strpen postajaš, na več stvari si pozoren, nekako ti obogati življenje, dejansko to delo z ljudmi. Mislim, da skoraj sigurno pride do nekega drugačnega načina mišljenja, ker sploh recimo vsi imajo tipično zakaj pa ženska ne gre stran od nasilneža, vse tako poenostavljeno. Potem pa ko dejansko delaš s temi ženskami, pa vidiš zakaj ne moreš kar tako poenostaviti stvari, da so stvari težke in zakomplicirane. In dobiš pač nek tak širši vidik, širši vpogled v to.«

- **Koliko je v Zatočišču zaposlenih? Ali v Zatočišču primanjkuje zaposlenih? Koga bi najbolj potrebovali?**

»Pri nas je na programih samo ena zaposlitev, ki si jo delimo jaz pa psihologinja. Jaz imam 75% od zaposlitve, ona 25%. Zdaj imamo 3 prostovoljke, ki jih plačujemo iz programa za prostovoljce. Ta dva javna delavca sta pa ... dejansko smo jih izprosili iz drugega programa, da občasno prihajata v zavetišče. To pa je tako, da se potem dogovorimo. Ker to je ta program, ko delavci preko javnih del hodijo v družine tudi drugam. V zavetišče je tako kot da v eno družino hodijo, tako da imamo, zdaj smo imeli štiri krat na teden po dve ure, vsak dan po dve ure, kar pa nam pride tudi zelo prav. In tudi za otroke družabništvo, ker pri nas je zavetišče odmaknjeno od tukaj in je veliko prevozov, ker so avtobusne linije slabe. Drugače pa bi potrebovali še koga, vendar je na programu samo ena zaposlitev.«

- **Ali se zaposleni posebej izobražujete za delo z žrtvami? Kje (doma, v tujini), kdo to izvaja?**

»Nekaj v okviru rednega šolanja. Potem pa, jaz mislim ker sem na Centru, imam veliko prednost, da se lahko v druga izobraževanja vklopim, samo direktno za delo z žrtvami nasilja ni pri nas izobraževanj, se nimaš kam tak vklopiti. Jaz sem iskala za delo z žrtvami spolnih zlorab, pa recimo so neki seminarji v Gotenici, samo jaz sem bila, ampak je to čisto tako policijsko, kako shranjuješ dokaze, pa te stvari smo se učili, ko jaz nimam kaj s tem delat. Tako, da jaz sama hodim še na transakcijsko analizo pa to, si sama plačujem, pa potem Center mi občasno kakšne seminarje plačuje. Samo za to z žrtvami nasilja pa ni, je pa premalo, bi pa morala biti kakšna takšna izobraževanja samo jih ni.«

- **Kako bi ocenili sodelovanje med zaposlenimi? In sodelovanje med strokovnimi delavkami in prostovoljkami?**

»Zdaj me same s psihologinjo, smo dve, se zelo dobro razumemo. Tudi, če je ena odsotna ali druga, tako da me imamo tudi tekoče informacije, kaj katera s katero uporabnico počne, da lahko potem tudi jaz njo nadomeščam ali pa ona mene, da je čim manjši ta preskok. Zdaj z javnimi delavci mislim, da smo v redu sodelovali, samo zdaj se bodo tudi oni zamenjali. S prostovoljkami pa isto. Zdaj sicer odvisno koliko ima katera prostovoljka interesa. Recimo Nataša je taka, ki je zelo zagnana. Mislim, da v redu. Je pa vsak, ki ga vklopiš, recimo potem še več dela. Več kot imaš prostovoljcev, več imaš spet ti dela. Ko imaš hudo malo časa, ti je kar naporno še ti dodatni, čeprav pa prav pridejo v zavetišču.«

- **Pa bi to sodelovanje na kakšnem področju kaj spremenili, dopolnili?**

»Ja, če bi bilo več časa, bi sigurno. S prostovoljkami bi lahko imeli bolj redna srečanja ali pa z javnimi delavci. Vse to bi lahko ... dejansko je problem čas. Saj ideje so in lahko bi naredili, ampak časa ni, premalo je zaposlenih. Zdaj jaz sem na začetku tudi veliko svojega privat časa vlagala, potem pa ti ne znese več, potem si pa lahko samo še v službi. To pa spet ni moj cilj, samo službo imet. Tako, da včasih ... res je to problem, če bi bilo časa več, tudi finance niso tako važne, kot je čas. Lahko bi se več naredilo.«

- **Kako pogosto imate v vaši varni hiši sestanke oziroma t.i. supervizije in intervizije?**

»Jaz sem jih imela do pred enega leta, sem imela enkrat na mesec supervizijo. Zdaj pa ... potem pa smo nekaj prekinjali, ko sem imela jaz še z dvema drugima varnima hišama ... smo prekinili, ker smo rekli, da bomo malo še poskušali pri komu drugemu, potem pa se je nekak vse to ... tako da eno leto nisem nič imela supervizijo oziroma individualno dve pri enem primeru. Zdaj pa delamo ... pri nas gre malo za reorganizacijo, tako da bomo sedaj štiri, ki bomo delale na nasilju, bomo tudi na supervizije hodile. Tudi eno gospo smo si tako malo izbrale, če bo možno, ki tudi prav tako dela z nasiljem v družini, pa tudi terapevtka je, pa nas bo v terapevtske tehnike uvajala. Intervizije pa imamo mi nekaj oz. me s to, ki skupaj delamo. Me, ker smo vsak dan v kontaktu, ena drugi

podporo nudimo in to je za mene tista intervizija, ki jo imamo mi skoraj vsak dan. Potem pa se mi srečujemo recimo na teh sestankih, na socialni zbornici, ta delovna skupina varnih hiš, zavetišč, materinskih domov (op.p. Delovna skupina za materinske domove, zatočišča in sorodne organizacije), recimo to je tudi, ko ti včasih neko podporo nudijo, čeprav mislim, da čedalje manj. Pa ta podskupina zavetišč pa varnih hiš, tukaj pa malo bolj, ker smo pač podobni, vsi neke podobne stvari delamo in potem lahko eden drugega podpremo ali z nekimi izkušnjami.«

- **Kako pogosto se pa to dogaja, to zadnje?**

»Ne hudo pogosto. Mislim, da smo imeli letos trikrat. Nekaj takšnega. Ni to zelo pogosto.«

- **To po različnih Centrih za socialno delo?**

»Zdaj tako, mi smo vladna, mi delujemo v okviru Centra. Pa še mariborska varna hiša, drugi pa so vsi nevladni. Tako, da mi se že trikrat srečujemo, mislim, da smo se že trikrat srečali, dvakrat v Celju in enkrat v Mariboru. Čisto dogovorimo se.«

- **In o vsebini teh sestankov se tudi dogovorite?**

»In o vsebini. Saj pri nas je zmeraj tako, mi imamo na socialni zbornici sestanke, mislim da zdaj na vsaka dva meseca. In tam se neke teme izpostavijo, pa recimo ker so tam in materinski domovi in neke sorodne institucije, ki se ukvarjajo z nasiljem in varne hiše, pa zavetišča, se potem kar dogovorimo, če se nekaj tiče bolj varne hiše pa zavetišča, da se mi posebej dobimo in o tem pogovorimo, ono pa posebej. Smo imeli stike z otroki recimo in je pač drugače recimo materinski domovi, kjer naj bi stike celo spodbujali ali pri nas, kjer naj bi stike očetov z otroki poskušali na nek varen način izpeljat. Tako, da se potem posebej dobivamo.«

- **Ali ste posamezne varne hiše v Sloveniji med seboj povezane v mrežo?**

»Mislim, da smo kar povezani. Dobro imaš pa recimo z enimi bolj sodelovanje, z drugimi manj. Mi imamo recimo zelo dobro sodelovanje z novomeško varno hišo, ampak saj ni tako z nobenimi problem. Oziroma zadnje čase sem imela z ljubljansko varno hišo problem glede enega primera. Recimo točno ta izhodišče princip odprtosti ... nekak ni bilo po tem principu iz njihove strani, tako da sem bila tukaj malo presenečena. Drugače pa načeloma pa dobro sodelujemo z vsemi, ni problema.«

- **Ali si izmenjujete izkušnje? Imate kakšna skupna srečanja, sestanke, posvete, letna poročila o delu varnih hiš in skupna načrtovanja za prihodnost njihovega delovanja ?**

»Tako. Mislim, ni tako pogosto mogoče kot bi bilo dobro, ampak dejansko nobenemu ne znese, da bi se več srečevali.«

- **Pa bi želeli na tem področju še kaj izboljšati?**

»Jaz mislim, da bi bilo dobro ... recimo na socialni zbornici nas je že tako zelo veliko, da se je dejansko ta skupina že kar malo razbila. Tako, da mislim, da bi bilo boljše, da bi se mi varane hiše, zavetišča večkrat srečevali. Ker pride do problemov ... recimo jaz lahko žensko tudi po telefonu sprejem, jaz ne rabim, da jo vidim, da ona hodi iz Ljubljane k meni na razgovor, pa jo jaz nazaj pošiljam, pa ne vem kaj še. Jaz se največkrat kar po telefonu potem dogovorim. Drugje imajo recimo prejšnji pogovor. Da nekak poenotimo ta način dela, to bi bilo kar dobro. Tako, da menim, da bi bilo dobro, da se varne hiše večkrat dobivamo, pa nek skupen koncept izdelamo ne.«

- **Ali so varne hiše v Sloveniji povezane s podobnimi institucijami v tujini? Ali si z njimi izmenjujete izkušnje, sodelujete v kakšnih skupnih projektih? Na kakšen način?**

»Zdaj čisto različno. Nekateri vem, da so. Recimo Mariborčani so nekaj z Avstrijo povezani, drugače pa Ljubljančani so se nekaj časa z Anglijo povezovali. Drugače pa ne vem za druge. Mislim, da ni zelo veliko tega povezovanja.«

- **Ali sodelujete varne hiše tudi z drugimi službami, ustanovami, ki se ukvarjajo z nasiljem v družini, tako vladnimi kot nevladnimi, na primer s policijo, s centri za socialno delo, z nevladnimi institucijami? Kakšno je to sodelovanje?**

»Ja. Ker pa to skoraj ne more iti brez tega. Ker če ti hočeš ženski res pomagat, potem kar moreš. Zdaj pridejo zelo v pomoč Centri za socialno delo, sodišča, tožilstva, policija, zdravstvo, včasih tudi kakšna psihiatrinja. Tudi recimo do nevladnih recimo, PIC (op. p. Pravno – informacijski center) ali pa druge varne hiše, če rabiš kakšno premestitev. Ker tudi načeloma naj bi bila ženska v zavetišču ali pa v materinskem domu, potem ko neka nevarnost poneha, tako da tudi z materinskimi domovi sodelujemo. Z vsemi se pač povezuješ, ker pač nekak ta načrt za obsega, ki ga skupaj z žensko narediš.«

- **Ali ste zadovoljni s tem sodelovanjem ali bi kaj na tem področju radi spremenili, izboljšali?**

»Jaz načeloma nisem imela velikokrat kakšnih problemov. Včasih je pri sodnikih malo težko čez priti, samo tudi odvisno na katerega naletiš. Drugače pa mislim, da ni nekih takih ... imela sem letos res tako slabo izkušnjo z varno hišo Ljubljana, drugače pa res ne, smo imeli dobro sodelovanje z vsemi. In da se marsikaj dogovoriti. Če imaš ti nek tak fer odnos, se meni zdi, da ni nobenega problema, se da marsikaj dogovoriti.«

- **Se vam zdi, da je dosti tega sodelovanja, da ga ne primanjkuje?**

»Mislim, da ga je kar dosti, da ni to, da bi ga primanjkovalo. Mogoče s strani sodnikov, so bolj zaprti, pa težje kaj izveš. Pa tudi če vztrajaš, pa potem tudi dajo kakšne informacije.«

- **Kdo je bil pobudnik za ustanovitev varne hiše? Kdo je zasnoval idejo za koncept vaše varne hiše?**

»Naša direktorica Marjana Sečen.«

- **Varna hiša deluje kot vladna organizacija**

» v okviru Centra za socialno delo.«

- **Ali mogoče veste, kakšen je bil odziv javnosti, okolice, ljudi ob ustanovitvi varne hiše v Krškem?**

»Od začetka ... mislim, da so oni kar dobro sprejeli. To je bilo leta 1991. Potem pa je tista prva uporabnica, ki je bila v zavetišču, se je spoznala z enim iz kraja. Sta se spoznala, zaljubila in še zdaj sta skupaj. Ampak takrat je bil en tak revolt. Pa tudi malo drugačna pričakovanja so bila. Tista njihova predstava kaj je to. Potem bi oni kar eno družino iz kraja notri dali, tako malo po domače bi oni to urejali. Tako, da je bilo potem nekaj časa revolt. Zdaj kar jaz vodim ni noben tako, da bi bilo nekaj ne vem kaj ... da bi se v kraju kaj jezili, kaj takšnega, ampak vsake toliko časa kakšen telefon, kdaj brez veze zatežijo, ne vem, da otroci čez ograjo skačejo, pa sploh otrok ni v varni hiši. To je taka vas, naše zavetišče je na vasi. Mene skoz spominja na Šentflorjansko dolino, tako da malo je tega. Recimo pa ženska pride, pa vsi ... včasih sedim zunaj pred hišo, recimo če se pogovarjamo, pa te vsi tako gledajo, to mi nobenega spoštovanja do zasebnosti. Pa recimo, ko gredo prvič po cesti proti trgovini, kako jih vsi gledajo. Ali pa recimo ena gospa, ki je sosedna, je že vnaprej klicala, da ji otroci nekaj čez ograjo plezajo, pa sem ji rekla »saj ni otrok v zavetišču«, pa pravi ona »ne, ampak če bi bilo kaj bi bilo«. Take imajo. Pa moški se po gostilni hvalijo kako vse pomagajo v zavetišču. Tako, dosti je ... malo je, ... ne vem, po moje, če bi bili v nekem drugem okolju, bi mogoče malo drugače bilo. Čeprav pa ni nikoli tako, da bi šel nekdo direktno tam pa klical ... Vsake toliko časa se pojavi kakšna zbadljivka.«

- **Drugače pa recimo takšen odziv, kot je bil v materinskem domu v Mariboru?**

»Ne. Jaz sem tudi iz tistega okolja oz. sem bila prej tam doma. Je pa recimo, prej tudi ni bilo takih zbadljajev. To so bolj take vaščanska opravljanje, na ta način. Pa možakarji. Tam okrog so ene trije možakarji, ki so tako do žensk ne ravno nasilni, drugače pa kar dosti imajo kje je vloga ženske in kje vloga moškega. In potem z njihove strani so včasih kakšne pripombe, pa to. Ampak ... Je vse tako, da se da obvladat.«

- **Kako vas sprejema okolica danes?**

»Jaz mislim, da malo se je spremenilo. Da ni več tako kot je bilo, s tem, da še zmeraj je ... dejansko je premalo tega v javnosti, recimo, da bi se ljudje malo na tem področju izobraževali, da bi boljše razumeli zakaj se ene stvari dogajajo. Pa zakaj ženske ostajajo, ker je velikokrat tisto »sama si je kriva, kaj pa je tako dolgo bila«. Ali

pa težko razumejo ... jaz sem eno pripombo slišala, jaz sem vedela za tri ženske, ki so bile pač nezaposlene in v nasilnem odnosu je velikokrat tako, da nasilnež niti ne pusti, da bi se zaposlila, ker to pomeni, da je bolj samostojna in težje je potem obvlada. Služba pa recimo, ko sem pridejo, ne bodo tukaj službe dobile. In so pač ljudje, ko so hodili tam na njivo mimo, one so sedele pred hišo in potem sem slišala od druge pripombe, kake ženske država podpira. Tako, da po moje saj bo zmeraj to ostalo. Nikoli ne bo to, da bodo vsi ozaveščeni, pa da bodo vsi sprejemali. Vsake toliko časa se pa tudi ženska pojavlja, ki tudi po svoje škodo naredi drugim uporabnicam. Pride kakšna ženska, za katero potem vidiš, da ni žrtev nasilja, pa veliko škode drugim naredi s svojim vedenjem. Tako čisto ne bo nikoli lepo, po moje mora biti čim več ozaveščenja javnosti. Pa tista akcija, ki je bila »Kaj ti je deklica« je bil takšen velik boom, potem pa spet ni bilo ne vem kaj, potem pa spet situacija malo, vse te okrogle mize, ki so, sploh ne pridejo veliko do izvora. Premalo. Moraš biti že notri v tem, moraš dobiti obvestila, da veš, drugače pa ne izveš, ne slišiš, nič. Mogoče celo v šolske programe vnest. Na ta način bolj iti do javnosti, da bi se nekaj spreminjalo.«

- **Ali se vam zdi, da družba oziroma okolica stigmatizira uporabnice varne hiše, na primer kot nesamozavestne, kot slabe mater, nasilje obravnavajo kot njihovo krivdo?**

»Meni je to čisto jasno, da je po eni strani to družben problem in jaz tudi mislim, da je ljudem, ki se s tem ukvarjajo ali pa se vsaj na nek način srečujejo s tem je jasno. Mislim, da večina ljudi pa še ni tako, da bi povezovali to, koliko je to take škode ekonomske, čisto koliko država s tem zgubi. Mislim, da če bi se šlo preko tega ozaveščat ... ker prve hiše, sploh v svetu, v Ameriki, pa ti programi, pa programi dela z nasilneže, točno zaradi tega, ker so ugotovili koliko država denarja izgubi, in z zavarovanjem, in z odsotnostjo iz službe in z bolniško, z vsem zato pa so začeli nekaj na tem delat. Bo pa po moje znalo biti, če bodo res vsi zakoni stopili v veljavo, pa se bodo začeli izvajati, ... bi pa znali ljudje malo bolj na široko gledat, po malo upoštevati, koliko ima širši vpliv ne samo to na žensko pa na tiste v družin, ampak na celotno družbo.«

- **Kaj pa so ti zakoni?**

»To je zakon o policiji, ko se naj bi nasilnež zdaj odstranil iz družine. Po novem bodo v Sloveniji tudi koordinatorji za nasilje, bodo posebej zaposlitve. Potem se naj bi začel tudi zakon o rdečem kartonu izvajati oz. to je že v pripravi ... prav nek sistemski zakon, ki bo obravnaval nasilje v družini. Tako, da take stvari po moje bi znale potem, ... ker če ni neke zakonske podlage ali pa na državni ravni neke ozaveščenosti, potem se ne more na nekem drugem nivoju upoštevati, pa vedeti. Ker samo s takimi konkretnimi stvarmi pride ozaveščenost. Berejo ne tako zelo veliko, na take prireditve tudi ne hodijo veliko. Tako da samo take bolj konkretne stvari ljudi ozaveščajo.«

- **Ali je viden kakšen premik v razmišljanju širše javnosti glede nasilja v družini v smislu, da to ni individualnem problem, ampak družben?**

»Tako se mi zdi, da ja, ampak potem pa včasih ugotavlja, da teh informacij tudi ni dosti. Tako da je ... različno ... težko bi ocenila. Mislim, da bi bilo boljše, da bi bile še bolj dostopne uporabnicam.«

- **Na kakšen način, kje?**

»Meni se zdi, da večino tisto, kar se ženske najbolj srečujejo. Ker vem, da te ženske recimo, ki so žrtve nasilja, velikokrat gledajo te žajfaste nadaljevanke ali pa kaj takšnega. Recimo doti še preko televizije kakšne informacije... namesto reklam kaj takšnega (op. p. smeh). Ali pa recimo kot akcija »Kaj ti je deklica«. Takrat se mi zdi, da je bil tak premik narejen. Tudi ženske so se veliko ozavestile. Na ta način, da bi nekaj bilo. Kdo pa tistih par listkov, ko je zdaj 25. november, pa enih par teh listkov dobiš, ampak ... V zdravstvenem domu, da bi se več recimo. Ali, da bi se več ... ne vem, dalo bi se še več ljudi ozaveščati kot so. Čeprav se mi zdi, da je premik in da so ženske bolj ozaveščene kot so bile, sploh te mlajše generacije. Tudi vidi se, manj časa nasilje trpi. Ko so prej hodile ženske v zavetišče, recimo starejše ženske, so recimo po 20, 30 let v nasilju živele. Zdaj pa recimo imaš ene ko že po prvem udarcu znajo odidejo. Včasih to ni bilo tako. Kakšne množične akcije, močne akcije bi morale biti, da res se šokira pa recimo s podatki vsaka peta pretepena, vsaka sedma posiljena, se s takimi podatki šokira javnost, pa se na ta način ozavešča, pa tudi če potem rečejo, da ni res, saj razmišljajo o tem.«

- **Ali menite, da so informacije o varnih hišah dovolj dostopne uporabnicam? Na kakšen način vi obveščate javnost, da obstaja varna hiša tudi v tem okolju?**

»Zdaj pri nas, recimo imeli smo nekaj časa v okviru teh dni boja proti nasilju nad ženskami (op.p. Mednarodni dnevi akcij proti nasilju nad ženskami, ki potekajo od 25.11. do 10.12.) kakšne javne razprave, pa to. Zdaj že ene

dve leti nismo imeli. Potem pa ko so ti dnevi damo kakšne plakate ven ali kaj takšnega. Potem preko teh institucij, recimo policije, preko tega ... oni vedo. Mi imamo s policijo redne sestanke enkrat na dva meseca, različno, kako se dogovorimo. Recimo, da tudi oni vedo za to, pa predlagajo kaj če vejo. Nekih posebnih akcij pa tudi mi nimamo.«

- **Zaradi pomanjkanja financ, časa?**

»Časa. Ko bi bilo časa več, bi bilo vse drugače.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja, na ravni strokovnega dela, na lokalni ravni, na državni ravni? Ali predlagate kakšen konkreten ukrep?**

»Zdaj meni se zdi dobro, da se organizirajo neke specializirana izobraževanja. Zdaj vse to, kar smo govorile, od tega, da je potrebno zakonodajo spremeniti do ... ker meni se res zdi po svoje saj je dobro, da je čim več mest za žrtve nasilja v varnih hišah, toda zakaj se ne bi poskušalo še nekaj drugega. To so neke stvari, ki so na nek način že postavljene in jaz še zmeraj mislim, da bi se dalo na nek drug način, drugačno rešitev. Tudi družba bi drugačno sporočilo dobila, če žrtev gre, nasilnež ostane, saj potem nasilnež nobenega sporočila ne dobi, da je nekaj narobe delal. Po moje bo veliko bolje, če bo nek nasilnež slišal, da je moral iti tam pa en možki iz hiše ven za toliko in toliko dni. Bo se veliko prej vprašal ali bo udaril ali ne bo udaril. Tako pa sedaj skoraj ni nobenih posledic sedaj z njih skoraj.«

- **Kaj menite o neenakem dostopu do pomoči in storitev, ki so na voljo žrtvam nasilja v družini glede na področje urbano (mesto) – ruralno (vas)? Kaj bi bilo potrebno storiti na tem področju?**

»To je razlika. To po svoje pri nas je recimo zavetišče, ampak da bi mi hoteli, da bi imeli tudi skupino na centru za druge ženske, ampak to pomeni, da moraš ti tudi prevoze zagotoviti, ker recimo nekje z Gorjancev, z Brezja, s Planine ni niti avtobusov. In če ti hočeš nekaj takega imet, moraš imeti že prevoze zagotovljene. Ali pa da bi imel ti nek krizni center, dejansko ljudje nimajo toliko prevozov, ali ženska nima izpita ali avtomobila. Če je neka ženska žrtev nasilja, tudi ne bo nasilnežu rekla, daj mi avto, jaz grem tam mal zdaj. Je sigurno to manjša dostopnost kot v mestu. V mestih ni problema, imaš ti mestni avtobus, lahko greš peš z nega konca mesta na drug konec mesta. Tako, da tukaj vidim, da je dostopnost do teh virov pomoči zelo različna med mestom in med vasjo.

- **Ali bi lahko rekli, da je potem še veliko žrtev nasilja, ki ne vedo za to obliko pomoči oziroma da niti ne morejo iti od doma?**

»Ja. Jaz bi tudi rekla, da je tudi mogoče več nasilja v ljudskem okolju kakor v mestih. Ker dejansko jaz vem, da so odrezani od centra. Recimo eno žensko sem imela jaz na Brezju ... ko je šel mož v službo, avtomobila ni imela, ni si upala, da bi kdo od nas prihajal tam, ker so pač možu to zatožili in jih je ona potem zato dobila ... Je odrezana od sveta in je potem težje za take, pa še bolj same so. To se potem recimo ... ali pa recimo še posebej če se ona od kod priseli tja. Potem nima že od prej veliko znancev. Tako, da jaz o teh ženskah mislim, da so veliko bolj ranljive kot pa neke ženske v mestu.«

- **Kaj menite o neenaki razporeditvi oziroma razpršitvi varnih hiš po Sloveniji? Zakaj menite, da nekateri deli, regije Slovenije nimajo varne hiše? Zakaj Primorska nima varne hiše?**

»Po mojem smo tukaj, sploh celjsko, Slovenske Konjice, Velenje, tu je ena, ki je te stvari začela. In potem tako ženska, ki je energična, veze ima, vse skupaj, tako da je čisto odvisno res od posameznikov, se nekdo zavzame pa neke stvari izpelje. In Štajerska je zelo pokrita. Oni imajo recimo čisto dosti na nek način, medtem ko Gorenjska je zdaj zadnje čase, ko je bila ustanovljena, lani ne, Primorska pa čisto nič. Zdaj v Postojni je materinski dom, ampak načeloma ga hočejo zapret. Potem je Solkan, je materinski dom, pa še neko enoto imajo zraven. Sem pa slišala, da se naj bi začelo nekaj na tem področju delat, ker bi se tudi moralo. Tudi to področje zaradi Evropske unije pokrit. Res pa ne vem zakaj na primorskem ne, ker tudi tam je nasilje in vse. Pač je odvisno zelo od nekega posameznika, nekdo, mora biti, da te zadeve začne. Ker tam v Celju je ena Suzi (op.p. Suzi Kvas), ona recimo to mimogrede so se tam hiše odpirale, in Celje in Velenje in Slovenj Gradec. Potem je še Ptuj, je tudi pod njihovom in Kranju so dosti pomagali, da so odprli.«

- **Kaj menite o roku, v katerem mora žrtev oziroma oškodovanka predlagati kazensko pravno obravnavanje storilca? Po 52. členu Kazenskega zakonika je namreč zastaralni rok za posilstvo v**

zakonski ali zunajzakonski zvezi 3 mesece od storitve dejanja; medtem pa je zastaralni rok za »klasično« posilstvo 10 let?

Ja, pa še doma se ženska odloča ali ga naj obdolžijo za posilstvo v zakonski zvezi. Zdaj je meni absurdno sploh to kar ste vi rekla, ta razlika, ki je po svoje čisto dejanje je isto, celo hujše je dejansko na nek način, če to stori tvoj zakonec. Tako, da zakonodaja bi se morala na tem področju spremeniti bolj v korist žrtvam. Tudi sploh recimo kazni, ki so določene, so take nerazumljive, da jih ne moreš razumet. Mi smo imeli zdaj vse od tega, da je posilstvo v izvenzakonski skupnosti do nasilništva, pa še spolno nasilje posebej je bilo, ampak je recimo dobil možakar 3 leta pa pol zaporne kazni. Ker sem jaz razmišljala, da bo sigurno dobil osem, devet let. Tako, da kazenska zakonodaja bi se še morala spremeniti, da bo res taka mogoče ne da bo toliko zapornih kazni, ampak naj dajo neke programe, ker ni dosti samo recimo da enega nasilneža zaprejo za tri mesece, pa za eno leto. On se mora nekak vseh teh svojih vzorcev odnaučiti in se novih vzorcev ravnanja naučiti. Recimo društvo za nenasilno komunikacijo je en izmed tega. Pa v Krškem je tudi Miha Rostoharjev, ki ima skupino za ljudi, ki imajo težave z agresivnim vedenjem. Da bi tega več bilo, da bi se to bolj spodbujalo. Zdaj tudi Društvo za nenasilno komunikacijo nima skoraj nič strank, Miha vem, da ima samo eno stranko ni še tega dosti. Ali pa dajo pogojno kazen možakarju. Pa potem namesto fizičnega nasilja izvaja psihično nasilje, ko pa enkrat nima pogojno kazen, pa ženska vse za nazaj dobi kaj ni bilo pa kaj je bilo. Tukaj bi se morala zakonodaja sigurno spreminjat. Ali pa recimo posilstvo v zakonski zvezi se preganja po predolgi tudi tukaj bi se moralo spremeniti, da ne bi bilo razlike. Čeprav je za ženske težko. Včasih ne veš ali je dobro, da bi se držal preganjanja ali ne. Tako težko je to mejo določiti. Tri mesece je prehitro za karkoli, da ženska mora k sebi priti, malo se mora ker tudi tisti strah je, ker ona ne bo dala neke ovadbe. To je treba še pa še dela z njo, da se bo upala neko ovadbo dat. Ker seveda reče »kaj pa bo, če bo, ker je on tako ali tako zagrozil«. Tako, da to je sigurno premalo, te tri mesece za neko tako zadevo.

- **Bi še kaj dodali, kar vas nisem vprašala oziroma kar je pomembno za delovanje varne hiše ali za vas?**

»Tisto kar se tiče dejansko varne hiše, zavetišča ste z vprašanji pokrili. Vse tisto, naj bodo varne hiše, ki pa to ker vsi smo delajo čim več prostorov. Ker potem je problem, ko ženska pride v varno hišo, ona potem ostane brez dejansko dolgo časa traja, da gre nasilnež ven iz stanovanja. Pa delitev premoženja to traja po štiri, pet let pa še več. Pa zakaj bi ženska nekje bila, pa zakaj naj bo možki za svoja dejanja odgovarjal in recimo na ta način, da bi bil pač on tisti, ki bi šel on ven iz stanovanja in z nekimi drugimi moškimi sobo delit.«

- **Mislite, da bi se potem zmanjšal ta odstotek nasilja, če bi nasilnež odgovarjal za svoja dejanja?**

»Ja, pa takoj takrat, ne pa tisto, ko dobi kazen čez ne vem koliko časa. Ko jo udari, takrat naj gre ven, takrat naj vidi, če jo bom udaril pa to in to sledi. Ne pa to, da dobi pogojno kazen, pa ne vem kaj.«

- **Nekaj je bilo govora o tem družinskih sodiščih, ne vem če sem prav razumela, da bi te stvari šle malo hitreje?**

»Zdaj je to vprašanje tudi let, to bi bilo kar dobro. Če bi to bilo, bi šlo hitreje, ker se stvari Saj se prednostno obravnavajo, ampak vseeno dogo traja. Tako, da take stvari bi se morale še delat, ne samo to, ampak tudi širša stvar bi se spremenila. Ampak tu je spet potem čas za te stvari, da se spremenijo. Niti ne gre čez noč. Upam, da bo se kaj spremenilo.«

ZAVETIŠČE »PEPCIN DOM« KRŠKO
Center za socialno delo Krško

***Intervju z Natašo –
prostovoljko v Zavetišču »Pepcin dom« Krško***

Nataša je prostovoljka v Zavetišču »Pepcin dom« Krško. V tej varni hiši je začela delati sredi oktobra 2003 in sicer dela po dve uri na 14 dni. Razlog, da se je odločila za delo prostovoljke v Zavetišču »Pepcin dom« Krško pa je obvezna praksa, ki jo mora opraviti kot študentka drugega letnika Fakultete za socialno delo v Ljubljani.

Intervju je bil izveden v torek, 20.7. 2004 na Centru za socialno delo Krško, posnet z diktafonom in prepisan po tonskem zapisu.

- O čem raje govorite o varni hiši, zatočišču ali zavetišču?

»Ne vem. Tukaj pri nas je uradno zavetišče za žrtve družinskega nasilja. Jaz zmeraj pravim zavetišče. Tukaj smo se tako navadili. Drugače pa, ko imamo mentorske skupine v Ljubljani na faksu (op.p. prostovoljka je študentka Fakultete za socialno delo), pa rečem varna hiše, ker vsi prostovoljci ne vedo kaj pomeni zavetišče.«

- Kaj so cilji oziroma namen vaše varne hiše?

»Namen naše hiše je v tem, da se nudi ženskam neko varno sobo, neko varnost, posteljo, pač da gredo nekam, ker pač nimajo kam iti. One se morejo umaknit od nasilnega partnerja, morajo zavarovat otroke, sebe in morajo nekam priti. ... Pravzaprav te ženske pridejo največkrat brez vsega, so vesele, da imajo posteljo, da imajo topel dom se lahko temu reče ... ko recimo pozimi, če imaš topel dom, ti že veliko pomeni. Da se imajo kje umit, da imajo kaj obleči, ker tudi če nimajo nič dobijo. So službe kot je Rdeči križ, pa pomagajo. Drugače pa se mi zdi, da jim največ pomeni ta postelja in da imajo mir. Potem pa že one delajo z drugimi socialnimi delavkami, s psihologinjami ... notranjost svojo, da dajo ven bolečino, da to prebolijo, da delajo na sebi, da se nekaj spremeni. Ker tam pridejo ženske, ko so čisto na tleh, ko vidijo samo samomor. Recimo no, lahko pa tudi kaj drugega.«

- Čemu namenjate večji poudarek neposrednemu delu z uporabnicami, spreminjanju odnosa javnosti, strokovnjakov in zakonodaje o nasilju v družini?

»Mislim, da se dosti dela z uporabnicami, da se dela z njimi, da delajo na sebi, na svoji osebnosti, drugače pa se mi zdi, da se tudi zakonodaja nekam premika, ker ne moreš ti ... recimo moški je nasilen in mi umikamo ženske, ki niso nič krive. Ženske se morejo umaknit iz svoje hiše ali iz nekje, kjer imajo skupno premoženje in mora ženska iti z otroki. Ne vem, zdaj se dela zakonodaja, vsaj koliko sem jaz na tekočem, da se bi ti nasilneži nekak odstranili. Ženska ga lahko ne ovadi ... in ostane pri njih doma, ne gre nikamor naprej. Če pa ga ovadi, pa vidite kako gredo pri nas ti sodni mlini, pa vse to. Zelo dolgo časa traja. Ona pa je lahko do največ enega leta, z možnostjo podaljšanja notri, ne. V tistem letu že ona ven pride ... ko se za moža še nič ne primakne.«

- V evropskem prostoru naj bi veljal nek skupen koncept delovanja varnih hiš oziroma zatočišč. Varna hiša naj bi tako delovala po nekih principih oziroma načelih kot so princip strokovne pristranosti in demokratičnosti, princip anonimnosti, princip odprtosti, princip ženske pomagajo ženskam in princip prehodnosti. Kateri so ti principi, po katerih deluje vaša varna hiša?

»Deluje po teh konceptih in načelih. Ženska, ki pride k nam ne ve nič. Mislim, zelo so zbegane, pa to. Tako, da ti dosti prav pride ta pomoč, če so notri že tri uporabnice ... jo malo »uvedejo«. Ji povejo kako deluje to, kako delujejo mentorske skupine, da morajo biti prisotne na tem ... ena drugi pomagajo. To je. Demokratičnost je tudi sigurno. Prehodnost ... ona v tem obdobju, ko je pri nas nima kam drugam iti, potem pa si najde ... v času bivanja v varni hiši si morajo iskat zaposlitev, dom, ali je to najemniško stanovanje ali gre nazaj v svoje stanovanje, kako se pač sama odloči. Ji pa pri tem pomagajo, uporabnice in strokovne delavke.«

- Ali vas kateri izmed teh principov omejuje? Kako, na kakšen način?

»Meni se ne zdi, da bi nas kaj omejevalo. Ne vem. Vsaj jaz še nimam toliko teh zakonskih osnov. Učimo se zakone, samo da bi prav podrobno vedela prav za zavetišče pa ne.«

- Bi lahko rekli, da vaše delo z uporabnicami temelji na katerem konkretnem teoretičnem konceptu? Na primer na feminističnih teorijah?

»Lahko bi rekli ja, ker v bistvu ... meni se zdi, da jim je treba pomagat, ker so zlo trpele, pa pridejo k nam ... vse živo pride notri, no. Ne bom zdaj rekla različne narodnosti, ker morajo imeti stalno prebivališče, da pridejo. Vidiš tako ali drugače pretepeno pa vse živo. Se mi zdi, da pride dosti do izraza ta feministični koncept ženska pomoč ženski. Imaš bolj tisti čut ... pa do otrok.«

- Katere vrste oziroma oblike pomoči nudite žrtvam v varni hiši?

»Konkretna oblika pomoči je, da se jim nudi varen prostor. Drugo kar je dobijo, če nimajo dohodkov, denarno socialno pomoč. Ženske

dobijo za otroke otroški dodatek. ... svetovalne individualne razgovore imajo, potem imajo intervizijske skupine. Imajo tudi skupna druženja, da vsi delajo ... vsak na sebi v bistvu, vsi naenkrat, ampak vsak na sebi.«

- **Ali pomagate žrtvi najti službo, če jo ta nima, pa bi jo hotela imeti?**

»Jaz ne vem, ali jim oni to pomagajo iskat. Vem recimo, da jim je Sonja (op.p. ga. Sonja Žugič, vodja Zavetišča »Pepcin dom« Krško) dala vir, informacijo, kam si one gredo to lahko iskat, da bi pa ona namesto njih iskala pa ne. Jaz vem, da so se vse uporabnice včlanile v krško knjižnico. In tam je internet, kjer lahko iščejo zaposlitev ali pa kupijo Salamonov oglasnik. Ni tisto, da bi me namesto njih iskale, jim pa omogočimo pa pomagamo, da najdejo vir, kjer bi si one lahko to priskrbele.«

- **Za katera področja dela v varni hiši mislite, da bi potrebovali še dodatna znanja, dodatna usposabljanja?**

»Jaz trenutno bi rabila na področju zakonov. Da veš kako je to v zakonskih in podzakonskih aktih opredeljeno kaj komu pripada. Kako priti do socialnega stanovanja recimo, kakšni so pogoji, kdo je opravičen? Jaz imam z njimi takšna družabna srečanja in ne vem teh zakonskih osnov. To pride šele tekom šolanja, ampak se mi zdi boljše, če bi že zdajle vedela, ko v dejansko situacijo padeš, pa te nekdo nekaj vpraša in ne veš. Ker moraš imeti zakonodajo naštudirano, da znaš sploh pomagat. Ti ne moreš rečt 'ja, ne vem, če boste dobil socialno pomoč'. To je malo čudno, če delaš v hiši. To me recimo moti.

- **Kaj pa če bi pogledali zaposlene v varni hiši ... kje bi ti potrebovali dodatna znanja?**

»Mislim, da ti, ki delajo v zavetišču, so dobro usposobljeni, da ne rabijo znanj, mislim dodatnih ne. Za to, za kar so usposobljeni in kakšne kvalitete imajo ... da to jim zadošča. Recimo Sonja, Maida, ki hodijo v zavetišče ... Maida je psihologinja, Sonja socialna delavka ... se mi zdijo izredno usposobljene za področje, na katerem delajo.«

- **Kapaciteta postelj je v vsaki varni hiši omejena. Koliko uporabnic sprejme vaša varna hiša?**

»Mislim da ... to zdaj ne bodo čisto točni podatki ... mislim, da jih lahko vzamemo pet, ker je pet sob. Vsaka mora imet svojo sobo. Mislim, da se še ni zgodilo, da bi bile dve uporabnici, različne, ne v sorodu, ne nič, skupaj v sobi. Bile so enkrat, ker smo imeli gužvo, drugače pa načeloma ima vsaka uporabnica svojo sobo. ... Zdaj vsaka soba ima zakonsko posteljo, tako da vsaka ženska, ki ima otroke ... trenutno so to dve ... imajo otroke zraven v sobi, so na skupnem ležišču. Meni se še ni zgodilo, da bi prišla ženska s tremi otroki, če pa z dvema malima pride ... to so v bistvu otroci do pet let. To so majhni otroci, tako da ni gneča v sobi.«

- **Ali imate dovolj prostora za vse žrtve, ki se odločijo oziroma bi se odločile za prihod v varno hišo?**

»Prostora ni nikoli dosti, zaradi tega, ker je teh žrtev čedalje več, tako da je kar čakalna lista ... koliko sem jaz seznanjena. Tako da ... gleda se, da bi bila ženska čim manj časa notri in da bi naredila čim več na sebi in da bi se sprostilo ležišče za drugo.

- **Rekli ste, da ni nikoli zadosti prostora v varni hiši. Koliko postelj za žrtve in njihove otroke bi še potrebovali?**

»Ne vem, rabili bi jih recimo deset, samo hiša ni toliko velika ... bi se morali razširit. Vseh varnih hiš v Sloveniji pa je devet.«

- **Ali se vam je zgodilo, da ste morali, zaradi prostorske stiske, kdaj kateri žrtvi zavrniti pomoč? Kaj ste v takšnem primeru storili? Kam ste jo napotili?**

»Jaz nimam stika tako kot ga ima Sonja. Ona je konkretno v stiku z žrtvijo in ona pove je prostor ali ne, ona je v stiku z drugimi Centri za socialno delo in oni med seboj vedo ali je v Krškem prostor ali ne. Zato tudi nimamo nobene iz krške občine. Ker žrtev gre tam, kjer je prostor. Najboljše je pa tudi čim dlje od partnerja. No, pri nas se je že zgodilo, da smo morali zavrniti, da so imeli kandidatke za zavetišče, samo ni prostora. In potem se to čaka in čaka. ... V takem primeru mislim, da so jo napotili v materinski dom oziroma še neka varianta je bila.«

- **V katerih obdobjih dobite največ klicev žrtev, ki so se odločile, da se zatečejo v varno hišo?**

»To ne vem, ker to Sonjo kličejo, pa dežurne ne. To jaz ne bi vedela. Največ pa se mi zdi, da jih je prišlo notri tam ... od septembra do decembra. Vsaj od takrat, ko jaz delam.«

- **Na kak način zbirate finančna sredstva za delovanje varne hiše? Koliko so ti viri stalni?**

»Ne bi vedela, ampak mislim, da je to občinski proračun, donatorji, pa državni proračun. Kolikor vem so sredstva za Center nekaj stalna iz države in pa nekaj iz občine, iz občinskega proračuna. Koliko pa so ti viri stalni ... mesečni, letni ... tega pa ne vem.«

- **V kolikšni meri finančna sredstva narekujejo vsebino vašega dela, vaših programov?**

»Tudi tega ne vem povedat, ker ne vem koliko kapitala ali pa financ pride in tako ne znam ocenit koliko bi še rabili, ali pa če je to dosti.«

- **Ali je vaša varna hiša lastnik ali najemnik prostorov, v katerih deluje?**

»Mislim, da je lastnik občina, ne vem pa ne, ker ta hiša je bila podedovana ... zapustila jo je ena ženska in ne vem ali je v lasti občina ali Centra (op.p. Centra za socialno delo Krško).«

- **Kakšni so kriteriji za sprejem uporabnic v varno hišo? Ali obstajajo pri sprejemu žrtev v varno hišo kakšne omejitve, posebnosti? Zaradi katerih razlogov določene osebe na sprejmete?**

»Ne vem, če so kakšne omejitve. Vem recimo, da je bila v hiši ena ženska, ki je imela stalno prebivališče na Hrvaškem, tukaj v Sloveniji pa začasnega in je bila notri. Samo mislim, da je imel otrok pa slovensko državljanstvo.«

- **Ali se pri vas oglašajo tudi moški, ki so žrtve nasilja v družini? Kaj storite v teh primerih?**

»To ne vem, če se oglasijo, v zavetišče ni še noben prišel. ... Fantje in moški se skoz norce delajo 'kaj pa tej, ki so ubogi, pa revčki, ko jih žene tepejo'. Samo v praksi takega primera še nisem zasledila, čeprav v kakšnih Slovenskih novicah tud vidiš, prebereš, da je bila žena nasilna. Drugače pa na Centru še nisem za tak primer slišala.«

- **Ali obstaja čakalna lista in kako dolgo se čaka na sprejem?**

»Čakajo dokler ni prosto. Zdaj, če se prej sprost prostor v Maribor, gre v Maribor. Če se prej sprost pri nas, gre k nam. ... Centri so tako povezani med seboj, tako da se hitro izve kje je prostor. ... Če pa je recimo uporabnica iz naše občine v varni hiši nekje drugje, moramo pa biti skoz v kontaktu in mora naša socialna delavka in psihologinja hodit tudi na pogovore v drugo varno hišo, ker je v pristojnosti našega Centra, od nas je šla, iz naše občine in mi moramo vedeti kaj se z njo dogaja.«

- **Ali z uporabnicami podpišete pogodbo ob sprejemu? Kaj ta pogodba vsebuje oz. določa?**

»Ko pridejo v zavetišče, podpišejo pogodbo o tem kako je zdaj prostor v njihovi lasti in kako morajo skrbeti, kako morajo čistiti, kar se tiče stroškov ... vse to imajo določeno v pogodbi, so te določbe in se podpiše. In tudi potem, ko se izseli, se podpiše. Morajo sobo pospraviti, morajo za sabo vse odnest, posesat, okna očistiti, pa tako.«

- **Ali morajo žrtve plačati za bivanje v varni hiši? Če da, kolikšen je ta znesek?**

»Ja, morajo plačevati. Zdaj konkretno ti ne vem povedat zneska. Recimo, če nima nobenega dohodka ... če ima recimo samo denarno socialno pomoč pa enega otroka mislim, da pride tam malo pod deset tisoč, mislim da

osem tisoč. Ne vem. Niso veliki zneski, če tako gledaš ... mislim za neko stanovanje, pa da ima notri toplo, vodo, sanitarije urejene ... se mi ne zdi veliko. Če pa nimaš nobenega prihodka in si moraš iskat še zaposlitev je pa veliko tudi osem tisoč. ... Res, za konkretne zneske ne vem, vem samo približno koliko ženske plačujejo. Gre bolj za simbolične cene, ker mislim, da ostalo financira država ali pa občina.«

- **Ali lahko govorimo o »tipični« uporabnici varne hiše? Ali jim je poleg nasilja nad njimi še kaj skupnega?**

»Vsaka je unikat za sebe, imajo pa tudi kaj skupnega. Recimo skupno jim je to, da so vse dale neko obliko nasilja prek. Velik sem zdaj opazila, če gledam od septembra pa do zdaj ... se mi zdi, da jih je bilo več kot pol, da jim je bilo skupno to nizko izobrazbo, recimo osnovno šolo. Več kot pol, tako statistično gledano, ne da bi zdaj karkoli trdila, ampak tako ... več kot pol jih je imelo samo osnovno šolo. Smo imeli pa tudi take, ki so bile diplomirane, biologinja ali pa kaj takega ... šolane. Tak, da bi rekla, da se dogaja nasilje samo v nižje izobraženih slojih ni res. Nasilja je vsepovsod. Tak, da mislim, da bi jim mogoče bilo to nasilje in pa stiska ... to jim je najbolj skupno.«

- **Ali z uporabnicami naredite individualni načrt reševanja njenega problema (t.i. "user perspective"- reševanje problema z vidika uporabnice) ali je pot pomoči utečena po nekem »kalupu«?**

»Ja, to delajo strokovnjaki. Individualno se pogovorijo, da vidijo v katerem stadiju je ženska, koliko je ona »prizadeta«, koliko hudo stisko ona doživlja. In potem se oni z njo individualno pogovarjajo in razvijajo naprej in naredijo nek plan ali pa načrt, po katerem bi ona delala. Se pa mora ona tudi vključevati v te skupine, ki jih jaz vodim. One imajo s svetovalko individualno in po nekem času, ko ona malo naredi na sebi, jo tudi v skupino vključijo ... samo oni imajo bolj strokovne time ... prav tisto, da je ... če neki barvamo, je nečemu namenjeno, vsaka stvar ima svoj namen. Jaz pa imam bolj to družabno ... pa se igramo, pa rišemo, pa bla bla bla. Mislim tako, da niso one samo v tistem dolgčasu, pa da ne mislijo samo na nasilje, se prav, da jih razvedrimo. ... Pomoč je tako ponujena v nekem okviru, v katerem pa je različno za vsako. Ker pridejo ženske, ko so ... recimo gremo vi in jaz, pa boste vi drugače doživljali stisko kot jaz.«

- **Kako bi opisali oz. kako vidite sodelovanje med svetovalkami oziroma prostovoljkami in uporabnicami?**

»Recimo jaz (op.p. prostovoljka) in Sonja (op.p. socialna delavka) smo tako (op.p. pokaže z rokami na močno vez). Me smo se zelo hitro ena na drugo navezale, imamo zelo neformalen stik, neformalen odnos. Kot ste lahko opazila jo ne vikam, se tikamo. ... Mislim, da imamo bolj nek prijateljski odnos, ni tisto formalno 'ti si prostovoljka. Kdaj greš v zavetišče? Ob osmih? Dve ure? Glej, da boš točno dve ure tam.' Ni tako. Je bolj na prijateljskem odnosu, bolj sproščujoč odnos. Ni tiste napetosti, da bi lahko rekla, da je ona moja šefica, jaz pa delam točno po navodilu. Če sem pa jaz v hiši eno uro, pa to tudi povem. Tako, da ni nobene panike. Pa rečem 'zdajle mam čas', ali pa se trikrat v dnevu premislim kdaj grem v zavetišče, lahko sem tud v Ljubljani, pa nimaš časa, pa mi nikoli ne reče 'poslušaj ti se pa malo hecaš' ... nikoli me ne okrega. Tak, da lahko rečem, da imamo zelo vredno odnos.«

- **Kako pa bi opisali odnos med svetovalko in uporabnicami?**

»Zelo opažam to, da če grem jaz v zavetišče in če se pogovarjam o podobni stvari ali pa ona, so one bolj zadržane do nje. Ona je le tista strokovna oseba ... bi se lahko reklo, da ima vse nitke nad našim življenjem, vsaj tako mogoče one vidijo ... kot neko avtoriteto. Mene pa imajo bolj tako ... ne zdaj na isti ravni kot sebe, ampak za neko prijateljico, ko se z njimi družim, preživljam popoldneve. Mi tudi marsikaj povedo ... ko pridem in se s Sonjo pogovarjam in se zgodi, da kakšno stvar tudi njej ne povejo ... ker ne vedo ali je za povedat ali ni. Jim je bolj tako ... uradna oseba, gospa Sonja, socialna delavka. Mene pa itak tikajo, jaz sem pa Nataša.

- **Ali v vsakem primeru spoštujete odločitve uporabnice, tudi recimo v primeru, ko veste, da neka odločitev ni bila dobra zanjo?**

»Ti ne znam odgovoriti na to vprašanje, ker ima Sonja vse te stvari v rokah in ona ima v bistvu to čez ... Jaz ne vem, zdaj če bi presojala kaj je prav in kaj ne, pa če je njihova odločitev prava, pa če je naša odločitev prava ... to ne vem, boš mogla Sonjo vprašati, ti bo bolj znala povedati. ... To delaš ... s strani uporabnice, za njeno dobro,

samo pridejo tudi primeri, ko je treba intervenirat. Ne vem, se zgodi to, drugo, tretje ... potem se strokovni tim sestane in vidi, če je res to najbolj pametno, da je ona še notri ... pride vse sorte. In potem že vidiš ali je prav, da je v hiši, ali se ravna po pravilih, ki veljajo v hiši ali po pravilih, ki veljajo za njo, za otroka ali pa za druge uporabnice. Takrat malo tako cvikaš, pa ne veš, če je to to, potem pa ko se že enkrat naredi ali ko se že poseže v družino, pa se vzame otroka ali bilo kaj ... potem se sprašuješ, če je to prav ali ne. Nadaljnje kar pride za tem pa ti da videt ali je bilo prav ali ne. ... Ne vem, kako se pol mama obnaša, ali pa kako se otrok vživi v drugo okolje.«

- **Na kakšen način lahko uporabnica vpliva na vsebino vašega dela? Lahko daje svoje predloge, svoje želje?**

»Ja lahko jih daje, ima vsa pravico in mi jih poskušamo vključit noter ... če se dela neka delavnica ali pa nekaj, one velikokrat predlagajo meni kaj bi rade delale. Ker ni poanta v tem, da bom jaz prišla v hišo in bom rekla 'danes rišemo na svilo', ampak je point v tem, da jaz rečem 'kaj bi pa rade delale?'. Pa rečejo 'ne vem'. In potem rečem 'vsaka naj napiše par predlogov'... in potem saj veš, ko vse, potem tud tiste, ko ne vejo kaj bi napisale naredijo. Ker če bi jim jaz rekla ali bi to ali bi to ... njim to ni. Jaz jim rečem 'povejte kaj bi, pa bomo'. Zdaj, ko so se že navadile na mene, tam od novega leta naprej, kar povejo 'mi bi pa to delale, mi bi šli pa ne bazen', pa tako. Mislim, da njihovi predlogi, vsaj kar se z moje strani tiče, so upoštevani. Kolikor je le finančno ali pa materialno mogoče, ne.«

- **Ali poleg teh oblik pomoči, ki jih nudite žrtvam oziroma uporabnicam, le-te od vas »pričakujejo« še kakšno drugo obliko pomoči?**

»Recimo, en primer ti bom povedala. Ko sem jaz prišla ... hodila dva meseca dol, je ena uporabnica drugi rekla, ko je na novo bila 'kaj nucaš, Nataša je tako' ... veš, po domače rečeno 'bi se jo dalo kaj nasrat, pa nas potegne kam z avtom'. Ker veš, Sonja jo s službenim avtomobilom ne bo kam peljala, razen ... ko bi ona šla v Spar v Krško in ... to tako ali tako, da jih ne bomo vozili. To kar imajo one svoje potrebe in želje, privat ... jim mi nimamo kaj. Če pa imajo one tako, da morajo iti sem na Center, pa nimajo prevoza, pa imajo stike z otrokom ali pa kaj takega, to pa. In se je tudi zgodilo, da je uporabnica rekla, da bi jo peljala na Loterijo v Krško, ko je bilo tisto za ful milijonov in sem potem jaz, veš tisto ne moreš kar rečt 'ne bom vas peljala', moraš imet zmeraj nek tak pripravljen odgovor. In je bilo tud tako, da je rekla 'bi me ti zapeljala na Loterijo, ker si iz Krškega'. Pa sem rekla, da ne grem čez Krško, da grem v Veliko vas, potem bi pa ona mogla peš iti do Loterije in potem se ji kar ni več mudilo. To je bil tak primer ... da je mislila, da bom kar jaz peljala. Načeloma me je tudi Sonja opozorila, da ne smem to delat, ker bi potem vsaka rabila in men ne bi noben to pokrival. Če bi bilo neki mimogrede ... mogoče, samo načeloma ne smem.«

- **Kako bi opisali sodelovanje med uporabnicami v skupini?**

»Jaz bi tako rekla ... da se načeloma ful razumejo, kar se tudi pozna ... v bistvu vse so si enake, vse so neko stisko doživele, neko nasilje. In dol so vse ... in dol so res tisto med seboj ... nimajo tistega 'jaz sem pa ta, jaz sem pa tista, jaz imam pa ne vem kakšno šolo' ... mislim, so vse na enem nivoju, se ne meče ena pred drugo ven. Tudi niso tako močne, da bi zdaj prišla dol in bi ena ful afne špilala, pa take. Ne vem, mislim da delujejo usklajeno med sabo.

- **Ali na kakšen spodbujate to sodelovanje med njimi?**

»Mislim skoz ... med temi družinji se to spodbuja, tudi tako, če jim dam kaj za potem narediti ali pa rečem pa to pa to naredite in s tem spodbudim, pa morajo skupi naredit. Drugače pa kaj preveč se mi zdi, da jim ne dajemo takih nalog ... ker drugače usklajeno delujejo ... ni nobenih takih težav. To se najbolj vidi, ko je ena kuhinja in je en štedilnik in če ne bi bilo nekih ... bi se vse teple, vse bi bilo skregano med sabo. To pa vidiš, da se čist lušten zmenijo, pa je recimo pet žensk notri, pa se čist lušten zmenijo kdaj bo katera kosilo delala. Ven ne hodijo jest.«

- **Kako poteka na primer »tipičen« dan, preživet v varni hiši?**

»Jaz nisem nikoli cel dan dol, ampak ... One se zjutraj vstanejo, pozajtrkujejo in potem se lotijo nič delat bi jaz temu rekla, ne, hecam se. Potem pa ... zdaj čez teden Sonja hodi dol, imajo po dnevih razporejeno, en dan Sonja, drugi dan so javni delavci, ta dva poba sta torej pa četrtek mislim da, potem je v sredo spet Sonja, pol pa že jaz pridem iz Ljubljane, sem pa petek al soboto jaz dol. Mislim, da tako, če imajo oni kakšno supervizijo ali pa tako, da pridejo strokovni delavci dol, da se imajo mentorske skupine, pa da se pogovarjajo med sabo, pa da kaj delajo, morajo biti one na vsem tem udeležene in potem tisto traja recimo do kosila. Potem po kosilu je počitek

ali pa gredo ven pred hišo. Popoldne je pa tako ... zdaj če si katera najde kakšen posel ali pa dopoldne, pač gre na delo. ... Točno kaj vse naredijo v enem dnevu ne vem povedat. Ker jaz pridem dol tiste dve ure in one takrat imajo obveznost ... tak da so prisotne na delavnici. Recimo jutri grem ob devetih dol in one morajo bit vse doma pa prisotne, ker jaz pridem. Tak, da se jaz zdaj ne morem izmišljevati, pa klicat ob pol desetih 'ej, sorry, mene ne bo'«

- **Kaj pa recimo, če ima katera službo? Ali mora biti vseeno na delavnici?**

»Mislim, če ima službo, ji ni potrebno. Ampak zadnjič smo imele primer, da je šla ena ženska eno uro prej iz službe, da je bila udeležena na delavnici.«

- **Ali je v varni hiši svetovalka prisotna 24 ur dnevno?**

»Ne, same so. Vsak dan gre nekdo dol pogledat, pa vsake toliko časa se mi zdi, da se vozi policijska patrolja pogledat ... samo ne vem, če je to vsak dan, pa če je ta večkrat dnevno ali pa kolikokrat je. Mislim, da samo, ko imamo kakšen sum ali pa tako, ko je kaj v luftu, da takrat gredo, pa so večkrat dol prisotni.«

- **Eno izmed pravil varne hiše je tajnost lokacije. Kakšen je dogovor oziroma pravilo pri vas glede tega? V kolikšen obsegu od varne hiše stiki niso dovoljeni?**

»Zdaj tako. Recimo tej nasilni moške ... oni ne vedo kje je skrita lokacija, kje je ta hiša, ne smejo se ji približati. Je pa to tako ... ne samo, da je skrita lokacija ... ta hiša se nahaja ... domačini vsi vedo kje je ... recimo, če ti dam konkreten primer. Recimo ena ženska ... mož je šel zdaj v zapor. In ko bo on prišel ven in bi bila ona še zmeraj pri nas, njemu ni nujno priti tam v to vas. Ne vem, on bo izvedel kje je ta hiša, on bo vedel, da je v krški občini ... sej ni problem ... prideš v krško občino, pa malo povprašaš in sploh ni problema, narod pove. So taki, ki vedo koliko je ura in rečejo 'ne vem', so pa tudi taki, ki ponosno povejo 'ja to je pa tam pa tam'. Ti povejo. Medtem ko pa dol prideš, dol se mi zdijo prebivalci ful ozaveščeni, da vejo koliko je ura. Men se je zgodilo ... jaz sem se naredila, da ne vem kje je, ko sem šla prvič dol. Ampak sem tam soseda vprašala 'jaz pa iščem, imam sorodnico v varni hiši'. Pa je rekla 'jaz to nič ne vem, je to pri nas?'. Je prav tako zaigrala, da ji verjameš. Medtem pa, če bi tisti mož prišel iz zapora, da pride recimo v to vas, saj mu ni treba iskati hiše. Gre pred osnovno šolo, pa otroka počaka. Sploh ni problem. Pa mu sledi ... pa vidi kje je hiša. Ker otroci gredo brezskrbno iz šole domov.«

- **Kakšen dogovor pa imate glede tajnosti lokacije z uporabnicami, glede stikov?**

»V hiši se ne smejo sediti, niti okoli hiše. Če se ima katera s kom za sediti, se lahko po moje v vasi ali pa nekje na nevtralnem področju. V kilometrih pa ne vem koliko, vem le, da ne blizu hiše.«

- **Ali menite, da je tajnost lokacije s strani uporabnic, stanovalk dovolj spoštovana? Se je že zgodilo, da je katera izmed stanovalk prekršila ta dogovor?**

»Ja, enkrat je prišel Neckermanov katalog, ko so si naročile in niso napisale samo ime, priimek pa naslov. Ker hiša ima hišno številko in ni problem naslova napisati in priti kam hočeš ... na naslov. Ampak so prav napisale Zavetišče za žrtve nasilja, naslov in pošto. In tudi oni tam na Neckermanu so vedeli kje smo. Tako, da to se mi zdi ... taka hujša kršitev.«

- **Kaj se zgodilo v tem primeru? So sledile kakšne sankcije?**

»Ne vem. To sem izvedela, ampak se nisem pozanimala kaj so naredili. Kaj boš pa naredil? Kaj boš njim rekel, da ni res. Oni že vedo. Samo kakšna sankcija je bila za njo, pa ne vem.«

- **Kakšen »dogovor« sklenete z uporabnico po njenem odhodu iz varne hiše glede tajnosti lokacije?**

»Po moje ja, ampak točno ti ne vem povedati kaj.«

- **Pri vas obstaja tudi hišni red, katerega se naj bi uporabnice držale zaradi boljšega delovanja varne hiše. Kakšen je hišni red oz. pravila vedenja za uporabnice v vaši varni hiši?**

»Zmeniti se morajo kdaj bo katera kuhala, kje ima katera prostor v hladilniku. To se vse morajo vse same zmeniti. Ali imaš zraven hladilnika, kje je kaj tvojega v omari, v kopalnici ... glede toaletnega papirja, pa takih zadev. To se morajo vse same dogovoriti. Zdaj ne vem ali imajo skupne ali imajo vsaka posebej.«

- **Menite, da je hišni red spoštovan s strani uporabnic?**

»Ja, je.«

- **Ali bi lahko rekli, da je varna hiša t.i. totalna institucija (po Erving-u Goffman-u)?**

»Po moje ja. ... Zdaj sem jaz malo to pozabila. To so totalne institucije, ne. To se mi zdi, da je tudi nekaj Flaker o tem pisal. Mislím, da ja, ampak ne bi kaj več o tem govorila.« (smeh, zadrega ob tem, da je pozabila snov iz faksa)

- **Koliko časa delujete v varni hiši? Kakšna je vaša izobrazba?**

»Ja, jaz se prostovoljka in sem študentka drugega letnika Fakultete za socialno delo v Ljubljani. ... Septembra smo se začeli dogovarjat, začela pa sem sredi oktobra 2003. Hodila sem na 14 dni po dve uri dol, včasih tudi dva tedna zapored, pa potem dva tedna ne. Pač kako je nanoslo, kako se imela vikende proste ... po dve uri, včasih več, včasih manj.«

- **Kako, da ste se odločili za prostovoljno delo v tej varni hiši? Kaj je bi razlog, da ste izbrali prav Zavetišče »Pepcin dom« Krško?**

»Pri nas (op.p. na Fakulteti za socialno delo) imamo pač obvezno prakso, pač da nekje 40 ur prostovoljnega dela narediš. Tako, jaz sem bila lani na UNICEF-u in potem sem rekla ... lani sem delala delavnice z mladimi, mladinske delavnice po Sloveniji, pa sem si rekla letos nekaj drugega, pa sigurno ne učno-vzgojna pomoč. Potem pa je bila še možnost delo s starimi v domu upokojencev Krško in mi tudi ni dišalo, potem pa kaj še ostane ... potem pa mi je direktorica ponudila, da bi rabili dol za Zavetišče in potem sem se malo z literaturo seznanila. Prvo sploh kaj je to, približno s temi krškimi bilteni, kar imajo na Centru literature, Sonja mi je dala ful literature. In potem sem malo to prebrala in potem smo šle tudi me dol skupaj, mi je predstavila in potem sem začela sama dol hodit. Je pa tako, ne začetku je bolj tako ... nezaupljivost, pa ne veš sploh kaj te čaka, si misliš 'eh saj delavnica, ni važen, saj bomo že dol prišli'. Pol ko si v situaciji, kar pelješ, samo dol vse malo po drugačnih principih deluje, ker dol niso mladoletniki, niti niso taki živahni otroci, dol so take ženske, ki nimajo sploh volje, da bi delale kaj. In to me je presenetilo, ne. Ko sem delala mladinske delavnice, če primerjam, te je 30 otrok gledalo s takimi velikimi očmi, ful polni pričakovanj. Medtem ko dol ni bilo tako, dol sploh ni bilo interesa na začetku. Prišla sem ker morem ... Tako so one mene smatrale. Pride, ker mora, ker mora naredit tisti dve uri, ne. in veš, ni bilo nobenega interesa, da bi one kaj delale.«

- **Koliko ur tedensko delate kot prostovoljka v zavetišču?**

»Eno uro na teden, kar je dve uri na 14 dni, edino zdaj bom več, ker bodo počitnice.«

- **Kakšne naloge opravljate? Katero delo se vam zdi najtežje in zakaj?**

»Najtežje so te delavnice, ker jih moraš motivirat. Motivirat jih je težko, res tisto, da delajo nekaj kar bi rade delale. Zato pa pravim, da naj povejo kar bi rade delale, ali pa dam deset tem, deset stvari, kar bi lahko delale in potem moram imet veliko srečo, da izberejo dve ven. Tako, da se moram kar namučit, da najdem stvari, ki bi se lahko delale, pa Sonja mi pomaga, pa same so se zdaj že kar privadile, da izrazijo 'me bi pa to pa to delale, me bi pa telovadbo imele'. In tak smo zdaj en mesec imele telovadbo, aerobiko pa tako. Tak da ... da mi pomagajo.«

- **Delaš pa tako z ženskami kot z otroci skupaj?**

»Ja. Zdaj recimo, če barvamo, kaj jaz vem ... če delamo z lepilom, škarjami, pa s tem zadevam, je tako, da ženske zamotim, potem pa še otroke. Ali pa se bolj otrokom posvečam ... ženske samo, da jih motiviraš, pa začnejo delat, sploh ni problem, ko zadeva steče, me sploh ne rabijo več, sem samo bolj kot nadzorni tam. Medtem ko otroke je pa treba nekaj privabit, pa da ne silijo k mami. Recimo, če mama nekaj dela, ne mora on tam 'mama daj to, mama daj drugo'. Otroka je treba posebej zaposliti, da on nekaj po svoje dela ... neko zadevo, da je tud motiviran, da se ne joka pa tak. Ker to so še majčkeni ... tri leta, 8 mesecev smo imeli enega. In takemu ne moreš reči 'tukaj stoj pa daj mir'. S takimi se moraš ukvarjat, pa zraven sedet, pa prijet svinčnike v roke, pa skupaj z njim delat. Če je pa pri mami na kolenih, pa mama ne more nič delat. To so kar take nerodne situacije, ko se moraš sam znajti, to ti ne bo noben rekel 'tako pa tako je'. Situacije so si različne ... tak da ... domišljija.«

- **Kaj bi spremenili za nadaljnji razvoj zavetišča?**

»Fajn bi bilo vključit kakšne zunanje ljudi, samo to je pa spet ... če bi se one rade učile štrikat ali pa kvačkat, bi bilo fajn nekoga zunanjega vzeti, da bi jih to naučil. ... Recimo ena je hotela, da bi spoznali šege in običaje. ... Mislim to je težko. Jaz lahko vzamem knjigo, pa naštudiram to kaj so, samo ne moreš reči, da zdaj bomo pa šli po vasi in vam bom kazala šege pa običaje. ... hotele so se naučiti tudi ličit, mislim pravilno ličenje ... da bi imele tako lepotilno delavnico. Veš je težko ... par stvari obvladaš, nekaj se jih že vmes ... ko imam 14 dni časa ... pa se že vmes naučim kaj bomo delali. Ne moreš priti nepripravljen dol. Samo so pa tudi takšne zadeve, ki jim jaz nisem kos. Recimo jaz ne znam kvačkat, ne znam štrikat in je težko reči zdaj se bomo pa učil. Jaz imam lahko knjigo pred seboj, pa pokažem, ampak ne moreš nekaj kazati za kar nisi usposobljen. Za take stvari ... ali pa bilo kakšna druga stvar, recimo računalniški tečaj ali pa da bi se naučile sploh z Wordom, pa z Excelom, pa z internetom delati. Jaz jim lahko svoje povem, kar vem, ampak jaz nisem računalničar, jaz nisem informatik, da bi vedela to povedati. Za take stvari, ko bi se jim lahko v velikem obsegu nudile, ali pa vsaj v nekem sprejemljivem obsegu nudile, moraš imeti človeka, ki bo to naredil in človeka, ki ga je treba plačati. Plus tega, da to ni neka navadna šola, da je to neka skrivna lokacija, da je neka institucija kot šola.«

- **Ali ste kot prostovoljka šli na kakšno dodatno usposabljanje?**

»Ne, nisem. Če primerjam lani, na UNICEF-u smo imeli prav izobraževalni seminar cel vikend. Smo se naučili vse Kako delati, kako motivirati, vse to. Tako, da to mi je letos prav prišlo. Drugače pa, da bi imela prav usposabljanje, ne. Sonja, šefica ... koliko so mi same povedale, pa knjige koliko sem sama prebrala ... od nasilja, od zavetišč, od varnih hiš, pa tudi bilteni drugih varnih hiš, recimo mariborske.«

- **Ali menite, da prostovoljno delo pripomore k vašemu osebnemu razvoju? Na kakšen način?**

»Ja. Zdaj ne bom rekla, da sem bolj samozavestna, ampak tako ... imam sposobnost empatije recimo, lahko se vživim v človekovo stisko, da se postaviš na stran uporabnika. ... Da se mi ne zdi kar vse logično samo po sebi, recimo ne vem ... nam se zdijo stvari kot so stanovanje, topla voda, urejene sanitarije, avto samoumevne. Ampak ko prideš dol ... ne bom zdaj rekla tako kot Evropa pa Afrika razlika, ampak občutiš tisto razliko, pa stisko, ko nima denarja, da bi si to kupila, nima denarja, da bi si ono kupila, ti pa ne veš ali bi šel zdaj na razprodajo čevlje kupiti, dvoje ali troje. To je čisto tako povedano. In tako, ko pridem ... zmeraj, ko se vračam iz zavetišča domov, zmeraj veliko razmišljam o tem in si zmeraj rečem kako imam jaz vse za samoumevno, pa pralni stroj, pa pralni prah, pa take zadeve, ko one pa nimajo ... pa to zelo cenim, ko prej ... saj to je zelo butasto, kar ti zdaj govorim, malo čudno ... ko človek reče, ko nekdo umre, šele vidiš koliko si ga cenil, pa koliko si ga imel rad. Ampak tukaj bi rekla, šele ko pridem domov, pa ko sem spoznala njihovo življenje, pa kako one živijo ... šele vidiš kaj imaš. Ne vem, to je ful tako povedano. Samo jaz tako doživljam. Šele tisto, ko pridem domov ali pa ko se usedem v avto, ko do nedavnega ni imela nobena avta ... odvisne od teh javnih delavcev, če smo kam skupaj šli, pa od javnega prometa, ne. In šele zdaj vidim tako ... meni se zdi, da brez avta ne morem iti v Krško priti, pa je iz Leskovca (op.p. tam živi prostovoljka) do Krškega 4 kilometre ... pa se mi zdi, da če morem iti s kolesom, da je že veliko. Kaj pa ona, ko mora do zdravnika priti, pa mora iti na avtobus ob šestih zjutraj, na tistega, ki pelje iz Novega mesta ali iz kod ... mislim res tako ... Šele, ko sem dol spoznala življenje, sem začela ceniti svoje ... bi rekla ... samo to se malo čudno sliši ... ko vidiš, v kakšnih razmerah živijo, kako jim je težko. Pa ti misliš, kako bi se jaz počutil, če bi jaz bil tam. Ne vem, če bi se meni to zgodilo, pa bi tam nekam prišla ... Sploh si ne predstavljaš kako bi to bilo, one pa so kar notri.«

- **Ali svoje delo ocenjujete kot stresno, vas kateri dogodki prizadenejo?**

»Stresno ... ni mi stresno. Jaz grem zmeraj dobro razpoložena dol in nazaj, pa če grem slabe volje, pridem zmeraj dobre ven. Ampak ... ni mi stresno, so pa dogodki, ki te tako malo pikajo, ki vplivajo na tebe. Ne vem ... smo imeli zdaj pred kratkim ... so enega fantka vzeli mami in to mi je bilo tako ... ni bilo stresno, ampak je vplivalo na mene, ker sem ga imela tako zelo rada ... pride ti k srcu, če se družiš z nekom, ki pozna le socialno delavko, mamo, tiste uporabnice, pa mene. Veš ... prirastejo ti k srcu, otroci in ženske. Tako, da to je malo čustveno vplivalo na mene, ampak tako, da me je skrbelo.«

- **Recimo kaj storite v takšni situaciji? Kako se s tem soočite?**

»Mislim soočiš ... moraš se soočiti, pa razmišljat naprej, ampak zdaj tisto, da bi se jaz kaj preveliko obremenjevala s tem, pa tudi nima smisla, ker v bistvu nima nobene veze z mano, poklicno bolj. Onadva sta bila uporabnika naša in to je tako, tisto začetno, ko še zelo vpliva na tebe, medtem ko na Sonjo ni toliko vplivalo. Ima že poklicno ... sposobnost, da te toliko ne prizadene ... mislim, imaš empatijo, ampak da še zmeraj, da nisi za vsako stvar tisto, da ti zelo vpliva.«

- **Ali ste bili kdaj ogroženi na delovnem mestu?**

»Ne.«

- **Ali je delo v varni hiši vplivalo na vaše življenje? V čem?**

»Recimo tisto, kar sem že prej povedala. Drugače pa, da bi bolj vplivalo na moje življenje ... edino to, da cenim kar imam, pa kar naredim, ustvarim bolje rečeno ... Drugače pa, da bi kaj preveliko vplivalo pa tudi nočem, da bi mi kaj preveliko spreminjalo to življenje. Pač s tem se ukvarjam, to je moje delo. To mislim, da bo tudi v bodoče ... ali pa zaposlitev, tukaj zdaj ne vem katero področje, ampak v tem socialnem delu bom sigurno ostala, ker to študiram, ne. Da bi pa to zdaj ne vem koliko spreminjalo meni življenje, si pa tudi ne želim ... Niti ne dovolim ... mislim ne pustim toliko, da bi to vplivalo na mene. So pa tudi stvari, ki vplivajo, sigurno.«

- **Ali v vaši varni hiši primanjkuje zaposlenih? Bi še koga potrebovali?**

»Zdaj socialno delavko, pa psihologinjo imamo. Ne vem, če bi še koga potrebovali.«

- **Mislite, da je dosti zaposlenih na tem področju oziroma projektu?**

»Mislim tako, kar se tiče usposobljenosti kadra so mi vredni ... je fajn, če so sociolog, psihologinja, pa socialna delavka, drugače pa mislim, da drugih strokovnih kadrov ni potrebe dol imeti. Hodi občasno ali pa je hodila pravnica ob ponedeljkih dol za pravne zadeve, da se je z njimi pogovarjala ... ne vem socialno stanovanje, denarna socialna pomoč, pa ne vem kaj se vse, ampak tako jim je pravno svetovala. Ampak drugih služb pa ne vem, če bi mi še kaj konkretno rabili, je pa tako, da je kadra tako ali tako vsepovsod premalo ... ali pa preveliko ... kakor vzameš, s katerega vidika gledaš.«

- **Ali se zaposleni posebej izobražujejo za delo z žrtvami? Kje (doma, v tujini), kdo to izvaja?**

»Ne vem. Sonja mi ni nikoli govorila, da bi bila v tujini, drugače pa mislim, da strokovne članke pa te ... Socialni izziv, Socialno delo sigurno berejo ... so seznanjeni s tem, s to literaturo.«

- **Kako bi ocenili sodelovanje med zaposlenimi v zavetišču?**

»Mislim, da dobro sodelujejo, da se tudi dosti razumejo, s šefico (op.p. direktorico) tudi mislim, pa tudi z drugimi strokovnimi delavci na Centru, da so dosti povezani, da v strokovnih timih delujejo ... da se strokovno posvetujejo, da dobro delujejo.«

- **Bi želeli kaj spremenit, izboljšat?**

»Jaz v tem sodelovanju niti nisem prisotna, tako da ne vem točno kako vse poteka, tak da tudi ne morem reči, če bi rabili izboljšave.«

- **Kako pogosto imate v vaši varni hiši sestanke oziroma t.i. supervizije in intervizije?**

»Jaz jih nimam dol, to imajo oni, zdaj kako pogosto ti bo znala Sonja povedat, ker jaz tam ne prisostvujem. Jaz kaj imam supervizijo s Sonjo ali pa z direktorico, se tukaj pogovarjam, ne dol.«

»Supervizija je to, ko se strokovnjaki pogovarjajo recimo tudi s strokovnjaki ali s prostovoljci ... usede se v krog in vsak potem pove mnenje in skupaj diskutirajo o enem problemu. Recimo se zgodi, da je v zavetišču prišlo do kakega incidenta, takega malega, da se ženske med sabo ne razumejo in potem se usede tim in se pogovori, kaj bi bilo zdaj najboljše narediti. Ne reče ena socialna delavka tako pa tako bo. Drugače jaz nimam ne supervizije niti intervizije ... to imajo na Centru (op.p. na Centru za socialno delo), pa strokovni timi, ko gredo v zavetišče. Tu jaz nisem vključena, ker sem prostovoljka. Pišem pa mesečna poročila in to pa vključijo zraven. ... Intervizija pa so tudi sestanki strokovnjaki s strokovnjaki, ampak pridejo še kakšni recimo kot je Darja Zaviršek ... da pridejo prav strokovnjaki s tega področja in ne samo s Centra, samo z lokalne ravni, ampak tudi zunanji.«

- **Ali ste posamezne varne hiše v Sloveniji med seboj povezane v mrežo?**

»So, so. To se povezujejo Centri med sabo in Centri imajo informacije o varnih hišah in se povežejo med sabo. To se tudi vidi, če tukaj pri nas ni prostora, se ve, se pokliče, so v stiku, se ve, da v Mariboru je in gre ženska v Maribor.«

- **Se pravi so povezani Centri in ne toliko varne hiše?**

»Varne hiše so tako, ponekod so notri socialne delavke ali pa nek strokoven delavec cel dan. Pri nas tega ni. Pri nas dobiš informacijo in koordinatorja in ne vem kaj vse na Centru, vse je skoncentrirano tu, tudi telefon je tukaj ... vse kar te zanima o varni hiši tukaj izveš, ni dol nič, nobenih informacij, nič ... Ene varne hiše imajo pod okriljem Centra, ene varne hiše pa so prav posebej ... samostojno..... delujejo mogoče pod okriljem nekega Centra za socialno delo, ampak je samostojno. ... Da bi se prav varne hiše med seboj povezovali, to ne, vsaj jaz mislim, da ni tako. To je v pristojnosti Centrov za socialno delo.«

- **Ali si izmenjujete izkušnje? Imate kakšna skupna srečanja, sestanke, posvete, letna poročila o delu in skupna načrtovanja za prihodnost delovanja varnih hiš?**

»To ti bo vedela Sonja povedat. Jaz pa imam samo posvetovanja, pa načrte za prihodnost uporabnic ... Načrte kaj se bo z njimi v nadaljnje, dokler še mislijo bit t... to se jaz vse s Sonjo pogovarjam na Centru.«

- **Ali so varne hiše v Sloveniji povezane s podobnimi institucijami v tujini? Ali si z njimi izmenjujete izkušnje, sodelujete v kakšnih skupnih projektih? Na kakšen način?**

»To ne vem.«

- **Ali sodelujete varne hiše tudi z drugimi službami, ustanovami, ki se ukvarjajo z nasiljem v družini, tako vladnimi kot nevladnimi, na primer s policijo, s centri za socialno delo, z nevladnimi institucijami? Kakšno je to sodelovanje?**

»Ja, varne hiše oziroma Centri sodelujejo s policijo, s sodstvom, z zdravstveno službo, z domom za upokojence, z Rdečim križem ... vse te organizacije ... z bolnicami ... z Društvom Sonček, Društvom Izvir ... sodelujejo s temi društvi in organizacijami.«

- **Kakšno je to sodelovanje?**

»Ne, me recimo na društva ne napotujemo uporabnic. Načeloma mislim, da tudi oni k nam ne. Ta društva so tako ... da recimo imajo kakšno delavnico, pa bi lahko naše ženske bile pri njih na delavnici, samo tega mi ne prakticiramo, saj imamo mi svoje delavnice v zavetišču in ne na sedežih njihovih društev. So pa kakšne stvari, ki nam pridejo prav od njih. Kakšne brošure od kakega društva, ali pa kakšna metoda dela, ali pa kakšna dobra delavnica ... pa pride nam prav. Drugače pa društva, recimo ta Sonček bolj pridejo prav za katero drugo panogo socialnega dela, ne nasilje.«

- **Kaj pa sodelovanje s policijo?**

»Ja policija je tako, da če žena ovadi moža, ga odpeljejo. In če se smatra, da on ne more tam več biti ali pa, da je mož ovaden in ona nima kam se umaknit, potem policisti dajo zapisnik, vsaj kolikor jaz vem približno ... Se dobi tisti zapisnik in to gre sem v vlogo in potem je to proces in proces in potem se ženska napoti v varno hišo, v zavetišče.«

- **Ali mogoče veste, kakšen je bil odziv javnosti, okolice, ljudi ob ustanovitvi varne hiše?**

»To je bilo leta '91, se pravi 13 let nazaj. Takrat sem bila jaz zelo majhna. Ampak ne vem kakšen je bil odziv, samo upam, da ni bil takšen kot je bil takrat pri Mariboru. Tam je bila res burna reakcija in upam, da pri nas ni bilo tako, ker tisto je bilo pa res grdo.«

- **Kako vas sprejema okolica danes?**

»Stika z okolico nimam, edino koliko se peljem čez vas, pa me pozdravijo in jaz odzdravim. To mi je zelo lepo, zelo vrede, ker se mi zdi ne da so samo opazili, da hodim v zavetišče, ampak prav sprejeli so to, da hodim. Ne vem, to mi je zelo težko razložiti, ko sploh ne vem kako bi povedala, ampak 'ful je dober feeling', da te tam en star stric ali pa malo dete ali pa en fantek tako pozdravi, ko vedo vsi, da hodim dol prostovoljno.«

- **Kako pa oni sprejemajo to, da je varna hiša v njihovem prostoru?**

»Veš, ta hiša je na koncu vasi in imajo stike samo z najbližjimi sosedi, samo toliko, da se pozdravijo, medtem ko da bi se otroci ne vem koliko skupaj igrali ali pa da bi hodile ženske skupaj na kavo, tako kot so sosedski stiki, to pa ni. Ker v bistvu je to le varna hiša, ni to kar neka običajna družinska hiša. Tako, da mislim, da sprejeli so jih, tudi tako vidim, če gremo po vasi peš do trgovine ali pa tako, nas vsi pozdravljajo nazaj, nobeden ni tisto, da bi nas nekaj napadal, besedno ali pa da bi se stran obrnil, so zelo prijazni vaščani. Mislim, da so sprejeli.«

- **Ali se vam zdi, da družba oz. okolica stigmatizira uporabnice varne hiše na primer kot nesamozavestne, kot slabe mater, nasilje obravnavajo kot njihovo krivdo? Zakaj je temu tako?**

»Ne. Tega tukaj v tej vasi ne opažam, medtem ko sem o tem dosti prebrala. Sem vesela, a ni tako. Tudi, če gredo iskat zaposlitev, recimo na črni trg, jih ne stigmatizira nihče ... Jim delodajalec ne reče, da bi morale za otroke skrbet, da so slabe mame. Ni se meni še to zgodilo, da bi to slišala.«

- **Kaj pa če pogledate širšo družbo, Slovenijo nasploh? Se vam zdi, da družba obsoja te ženske?**

»Glede na situacijo v Mariboru, bi rekla skoraj da, ampak to je bilo samo v njihovem predelu. Tukaj, kar se tiče krške občine je tako ... slišiš posamezne ljudi, ki jih obsojajo, ki jih stigmatizirajo, diskriminirajo, ampak konkretno v vasi se mi zdijo izredno prijazni in d niso diskriminatorni do žensk, pa da jih ne stigmatizirajo, medtem pa za celotno Slovenijo pa niti ne vem. Nisem se niti tako ukvarjala s tem, da bi raziskovala po celotni Sloveniji. So še zmeraj določeni ljudje, ki smatrajo ... ko imajo tako stališče, ki ga zagovarjajo.«

- **Ali je viden kakšen premik v razmišljanju širše javnosti glede nasilja v družini v smislu, da to ni individualnem problem, ampak družben?**

»Se mi zdi, da je res tako, da ljudje smatrajo nasilje kot individualen problem. Opažam, da kjer se dogaja nasilje je tako ... sosedova družina recimo sliši kričanje, pretep, ropotanje, jok, dretje, ampak sosedje niso, da bi rekli 'poslušajte Center za socialno delo tukaj se nekaj dogaja, pri tej hiši nekaj ni v redu'. Oni si rečejo ... oni si mislijo tako ' to je njihovo, oni bodo že za sebe poskrbeli, mi se ne bomo vtikali v njih'. V bistvu po eni strani imajo prav. Pustijo družino pri miru, to ni naš problem, bodo že sami rešili. Po drugi strani je pa tako, če ti veš, da se nekje nasilje dogaja, ne smeš biti tiho, ti moraš pomagat ženski in otrokom ali pa mami ali pa ne vem, komurkoli, da ne bo utrpel poškodb, pa nekih trpinčenj ... moraš pomagat. Po drugi strani je pa res pravilno, da se vtikaš v življenje drugih. Konec koncev to vpliva in na tebe in na druge v vasi recimo, ne. je pa tako, da to nasilje ne vpliva samo na enega, še ti imaš slabo vest, ker veš pa si ne upaš povedat. Vpliva in na brate, sestre, kot tudi na sosedo in širšo okolico. Če se nekje nekaj dogaja, recimo v eni vasi, bodo vsi imeli slabo krivdo, kateri bodo vedeli, pa ne bodo povedali ... imaš tisto, si misliš mogoče bi pa bilo onemu otroku boljše, če bi jaz šel povedat. Po drugi strani pa 'zakaj bi šel pa jaz povedat, potem bom pa jaz tisti, ko sem jih šel zatožit, pa na socialno'. Veš ljudje tako gledajo, vsaj iz prakse ti znam tako povedat. To je tako kot on iz Murske Sobote, tisti zelo znan človek, ko je bil tudi v zvezi s tem materinskim domov po televiziji in je rekel' rad imam Rome, rad imam pretepe ženske, vse ima jaz to rad, samo čim dlje od mojega doma'. In s tem je vse povedal ... nimam nič proti njim, jih ne stigmatiziram, ampak čim dlje od mojega doma. S tem je vse povedal.«

- **Ali menite, da so informacije o varnih hišah dovolj dostopne uporabnicam?**

»Ja, so. Ker lahko se pokliče, imamo tri telefone, mislim mam tri centrale. Lahko se pokliče, dobiš informacije, kar želiš. Imamo dežurne telefone, imamo brošure, prideš na Center kdaj hočeš, je odprto od zjutraj, velikokrat do večera, do teme skoraj. Brošure so na hodniku, po stenah plakati. Se da prebrati v teh brošurah, pozanimati se, poklicat, da se na internetu tudi kaj najti.«

- **Mislite, da žrtve nasilja vedo za te stvari, da obstajajo?**

»Mislim, da je še zmeraj dosti žensk, ki si ne upajo priti po pomoč, jih je še zmeraj dosti, ki ne vedo za pomoč, jih je pa tudi dosti, ki vedo, pa ne pridejo. To, koliko ima sama katera osebno izbiro ali bo šla na Center ali bo šla na internet lahko samo rečem, da če ne zna z internetom delat, če nima telefona, še zmeraj pa lahko pride do Centra enkrat..... Ob priliki. Glej, če nekdo hoče nekaj izvedeti, bo vprašal soseda ' ali greste vi v Krško danes?', pa te bo peljal. Ali pa ne vem, jaz si zdaj izmišljujem, samo ne vem točno iz prakse, nisem nikoli

žensk vprašala, če so si same iskale pomoč ali je policija posredovala, pa je bila intervencija. Nisem nikoli vprašala nobene, če jim je to dosti omogočeno, pa če je dostop do virov.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti na tem področju?**

»Radio v sodobnem svetu poslušaj na relaciji, ko se zjutraj pelješ v službo in potem domov ... jaz tako mislim ... tako da to je bolj tako. Radio poslušaj tisti, ki ima res cel dan prižganega ali pa gospodinja doma. Ampak to je že tako, največkrat poslušajo osmrtnice, ki so petnajst do enih ... to ti tako iz prakse povem ... pa zjutraj, ko so poročila pa vreme. To poslušaj, ko točno vedo kdaj je na določenem programu. Tako, da se mi zdi, da na radiu ne bi bilo ravno funkcionalno. Televizija je tako tako.«

- **Kaj pa recimo letaki? So ti recimo mogoče v zdravstvenem domu?**

»So. Mislim, da sem že srečala nekje tisto ... Samo od zdaj, odkar je nov dom (op.p. v Krškem je bil let 2002 zgrajen in odprt nov zdravstveni dom), se mi zdi, da tega ni nikjer obešenega ... ko so nove te scene, pa so te folije, pa je vse v okvirčkih. Tako, da tega še nisem zasledila v novem zdravstvenem domu.«

- **Kaj pa direktno pri zdravniku? Ženska pride k njemu in on opazi znake nasilja**

»... ja, in ženska mi reče 'zaletete sem se v vrata, padla sem po stopnicah'. In doktor ji reče 'gospa, če doživljate nasilje'. 'Ne, ne' in gre ženska že čez vrata ven. To je tako ... zelo se branijo, zelo zanikajo, imajo take dobre obrambne mehanizme, tako da že veš. Prvič, da zanikajo, veš koliko je ura. To sem se jaz že navadila, pa sem dobro leto tukaj. Drugače meni se zdi, da bi bilo funkcionalno, da bi bilo ... da bi se v zdravstvene domove dalo, v bolnice, v lekarnice. Drugače pa tako ... da bi se letake delilo ljudem ali pa da bi se jim pošiljalo domov, pa ni funkcionalno, ker že vidimo koliko teh reklam pride, ko polovica naroda sploh ne bere, samo vrže. Tako, da to se mi ne zdi. Mislim, da po takih javnih službah, pa javnih zavodih kamor narod hodi, ali pa občina, sodišče, krajevne skupnosti ... da bi tam, kjer se narod zadržuje, kamor morajo iti, v trgovine. Jaz bi dala tudi v Spar obesiti. Zaradi tega, ker v zdravstveni dom ne greš vsak dan, v trgovino pa gredo večkrat in gredo tudi med vikendom, med tednom večkrat. In tisto, če vidiš, da bi bila tam ... ne vem, saj mogoče se ne zdi ne vem kako lep plakat za Spar ... da imaš 'vsaka peta ženska pada po stopnicah', ampak se mi zdi pa funkcionalno, da ga bo vsak skoraj videl. Meni se zdi taki nakupovalni centri idealen primer, ker ljudje danes hodijo trikrat na teden v trgovino ali pa še večkrat.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja, tako na ravni strokovnega dela, na lokalni ravni, na državni ravni? Ali predlagate kakšen konkreten ukrep?**

»Ne vem ... mogoče ... ker ne vem zdaj koliko občina financira ... mogoče bi občina dala več sredstev ali pa če bi bilo iz države več sredstev, iz proračuna. Ti lahko z večjimi financami tudi žrtvam več omogočiš ali pa povečaš kapaciteto. Ker pri denarju se vse neha, to že vemo. Mislim, da če bi bilo financ več, bi se dalo več narediti.«

- **Kaj menite o neenakem dostopu do pomoči in storitev, ki so na voljo žrtvam nasilja v družini glede na področje urbano (mesto) – ruralno (vas)? Kaj bi bilo potrebno storiti na tem področju?**

»Mislim, da tudi te vasi, ki so bližje tem urbanem naselju ... recimo te vasi, ki so okoli Krškega ... so blizu, ampak so še zmeraj oddaljene. Ni tako, da bi rekla zdaj pa je isto kot da bi bila nekje na hribu v Gorjancih. Ni isto, ampak še zmeraj nisi v mestu, da bi vedel točno vse kar se dogaja. Ne tista obrekovanja, pa kdaj so kakšni koncerti, ampak takšne zadeve, da so kakšni brezplačni seminarji, da so brezplačne delavnice, da potekajo druženja, da se lahko pogovarjaš z nekom, če ti je dolgčas, če imaš kakšno težavo, da se lahko prideš sem pogovarjat. Se mi zdi, da če bi šla malo po vaseh tukaj v okolici Krškega spraševati, da niti polovica ljudi ne bi vedelo, da kaj takega obstaja.«

- **Kaj bi potem vi predlagali za te vasi? Kako bi se ženske v teh vaseh obvestilo, da takšni programi obstajajo?**

»Kateri so veliki kmetje na vaseh, tudi časopisov ne berejo. Tako, da to je že mimo. Da bi jim table na njivo nesli, je pa že malo čudno. Tako, da take ljudi je zelo težko informirati. Taki ljudje kot so kmetje pridejo na kataster, pa pridejo na občino, pa na zemljiško knjigo ... tam bi jim bilo treba kaj naštimati, da bi si prebrali. Ali pa na kmetijsko zadrugo, kmečko zadrugo. Se mi zdi občina idealen primer za kaj takega. Tam, ko imajo toliko reklam, kdaj bo kaj, kdaj so volitve, da bi se dalo še take plakate ... za nasilje ... čim več ... ker to je treba dati ven.«

- **Kaj menite o (neenaki) razporeditvi oziroma razpršitvi varnih hiš po Sloveniji? Zakaj menite, da nekateri deli, regije Slovenije nimajo varne hiše (ni nasilja, ni interesa, pomanjkanje finančnih sredstev)?**

»Nasilje je tudi v teh predelih, to bi bilo zmotno prepričanje, da ne bi bilo nasilja. Nasilje je sigurno, ker dobimo tudi mi Primorke notri. ... Ne vem kaj je tam, da ni varne hiše ... ali da ni financ ali ni primerne prostora, ker tudi prostor mora biti primeren ali da ni pravega odziva okolice, pa da je bil kakšen plan kakšne gradnje, ne vem. Je pa sigurno nasilje tam. Toda zakaj je varnih hiš večina na Štajerskem in Koroškem koncu, ti pa ne bi znala povedat. ... Me preseneča, da na Tolminskem in ob obali nimajo nobene varne hiše.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti, da bi se žrtve, ki se še niso odločile za pomoč, to storile? Zakaj se vse več žrtev nasilja ne odloči za prihod v varno hišo?**

»Ne vem ... sprememba okolja, strah pred nečim novim, strah pred možem. Če imajo moža samo na pridržanju, je velika verjetnost, da bo prišel še nazaj domov. In zdaj tisto ... veliko žensk po dolgih letih trpljenja nima niti moči, niti 'jajc', da bi šle sploh kam. Se toliko bojijo že svojega partnerja, ker jim grozi in da jih bo ubil in ne vem kaj, da bo otrokom naredil, da se sploh ne upajo iti več stran od njega. Skoz se bojijo, da bo prišel za njim in da bo otrokom kaj naredil in potem je tako kot je in ženske ostanejo doma in prenašajo trpinčenje naprej ... dokler ni res ne vem kako zelo hudo, da je treba posredovat ... ker potem gre tudi proti volji velikokrat, ker jo je treba umaknit pred nasilnim partnerjem.«

- **Kaj menite o roku, v katerem mora žrtev oziroma oškodovanka predlagati kazenskoopravno obravnavanje storilca. In sicer po 52. členu Kazenskega zakonika je namreč zastaralni rok za posilstvo v zakonski ali zunajzakonski zvezi 3 mesece od storitve dejanja; medtem pa je zastaralni rok za »klasično« posilstvo 10 let?**

»Tukaj je ena zelo velika vrzel in se mi ne zdi to prav. To bi bilo treba spremenit v zakonu, to smo se že enkrat pogovarjal. Ker 3 mesece ni nič. Žrtev, ni važno ali je to punčka, dekle ali pa zrela ženska ... v 3 mesecih si še ne opomore, po moje si ne upa še nobenemu povedat kakšno dejanje se je njej zgodilo in po treh mesecih se mi zdi tudi, če bi ona povedala ... ne more on nič dobit Nisem še zasledila tega v praksi, ampak ne zdi se mi to enakovredno, ker ... deset let je res neko obdobje, v katerem se da marsikaj naredit in popraviti, 3 mesece se mi zdi tako ... kot bi se malo nekdo norce delal. Grdo rečeno, samo meni se tako zdi, ker v 3 mesecih ...«

- **Bi bilo po vašem mnenju na področju nasilja v družini potemtakem spremeniti tudi zakonodajo?**

»Ja, ja. Zakonodajo spremeniti in to veliko, zato ker vidiš posilstvo ... to so, ne vem, smešne kazni. Če nekdo posili hčer ali pastorko, pa dobi dve, tri leti, leto pa pol z možnostjo pogojnega izpusta. Mislim, pa kaj se da za posilstvo dve leti, dala bi mu jih 15 najmanj. Meni so to tako smešne kazni, da sploh ne vem od kod so jih dobili. Ko sploh ni enakovredno. Logike ni. Jaz bi jim dala višje kazni zaradi tega, ker ... družina ... to se ne bi smelo skrunit. Sploh to posilstvo v družini ... to se mi zdi tako grozno, da bi dala najstrožjo kazen za te zadeve.«

- **Se vam zdi, da zakoni naredijo premalo za problem nasilja v družini?**

»Premalo. To, kaj se tiče s strani nasilja v družini, je kazensko pravo premalo zajelo, zaradi tega, ker mislim, da je potrebno povečat kazni, pa narediti širšo opredelitev tega, kar zakon določa kot nasilje. Jaz bi dala notri še vse oblike fizičnega, pa ostalega nasilja, opredelitev za vsako vrsto kaj bi se dalo kaznovat, ker se mi zdi, da je to treba kaznovat. To je čisto moje subjektivno mnenje.«

- **Bi še kaj dodali, kar vas nisem vprašala oz. kar je pomembno za delovanje varne hiše ali za samo za vašo varno hišo?**

»Nimam. Mislim, da si dosti podrobno spraševala.«

- **Hvala za sodelovanje in čas, ki ste mi ga namenili.**

»Malenkost.«

ZAVETIŠČE »PEPCIN DOM« KRŠKO
Center za socialno delo Krško

Intervju z ga. Vido –
uporabnico Zatočišča »Pepcin dom« Krško

Vida je uporabnica Zavetišča »Pepcin dom« Krško. Stara je 25 let, po izobrazbi pa je pomožna šivilja in je trenutno nezaposlena. V nasilnem odnosu (s strani svojega partnerja, s katerim ima dva otroka) je živela 9 let.

Intervju je bil izveden v petek, 30.7. 2004 na Centru za socialno delo Krško, posnet z diktafonom in prepisan po tonskem zapisu.

- **Za začetek nekaj splošnih vprašanj. Koliko ste stari? Kakšna je vaša izobrazba? Ali ste zaposleni?**

»Sem nezaposlena. Stara sem 25 let. Po izobrazbi sem pomožna šivilja.«

- **Kako ste prišli do informacij o varni hiši? Kje ste izvedeli oz. kdo vam je povedal za program varne hiše?**

»Na Centru za socialno delo.«

- **Ali ste se pred vstopom v varno hišo obrnili po pomoč na katero izmed drugih ustanov na primer na policijo, na Center za socialno delo, zdravstveni dom, cerkev, materinski dom oziroma na kakšno društvo?**

»Ja, najprej v materinskem domu v Ljubljani, v Postojni. Potem sem vloge sem pošiljala, sem šla na razgovor v Ljubljano. Sem pač povedala kakšni primeri so pri nas doma, kakšne razmere in je pač tista direktorica v Ljubljani predlagala, da pač sem bolj za varno hišo kot za v materinski dom. Potem se pač socialno delavko obvestila o tem kako je bilo in potem sva začela na tem delat za varno hišo.«

- **Ali so vas v kateri od teh ustanov napotili v varno hišo?**

»S socialno delavko smo se same pogovarjale, tako da sem se jaz sama odločila.«

- **Zakaj ste se odločili za odhod v varno hišo oziroma da ste poiskali to obliko pomoči?**

»Zadnja možnost in tudi strokovna pomoč.«

- **Koliko časa ste živeli v nasilnem odnosu?**

»9 let. Nasilje je bilo s strani partnerja.«

- **Število postelj je v vsaki varni hiši omejeno. Ali ste bili ob odločitvi, da se umaknete v varen prostor, takoj sprejeti v varno hišo?**

»Bila sem takoj napotena, bil je prostor, pa tudi nujno je bilo.«

- **Ali ste z zaposlenimi podpisali pogodbo ob sprejemu? Kaj ta pogodba vsebuje oziroma določa?**

»Ja, ta pogodba določa določene pogoje bivanja. ... Hišni red in podobno.«

- **Ali morajo žrtve plačati za bivanje v varni hiši? Če da, kolikšen je ta znesek?**

»Ja plačevati je treba. Na osebo starejšo je 13.000 in še nekaj, za prvega otroka je 2.000 in nekaj in za drugega nekaj še 2.000 ali 3.000. Tako, da jaz vse skupaj plačujem 19.000 in pol.«

- **Se vam zdi ta znesek previsok?**

»Glede na druge najemnine za stanovanja, se mi ne zdi tako grozno pretirano.«

- **Kaj vam je bilo najpomembnejše, ko ste prišli v varno hišo?**

»Mir, varnost, da si varen, da imaš mir. Mir, najbolj mir.«

- **Katere vrste oz. oblike pomoči ste dobili oziroma so vam bile ponujene v varni hiši, ko ste prišli vanjo?**

»Ja, več pomoči, zdaj se ne spomnim. Glede otrok ... svetovanje, vzgoja, ... Zdaj se ne spomnim. Jaz sem pač veliko teh pomoči sprejela. Vse kar so mi ponudili, vse sem jaz sprejela.«

- **Ste katere oblike pomoči še pričakovali oziroma želeli?**

»Ne, ne.«

- **Katera oziroma katere oblike pomoči so vam najbolj pomagale?**

»Najbolj pri vzgoji otrok in sebe psihično ... pogovori, najbolj pogovori.«

- **Kaj je tisto, kar mislite, da ste pridobili v času bivanja v varni hiši?**

»Prav ti pogovori ... da sam pri sebi pač začneš potem postajat bolj močan, bolj samozavesten.«

- **Ali ste s svetovalko naredili individualni načrt reševanja vašega problema ali je pot pomoči utečena po nekem »kalupu«?**

»Ja, se posvetijo vsaki posameznici posebej.«

- **Ali v vaši varni hiši primanjkuje zaposlenih?**

»Ja, včasih ja.«

- **Koga bi najbolj potrebovali?**

»Mogoče kakšno psihologinjo, mogoče več prevozov in tako.«

- **Ali menite, da vam bo varna hiša oziroma zaposleni dostopni tako dolgo kolikor boste pomoč potrebovali?**

»To pa ne vem.«

- **Menite, da bi med bivanjem v varnihiši lahko pridobili še kaj, pa niste zaradi ovir, razlogov ...? Čemu je bilo po vašem mnenju namenjenega premalo časa?**

»Ja, jaz sem zdaj še čisto na začetku, tako da mi še veliko treba, še veliko bi rabila pomoči. Vse, pogovore, svetovanja.«

- **Ali lahko govorimo o »tipični« uporabnici varne hiše? Ali jim je poleg nasilja nad njimi še kaj skupnega?**

»Ne, so različne. Vsaka ima svoje probleme.«

- **Kako bi opisali oziroma kako vidite sodelovanje med zaposlenimi oziroma svetovalkami in uporabnicami?**

»V redu. Odnosi se mi zdijo v redu.«

- **Ali zaupate v svetovalke? Ali menite, da so informacije, ki jih zaupate strokovnim delavkam tudi obravnavane kot zaupne?**

»Ja, ja.«

- **Na kakšen način lahko kot uporabnica vplivate na vsebino pomoči oz. soodločate o vsebinah, ki vam je ponujena? Ali vam strokovnjakinje prisluhnejo, če izrazite svoje mnenje, kako naj bi izboljšali delo v varni hiši?**

»Ja, nam prisluhnejo.«

- **Ali se vam zdi, da svetovalke v vsakem primeru spoštujejo vaše odločitve, na primer tudi v primeru, ko vedo, da neka odločitev ni bila dobra za vas?**

»Ja, ja. Ti svetujejo, če pač na primer, če ni prav ti svetujejo kako bi bilo mogoče drugače, drugače pa spoštujejo naše odločitve.«

- **S kom v varni hiši imate največ stikov: s strokovnjakinjo, s prostovoljko, z eno od uporabnic, s skupino uporabnic, drugo?**

»Z vsemi.«

- **Kako bi opisali sodelovanje med uporabnicami v skupini? Kako se razumete z ostalimi uporabnicami?**

»Ja včasih dobro, včasih pa tudi kaj pride vmes.«

- **Kaj pa naredite v takih primerih?**

»Ja, najprej se je pač treba pogovoriti in razčistiti tisto zadevo. Če se pač ne da, pač svetovalke pomagajo pri tem zraven, pristopijo zraven in pomagajo razčistiti zadevo.«

- **Kako poteka na primer »tipičen« dan, preživet v varni hiši?**

»Tam poteka ... kot doma, čisto normalno življenje, ki si ga ustvariš. Zjutraj se vstanemo, otroci gredo v šolo, kosilo. Imamo na voljo kuhati.«

- **Ali je v varni hiši svetovalka prisotna 24 ur dnevno?**

»Ne.«

- **Eno izmed pravil varne hiše je tajnost lokacije. Kakšen je dogovor oziroma pravilo pri vas glede tega? V kolikšen obsegu od varne hiše stiki niso dovoljeni?**

»2 kilometra.«

- **Ali menite, da je tajnost lokacije s strani uporabnic oziroma stanovalk dovolj spoštovana?**

»Ja, ja, ja.«

- **Se je že zgodilo, da je katera izmed stanovalk prekršila ta dogovor?**

»To se je zgodilo. To pa ne vem ali nehote ali hote.«

- **Kaj se zgodi v takem primeru?**

»Ja, potem pač ... ne vem ... jaz tega zaenkrat še nisem naredila. Kolikor sem izvedela, se pač uporabnica pač z njo (s svetovalko) pogovori, dobi in pač en opomin, eno kazen.«

- **Ali pride do tega, da se mora uporabnica izseliti?**

»Ja, tudi to je možno.«

- **Ali morda veste kakšen »dogovor« sklene uporabnica z zaposlenimi ob odhodu iz varne hiše glede tajnosti lokacije?**

»Ja, ne vem, verjetno se, ne vem. Tega pa ne vem.«

- **V varni hiši obstaja tudi hišni red, katerega se naj bi uporabnice držale zaradi boljšega delovanja varne hiše. Kakšen je hišni red oz. pravila vedenja za uporabnice v vaši varni hiši?**

»Ja, prvo je, da ni nasilja, alkohola, droge.«

- **Menite, da je hišni red spoštovan s strani uporabnic?**

»Ja, je.«

- **Kaj v zvezi s hišnim redom najtežje izpolnjujete, vas najbolj obremenjuje? Vas kaj glede hišnega reda moti?**

»Nič me ne moti.«

- **Kaj, menite, bi bilo to mogoče spremeniti in s tem olajšati bivanje?**

»Zaenkrat ne vem.«

- **Imate dovolj zasebnosti?**

»Je, je dovolj.«

- **Kako zadovoljni ste z varnostjo v varni hiši, ki ga obiskujete? Se počutite varne?**

»Ja, ja.«

- **Ste o vaši odločitvi, da boste poiskali pomoč v varni hiši, seznanili druge najbližje ljudi, s katerimi se družite? Kakšen je bil njihov odziv, njihovo mnenje?**

»Ja, prijateljici sem rekla, da grem v varno hišo na Dolenjsko in mami, da sem v varni hiši na Dolenjskem. To odločitev so sprejeli, noben ni nasprotoval.«

- **Ali imate stike s sorodniki, s prijatelji?**

»Ja, s prijateljico samo po telefonu, večinoma po telefonu. In z mamo po telefonu.«

- **Kako vas sprejema okolica, ljudje v okolici varne hiše?**

»Prijazno, nimam kaj reči. So prijazni. Nimamo z nobenim nobenih težav.«

- **Ali se vam zdi, da družba oziroma okolica stigmatizira uporabnice varne hiše, na primer kot nesamozavestne, kot slabe mater, nasilje obravnavajo kot njihovo krivdo?**

»Ne. mogoče imajo določeni ljudje drugačno mišljenje o teh mamicah. To sigurno ja.«

- **Ali je viden kakšen premik v razmišljanju širše javnosti glede nasilja v družini v smislu, da to ni individualnem problem, ampak družben?**

»Ne. Nasilje gledajo tako kot da je to stvar, ki se jih ne tiče. Vsaj nekateri.«

- **Ali menite, da so informacije o varnih hišah dovolj dostopne uporabnicam?**

»Ja, mislim na Centru ... o tem samo na Centru izveš. Drugje pa jaz nisem nikoli slišala. O tem se po televiziji premalo govori.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja na primer na ravni strokovnega dela, na lokalni ravni, na državni ravni? Ali predlagate kakšen konkreten ukrep?**

»Kaj bi še bilo? ... Ne vem zdaj. Mogoče bi se morali kaj zakoni spremeniti glede nasilja. Največ teh zakonov res ni dobrih.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti, da bi se žrtve, ki se še niso odločile za pomoč, to storile?**

»Verjetno to, ker to ni toliko v medijih in nekatere ne vejo niti, da to obstaja. In potem ne vejo kam se obrnit in verjetno bi bilo potrebno to dati bolj v medije.«

- **Veliko žrtev se počuti krive za to, kar se jim je zgodilo. Imate vi občutek krivde?**

»Jaz se ne počutim krivo. Saj nisem bila jaz kriva za to. Pri sebi si jaz tega nisem zaslužila in nisem kriva za to.«

- **Kaj bi svetovali žrtvam nasilja v družini, da naj storijo, če se znajdejo v tako situaciji?**

»Da čim prej proč od nasilneža. Naj gredo po pomoč. Glavno je pač samo proč od nasilja.«

- **Mogoče bi za konec želeli kaj dodati? Mogoče kar nisem vprašala, pa se vam zdi pomembno za delovanje varne hiše oziroma za vas?**

»Ne vem kaj bi bilo takšnega. Hudo je res v nasilju živet, zelo hudo in nekatere ženske ... si dolgo zatiskaš, da si tega res ne zaslužiš in res moraš proč pravi čas. Tako, da čim prej odpret oči in iz nasilja ven.«

- **Hvala za sodelovanje in čas, ki ste mi ga namenili.**

»Ni za kaj.«

ZAVETIŠČE »PEPCIN DOM« KRŠKO
Center za socialno delo Krško

Intervju z ga. Urško –
uporabnico Zatočišča »Pepcin dom« Krško

Urška je bila uporabnica Zavetišča »Pepcin dom« Krško. Stara je 31 let, je delavka, brez poklica. Trenutno nezaposlena in prijavljena na Zavodu za zaposlovanje. V nasilnem odnosu (s strani svojega moža, s katerim ima hčerko) je živela 4 leta.

Intervju je bil izveden v petek, 30.7. 2004 na Centru za socialno delo Krško, posnet z diktafonom in prepisan po tonskem zapisu.

- **Za začetek nekaj splošnih vprašanj. Koliko ste stari? Kakšna je vaša izobrazba? Ali ste zaposleni?**

»Stara sem 31 let. Delavka, brez poklica in nezaposlena, prijavljena na Zavodu za zaposlovanje.«

- **Kako ste prišli do informacij o varni hiši? Kje ste izvedeli oziroma kdo vam je povedal za program varne hiše?**

»To mi je bratranec povedal in tudi v spremstvu bratranca sem šla na Center za socialno delo in tam sem izvedela za varno hišo.«

- **Ali ste se pred vstopom v varno hišo obrnili po pomoč na katero izmed drugih ustanov oziroma društev, na primer na policijo, na Centru za socialno delo, zdravstveni dom, cerkev, materinski dom, na kakšno društvo?**

»Prej sem se pred dvema letoma zatekla v materinski dom, samo mi ni tako odgovarjal, ker je bolj odprtega tipa, tako da sem le odlašala, dokler ni tako hudo prišlo.«

- **Ali so vas v kateri od teh ustanov napotili v varno hišo?**

»Ne, ne.«

- **Zakaj ste se odločili za odhod v varno hišo oziroma da ste poiskali to obliko pomoči?**

»Zaradi varnosti pred partnerjem. Ker nisem imela varnosti, niti otrok, niti jaz, pa tudi stvari, da sem si jih uredila. Ker je bilo že preveč hudo, prenevarno pri njemu bivat, čeprav sem šla iz svoje lastne hiše.«

- **Koliko časa ste živeli v nasilnem odnosu?**

»Prav v nasilnem je bilo 4 leta. Prav v tistem groznem.«

- **Kakšno predstavo ste imeli o varni hiši pred prihodom? Kaj ste si želeli pred prihodom?**

»Želela sem si čim prej naredit življenje takšno pač, ki naj bi bilo bolj mirno, sproščeno in varno. Pa da bi se čimprej zaposlila in nekam ustalila, da bi imela čim manj občutkov, ki sem jih preživela. Da bi imela res neko moralno življenje, ki si ga vsaka ženska želi.«

- **Število postelj je v vsaki varni hiši omejeno. Ali ste bili ob odločitvi, da se umaknete v varen prostor, takoj sprejeti v varno hišo?**

»Ja, takoj sem bila sprejeta.«

- **Ali ste z zaposlenimi podpisali pogodbo ob sprejemu? Kaj ta pogodba vsebuje oziroma določa?**

»To je bila pogodba o bivanju. Najprej za 3 mesece, potem tudi hišni red in to. Pa kaj jaz vem, druga ni bilo nič kaj takega.«

- **Ali morajo žrtve plačati za bivanje v varni hiši? Če da, kolikšen je ta znesek? Se vam zdi prispevek oz. plačilo za bivanja previsoko?**

»Za naju dve sem plačevala 18.221 tolarjev se mi zdi. Se mi zdi, ker prideš v eni krizi, je kar dosti. Pa moraš še hrano in to. Prideš ob prihodu, ko ne veš ali moraš tudi hrano in vse poskrbet, tam pa zelo na hitro vzameš osnovne stvari zase in za otroka. Se mi zdi kar dosti.«

- **Kaj vam je bilo najpomembnejše, ko ste prišli v varno hišo?**

»Mir, mir. Da sem se umirila, da sem lahko sproščeno razmišljala naprej kako in kaj stvari uredit, ker če nimaš mira ne gre.«

- **Katere vrste oziroma oblike pomoči ste dobili oziroma so vam bile ponujene v varni hiši, ko ste prišli vanjo?**

»Ponudili so mi tudi osebno pomoč in tako, ampak jaz sem se dosti sama trudila. Največ sem na področju pravnih stvari rabila in pa kadar sem imela recimo potrebo po pogovoru. Takrat sem izrazila željo in so mi nudili. Ostalo pa sem se zelo sama trudila, da sem čim več sama stvari rešila, ne.«

- **Katere oblike pomoči ste pričakovali oziroma ste si jih želeli?**

»Niti ne. Če bi pričakovala, bi izrazila in zagotovo bi mi nudili.«

- **Katera oziroma katere oblike pomoči so vam najbolj pomagale?**

»Meni je bilo takrat najbolj saj pravim, pravne stvari, ker sem imela sodišče in meni je največ to pomagalo. In pa tudi malo psihično podpiral. So mi pač predlagali, sem dosti knjig prebrala in me je to zelo držalo pokonci.«

- **Ali ste s svetovalko naredili individualni načrt reševanja vašega problema ali je pot pomoči utečena po nekem »kalupu«?**

»Sva tako naredile kaj bi najbolj potrebovala in sva šle po tistem. Ko sem imela kakšno bolj potrebo tam, sem izrazila željo, če mi ni šlo. Pomoč je bolj za vsako posameznico posebej, ker katera bolj potrebuje, kar določene nočejo sprejet, določene pa si hočejo pomagat. Odvisno od osebe.«

- **Ali v vaši varni hiši primanjkuje zaposlenih? Koga bi najbolj potrebovali?**

»Ne vem. Tukaj se mi je zdelo kar v redu. So se vsi trudili, na splošno vsi zaposleni, tako da nisem vedela, da bi bila še kakšna potreba. Edino, če bi bilo to bolj ogroženo, se mi zdi, da bi bil potreben varnostnik.«

- **Ali menite, da vam bo varna hiša oziroma zaposleni dostopni tako dolgo kolikor boste pomoč potrebovali?**

»Ja, mislim, da ja. Odvisno tudi od tega kako kršiš hišni red in to. Se mi zdi, da imaš potem tudi ene omejitve. Samo ne vem, jaz sem se kar držala hišnega reda in mislim, če bi kakšen nasvet rabila, bi mi ga nudili.«

- **Menite, da bi med bivanjem v varni hiši lahko pridobili še kaj, pa niste zaradi ovir, razlogov ...?**

»Ma, ne vem. Sem kar dosti v teh 7 mesecih zelo veliko rešila, kar v 5 letih doma nisem. Tako, da se mi zdi, da sem ogromno naredila, velik korak.«

- **Se vam zdi, da je bilo kakšni stvari namenjeno premalo časa?**

»Ne, je bilo kar dosti časa. Ni bilo pomanjkanja kakšnega.«

- **Ali lahko govorimo o »tipični« uporabnici varne hiše? Ali jim je poleg nasilja nad njimi še kaj skupnega?**

»Ja, to v bistvu pride opravljanje, da ta je pa takšna ta pa takšna ... Mislim, da ... jaz sem tudi vedno mislila, ker se brez izobrazbe, in to da prihajajo neizobražene ženske, da smo tako šibke, ampak kakor sem videla pridejo tudi z visoko izobrazbo. Pa so isto problemi. Samo določene osebe se mogoče drugače rešijo, odvisno od

partnerja kakšen je. So pa tudi visoko izobražene samo imajo tudi drugačne probleme. Tako, da tukaj ne bi izključila, da prihajajo samo tiste ženske z nizko izobrazbo, ker dosti je od partnerja odvisno, ker če se ti ne moreš dogovoriti, da je tako nasilen in od rojstva nasilen, ga ne moreš spremeniti. To jaz mislim, to je moje mnenje.«

- **Kako bi opisali oz. kako vidite sodelovanje med zaposlenimi oziroma svetovalkami in uporabnicami? Kakšni so ti odnosi?**

»Meni se zdi, da je zelo v redu, zelo uspešno, zelo so se potrudile. Tudi prostovoljke, da bi imele čim več aktivnosti, da ne bi samo na te probleme mislile. Zelo lepo se mi je zdelo zapolnjen urnik, tako da ni bilo dolgočasno. ... Če sodeluješ ne, če pa ne sodeluješ, se pa dolgočasiš.«

- **Ali zaupate v svetovalke? Ali menite, da so informacije, ki jih zaupate strokovnim delavkam tudi obravnavane kot zaupne?**

»Jaz sem jim zaupala, ker se v bistvu tudi nisem bala, da bi šlo naprej. Ker dosti časa sem prekrivala doma, saj bo boljše, saj bo boljše, ampak vidim, da je boljše, da se pove ven in tudi me ne bi bilo sram v javnosti povedati, kar sem pretrpela.«

- **Na kakšen način lahko kot uporabnica vplivate na vsebino pomoči oziroma soodločate o vsebinah, ki vam je ponujena?**

»Ne vem, jaz kadar sem kakšno vsebino rekla, o tem pa o tem bi se rada pogovorila, me je zelo pozorno poslušala o tem. Mene je zelo veliko pomagal recimo tisti pogovor, me je zelo tako poslušala in čas si je vzela. Tako, da nisem imela nikoli kakšnih problemov.«

- **Ali se vam zdi, da svetovalke v vsakem primeru spoštujejo vaše odločitve, na primer tudi v primeru, ko vedo, da neka odločitev ni bila dobra za vas?**

»Ja, ne vem, jaz sem šla po vseh teh postopkih, tako da ne vem, je bilo zmeraj vse v redu. Ker ni bilo enih takih in drugačnih kršitev, tako da nisem nič dvomila to pa to ne bo tako da sem ...«

- **S kom v varni hiši imate največ stikov: s strokovnjakinjo, s prostovoljko, z eno od uporabnic, s skupino uporabnic?**

»Kar v bistvu bi rekla z vsemi. S tistimi, ki smo skupaj prišle, s tistimi, ki so potem kasneje prišle. Tako, da z vsemi imam kar eno tako mrežo, tako da nimam nobenih težav, da s to pa ne bi imela, kar z vsemi.«

- **Kako bi opisali sodelovanje med uporabnicami v skupini? Kako se razumete z ostalimi uporabnicami?**

»Tako ... nekatere pridejo bolj takšne, no. Se vidi, kakor je bila katera doma navajena. Tako, da smo imeli včasih pri kateri probleme glede čiščenja, to je bilo največ ... »Jaz ne bi danes, pa meni se ne da«. Drugače pa smo se še kar nekak razumele z vsemi. Vsaka ima po svoje, »meni pa to ni všeč, meni pa to ni«, pri sebi pa ni prve napake videla. Se nekak, če so vse skladne, se da živeti. No, ampak jaz nisem videla takšnega problema, da ne bi se z vsemi razumeli, ampak so tudi kakšne določene, da se najbolj ne ujemamo.«

- **Kako poteka na primer »tipičen« dan, preživet v varni hiši?**

»Odvizno kako si ga zastaviš. Ne vem, jaz sem zjutraj vstal, sem imela hčerko je šla v šolo. Potem pa kakor kakšen. Jaz sem dosti šla naokrog za službo, za to ... dosti so me zanimale stvari, da bi se čim prej nekak zaposlila. Da sem dosti, da to okolico bolj spoznam, me je zanimalo. Tako. ... Ljudje si verjetno predstavljajo življenje v varni hiši drugače ... da si prav obvezan. Pa niti ne, jaz ne vem. To se mi zdi kot ena služba, to pa to moraš opraviti tam kar ti je obvezno, in tistega hišnega reda se držati. Tiste ostale urice, ko imaš prostega, si pa lahko čisto zase zasebno zapolniš. Odvisno kakor katera. Jaz sem malo gobeline, malo tega, malo ven sem šla, malo sem šla na sprehod in tako. Da ni tako pusto notri bivat. Meni je bilo včasih prav zanimivo.«

- **Ali je v varni hiši svetovalka prisotna 24 ur dnevno?**

»Tam so prihajale nenapovedano, tako da če je bilo kaj nujnega smo se dogovorile za uro, tako da smo bile doma, da nismo šle točno takrat na sprehod, pa tako. Drugače se pa kar dosti zanimajo, recimo, da ni tisto osamljeno in da imaš čim več pomoči, če jo potrebuješ.«

- **Eno izmed pravil varne hiše je tajnost lokacije. Kakšen je dogovor oziroma pravilo pri vas glede tega?**

»Da se ne govori. Pač ... jaz ko sem šla k zdravniku, sem pač tako rekla, da sem iz tajne lokacije in njim je bilo to že malo poznano, tako da ni bilo problemov. Drugače pa nisem govorila.«

- **V kolikšen obsegu od varne hiše stiki niso dovoljeni?**

»2 do 3 kilometre stran.«

- **Ali menite, da je tajnost lokacije s strani uporabnic oziroma stanovalk dovolj spoštovana? Se je že zgodilo, da je katera izmed stanovalk prekršila ta dogovor? Kaj se zgodi v takem primeru?**

»Ker dostikrat ženske povejo, ne. Ali preblizu, ali pa sploh povejo.«

- **Se vam zdi, da to hote ali nehote?**

»Jaz ne vem zakaj je tako. Če je že tajno in če že si v eni nevarnosti, to je moje mnenje, se mi zdi da tudi ne poveš, raje en drug konec kot pa tako. Ni to dobro. Ker potem zaradi drugih uporabnic ni dobro, se prehitro to razširi, govorice ne.«

- **Kaj se zgodi v primeru, ko se prekrši to pravilo?**

»Pač so določeni ukrepi. Moreš ne vem kaj pisati, pa to pač kaj moraš storit, da moraš policijo poklicat, če se približa, pa tako naprej. Uporabnica se mora izseliti, če pove kje je varna hiša.«

- **Ali morda veste kakšen »dogovor« sklene uporabnica z zaposlenimi ob odhodu iz varne hiše glede tajnosti lokacije?**

»Ja, da se ne govori naokrog kje si bila. Recimo, da za čas ko si odsoten, da se ne govori.«

- **Pa je to pisen dogovor ali je to samo ustno?**

»Smo imeli v pogodbi prav določeno, da se ne govori. Ko podpišeš.«

- **V varni hiši obstaja tudi hišni red, katerega se naj bi uporabnice držale zaradi boljšega delovanja varne hiše. Kakšen je hišni red oz. pravila vedenja za uporabnice v vaši varni hiši?**

»Ja, glede čistoče, urejenosti pa to, pa okolice, pa tudi, da se stvari morajo paziti, da se ne poškodujejo pa to. Potem tudi zvečer po deseti uri, da ni hrupa pa to. Tako da držat se moraš reda.«

- **Menite, da je hišni red spoštovan s strani uporabnic? Če ne, zakaj menite, da ni? Kaj predlagate?**

»Ja, včasih se tudi krši, samo se pač pove svetovalki in se naredi hišni sestanek, se pove kakšen problem je in se rešuje takoj.«

- **Kaj v zvezi s hišnim redom najtežje izpolnjujete, vas najbolj obremenjuje? Vas kaj glede hišnega reda moti? Česa niste pričakovali?**

»Ne. Nič me ni obremenjevalo.«

- **Kaj, menite, bi bilo to mogoče spremeniti in s tem olajšati bivanje?**

»Kaj jaz vem. Meni se zdi, da je bilo kar v redu.«

- **Imate dovolj zasebnosti?**

»Ja, lahko imaš zasebnost, dosti. Ni določeno, da moraš govorit svojo zgodbo pa eni drugi gospe ali pa svetovalki pač poveš toliko kolikor se ti zdi, da si zmožen.«

- **Kako zadovoljni ste z varnostjo v varni hiši, ki ga obiskujete? Se počutite varne?**

»Jaz, sem se počutila varno, ker sem vedela, da je v zaporu. Tako, če bi bil zunaj, bi pa dvomila, bi me pa sigurno iskal. Tako, da ne vem kako bi bilo potem.«

- **Mogoče želja po varnostniku v varni hiši?**

»Ja. Ali pa jaz ne vem. Ker če bi šel potem za mano, da bi izvedel približno, bi imela sigurno svojo tolpo s seboj. In kaj boš recimo pred štirimi moškimi ena ženska.«

- **Ste o vaši odločitvi, da boste poiskali pomoč v tem društvu, seznanili druge najbližje ljudi, s katerimi se družite? Kakšen je bil njihov odziv, njihovo mnenje?**

»Edino bratranca, ki mi je pomagal, drugače druge pa nisem nič.«

- **Kako so sprejeli?**

»On mi je sam svetoval, pač da naj grem. Že pred dvema letoma mi je rekel, da naj grem stran od njega, ampak sem rekla 'zakaj točno jaz iz svoje hiše ven' in nekak še ni dozorela ta zgodba, nisem bila še tako močno odločena, da bi šla, potem pa sem se odločila, ko je že bilo tako hudo.«

- **Kako pogosto ste imeli stike s sorodniki in kako ste zadovoljni z njihovo podporo?**

»Z bratrancom se slišiva kaj sem uredila recimo, na sodišču kako je potekalo in to, drugače pa drugi od sosedov tam vejo, da sem šla, da sem se umaknila, zaradi česa. Ne govorim, sem pač da sem na tajnem.«

- **Kako vas sprejema okolica, ljudje v okolici varne hiše?**

»Jaz recimo sem samo tako »dober dan« drugače pa nisem dosti imela, da bi govorila, ali karkoli se pogovarjala. Jaz sem se kar enega takega reda držala.«

- **Ali slišite kaj, da pride kdaj do kakšnega godrnjanja v okolici?**

»Niti ne. Sem mislila, da je to bolj tako ne. Da tam pa hodijo ženske same, ker so take in take, ampak niti ne, neti nisem zaslutila tako ... Kolikor smo imeli tukaj šolo pa to, pa vpis pa to ...«

- **Ali se vam zdi, da družba oziroma okolica stigmatizira uporabnice varne hiše na primer kot nesamozavestne, kot slabe mater, nasilje obravnavajo kot njihovo krivdo? Zakaj mislite, da je tako?**

»Zdi se mi iz področja mojega, da za tiste oči, sosedje. Najprej, da si takšna, kakršen je partner in mene to nič ne briga, a polno imajo za povedat drugod. A da je tako, ko pride policija, pa to, ko določene stvari vidijo, pa vejo, to pa ne bodo komentiral. To se pa nas ne tiče. A potem, ko pa tak partner recimo grozi njim, pa joj mi se ga bojimo, pa to. Samo to ni prav. Potem pa ti nasilneži še bolj uživajo v tem, pač ni dosti dokazov ni tega, meni ne more nobeden nič. Si tako predstavljajo.«

- **Zakaj se vam zdi, da je tako - zaradi slabe informiranosti v družbi?**

»Ne vem. Vsak se boji nasilnežev, kakor to pravijo 'ja, pa nikoli ne vemo kdaj nam lahko kaj naredi'.«

- **Ali je viden kakšen premik v razmišljanju širše javnosti glede nasilja v družini v smislu, da to ni individualnem problem, ampak družben?**

»Ja, meni se zdi, da si ljudje preveč zakrivamo. Pa tudi ti nasilneži bi mogli biti bolj, drugače kaznovani. Po mojem mišljenju tudi tej nasilneži ... saj res je ni vse zapor in je zaprt in ima čas razmišljat spet ko bo prišel na

svobodo bo spet isto. Ampak, jaz ne vem, določiti pač boš pa delal tistih par let. Pa bi mogoče drugače bilo. Tudi to, recimo ne plačevanje preživnin bi bilo boljše. Pa če bi delno nekaj prispeval, pa bi bilo zadosti. Delno, da se tam odsluži zapor. Ne vem, drugače bi bilo to gledano. To pa zaprejo ga, ima čas razmišljat kaj bo spet najprej počenjal in drugega »meni je vseeno«. Ja pri meni je bilo tako »ja bom šel pa za 20 let sedet«. Ni, ni premalo je ... morali bi drugače. Pa pritiskati tudi v prisilno delo ... Materi z otrokom, ali sta to dva, trije je le težko ... in šolo mora zapustiti in vse. Otrok, se mi zdi, da še bolj tukaj trpi, ker prijatelje izgubi, novo okolico mora spoznavati in po tem pa še iz tiste okolice se ne smeš vrniti, moraš iti v tretjo okolico. In za otroka je to tak šok. Za odraslega je malo drugače, za otroke pa je to grozno.«

- **Ali menite, da so informacije o varnih hišah dovolj dostopne uporabnicam?**

»Dovolj, če se pozanimajo. Če izrazijo željo, da bi želele take informacije jih zadosti dobiš.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti na tem področju?**

»Da bi se jih seznanilo. Saj je seznanjeno, samo kolikor katera hoče vedeti. Se mi zdi, da če je vsaka posameznica zainteresirana, bo našla pomoč.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja, tako na ravni strokovnega dela, na lokalni ravni, na državni ravni? Ali predlagate kakšen konkreten ukrep?**

»Varnost se mi zdi, da je premalo zagotovljena. Ker vsakokrat recimo, ko seznaniš policijo, da je tak in drugačen problem, seznaniš Center za socialno delo 'ja pokličite policijo'. Policijo pokličeš, on se lepo mirnega naredi, 'ja če bo kakšen problem pa pokličite'. Kaj boš naredil, če te zapre v hišo, če ti pobere vse, te ne spusti. Kaj? Da te pokonča? Mislim ...«

- **Se vam zdi, da si včasih državne institucije preveč prelagajo stvari?**

»Ja, preveč. Ker jim dosti obrazložiš, da je problem, pa še plus tega ne samo doma v družini, še drugje dela probleme, pa se mi zdi, da si kar zatiskajo oči. Preveč.«

- **Kaj bi bilo potrebno še storiti, da bi se žrtve, ki se še niso odločile za pomoč, to storile?**

»Jim svetovati, jim pomagati. Mogoče s pogovori, s časoma bi se isto odločile, ker se da preprečit.«

- **Kaj recimo glede zdravnika, če on opazi kakšne znake nasilja?**

»Na nek način bi lahko dal nek predlog, ali pa da bi se pogovorila naprej. Ker jaz sem recimo, ko me je pretepel, nisem šla k zdravniku, ker mi je bilo nerodno. Pač sem vedela, da bo policija, samo pa nisem vedela, da se bom pa imela kam na varno umaknit. Da bom pa spet mogla priti domov z otrokom in bo spet še hujše.«

- **Kaj bi svetovali žrtvam nasilja v družini, da naj storijo, če se znajdejo v tako situaciji?**

»Pač obrnejo se na Center za socialno delo, pa se tam pač pogovorijo pa se lahko najde rešitev. Samo odločen moraš biti v sebi. Jaz vidim, da nisem bila dosti odločna, očitno še ni bilo dosti hudo iz takih ali drugačnih razlogov. Sem si mislila sej bo boljše. Sama sebe sem prepričala, da bo boljše.«

- **Se vam zdi, da ta neodločnost izvira prav iz tega strahu?**

»Ja, ker imaš dobesedno strah, ker te prepričajo, da tako pa tako bo, ampak ni res tako. Tako, da mene je zmeraj prepričal, da ne bom imela nikoli prič. On je imel res vedno priče in da mu nikoli ne bom mogla nič dokazat. In tega sem se res bala ... da bo vsa krivda potem na meni.«

- **Veliko žrtev se počuti krive za to, kar se jim je zgodilo. Imate vi občutek krivde? Zaradi česa se počutite krivo?**

»Jaz se v tem svojem primeru ne nič počutim krivo, ampak dobesedno iz otroštva sem bila že tako šibka in nepodučena zato je do tega tudi prišlo. Ampak je velika življenjska šola, ki mi jo nobeden bog ne bo vzel, tako da za naprej se ne bi več pustila niti minuto ne bi več trpela. To potem te res spremlja naprej in si tako šibek in si misliš to pa to je res ali ni res. Ja, ženske velikokrat na sebe obračajo krivdo, daj sem si zaslužila, saj sem si sama kriva, pa morem dobiti vsak dan batine. Jaz si tega ne predstavljam več, ker vse narediš, pa da te potem on še tako sekira in on še tako veselo popiva in dela tisoč in en problem, ma ni govora. Jaz si ne predstavljam več življenja takega. Me je v teh letih toliko izšolalo to, da nimam več živcev za to.«

- **Bi še kaj dodali?**

»Ne niti ne vem. Ni take stvari.«

- **Hvala za sodelovanje in čas, ki ste mi ga namenili.**

»Hvala tudi vam.«

JAVNOST V LJUBLJANI

Kratki intervjuji s 12 naključno izbranimi ženskami v Ljubljani

Kratki intervjuji so bili izvedeni v četrtek, 29.7. 2004 na Čopovi ulici v Ljubljani, posneti z diktafonom in prepisani po tonskem zapisu.

1. Ali veste kaj je varna hiša? Poznate njihovo delovanje?
2. Ali veste katere vrste oziroma oblike pomoči nudijo varne hiše žrtvam nasilja?
3. Kje ste izvedeli za delovanje varnih hiš? Kje ste prišli do teh informacij?
4. Ali so informacije o varnih hišah po vašem mnenju dovolj dostopne ljudem oziroma potencialnim uporabnicam?
5. Kaj menite o tem, da je eno izmed pravil varne hiše »tajnost lokacije«?
6. Kaj bi bilo še potrebno storiti za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja v družini?
7. Koliko mislite, da je v Sloveniji nasilja v družini? Koliko odstotkov družin se po vašem mnenju srečuje s tem problemom?
8. Ali poznate kakšno žrtev družinskega nasilja?

Metka, 62 let, upokojenka (dipl. germanistka)

1. Ja, sem že slišala.
2. Ne, to pa ne vem.
3. Ja, preko medijev.
4. Mislim, da ni kaj veliko slišat o tem.
5. Ja, bi rekla, da je v redu.
6. Ne pomaga nič zakonodaja, če ne bo v zavesti ljudi če ne bo v družini prvenstveno to pisati o tem, da je družina tista, ki je osnova in da je družinsko življenje in ne samo denar.
7. To vi pa težko rekla. Bi rekla, da ni tako vsesplošno.
8. Ne.

Mati z otrokom, stara približno 30 let (intervjuvanka ni želela dati osebnih podatkov, zato sem ocenila le njeno starost)

1. Ne.
2. Ne.
3. Nisem nikjer zasledila.
4. Premalo.
5. Ker ne poznam, ne morem komentirati.
6. Kaj pa vem? Pomagat jim treba, samo ne vem kako.
7. Sigurno veliko.
8. Ne.

Maja, 22 let, študentka 3. letnika

1. Ne, ne vem. Mislim, predstavljam si, ne za tiste, ki doživljajo nasilje.
2. No, razen to, da zatočišče, ne bi vedela.
3. V bistvo tako vem, ko grem mimo, pa kje preberem, da je to.

4. Najbrž, da so, ampak pač nikoli nisem o tem iskala nobenih informacij tako, da ne vem.
5. Ja, v bistvu ja, je v redu.
6. Ne vem Kaj pa vem, nikoli nisem razmišljala o teh stvareh in niti ne vem (recimo) kakšna je zakonodaja.
7. Ne vem. Mogoče 40 %.
8. Ne.

Jožica, 38 let, V. stopnja izobrazbe

1. Ne Mogoče ja Tam, kjer se zatečejo mame ali pa
2. Mogoče, da prebijejo kakšno noč, prenočišče ne vem, ne vem.
3. Mogoče iz medijev, televizije.
4. Ne.
5. Mislim, da je to v redu glede na partnerja, če je nasilen.
6. Po mojem ta telefon v sili je zelo v redu Kakšnih drugih idej pa zdajle nimam.
7. 20 %.
8. Ne.

Jožica, 31 let, srednja izobrazba

1. Zaenkrat samo to vem in sem slišala, da je neka hiša za ženske, da se lahko zatečejo, če imajo nasilje v družini, z otrokom.
2. Ne.
3. Ne vem.
4. Ne.
5. Ja, to je vsekakor v redu.
6. Mogoče ženske malo podučiti, da se morajo same zase postaviti in da se ne smejo pustiti, ne.
7. Mogoče 20 %.
8. Ne.

Tončka, 49 let, negovalka v zdravstvenem domu v centru Ljubljane

1. Tam, kam se zatečejo tisti, ki so zlorabljeni, ne.
2. Ja, streho nad glavo prvo, hrano, obleko, in tako dalje.
3. Prek medijev.
4. Mislim, da ne.
5. To je pa prav, da je tajno.
6. Ja, ozaveščati ljudi čim bolj.
7. Veliko najbrž.
8. Ne.

Laura, 24 let, diplomirana sociologinja

1. Ja poznam.
2. Ja predstavljam si svetovanje, prenočišče, kakšno pomoč kot eno zavetje da omejuje dostopa pač tem nevarnim osebkov.
3. Slišala sem to na faksu oziroma bolj to povezujem z materinskimi domovi, meni to pride kot asociacija.

4. Ne, premalo sploh se o tem v javnosti premalo govori.
5. Ja, to je prav.
6. O te, bi se moral javno pogovarjat javnost bi morala bit o tem bolj ozaveščena preko medijev, časopisov. Stalno opozarjanje na to.
7. Ja fizičnega kakšnih 20 do 30 %.
8. Ja.

Irena, 46 let, visoka izobrazba

1. Ja, poznam, za žrtve nasilja.
2. Ja, zatočišče.
3. Iz medijev.
4. Najbrž, da niso.
5. Ja, v redu.
6. Predvsem mogoče ozaveščat ljudi bolj, ženske nekak, da to osebno dostojanstvo nekaj velja.
7. Ja, tam ene 30 % sigurno.
8. Ne, konkretno ne poznam.

Vanja, 36 let, visoka izobrazba

1. Ja.
2. Ja, zavetje pred nasiljem pa skritje pred nasilnežem.
3. Preko znancev.
4. Mislim, da ne, da ne vejo kam se naj obrnejo v bistvu. Potrebno bi bilo malo obveščat v časopisju in tako naprej.
5. Ja, to je že v redu, samo vprašanje, če lahko ženska potem brez problema pride do informacij kam se naj obrne. Ja v redu, da je tajno ne.
6. Malo več o tem govorit v javnosti.
7. Mislim, da občasno kar precej. V odstotkih bi težko ocenila, ampak kar precej.
8. Tudi ja.

Saša, 25 let, absolventka

1. Ja.
2. Ja, mislim, da v primeru, če imaš probleme doma, da nimaš kam iti, da se lahko tja zatečeš. Pač za določen čas.
3. Naša sosedka je imela ta problem in potem je pač smo ji pomagali iti tja.
4. Tega ne bi vedela. Ona je Mi smo poiskali pomoč enega policista in on je potem to predlagal. Zdaj tako čist sama ne vem, če bi vedela iti kam se obrnit. Mislim, da je premajhna obveščanost.
5. Ja, absolutno v redu.
6. Večja ozaveščenost prvič, ker se mi zdi predvsem problem v tem, da ljudje preveč tolerirajo nasilje in tudi ljudje, ki so podvrženi nasilju mislijo, da je to v redu. In tudi vzgoja je v redu, če se tepe in tudi žena, ne, si je zaslužila, če je bila tepena. V tem smislu.
7. Težko bi rekla, samo vsekakor več kot se nam zdi. Ker tudi družine, ki izgledajo take čist v redu, so večkrat podvržene temu.
8. Da.

Pikreta, 50 let, srednja šola

1. Ja, za te pretepe ženske in otroke.
2. Streha, kakšno hrano mogoče, če nimajo kakšnih dohodkov.
3. Po medijih.

4. Mislim, da ne. Jaz konkretno ne bi vedela za nobeno konkretno kje je, če bi rabila.
5. Ja, prav je, da možje ne najdejo.
6. Kaj jaz vem. Ponavadi je žrtev po tem bolj izpostavljena, in nekako medijsko in skoraj bolj ožigosana kot pa tisti nasilnež. Na sodišče greš recimo posilstvo in to na sodišču je ona bolj trpi, ki je posiljena kot pa posiljevalec. In to je narobe.
7. Uh, kar precej. Mislim, da kar enih 10 %.
8. Joj, ne bi vedela.

Starejša gospa (gospa imena ni želela dati), 58 let, visoka izobrazba

1. Ja, vem. Tam gredo pač ženske ali pa otroci, ki trpijo nasilje v družini.
2. Ja, najbrž podporo, da pač lahko se soočajo s temi problemi, pa kako po tem seveda se tega rešit, tega nasilja.
3. Vem, ker pač, kaj jaz vem o tem se veliko piše in tako.
4. Ja, men se zdi, da so kar, da se dosti piše. Seveda mogoče še zmeraj kakšna na pride do informacije, ampak saj na drug način se skoraj ne da.
5. Mislim, da je nujno potrebno.
6. Mogoče predvsem to, da bi tudi vse institucije, ki s katerimi pridejo ženske in otroci v stik, bile nekoliko bolj ozaveščene, pa to informacijo prvič prepoznavale te probleme in potem seveda tudi nudile pomoč in informacije.
7. Zlo pogosto, zelo veliko.
8. Tudi poznam, ja.

Kratki intervjuji s 13 naključno izbranimi ženskami v Krškem

Kratki intervjuji so bili izvedeni v petek, 30.7. 2004 v TABU centru v Krškem, posneti z diktafonom in prepisani po tonskem zapisu.

1. Ali veste kaj je varna hiša? Poznate njihovo delovanje?
2. Ali veste katere vrste oziroma oblike pomoči nudijo varne hiše žrtvam nasilja?
3. Kje ste izvedeli za delovanje varnih hiš? Kje ste prišli do teh informacij?
4. Ali so informacije o varnih hišah po vašem mnenju dovolj dostopne ljudem oziroma potencialnim uporabnicam?
5. Kaj menite o tem, da je eno izmed pravil varne hiše »tajnost lokacije«?
6. Kaj bi bilo še potrebno storiti za učinkovitejšo pomoč žrtvam nasilja v družini?
7. Koliko mislite, da je v Sloveniji nasilja v družini? Koliko odstotkov družin se po vašem mnenju srečuje s tem problemom?
8. Ali poznate kakšno žrtev družinskega nasilja?

Tanja, 22 let, študentka Visoke šole za menedžment Koper

1. Ne, ne.
2. Ne. Predvidevam, da otrokom ali ženskam, drugače pa ne vem.
3. Ne vem kje bi se dobile informacije.
4. Premalo.
5. To je pa dobro.
6. Predvsem več informacij, da vejo kam se obrnejo. Pa tudi zaupnost je zelo pomembna.
7. Mislim, da kar dosti, čeprav ne priznajo vsi, ne. Mislim da kar dosti.
8. Ja, poznam (smeh).

Nika, 20 let, študentka

1. Ja. Mladim ženskam, ki se nimajo kam drugam zateči, recimo z otrokom, mogoče brez kakšnih drugih možnosti, da bi se lahko kje varno počutile.
2. Mislim, da zatočišče. Mislim, da stanovanje. Za kaj drugega, za otroke, za ženske pa ne vem, če delo ali ne. To pa ne vem.
3. Mediji verjetno.
4. Jaz še nisem nikjer zaznala, da bi se dalo kar tako izvedeti kje je. Se mi zdi, da je premalo.
5. Ja, po eni strani je to zelo dobro. Boljše recimo za tiste ženske, ki so pretepeane, da jih njihovi možje ne najdejo. Po drugi strani pa bi vseeno to moralo biti nekak vsaj mogoče kakšni ljudje bi morali biti, da bi možki tiste ženske, ki res potrebujejo pomoč.
6. Ne vem, mogoče boljše socialno delo na splošno.
7. 5 %.
8. Ne.

Helena, 30 let, delavka

1. Ja. Za pretepe ne ženske, otroke.
2. Ne vem.
3. Slišiš po radiu, npr. preko ljudi, da se dogajajo take stvari.
4. Mislim, da ne.
5. Ne. Bolj javno bi moralo biti.
6. ne bi vedela.
7. To pa ne vem.
8. Ne.

Breda, 34 let, diplomirana ekonomistka

1. Ja, vem. Ja, prizadetim članom familije, bodisi staršem, otrokom oz. partnerju, ne.
2. Mislim, da vsestransko oskrbo. In varnost predvsem otrok, možnost šolanja.
3. Iz publikacije, iz medijev.
4. Na to bi težko odgovorila, ker nisem zainteresirana in ne vem niti ...
5. Jaz mislim, da zaradi teh nevarnih partnerjev, da je to pomembno.
6. Ja, veliko verjetno še. Ker nimam pogleda kakšne so sredstva, kaj bi še rabili, do kakšne mere je poskrbljeno, ampak veliko še.
7. Veliko. Težko bi rekla v procentih, ampak kar nekaj procentov pa.
8. Ne.

Marija, 32 let, profesorica razrednega pouka

1. Ja, sem že slišala zanje. Namenjene so materam samohranilkam.
2. Zavečje, socialno pomoč, hrano, obleko.
3. Brala sem nekje.
4. Premalo se mi zdi, premalo.
5. Ja, to je pa dobro.
6. Ne vem, to da bi nekaj bolj izvedela. Pa, da bi se še kakšen telefon odprl. Sej so telefoni, ampak da bi bil še kakšen telefon.
7. Veliko. Enih 40 %.
8. Ne.

Alenka, 43 let, srednješolska izobrazba

1. Ja, vem, za žrtve nasilja.
2. Pred vsem stanovanjske, po tem mogoče tudi finančne, psihične.
3. Tako iz pogovorov, medijev.
4. Ne, niso.
5. Ja prav.
6. Zagotoviti službo, mislim s socialnega vidika. Recimo veliko mater je nezaposlenih ekonomske ne.
7. Mislim, da kar veliko.
8. Poznam.

Simona, 27 let, prodajalka

1. Vem, ja. Za otroke, za mamice, ki so same, ki imajo pač probleme v svojih družinah, za starše, za onemogle.
2. Nič, pomagajo jim preživeti.
3. Po televiziji.
4. Mogoče premalo.
5. Ja in ne. lahko bi se vedelo, lahko pa tudi ne. Zdaj odvisno za to žrtev, ne. pač, če noče, da jo kdo najde, je boljše, da se ne ve, drugače je pa boljše da se ve.
6. Več pomoči nuditi žrtvam.
7. Preveč, sigurno preveč. Ne vem, 20 do 30 %.
8. Da.

Marjana, 43 let, srednješolska izobrazba

1. Ja, vem. Ženskam in otrokom, ki imajo nasilje doma.
2. Živijo tam. Mislim, da imajo, kako bi rekla, da so nekje skrite, tajnost lokacije. Potem pa nekje psihično jim pomagajo, da se spet postavijo na svoje noge, da si lahko službo poiščejo pa to. Pa to je samo za določen čas, samo eno leto so lahko tam notri.
3. Po televiziji, radiu, časopisu.
4. Mislim, da so, ne. ker nekdo, ki se res želi rešiti tistega gorja doma, si bo najdel to informacijo, ker so tudi tej telefoni za pomoč in vse to. Jaz mislim, da je to tako dovolj poznano.
5. Ja, to se mi zdi zelo v redu, ker če se moreš umakniti pred takim nasilnežem, je obvezno, da se skriješ. Ne poznajo meja.
6. Mislim, da je varnih hiš premalo. Drugič pa bi bilo treba tudi take ženske malce ozavestiti, da jim ni to treba trpeti, da niso one krive, če imajo tak zakon. Ni jim potrebno, ker veliko žensk misli, da so si pač same to skuhale in da bodo same pojedle po domače povedano. Jaz pa mislim, da se da še vse urediti.
7. Zelo veliko. Čeprav je to večinoma skrito, ne pride ven npr. varno zaradi teh stvari, in da te je sram in vse to, ampak mislim, da je zelo veliko tega.
8. Ne.

Milena, 37 let, upokojenka

1. Ja, ja. Če je žena maltretirana ali otroci. To mi je poznato.
2. Stanovanje, hrana, za nek določen čas mislim.
3. Preko časopisov, televizije.
4. Ne, ne. Premalo.
5. Tajnost lokacije vsekakor.
6. To je pa zdaj težko, kar tako bum. Več pomoči vsekakor.
7. Ogromno. Ja, 40 %, 45 % se srečuje s tem problemom.
8. Ja.

Silva, 45 let, delavka

1. Ja, vem, za tisti, ki so bile tepene.
2. Ja, meni se zdi, da zaščito, posteljo, hrano, varstvo.
3. Preko medijev.
4. Meni se zdi, da ne, ker je malo slišati o tem.
5. Je prav, da se ne ve.
6. Kje pa vem, ne bi vedela.
7. Oh, tega je pa veliko. Ne bi vedela natančno, ampak je kar veliko.
8. Ne.

Marija, 61 let, upokojenka

1. Ja, ženam, ki so pretepe, potem, ki nimajo doma, ki so za silo nekam zatečejo, si varno hišo piščejo.
2. Da se malo umirijo duševnost in da si opomorejo za naprej, da si poiščejo dom.
3. Po televiziji, po radiu.
4. Zdaj odvisno koliko kdo poskuša.
5. V redu je to.
6. Verjetno kakšen zakon spremenit, da bi bil bolj efekten.
7. Po moje bolj pogosto, ker je velik alkohola, brez zaposlitve in to vpliva k temu tudi.
8. Ne.

Dragica, 44 let, srednješolska izobrazba

1. Ja, ja vem, ženskam, ki pač trpijo, ki so doma v nasilju.
2. Mislim tisto nujno pomoč, da se pač ne znajde.
3. Prek časopisa, v glavnem prek časopisa.
4. Ja, mislim, da če se pozanimajo, da so. Mislim, da so dovolj.
5. Mislim, da je to kar v redu. Če ne bi bilo tajno, bi bila spet v nevarnosti, da jo poiščejo.
6. Mogoče res bolj, jaz sem konkretno zasledila samo po časopisih, mogoče bi bilo boljše še na kakšen drug način jih ozavestit in jim dati informacije.
7. Jaz mislim, da kar precej, samo, da dosti tega tudi ne pride ven, da se ne ve.
8. Jaz pa osebno res ne.

Valentina, 22 let, študentka

1. Ja, to je za ženske pač, ki jih doma mož pretepa ali pa pač kakršnekoli probleme ima. Če se nimajo kam zateči, se zatečejo v varno hišo.
2. Mislim, da jim nudijo eno leto, da pa živijo tam z otroci in da se znajdejo, pač, da jih postavijo na noge, pomagajo jim.
3. Preko prijateljic, ki dela v Nemčiji v eni varni hiši, pa mediji.
4. Mislim, da ne.
5. Ja, to je super pravilo.
6. Ne vem, konkretno kakšne pomoči jim vse nudijo. Po moje bi bilo dobro bolj obveščati o tem, ker so zelo nestrpni. To recimo, kar je bilo v Mariboru tam ne. tako, da se malo bolj o tem govori. Samo včasih tudi to ne pomaga.
7. Težko je reči, ker je to dosti prikrito, ampak po moje sigurno ena četrtnina družin je tako, če ne nasilje fizično pa verbalno.
8. Ja.